

L'ESTAT DEL MEDI AMBIENT A LA RIBERA

Informe col·lectiu amb articles d'

Alfons Domínguez, Alfons Rovira, Arianna Guardiola, Carolina Cortés, Elvira Espinosa, Eva Benet i Jesús Frare, Fina Oliver, Franz Leisdon, Gilles Denans, Isabel Magalló, Jaume Puchalt, José Barcia, Josep Ferrís i Júlia Garcia, Josep Roselló, Líber Domínguez, Óscar Carpintero i José Bellver, Paco Sanz, Paco Tortosa, Pedro Domínguez, Toni Rubio, Vicent Cucarella, Vicent Tortosa i Acció Ecologista-Agró, Apnal, As. Mediambiental Vall d'Aigües Vives, As. La Mitja Galta, Bosc Viu, Coord. Transport Sostenible, Ecologistes en Acció, Gats Carcaixent, Greenpeace, La Cua, Tanquem Cofrents, Xarxa V. Aigua Pública, Xúquer Viu i



La vida és una unió simbiòtica i cooperativa que permet triomfar aquells que s'associen.

Lynn Margulis (biòlega, 1938-2011)

La supervivència de l'espècie humana depèn de la bondat i la cooperació. Fins i tot la gent que afirma que no podem fer res per canviar el nostre destí, mira abans de creuar el carrer...

Stephen Hawking (físic i cosmòleg, 1942-2018)

El medi ambient és la nostra casa gran, cuidem-lo!

Aquest informe és fruit del treball cooperatiu, altruista i conscienciadador de 25 especialistes i 14 col·lectius. Així doncs es permet copiar qualsevol article, fins i tot es recomana fer-ho, sempre que siga per divulgar i educar sobre aquests temes, no hi haja finalitat comercial i es respecte l'autoria.

La imatge de la portada l'ha cedit Roger Pons i l'informe l'ha coordinat Pedro Domínguez, per celebrar el dècim aniversari de La Ribera en Bici i el vintè d'Ecologistes en Acció.

Primavera de 2018.

www.lariberaenbici.net

PD: Si has d'imprimir-lo en paper, procura:

- Imprimir només les pàgines que vas a llegir realment.
- Imprimir per les dues cares, què es pot fer automàticament en algunes impressores i manualment en totes.
- L'informe està en arxiu pdf i A5, per tant pots ficar dues pàgines d'aquestes en cada una A4 normal.

Capítols	Articles	Pàg
PRÒLEG	L'estat del Medi Ambient a La Ribera	6
1. TERRA	Espais naturals protegits	11
	L'agricultura i el model alimentari	19
	L'hort ecològic de Villa Antonieta	29
	Oportunitat per a les varietats antigues	32
	Cal triturar la llenya de la poda	38
	La desastrosa gestió dels RSU	40
	La muntanya grafitada	50
	No "vulguem" tant la Natura	53
2. AIGUA	L'estat del Xúquer i L'Albufera	56
	El riu més hormonat	64
	Declaració de la Mesa pel Xúquer	72
	Informe sobre l'estat del riu Magre	75
	Contaminació i esgotament dels nostres rius	81
	Xúquer Viu	83
	<i>Erosión en Albufera por puerto de Valencia</i> ¹	85
	Contaminació agroquímica d'aqüífers	88
	<i>Frente al CC, Acuerdo Social por el Agua</i>	90
	Per una gestió pública de l'aigua	95
	Beu aigua de l'aixeta	99
	La pantanada	101
3. AIRE	El calfament del clima a La Ribera	104
	Contaminació per ozó troposfèric	122
	AE-A s'oposa a la crema de la palla de l'arròs	124
	Volem unes falles que respecten	134
	La contaminació acústica	138
	La contaminació lumínica	140
4. FLORA	Manifest per un Bosc Viu	143
	Catàstrofe ecològica a La Canal i La Ribera	149
	Necessitem un Pla Forestal Valencià	152
	<i>Jardinería Ecológica</i>	156
	Aportacions al Pla d'Arbratge	172
	Com plantar i trasplantar un arbret	175
	Aportacions al Tallafocs de La Casella	177
	<i>Especies invasoras en el Mediterráneo</i>	182
	Espècies invasores a La Ribera	188

1 Alguns articles estan escrits en *castellà* i els hem afegit directament, sense traduir. Així tenim més diversitat cultural.

5. FAUNA	Què passa amb les abelles?	189
	<i>Carta a la ministra contra los neonicotinoïdes</i>	192
	I què passa a La Ribera	194
	Aliats rugosos: Gripaus comuns	195
	El declivi dels teuladins	199
	Protegim les insectívores	205
	<i>Informe sobre animals abandonados</i>	208
	<i>Gats de Carcaixent</i>	211
	Cultura sense sang	214
	Impactes del consum de carn	219
6.	<i>Lo que Alzira perdió en el siglo XX</i>	224
URBANISME	<i>Excesos urbanísticos</i>	231
	Rebutgem el PAI del Manhattan de Cullera	238
	<i>Cràters, pedreres i ruïnes, la cara més bruta</i>	243
	Quant suavitzen el clima les plantes?	246
7. ENERGIA	La Central Nuclear de Cofrents	249
	Com estalviar energia, diners i contaminació	257
	En el país del Sol, l'energia solar congelada	261
	Podem tancar Cofrents connectant el Sol?	265
	Canviem el termo elèctric per un mòdul solar	268
	Quant estalviem eixugant la roba al Sol?	270
	Som energia i altres cooperatives renovables	272
8.	Problemes de l'actual model de transport	273
TRANSPORT	No a les noves autopistes	284
	Un aeroport a Massalavés	288
	Mobilitat no motoritzada a La Ribera	291
	Volem ciutats 30	299
	Aportacions al Carril Bici d'Alzira	302
	Ni les bicis són el problema ni les falles	307
	Recuperació d'un patrimoni: l'antiga vieta	310
	Volem la Via Verda Ribera-Safor	314
	Recuperem el Pont de Fortaleny	317
	El Camí del Xúquer	320
	Via Verda La Pobla-Manuel-Xàtiva	324
9. ECONOMIA	La insuportable falta de sostenibilitat	329
	Un país cremat	337
	<i>Crítica al modelo turístico dominante</i>	339
	Corrupció i medi ambient	341
	<i>Campaña de Objeción Fiscal</i>	353

	<i>Transición ecológica de la economía</i>	358
10. SALUT	Bases de la salut mediambiental	367
	Per què tenim o no tenim càncer?	373
	Càncer pediàtric i medi ambient	378
	Suggerències preventives	382
	Protecció càncer tiroide en accident nuclear	386
	<i>El hogar ecológico: limpieza</i>	396
11. DRETS HUMANS	<i>Campaña ONU porque respeten DDHH</i>	399
	<i>Criminalización del ecologismo</i>	402
	<i>La trama contra Juan Clavero</i>	412
	Demanam ajuda a la policia i ens multen	415
12. EDUCACIÓ AMBIENTAL	Educació Ambiental a La Ribera	419
	Beneficis de reutilitzar els llibres	426
	La bici també és un recurs didàctic	430
	Vine-te'n en bici a les Trobades	435
	Un hortet ecològic a cada centre educatiu	438
EPÍLEG	<i>La importancia de la actividad ecologista</i>	440
	<i>20 años de ecologismo en acción</i>	446
	Cal que naixen grups ecologistes pertot	449
Conclusions	451
AMPLIACIONS	452
	Qualitat de l'aire a La Ribera	
	Aportacions al Pla de Mobilitat Metropolità	

L'estat del Medi Ambient a La Ribera

La Ribera del Xúquer és, encara, un lloc bonic i agradable. Ací tenim serres, planes, fonts, ullals, rius, marjals, platges, xoperes, matollars, pinades, carrascars, freixedes, tarongerars, arrossars, hortes, etc. En pocs quilòmetres passem de la muntanya al pla, del pla al riu i del riu al mar, amb multitud de paisatges, microclimes i una gran diversitat biològica. A més, queden restes d'una història antiga curiosa i allionadora, i gaudim d'una gastronomia original, mediterrània, saborosa i saludable. Tots i cadascun dels pobles de La Ribera tenen coses interessants.

El nostre medi ambient és ric i agraït, i ens permet viure bé, però la nostra relació amb ell no és gens respectuosa i sovint podríem qualificar-la de maltractament... Per això hem nascut i treballem, de forma voluntària, cooperativa i altruista, grups com La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció, que enguany complix la primera dècada².

Durant estos deu anys hem denunciat problemes tan greus com el calfament del clima, l'abús dels automòbils, la destrucció del territori, el mal ús dels diners públics, l'esgotament dels rius, la contaminació de l'aire, de les aigües subterrànies i superficials, l'excés de residus sòlids que generem, la mala gestió que fem d'ells, l'ús de verins als parcs, la jardineria inadequada, l'abandó i erosió de les muntanyes, el perill de la veïna central nuclear de Cofrents que recentment ha estat parada durant moltes setmanes per dues avaries importants³, l'impost al Sol, la falta de consciència ambiental i en definitiva la insostenibilitat i l'esgotament d'aquest model econòmic, social i polític.

Sempre hem proposat solucions factibles, recolzant i divulgant els exemples pràctics que ja existixen a la comarca. Així, hem reivindicat la xarxa de vials per a ciclistes i vianants

2 Curiosament, la Confederació d'Ecologistes en Acció complix també enguany els 20 anys d'existència: www.ecologistasenaccion.org

3 www.elsaltodiario.com/energia-nuclear/nueva-averia-central-cofrentes-mes-ultimo-incidente

(incloent-hi la Via Verda Ribera-Safor, la de La Pobla-Manuel-Xàtiva, el Camí del Xúquer, el Camí de l'Aigua i el Pont de Fortaleny amb passarel·la), l'agricultura i la jardineria ecològiques, la protecció real d'ecosistemes i arbres monumentals, les energies renovables (especialment la solar), l'aplicació de les 4R, l'educació ambiental, la millora i remunicipalització dels serveis públics, etc. etc.

I hem fet moltes activitats per tota la comarca, sovint en col·laboració amb altres col·lectius com Xúquer Viu, la Trobada d'Escoles en Valencià, els productors ecològics, les instal·lacions d'energies renovables, el 15-M, la Coordinadora per l'Escola Pública, els Amics de la Muntanyeta dels Sants-Acció Ecologista-Agró, la Plataforma per la Sanitat Pública, la Fira Alternativa de València, els Amics de la Vieta, la Plataforma per la Rehabilitació del Pont de Fortaleny, Vell sense Rovell, Tanquem Cofrents, l'Associació Cultural Mitja Galta, la Falla de St. Joan, etc. Pensem que cal canviar esta societat perquè resulta absolutament insostenible i per a canviar-la és necessari unir forces, fer sinergies, entre tots aquells que ho volem.



Un any especialment important per a nosaltres va ser el 2016 perquè ens federarem a Ecologistes en Acció, per reforçar-nos i reforçar aquesta confederació que reuneix uns 300 col·lectius ecologistes molt actius. I perquè, a més, eixe mateix any rebérem el reconeixement de Xúquer Viu, amb el guardó Aigua Clara, la qual cosa ens va reafirmar en tot allò que pensem i anem fent, motivant-nos encara més.

En les nostres activitats han participat moltes persones i com a bons/es mediterranis/es hem gaudit del nostre paisatge, clima i de la bona companyia. Junts hem celebrat la sort de viure ara i ací, i de pas hem defensat la Natura i els equilibris ecològics que la mantenen. Perquè també es pot gaudir criticant el que es fa mal i proposant solucions. Ser conscients, empàtics, racionals i reivindicatius és un vertader plaer.

Deu anys ja per als qui hem agafat com a símbol la bici, el vehicle més humil i alhora el més respectuós amb les persones i el medi ambient. Les bicicletes són ideals per a les distàncies curtes, fins i tot per a les llargues combinades amb el tren o el bus. Encara més, la bici és el paradigma d'un món realment sostenible.



I sostenibilitat implica posar l'ecologia per davant de tots els altres temes, fins i tot de l'economia. Ja sabem que

l'economia és molt important, perquè d'ella depèn que puguem tindre un nivell de vida acceptable, però el medi ambient encara és més important perquè d'ell depenen la mateixa economia, la supervivència, la salut, la qualitat de vida, el nostre futur i el dels nostres fills/nets/...

Així doncs, per celebrar aquesta primera dècada hem pensat que el millor que podíem fer, per agrair tot el que hem gaudit i seguirem gaudint de la nostra comarca, era aquest informe sobre l'Estat del Medi Ambient a La Ribera, amb la col·laboració de diversos/es experts/es en les múltiples àrees relacionades, amb l'objectiu que siga didàctic, amè, conscienciador i aporte dades i idees per millorar la nostra relació amb la Natura.

Finalment en l'informe hem participat 25 especialistes i 14 col·lectius, desenvolupant els 94 articles dels 12 capítols. I en fer-lo ens hem trobat fins i tot amb sorpreses, algunes molt negatives: els "cràters" de Carlet, el Xúquer és el riu més contaminat d'Espanya, el lobby d'Alacant torna a demanar més aigua del sobreexplotat Xúquer, s'ha reactivat el PAI del "Manhattan" en Cullera, els corruptes ens han furtat als riberencs 2.100 milions d'€, etc.

I d'altres molt positives: hi ha 50 espais naturals protegits a la Ribera Alta i Baixa, acaben de prohibir els neonicotinoides que maten les abelles, rebem energia solar de sobra per tancar la nuclear de Cofrents, comença ja a poc a poc la separació de la fracció orgànica dels residus sòlids urbans, la consciència ambiental va creixent pertot arreu, etc. etc.

A tots/es els/les que han col·laborat en aquest informe, a tots/es els/les que han participat en les nostres activitats i a tots/es els/les que cada dia intenten millorar el que fem amb l'entorn mediambiental i humà: moltíssimes gràcies i molt d'ànim per continuar amb aquesta lluita per un futur ecològic, pacífic i saludable!

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

Espais naturals protegits

Per adonar-se de la riquesa paisatgística i d'espais naturals de La Ribera, recomanem l'audiovisió d'aquest documental autòcton: La Natura a La Ribera del Xúquer⁴.

I a continuació fem el llistat d'espais naturals protegits fins a 2017, segons la Conselleria de Medi Ambient⁵.

Ribera Alta:

Superfície protegida 19.224 Ha, un 20% respecte a la superfície de la comarca (97.004 Ha).

<i>Figures de protecció</i>	<i>Abreviatura</i>	<i>Superfície (ha)</i>	<i>% Superfície protegida</i>
Zona especial protecció aus	ZEPA	13.716,95	71,35
Lloc interès comunitari	LIC	10.056,85	52,31
Zona Especial Conservació	ZEC	9.851,53	51,25
Paratge natural municipal	PNM	3.820,42	19,87
Zona humida	ZH	227,94	1,19
Parc natural	PN	202,64	1,05
Microreserva	Mcr	93,27	0,49
Cova	Cv	--	--

Espais naturals

<i>Nom</i>	<i>Protecció</i>
Cova Meravelles (Llombai)	ZEC, Cv, LIC
Serra de Corbera	ZEC, LIC
Cova Meravelles (Alzira)	ZEC, Cv, LIC
La Murta y La Casella	PNM

4 La Natura a La Ribera Alta, Medi XXI: www.youtube.com/watch?v=0y0Rk9b32p0.

5 www.argos.gva.es/bdmun/pls/argos_mun/DMEDB_PROVDATOSESPNA_TURALES.DibujaPagina?aNProvid=46&aVLengua=c

El Tello	PNM
Matamón	PNM
Puntal del Boj	Mcr
Sierras de Martés y el Ave	ZEC, LIC
Sima de les Graelles	ZEC, LIC
Ullals del riu Verd	PNM, ZEC, LIC
Hort Soriano-Font Parra	PNM
El Castellet	Mcr
Sima del Campillo	Cv
La Colaita	PNM
Font Amarga	Mcr
L'Albufera	ZH, ZEPA, PN, LIC
Mola de Cortes i El Caroig	ZEC, LIC
Cova Aigua (Carcaixent)	Cv
Els Cerros	PNM
Port de Tous	Mcr
Serra Martés-Mola Cortes	ZEPA
Cova de les Graelles	Cv
Sima Llenca del Serrano	Cv
Cueva del Tortero	Cv
Lloma de Coca	Mcr
Les Coves	Mcr
Marjal i Estany Sur Xúquer	ZH
Naiximent del Riu Verd	ZH
Les Salines	PNM
Barranc de Pertecates	Mcr
Curs mitjà i baix Xúquer	ZEC, LIC
Cova Moneda (Cotes)	ZEC, Cv, LIC
Lloma del Tramussar	Mcr
La Lloma	Mcr
Llacuna del Samaruc	Mcr

Espais/municipi

<i>Municipis</i>	<i>Nº espais</i>
Alberic	2
Alcàntera Xúq.	1
Alcúdia, l'	--
Alfarp	--
Algemesí	3
Alginet	--
Alzira	7
Antella	1
Beneixida	1
Benifaió	--
Benimodo	2
Benimuslem	1
Carcaixent	4
Càrcer	1
Carlet	--
Catadau	3
Cotes	2
Ènova, l'	--
Gavarda	1
Guadassuar	1
Llombai	7
Manuel	1
Massalavés	2
Montroi	2
Montserrat	3
Pobla Llarga	--
Rafelguaraf	--
Real	3

Sant Joanet	--
Sellent	1
Senyera	--
Sumacàrcer	1
Tous	11
Turís	2
Vva. Castelló	2
Total	35



Ribera Baixa:

Superfície protegida 16.387 Ha, el 59% respecte a la superfície de la comarca (27.681 Ha)

<i>Figures de protecció</i>	<i>Abreviat.</i>	<i>Hectàrees</i>	<i>% Sup. Protegida</i>
Zona especial protecció aus	ZH	14.882,46	90,81
Lloc interès comunitari	LIC	13.243,98	80,82
Zona Especial Conservació	PN	11940,13	72,86
Paratge natural municipal	ZEPA	11.837,96	72,24
Zona humida	ZEC	1.401,89	8,55
Parc natural	PNM	310,25	1,89
Microreserva	Mcr	16,23	0,10
Cova	Cv	--	--

Espais naturals

Nom	<i>Declarat</i>
Serra de Corbera	ZEC, LIC
Cova del Dragut	Cv
Muntanya Llaurí	PNM
Cova Blanca	Cv
Desembocadura Xúq.	ZH
Els Cingles	Mcr
Muntanyeta Sants	Mcr
L'Albufera	ZH, ZEPA, PN, LIC
Cap de Cullera	Mcr, LIC
Dunes de la Safor	ZEC, LIC
Cova de les Ratetes	Cv
Marjal Estany Xúquer	ZH
Les Fontanelles	PNM
Curs baix del Xúquer	ZEC, LIC
Llacuna del Samaruc	Mcr

Espais/municipi

<i>Municipis</i>	<i>Nº espais</i>
Albalat de La Ribera	2
Almussafes	--
Benicull de Xúquer	--
Corbera	5
Cullera	7
Favara	2
Fortaleny	2
Llaurí	5
Polinyà de Xúquer	2
Riola	2
Sollana	2
Sueca	3
Total	15

CONCLUSIONS

Tenim 35 espais naturals protegits a La Ribera Alta, que sumen el 20% de la superfície total, i 15 a La Ribera Baixa, el 59%. Això vol dir que vivim en un territori amb molt de valor ecològic, un lloc privilegiat que reuneix multitud d'ecosistemes per la gran diversitat de relleus, terres, aigües i microclimes que en tenim.

Però, per a nosaltres, encara hi ha d'altres espais amb un gran valor ecològic, com, per exemple, l'ecosistema rural format pels camps de cultiu, les bardisses, les séquies, els barrancs, etc. Abans albergaven granotes, gripaus, serps, libèl·lules, rates penades, rapinyaires, abelles, ocells i multitud d'insectes, molts d'ells beneficiosos, més una flora arvense molt variada i acolorida. Ara ja no hi ha tanta biodiversitat, ni tan sols als camps ecològics, i a més han arribat plagues exòtiques, molestes i problemàtiques, però seguix havent-hi

diversitat i podria recuperar-se l'antiga, la qual cosa enriquiria molt la nostra comarca i controlaria bona part de les noves plagues⁶.

Fins i tot pensem que el medi urbà té importància ecològica perquè amb nosaltres hi viuen avions comuns, oronetes, falzies, pit-roigs, cuetes, teuladins, merles, coloms⁷, xoriguers, sargantanes, dragons, etc. I les zones arbrades, escasses però existents, han d'anar augmentant perquè les necessitem per raons de salut, estètica i plaer.

L'intel·ligent no és compartimentar el territori i blindar algunes parts per protegir-les com a últims reductes de la vida natural, això és jugar a perdre. Lo vertaderament intel·ligent és protegir i cuidar tot el territori, amb diferents matisos però cuidant-ho i protegint-ho tot. Pel nostre benestar i perquè les properes generacions també tenen dret a gaudir de tots els nostres ecosistemes, igual que nosaltres hem gaudit d'ells.

Ara sols necessitem que els *H. sapiens* que habitem les dues Riberes compreguem el valor fonamental de tot el territori i el cuidem com cal. I el que cal, imprescindiblement, és introduir la variable *ecologia* en totes les actuacions, ja no és suficient amb la variable *economia*. En qualsevol activitat, pública o privada, caldrà analitzar en detall no sols les implicacions econòmiques sinó també les conseqüències ecològiques, i aquestes han de condicionar totalment l'acceptació o el rebuig de qualsevol projecte...

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

6 El calfament global permet que insectes del S pugen cap ací i originen problemes agrícoles i fins i tot sanitaris, problemes que no es van a resoldre polvoritzant més verins sobre camps i marjals, tot el contrari...

7 Alguns animals, com els coloms, proliferen massa perquè hem acabat amb els seus depredadors naturals i ja no actua sobre ells el control biològic necessari. Cal recuperar, entre d'altres, les aus rapinyaires.

L'agricultura i el model alimentari

És l'Agricultura Ecològica una oportunitat per a la nostra comarca, en ple s. XXI?

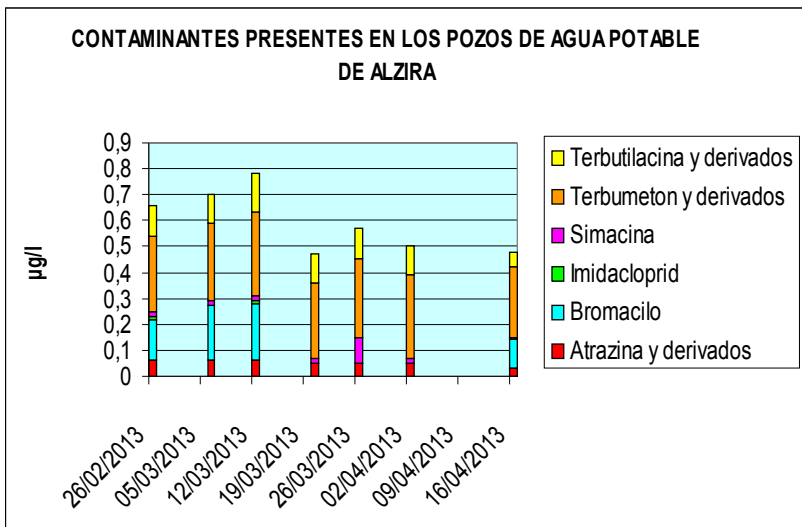
Quina agricultura i model alimentari volem per als nostres fills a la ribera del siglo XXI?

Què hi ha més important que l'alimentació per a la humanitat? Coneixem realment qui i com produeixen els nostres aliments i les conseqüències per al nostre medi ambient i la nostra salut? Som conscients de la importància estratègica de la producció d'aliments per a una societat com la nostra, on cada volta depenem més dels aliments produïts en altres territoris? Fins ara, la Ribera havia estat un exemple de producció agrària, una verger on ens abastiem amb tot tipus d'aliments produïts als nostres camps, amb els quals cobríem les nostres necessitats i les de bona part d'altres territoris. Molts pobles ens tenien enveja, i la riquesa que hem generat amb la nostra agricultura encara la podem gaudir a les nostres ciutats i hortes, a la nostra cultura i al nostre saber tradicional.

Portem gairebé 10.000 anys d'agricultura a les nostres terres mediterrànies, però en els últims 50 anys, molts problemes derivats de la industrialització o intensivització en la producció. Si fem un resum dels principals problemes de l'actual model agroalimentari, potenciat a partir de la Revolució verda dels anys '60, podem trobar clarament les bases per a un canvi sostenible cap a un model agroecològic. La contaminació de les aigües subterrànies al nostre territori per nitrats i per herbicides és un dels més seriosos problemes per a l'economia i la salut de moltes famílies. Moltes poblacions de la nostra comarca ja fa temps que estan catalogades com a zones vulnerables per la contaminació dels seus aqüífers per concentracions de nitrats per sobre del permès. Però potser els casos més alarmants siguin els d'herbicides detectats per sobre del nivell de seguretat a partir dels anys 90 als pous de diferents poblacions riberenques⁸. A més dels conseqüents problemes de salut hi ha un perjudici econòmic inherent, que paga tota la societat, bé a través de la compra indirecta de l'aigua per beure o cuinar, bé per despeses directes de filtrat de la xarxa d'aigua pública o cerca de nous pous menys contaminats.

D'altra banda, els sòls fèrtils són escassos i hi ha una forta pressió en moltes terres agrícoles. Al nostre territori, en concret, tenim molts milers d'hectàrees sotmeses a erosió i degradació per diverses causes, moltes vegades per pràctiques agràries inadequades (A. Cerdà *et al.*, 2012; F. García-Orenes *et al.*, 2012).

⁸<http://www.levante-emv.com/comarcas/2013/02/21/seis-pozos-abastecen-agua-alzira-herbicidas/976148.html>



Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Ajuntament d'Alzira.

El consum de combustibles fòssils dels quals depenen la fabricació dels fertilitzants (sobretot nitrogenats), els plaguicides o la mecanització, agreugen els danys sobre el clima del planeta i augmenten en excés els costos de producció.

Els residus de plaguicides en productes vegetals, que s'ajunta als altres fonts (com les de l'aigua ja comentat o els aliments d'origen animal i transformats), constitueixen un altre greu problema de salut que ens afecta de manera important. Ja fa unes dècades que se'ns adverteix que percentatges significants de fruites i hortalisses poden superar els límits màxims de residus (LMR), com així ho demostren les anàlisis dels Plans Nacional de control de residus als aliments. Diversos estudis cada vegada més freqüents posen de manifest que molècules abans considerades innòcues, com ara el glifosat, diazinó o malatió, són considerades en aquests moments com probablement cancerígens per l'OMS, a la vegada que se tenen indicis de que moltes d'aquestes substàncies són responsables de moderns problemes de salut com trastorns hormonals, Alzheimer o Parkinson (Colborn, 2000; R. Barba, 2006; A. López, 2014).

Recentment, a nivell valencià, el Centre d'Investigació de Salut Pública (FISABIO) ha analitzat els nivells de plaguicides en nens de diferents escoles de València (M. Roca *et al.*, 2014). L'exposició als

fitosanitaris entre els nens en edat escolar (6-11 anys), va donar com a resultat que tenien un total de 15 metabòlits presents, arribant a freqüències de detecció fins al 86%. Que els nostres xiquets tinguen que conuiu amb els verins dels seus aliments és del tot intolerable per a una societat autoanomenada *moderna*.

Cada vegada és més difícil produir amb les varietats obertes, lliures, de les que hem heretat dels nostres avis. Ara el més habitual és l'ús de varietats de propietat privada o patentades per 3 o 4 multinacionals, tot i posseir un percentatge majoritari gens idèntics als de l'agricultura tradicional i obesos pel treball de tots els llauradors i llauradores. Aquestes empreses no tenen cap complex a demanar preus abusius de les seves patents. Aquestes corporacions privades i públiques saben que no hi ha res més important que alimentar-se, per això són també, els que estan acaparant eixes terres de cultiu. I són també les que inverteixen en la distribució dels aliments, per tindre el negoci dels aliments molt ben tancat.

Finalment, connectat amb els anteriors punts, aquest model ens ha dut a la crisi de preus agraris, de falta de control sobre la pròpia producció, de globalització dels mercats, de l'oblit de qui i com produeixen els aliments. Això fa que el treball del camp estiga menyspreat, desconnectat del consumidor, i els dos sotmesos als vaivens d'un mercat especulador i sense cor. Mentre que les nostres taronges o caquis han de lluitar per malvendre's en els mercats internacionals, fins i tot sortir sense preu ni contracte dels nostres camps, nosaltres mateixos anem a comprar als hipermercats fruita sense gust ni aroma, aliments dels que no sabem ni la seva procedència ni els impactes o el preu pagat als agricultors de les zones d'on vénen. Inclús són productes podem produir a la Ribera, pels que paguem fins a 10 vegades més (és a dir, un 1000%) del que ens paguen en camp a nosaltres.

Alguna cosa no estem fent bé en aquest model agroalimentari en el seu conjunt, que no beneficia ni a agricultors ni a consumidors de la Ribera. Alguna cosa no funciona quan els joves no volen dedicar-se a aquest ofici ancestral, tan estratègic per a un poble.

L'AGROECOLOGIA I EL CANAL CURT I DE PROXIMITAT COM A PART DE LA SOLUCIÓ

Segons la definició del REGLAMENT (CE) N° 834/2007 DEL CONSELL de 28 de juny de 2007 sobre producció i etiquetatge dels productes ecològics, la producció ecològica és un sistema general de gestió agrícola i producció d'aliments que combina les millors pràctiques ambientals, un elevat nivell de biodiversitat, la preservació de recursos naturals, l'aplicació de normes exigents sobre benestar animal i una producció conforme a les preferències de determinats consumidors per productes obtinguts a partir de substàncies i processos naturals. Així doncs, els mètodes de producció ecològics exerceixen un paper social doble, aportant, d'una banda, productes ecològics a un mercat específic que respon a la demanda dels consumidors i, de l'altra, béns públics que

contribueixen a la protecció del medi ambient, al benestar animal i al desenvolupament rural.

Així, l'agricultura ecològica enfoca la producció agrària en el respecte a l'entorn, utilitzant com a model la pròpia natura, n'extreu tota la informació possible, enriquint-la amb els sabers tradicionals i els actuals coneixements tècnics i científics. És coneguda com un model agrari que no fa servir productes químics contaminants o amb greu impacte, i per la seva normativa europea, que defineix tant els seus mètodes com la certificació o tot l'etiquetatge dels aliments que s'envasin o comercialitzin sota aquesta denominació.



A través de l'Agricultura Ecològica es pretén assolir els següents **objectius**:

- Produir aliments de màxima qualitat, sanitària i organolèptica.
- Preservar la seguretat alimentària.
- Ser mediambientalment sostenible i econòmicament rendible.
- Afavorir el desenvolupament rural.
- Treballar de forma integrada amb els ecosistemes.
- Augmentar o mantenir la fertilitat dels sòls.
- Emprar al màxim els recursos renovables i locals.
- Evitar les formes de contaminació que puguin resultar de les tècniques agràries.
- Mantenir la diversitat genètica del sistema agrari i del seu entorn.

Amb la producció ecològica contribuïm de manera important a resoldre els problemes descrits, millorant l'aplicació de normatives europees com la Directiva 91/676 / CEE, relativa a la protecció de les aigües contra la contaminació produïda per nitrats d'origen agrícola, o lleis estatals com el

Reial decret 261/1996 de 16 de febrer, i autonòmiques com l'Ordre de 7/2010 de la CAPA, de 10 de febrer, que va aprovar un nou Codi valencià de bones pràctiques agràries.

Els fonaments agronòmics de l'agricultura ecològica eviten la degradació de les terres, a més de pels increments de matèria orgànica, per les tasques culturals conservatives i l'augment de la biodiversitat present, fonamentalment amb l'ús de cobertes verdes. Així, en les terres ecològiques es redueix el risc de degradació i de pèrdua de la capa de terra més fèrtil, i de la infiltració de l'aigua que recarrega els nostres aqüífers. Algunes funcions com la captura de carboni van més enllà de la producció d'aliments ja que la major quantitat de matèria orgànica present als sòls dels sistemes de producció ecològica optimitza la captació de CO₂ i millora el balanç energètic respecte al sistema convencional, tenint un valor cada vegada més rellevant en la mitigació del canvi climàtic. En aquest sentit cal destacar entre d'altres la iniciativa anomenada "4 / 1.000", posada en marxa pel govern francès.

Estudis científics recents sobre la qualitat dels aliments, així com els diversos estudis fets per la Dra. MD Raigón (de la UPV), troben que generalment els productes ecològics introdueixen millores respecte als convencionals en alguns com a continguts de fitoquímics, àcids grassos saludables, nitrats, residus de plaguicides i metalls pesats o d'antibiòtics en productes d'origen animal. Segons Yusa, la concentració de polifenols antioxidants potser entre un 18 i un 69% més elevada en els vegetals ecològics.

Les llavors tradicionals o locals són un llegat dels nostres avantpassats que hem de preservar i usar com el que són, juntament amb la terra que cultivem, la major riquesa acumulada per un poble. Elles són la base d'un model agroalimentari independent i saludable.

Aquest model es basa també en tornar la dignitat al productor, proposant un sistema de preus justos adequat al valor de l'aliment i els serveis aportats. La nostra vocació exportadora ha de ser compatible amb la reducció dels intermediaris per aconseguir millors preus i una major valoració dels nostres productes riberencs. Aquests canals curts, en els quals productors i empreses connecten cada vegada més amb consumidors conscients i ben informats, marcant qualitats i preus justos per a tots dos, són la garantia d'un futur millor.

Finalment, cal enfortir aquest vincle dels productors locals amb els nostres consumidors, a través de canals de proximitat o la demanda de producte fresc, més en territoris com el nostre amb una gran tradició agrícola i potencialitat d'un entorn per donar una producció i oferir aliments d'alta qualitat de forma sostenible. Cal aprofitar els mercats de carrer, els de proveïments, potenciar els grups de consum i les botigues de barri per contactar directament amb els nostres agricultors, mercats pels quals donar visibilitat a l'ofici i valorar justament els aliments que produeixen. Tot això

ajudarà a tornar el respecte a aquells que encara estimen la nostra terra i que només busquen poder seguir vivint d'això dignament, per així aconseguir demostrar als joves que encara val la pena aquest ofici.

PERSPECTIVES DE FUTUR DEL MODEL AGROALIMENTARI SALUDABLE A LA RIBERA.

Podem seguir per la senda de la intensificació i l'excés de tecnificació, o decidir-nos com a poble a fer un pas endavant, apostant per un canvi de model modern, sostenible i agroecològic, compromès amb la societat i amb les generacions futures, del segle XXI a definitiva.

Precisament és a la Ribera on s'allotgen dos dels centres més importants en el desenvolupament d'aquest modern sistema agroecològic.

Un exemple d'ajuda al camp riberenc i amb una visió de futur clarament en aquest camí, ha estat el centre agrari de referència a la comarca, situat a Carcaixent: l'**Estació Experimental Agrària de Carcaixent**, en el qual conflueixen en l'actualitat l'activitat de dos Serveis de la GVA, el de Transferència de Tecnologia i el de Producció Ecològica, Innovació i Tecnologia. Així, dins d'aquestes activitats, durant les dues últimes dècades del s. XX i el que portem del present segle, el centre ha realitzat diversos cursos dirigits a agricultors i tècnics, organitzats al costat d'altres organismes oficials o associacions i cooperatives, amb diverses tipologies diferenciades. S'han fet cursos d'agricultura ecològica de llarga durada, d'especialització en diverses tècniques i cultius com a introducció a l'AE, horticultura ecològica, citricultura ecològica, ramaderia ecològica, consum i qualitat de la producció ecològica, etc. Alhora, el propi STT i, en els últims anys, els tècnics del SPEit, porten a terme diferents experiències en aquest camp, desenvolupant diverses línies en recuperació de varietats locals, cobertes vegetals o tanques, cunicultura i avicultura ecològiques. La col·laboració entre aquest servei, les universitats valencianes i les organitzacions del sector donen fruits en finques experimentals i demostratives, en major o menor mesura recolzades des del poder polític.

A la Ribera està també situat el **Comitè d'Agricultura Ecològica de la CV**, autoritat de control i certificació de la producció ecològica, concretament a Carlet. D'ell depenen en gran mesura el prestigi dels nostres aliments ecològics, així com part de la promoció d'aquests productes valencians. Tot aquell que desitgi estar certificat o utilitzar el logotip de la PE europea, ha d'estar donat d'alta en aquest organisme

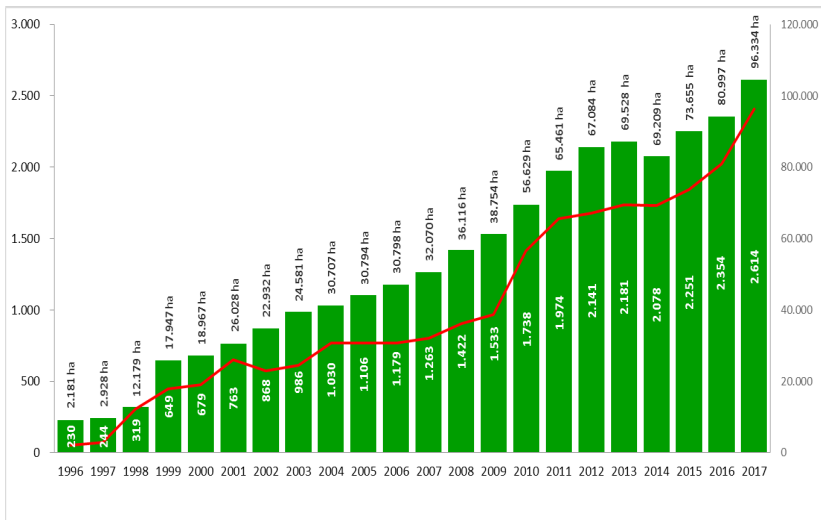
Fruit del Pacte del Botànic, s'ha dissenyat i aprovat el **I Pla Valencià de Producció Ecològica**, precisament per posar les bases i desenvolupar eines que ajudin a donar forma a aquest canvi de model agroecològic, aprofitant les nostres potencialitats i idiosincràsia. Diverses accions s'estan duent a terme des de la seva aprovació, en cinc línies principals, el foment del consum intern, el suport a la producció, la millora de la distribució i la comercialització dels productes ecològics, la innovació i millora del coneixement i les polítiques

transversals i de la certificació de la PE. Així, com a exemples, s'estan desenvolupant un Pla millora de la Diversitat Agrària valenciana, suport per a campanyes i estratègies agroecològiques en centres educatius i per a la població valenciana en el seu conjunt, un pla de formació amb fort contingut agroecològic, ajudes per a la cooperació en la innovació agroecològica i sostenible, la coordinació amb entitats locals i altres administracions, l'augment de les ajudes directes a la conversió i manteniment de les superfícies o la millora del funcionament del CAECV. Tot i així, els recursos i el personal per desenvolupar són insuficients per dur a terme els objectius tan amplis de l'PVPE, donat la conjuntura del finançament públic a la CV. Es necessitarà la col·laboració d'altres administracions de la GVA, els governs locals i, sobretot, l'administració central i europea, si es volen aconseguir les metes proposades en el menor temps possible.



Mentre que en el conjunt de l'estat ja hem superat els 2.000.000 ha, sent els primers productors de la UE, el 2017 la C.V. ha arribat a les 96.334 ha en producció ecològica, de les quals més de 65.000 ha són agràries (agrícoles o ramaderes, sent la resta forestals). Aquesta superfície representa un 9,29% de la SAU (Superfície Agrària Útil) de les terres valencianes, la qual cosa suposa un increment de quasi un 40% en els 3 últims anys. Dels 2.614 operadors (entre agricultors i empreses) que hi ha a la CV, 115 són productors vegetals de la Ribera Alta i 26 a la Ribera Baixa, mentre tenim 49 empreses elaboradores o comercialitzadores a la Ribera Alta front a 11 a la Baixa.

Els consumidors majoritàriament segueixen estant a Suïssa, Àustria, Alemanya, França, Itàlia, o als països nòrdics, on augmenten en gran mesura. Aquests països absorbeixen la major part de la nostra producció, encara que en el nostre territori comença a ser una opció important que s'està generalitzant, sobre tot a les ciutats més grans i al cap i casal, que és ben a prop.



COMARCA	HORTA	CÍTRICS	AROMÀTIQUES	AMETLER	OLIVERA	CEREALES LLEGUMS	VINYA	FRUITERS REGADIU
LA RIBERA ALTA	5,72	207,33	0,86	0,73	0,46	0	2,18	141,87
LA RIBERA BAIXA	9,43	59,87	1,29	0	0	0,47	0	15,14
Operadors AE 2017		TOTAL CV		RIBERA ALTA		RIBERA BAIXA		% LA RIBERA / TOTAL AE CV
Productors vegetals		2003		115		26		7%
Ramaders i altres productors		37		0		0		0%
Empreses		518		40		11		10%
Importadors		56		9		0		18%
TOTAL		2614		164		37		8%

És hora de treballar el mercat interior i enfocar l'agricultura ecològica des d'un punt de vista més global, incloent l'entorn social i la comercialització, i apostant per la sobirania alimentària, el comerç just i un consum conscient i responsable.

En aquests moments de desenvolupament de nous models, són de gran importància els grups organitzats de consum o amb sistemes de garantia participativa, que treballen amb els conceptes de sobirania alimentària, consum responsable o comerç just. També l'eina Internet pot ajudar a acurtar aquests canals de comercialització, tant a nivell de proximitat com d'exportació, aportant eixa valoració i el plus necessaris als nostres productors. L'aposta de l'administració autonòmica pot portar també a una major qualitat dels aliments dels nostres menjadors públics, com escolars, hospitals o residències. A la Conselleria de Sanitat o d'Agricultura s'estan posant les bases per valorar més els productes frescos i ecològics en els contractes dels menjadors, de manera

que es deuen generar noves oportunitats per al sector agrari i les nostres empreses agroalimentàries locals, sempre que se recolze que siguen de proximitat. En el llistat de més avall podem trobar ja empreses que s'estan movent en un o altre sentit.

Recuperem aquest saber tradicional de l'agricultura riberenca, recuperem la nostra dignitat com a poble, tornant a generar riquesa i cultura, aprofitant la nostra potencialitat, el nostre coneixement agrari i comercial, a través de l'agroecologia, per revertir aquest pessimisme en el qual s'ha instal·lat el nostre camp, creat artificialment per a que abandonem en favor d'empreses forasteres que no tenen res a veure amb els principis de l'alimentació. Aprofitem l'entorn agrari i natural que encara tenim d'alta qualitat, la nostra vocació de xicoteta empresa familiar (que mima i fa un producte més artesanal, de major qualitat) i les noves tendències en alimentació saludable i defensa del medi de consumidors europeus i valencians, per establir aliances i retornar el valor que té el nostre camp.

Produïm i mengem local i ecològic, per eixe ordre. I així, tornarem a produir salut, cultura i riquesa a través dels aliments, com sempre hem fet. Com sabem fer. Que nostres fills se senten orgullosos de nosaltres, pel llegat que els deixem.

Alfons Domínguez Gento

Expert en AE i membre de La Vall de La Casella Coop. Eco V.

MESURES LOCALS PER UNA AGRICULTURA VIVA I UNA ALIMENTACIÓ SALUDABLE

- Elaboració d'un **Pla comarcal** propi, amb recursos i objectius a curt i mig termini, per recolzar l'**activitat agrària local, l'agricultura ecològica, la venda de proximitat i una alimentació saludable** per a tota la població de la Ribera, d'acord amb la legislació i plans europeus i amb el Pla Valencià de Producció Ecològica. Recolzar-se amb el CAEV-CV i l'EEA de Carcaixent en esta tasca.
- Reivindicar front a les institucions internacionals el **paper de la nostra agricultura mediterrània front al canvi climàtic**, sobre tot de la que anomenem ecològica.
- **Promoure la producció i venda de productes agraris ecològics** en la mateixa explotació, així com l'**elaboració i venda de productes transformats a xicoteta escala** en les finques i horts, en format i quantitats artesanals, tal i com venen definides en el nou Decret del Consell de la GVA (amb acord de les Conselleries d'Agricultura i Sanitat).
- Ajudar a que els **menjadors socials o comunitaris** (escoles, hospitals, residències, ...) **incorporen aliments de qualitat, locals o de proximitat (frescos), i ecològics**, als seus menús. En el mateix sentit, aprofitar els esdeveniments culturals, esportius, etc., patrocinats per les administracions locals, per donar a conèixer i provar les taronges, els sucs, els caquis, i la resta de fruites i verdures i aliments nostres, ecològics i de proximitat, entre els assistents.
- Facilitar que les escoles tinguen **horts escolars ecològics**, i que els estudiants coneguen la professió de llaurador i ramader, per facilitar el retorn de la dignitat al camp i el relleu generacional.
- Treballar junt als llauradors en **recuperar tradicions i varietats locals**, usant els horts urbans com a nuclis de contacte i recuperació de coneixement agrari i d'equitat social.
- Reivindicar de forma conjunta una **marca de promoció a la taronja de la Ribera**, amb segell de tradició, i ajudar a la conversió a producció ecològica, per tal de ser més rendible el cultiu, i reduir la contaminació que provoca el cultiu químic a la comarca.
- Donar suport a la **rehabilitació de vivendes agràries i horts històrics** dels municipis riberencs, ajudant a la posada en marxa d'**activitats agroturístiques** en les mateixes vivendes, amb les limitacions que calguen per mantindre tant la seua estructura i estètica i integració paisatgística i en l'entorn on estan ubicades.
- **Augmentar les infraestructures verdes** dels termes municipals, connectant-les amb els camps de cultiu, per produir un efecte positiu de control biològic i un apropament de la gent de les zones urbanes al camp.
- Treballar en els **Mercats de carrer i en propostes festives agràries**, per una alimentació que potencie una alimentació més sana i una agricultura de proximitat més sostenible.

REFERÈNCIES CIENTÍFIQUES:

- García-Orenes, F., Roldán, A., Mataix-Solera, J., Cerdà, A., Campoy, M., Arcenegui, V., Caravaca, F. 2012 Soil structural stability and erosion rates influenced by agricultural management practices in a semi-arid Mediterranean agro-ecosystem *Soil Use and Management* 28(4): 571-579
- Cerdà, A., Giménez-Morera, A., Burguet, M., Arcenegui, V., González-Peñalosa, F., García Orenes, F., Pereira, P. 2012 El impacto del cultivo, el abandono y la intensificación de la agricultura en la pérdida de agua y suelo. El ejemplo de la vertiente norte de la Serra Grossa en el Este Peninsular. *Cuadernos de Investigación Geográfica* 38, 75-94
- Fortes C., Mastroeni S., Segatto M M, Hohmann C, Miligi L, Bakos L, Bonamigo R. 2016 Occupational Exposure to Pesticides With Occupational Sun Exposure Increases the Risk for Cutaneous Melanoma. *J Occup Environ Med.* 2016 Apr; 58(4):370-5. doi: 10.1097/JOM.0000000000000665.
- Marta Roca, Ana Miralles-Marco, Joan Ferré, Rosa Pérez, Vicent Yusà, 2014, (Centre of Public Health Research (CSISP-FISABIO), Valencia, Spain) Biomonitoring exposure assessment to contemporary pesticides in a school children population of Spain. *Environmental Research* 131 (2014) 77–85
- Antonio López, Vicent Yusà, Amalia Muñoz, Teresa Vera, Esther Borràs, Milagros Ródenas, Clara Coscollà, 2017 Risk assessment of airborne pesticides in a Mediterranean region of Spain, *Science of the Total Environment* 574 (2017) 724–734
- Vicent Yusà, 2015, Un agencia internacional vincula el càncer con el herbicida más utilizado en la agricultura; *Levante-EMV*, 20/04/2015
- ÁNGELES LÓPEZ, 2014, La 'huella' de los pesticidas en el Alzheimer 28/01/2014
ww.elmundo.es/salud/2014/01/28/52e6a536e2704eb07e8b458e.html
- RAQUEL BARBA, 2006 , Nuevos datos apoyan la relación entre los pesticidas y el Parkinson 29/06/2006
elmundo.es/elmundosalud/2006/06/29/neurociencia/1151605433.html
- J.M. Urbano Fuentes-Guerra, 2005, Manejo de poblaciones de *Conyza bonariensis* resistentes a glifosato, *Phytoma España: La revista profesional de sanidad vegetal*, ISSN 1131-8988, N° 173, 2005, págs. 114-119
- López, D (2013) *Metodologías participativas, agroecología y sostenibilidad rural*. Aula Ambiental. CENEAM, 2013

L'hort ecològic de Villa Antonieta

Una experiència de vida i agricultura en comunitat

*"Vora el barranc dels Algadins
hi ha uns tarongers de tant dolç flaire
que per a omplir d'aroma l'aire
no té lo món millors jardins..."*

Teodor Llorente, Nou llibret de versos (1909)

L'Hort de Villa Antonieta està ubicat al municipi de Carcaixent, a La Ribera Alta. Es tracta d'un antic hort de tarongers, de 2'5 hectàrees, en producció ecològica des de fa més de vint anys, on es cultiven cítrics i fruita de temporada.

Però Villa Antonieta es, sobretot, una experiència de vida en comunitat d'un grup de persones que ja fa temps apostarem per una forma de vida més ecològica i alternativa. En juliol d'aquest any farà vint-i-set anys que deixarem l'àmbit urbà de la ciutat per a venir a viure en aquest tradicional hort de tarongers i palmeres, envoltat de bosc mediterrani. Un autèntic oasis de privilegiada naturalesa!...

Amb humilitat, creiem, sentim, que ha estat un dels grans encerts de la nostra vida. Ens ha reportat una major qualitat de vida i salut individual, augmentant la nostra consciència col·lectiva de coneixement i respecte cap al medi natural i cap al planeta Terra que ens acull i ens dóna vida.

El camí recorregut fins ara no ha estat fàcil. Ens era un enorme repte aconseguir que, allò d'anar a viure al camp, quallara amb el pas dels anys. Un repte que encara continua, en especial en mantenir el nostre cultiu de fruita ecològica...

De tots es conegut el progressiu abandó de l'agricultura en general. Tant per part de la societat -cada vegada més d'esquenes a ella-, com d'unes institucions amb un pobre recolzament. A La Ribera observem, any rere any, la constant disminució del conreu de taronja, asfixiat per raons principalment econòmiques. Quina tristor paisatgística i ambiental!!

Aquell antic hort de Norberto Ferrer: Villa Antonieta...

Va ser l'any 1991 quan un conegut comerciant de taronja de Carcaixent, el senyor Norberto Ferrer, ens va vendre el seu Hort de Villa Antonieta. Ens contà que a les darreries dels anys 20 del segle passat, amb els beneficis que donava la taronja llavors, va transformar aquest turonet de secà amb oliveres, garrofers i ametllers, en un hort abancalat de tarongers aportant terra fèrtil de la plana del riu Xúquer.



El Sr. Norberto es va casar, pocs anys abans, amb la senyoreta Antonia com a resultat d'un enamorament que es va produir al poble de Sóller (Mallorca). Ella l'hi demanà una casa de camp al nivell del seu estatus social i el seu marit Norberto li va edificar l'antic xalet modernista (on ara vivim). A més a més, va continuar amb la transformació de l'hort: condicionant terrasses, plantant arbres exòtics com eucaliptus o casuarines i unes allargassades files de palmeres que encara hui ennobleix el camí d'accés a Villa Antonieta.

L'Hort de Villa Antonieta, hui...

Quan compràrem l'Hort de Villa Antonieta l'any 1991, l'explotació agrària constava bàsicament de cítrics – mandarina- com a reflex de l'època daurada de la taronja al territori valencià. Entre 1991 i 1993 duquem a terme la conversió a cultiu ecològic sota l'assessorament d'una cooperativa de conreu ecològic. Aquesta ens porta les terres entre 1996 i 2007, període de millores i transformacions: reducció d'abancalaments, obertura de pou, rec a degoteig, plantació de tarongers, etc. A partir del 2007 el nostre grup millora tècnicament el pou i la xarxa de degoteig, replantant mandariners i tarongers, ampliant els cítrics amb llimoners i pomelos. I ja a partir de 2012 i 2013, plantant també fruiters d'os o de temporada a les zones baixes més fredes: magrana, nectarina, bresquilla, paraguaià, codony...

Per poder mantenir les despeses de producció de la fruita, a més de la venda directa a l'hort i en proximitat, apostàrem també per la venda per Internet, amb una pàgina web i una Botiga virtual, que ens permet fer arribar directament al consumidor sense intermediaris la nostra fruita ecològica.

Ha estat la il·lusió i el nostre –ja veterà- pensament ecologista el que ens ha fet –i ens fa- superar les traves econòmiques en el manteniment del cultiu de fruita ecològica.

El projecte de l'Hort de Villa Antonieta està integrat per un grup de persones -quatre amics copropietaris: Àngels, Cristina, Paco i Vicent- que provenim de diferents àmbits acadèmics i professionals. Cadascú amb una disponibilitat de temps diferent, tots apostem per aquest il·lusionant projecte compartint l'experiència de viure en comunitat a l'hort i de mantenir uns valors i uns hàbits de vida lligats al respecte i a l'equilibri entre l'ésser humà i el planeta.

És la nostra humil aportació per a minorar la degradació mediambiental del planeta i els efectes del canvi climàtic...

Hort de Villa Antonieta, març del 2018

www.villantonieta.com

Una oportunitat de futur per a les nostres varietats antigues

No fa molts mesos que s'ha presentat al públic valencià el Pla de la Diversitat Agrària Valenciana, per N'Elena Cebrián, Consellera d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural. El Pla tracta de la diversitat del camp valencià, la formada per totes eixes varietats antigues d'hortalisses, collites, fruiters i races ramaderes que formen part de la nostra història, de la nostra tradició, que ara no les trobem als mercats, i que difícilment es troben cultivades, són allò que tècnicament s'anomenen recursos genètics, que sabem que estan però no es veuen...

No es veuen perquè l'agricultura moderna és més simple. La implantació del model d'agricultura industrial ha suposat, entre altres coses, una simplificació exagerada del món rural, i eixa reducció implica la desaparició de les varietats tradicionals. Les varietats modernes s'ajusten al paquet tecnològic de la "revolució verda", compleixen les expectatives d'una xarxa de distribució que abraça mercats continentals, globalitzats; mentre que les nostres varietats locals, adaptades al nostre territori, als nostres camps i a la nostra forma de menjar, no donen el perfil tècnic de la nova agricultura.

Encara estem a temps de reflexionar de la importància dels recursos fitogenètics, del patrimoni agrari, de la cultura tradicional, de la gastronomia pròpia. No cal perdre aquets elements per a prosperar com a societat moderna, és més si els valorem adequadament apareixen noves oportunitats econòmiques per a diversos col·lectius agraris.

La diversitat és una peça fonamental en la sostenibilitat dels sistemes vius. "La diversitat és el segur de vida de la vida", com diu Jorge Riechmann, en el seu llibre "cuidar la T(t)ierra". Perquè a major diversitat major capacitat d'autoregulació dels ecosistemes, així disposar d'una elevada diversitat permet fer front a les pertorbacions de l'ecosistema,

a les crisis, adaptar-se als canvis, com per exemple el canvi climàtic.

A més de la diversitat natural, l'agricultura aporta una nova diversitat, la diversitat agrària, aquesta és la produïda pels agricultors, noves formes domesticades amb el cultiu, augmentant així els tipus possibles dins de cada espècie d'interès, i augmentant la diversitat global. Els agricultors són generadors i conservadors de noves formes i tipus, és el que han fet durant segles. A més aquestes varietats ara depenen dels homes i dones del camp, ja no poden viure soles en l'ecosistema natural, aquesta és la diversitat humanitzada o cultivada.

Ara que s'han trobat els límits als models moderns de producció d'aliments pel seu impacte ambiental, es torna a valorar la importància de la diversitat. Per a les noves ciències d'integració, com l'agroecologia, el principi agroecològic fonamental és la diversitat, mai el monocultiu. Es reconeix que la diversificació ha estat una estratègia de supervivència que han utilitzat encertadament les societats agràries tradicionals, i que ara ens serveix per a dissenyar sistemes agraris més sostenibles.

I és que hi han importants avantatges agronòmics amb l'ús de varietats locals:

La primera és la interacció genotip x ambient, açò vol dir que és més avantatjós situar cada varietat en aquell ambient on expressa millor el seu genotip. Per això els nostres avis tenien tantes formes cultivades de la mateixa espècie, sabien que aquesta varietat era bona per aquella terra, l'altra per a l'altre camp, així plantaven els millors tipus per a cada lloc, no com ara, que hem de modificar tota la parcel·la per adaptar-la a varietats foranies.

Un altre avantatge agronòmic és l'heterogeneïtat de les formes locals. El fet que les varietats locals siguin poblacions de plantes amb certes diferències entre elles, comparades amb l'homogeneïtat de les varietats comercials, no és un defecte, al contrari, aquesta variabilitat s'ha utilitzat

històricament com una estratègia d'adaptació, ja que les diferències entre plantes dins el cultiu donen resposta diferenciada davant problemes imprevistos, i permeten als llauradors superar situacions difícils



Per últim, la diversitat de les formes locals permet aprofitar la seua capacitat d'evolució amb les noves necessitats. Al llarg del procés de domesticació de les plantes de cultiu, els llauradors han guardat aquelles plantes que s'ajustaven millor a les seues necessitats, que eren canviants. Les que millor servien eren tornades a sembrar, així anava perfeccionant-se la planta baix el control del llaurador. Açò no es pot fer amb les varietats comercials, massa simplificades per a tindre respostes noves a nous problemes, i sí es pot fer amb les varietats antigues que conserven diversitat de caràcters en el seu genoma.

A les terres valencianes avui en dia encara tenim molta diversitat als camps, la cultura agrària valenciana és de les més riques en diversitat de cultius del món, però cal

conservar-la bé per a compensar l'enorme erosió genètica que s'ha produït.

El Pla de la Diversitat Agrària Valenciana naix de la comprovació que els sistemes de conservació fora del lloc no són els adients, les llavors cal conservar-les "in situ", en el camp, ja que si no són cultivades, a més de perdre adaptació a l'ambient, no poden ser conegudes pels consumidors, no les demanaran i quedaran oblidades per sempre. Les nostres varietats antigues no tindran futur si els llauradors no les planten i els ciutadans no les consumeixen.

Estem en un bon moment per aquestes accions, ja que cada dia més els consumidors es preocupen pel seu menjar, i busquen la qualitat, el sabor, les collites ben fetes, de proximitat i respectant l'entorn, i si són varietats locals millor, ja que són la referència de les coses bones. Així hem passat d'una situació on les varietats tradicionals sols tenien interès per si algun caràcter genètic seu podia ser afegit a una varietat comercial per a millorar-la, a considerar que són bones per elles, tal com són, perquè tenen virtuts i defectes, però les virtuts superen en molt els defectes, i aquests podran ser corregits i millorats.

Per a donar una oportunitat de futur als nostres recursos genètics, reduir la pèrdua de cultura agrària i crear noves oportunitats als agricultors i consumidors, està pensat el Pla de la Diversitat Agrària Valenciana. Recull una sèrie d'accions de treball agrupades en 4 eixos i que s'aplicaran en el període 2017-2020.

Una part molt important és el **Catàleg de Varietats d'Interès Agrari Valencià**. És un catàleg de varietats antigues on els agricultors podran trobar aquelles llavors tradicionals que necessiten. Les varietats estaran ben descrites en fitxes, que seran publicades en la web de Conselleria d'Agricultura, amb accés lliure per a tots els ciutadans, cadascuna tindrà una descripció morfològica, agronòmica i en la mesura possible cultural.

La informació cultural lligada a les llavors és de gran

importància, els agricultors majors saben molt de llavors i cultius, i eixe coneixement ens pot ajudar a gestionar sosteniblement els tipus guardats al Catàleg. Eixe coneixement deu afegir-se a la informació tècnica que tenim de les varietats a conservar.

Un grup de persones representants del sector agrari i de les llavors, reunits en la **Comissió de Varietats Tradicionals**, serà qui gestione el Catàleg, valorant quines varietats deuen formar part de la Col·lecció i quines accions de promoció cal encetar. I és que el nostre drama és que tenim tantes varietats interessants que caldrà triar les de més valor d'ús i interès de mercat. El passat 4 d'octubre de 2017 es va constituir ja la Comissió i ja ha començat a treballar.

La Conselleria d'agricultura, a través de les Estacions Experimentals Agràries gestionarà el servei de préstec d'aquests recursos fitogenètics, patrimoni comú dels valencians, perquè els interessats disposen de llavors per iniciar els cultius

El paper dels ciutadans consumidors és també molt important per al Pla. Si volem gaudir d'allò propi, dels aliments de sempre, que són la base de la dieta mediterrània, considerada com la millor forma d'alimentar-se, hem de conèixer les nostres collites, les nostres varietats. La nostra cuina, la gastronomia autòctona està basada en aquest ingredients. Què és sinó la gastronomia, que les diverses formes culturals de menjar allò que produeixen els nostres camps?. Cal esforçar-se en conèixer millor aquesta enorme diversitat d'opcions que ens ofereix la nostra terra i els nostres agricultors.

A banda d'aquest amor per allò propi, el consumidor conscient es preocupa per la forma en què s'han produït els aliments. Tots i totes som responsables de les nostres accions envers els altres i el medi ambient, no és el mateix triar aliments que s'han produït sense residus i amb un impacte mínim en el medi natural, que altres que provoquen externalitats negatives que entre tots i totes hem de remeiar.

Les varietats locals tenen darrere una història que comptar, donen la màxima qualitat produïdes en proximitat, venudes en el punt òptim de collita, en mercats locals i cultivades amb models agraris sostenibles. El Pla recull un esforç important en divulgar entre els ciutadans les varietats tradicionals, sols així assegurarem que siguin ben conegudes i ben preuades.



Tenim davant un Pla de foment de la Diversitat Agrària Valenciana que ens proposa recuperar aquests valors propis, ens proposa que coneixem i consumim les varietats que hem heretat i que ofereixen noves opcions de treball als agricultors locals. Totes i tots estem cridats a participar en aquesta conservació activa dels nostres recursos fitogenètics i la nostra cultura, en els nostres camps, en els mercats locals i en les nostres taules. El repte té gran interès i importància, participem-hi.

Josep Roselló i Oltra

Servei de Producció Ecològica, Innovació i Tecnologia
D.G. de Desenvolupament Sostenible i PAC

Cal triturar la llenya de la poda per reutilitzar-la, previndre incendis i anar cap a una agricultura sostenible

L'Associació Mediambiental Vall d'Aigües Vives veu necessari que s'implante des de les institucions públiques un servici gratuït de triturat de restes de poda agrícola. En part, es pot autofinançar amb la recuperació de la matèria primera obtinguda. la grossa es pot utilitzar directament en forns o calderes industrials i el brancom més prim es pot transformar en *pellets* per a calefacció domèstica o simplement deixar-lo triturat com a coberta orgànica del sòl.

El triturat de poda agrícola hauria de fomentar-se i subvencionar-se des de les institucions públiques amb una part xicoteta dels pressupostos de prevenció d'incendis, d'ajuda a l'agricultura sostenible i d'eficiència energètica. Perquè evita incendis forestals, enriqueix la terra i és una font d'energia renovable autòctona.

Les passades setmanes de sequera en ple hivern han paralytat les cremes agrícoles per risc d'incendis. És el moment oportú per a estudiar i posar en marxa un pla eficaç per a previndre els incendis i així començar a concretar les teories de l'economia circular. Cada dia veiem les columnes de foc de crema agrícola i no es pot entendre com es pot malbaratar tanta energia calfant el cel. És un escàndol deixar esta matèria primera esfumar-se i per un altre costat importar combustibles fòssils des de llunyans països en guerra per a calfar les nostres llars. És un deure i una responsabilitat reutilitzar la poda agrícola per a lluitar contra el canvi climàtic.

L'Ajuntament d'Ontinyent ja està organitzant un servei gratuït de triturat i prompte l'Ajuntament farà una licitació pública per a contractar una empresa. En La Ribera és una necessitat que els ajuntaments, la Diputació, la Conselleria, les cooperatives agrícoles, la Mancomunitat, l'Agència de l'Energia i el Consorci de residus es reunisquen per a idear un pla ambiciós.

De moment a Ontinyent les restes triturats es queden *in situ* per a servir de coberta vegetal i així protegir la microbiologia del sòl de la radiació solar i aportar matèria vegetal per a conservar la fertilitat de la terra. També al protegir la terra de la radiació solar es reduïx l'evaporació i s'aconsegueix un estalvi conseqüent d'aigua.

L'agricultura al nostre país està coneixent uns moments difícils en molts àmbits. Un dels problemes és el relleu generacional. Els agricultors jòvens coneixedors de les recents investigacions científiques són més propensos a realitzar el canvi necessari a una agricultura sostenible i respectuosa del medi ambient. Però se senten sols enfront del desafiament i la barrera cultural. És el moment d'ajudar-los a aconseguir esta conversió per a oferir productes sans i d'alta qualitat i així poder ser competitius enfront dels mercats emergents.

Associació Mediambiental Vall d'Aigües Vives



Associació Mediambiental
VALL D'AIGÜES VIVES



La desastrosa gestió dels RSU

1. Les dades

Segons dades del Pla Zonal V4⁹, en 2016 entraren a la planta de Guadassuar 135.885 tones de residus sòlids urbans (RSU) procedents de les dues Riberes i la Valldigna, de les quals 82.126 anaren a l'abocador i 18.390 es transformaren en material bio-estabilitzat. Per altra banda, la planta d'envasos de Vaersa en Alzira va recollir 10.002 tones, de les quals es recuperaren 6.441¹⁰.

Per tant, del total de 145.887 tones de RSU recollits es recuperaren solament 24.831, un mínuscul 17%...

Això suposant que el material bio-estabilitzat realment es recupera, cosa dubtosa perquè correspon a matèria orgànica procedent del contenidor gris, que va mesclada amb dissolvents, pintures, metalls pesats, etc., de manera que, encara que es composte, entra i ix contaminada. De fet el seu ús està prohibit en agricultura ecològica i no es recomana en la convencional, per això legalment no es pot denominar compost i s'anomena amb el neologisme de material bio-estabilitzat. Cal aclarir, doncs, **on van a parar les 18.390 tones de bio-estabilitzat?**

Una altra incògnita són els milers de tones "desaparegudes" en Guadasuar ja que si entren 135.885, van a l'abocador 82.126 i es bio-estabilitzen 18.390, falten altres 35.369 tones. Podem suposar que, com els RSU recollits duen humitat, al voltant d'un 15% s'evapora en planta (és la proporció normal), però això sols suma unes 20.383 tones... **On estan les 14.986 tones restants?**

El consorci i la concessionària haurien d'aclarir bé els

9 Procedents de la Direcció General de Qualitat Ambiental perquè el Consorci no les publica en la web ni ens les ha passat, malgrat que li les demanàrem en gener d'enguany.

10 Estes últimes dades no corresponen exclusivament a La Ribera però ens aproximen a com està ací el problema dels envasos.

comptes, amb dades actualitzades de RSU, fraccions, procedència, tractament i destinació final, sense oblidar cap tona. A més el consorci hauria de fer un exercici de transparència, publicant-les totes a la seua web¹¹, on ara no apareixen més que notes legals i econòmiques i unes dades aïllades de 2009, perquè tothom pugua conèixer directament què passa amb els RSU que generem.

2. Conseqüències

Cada nit s'enduen els milions de kg de deixalles que fem ben lluny de nosaltres i, com no els veiem al sendemà, sembla que no hi ha cap problema. Un miratge perquè els problemes, encara que els amaguem, no desapareixen, tot el contrari, van fent-se cada volta més grans i més complicats de resoldre, fins que esclaten, i aquest dels RSU està esclatant perquè ja no hi ha on amagar-los.

Els 322.000 habitants d'aquestes terres produïm 146.000.000 kg de RSU cada any, una vertadera muntanya, i sols recuperem el dubtós 17%. Massa fem i massa desaprofitat, molt lluny dels estàndards europeus perquè Àustria, per exemple, arriba al 63% de recuperació.

Amb l'agreujant que el rebuig, que és la major part, es duu a abocadors d'Alacant, perquè no en tenim cap a La Ribera i no hi ha un altre que pugua tragar-se els RSU riberencs¹², generant així un altre problema afegit perquè, a més de contaminar les terres, també es contamina l'atmosfera amb les tones de combustible que cremen els camions que transporten a tants km tant de fem.

Per tant **la gestió dels RSU segueix sent un vertader desastre**, sense pal·liatius. I una conseqüència, la menys important però la que més noten els ciutadans, és que cada

¹¹ www.riberaivalldigna.com

¹² El de Dos Aigües està tan ple que han demanat ampliar, per enèsima vegada, la seua capacitat en altres 800.000 m³, encara que això augmentarà l'impacte ambiental i sols allargarà la seua vida útil en 2 anys. I en abril la normativa europea limitarà el màxim de RSU que van a l'abocador a un 10% del total recollit...

volta resulta més car gestionar i amagar els RSU.

Els anteriors gestors eren massa aficionats a cobrar i malbaratar diners, i en plena crisi econòmica implantaren la “taxa del reciclatge”, un nom absolutament desafortunat, en un moment encara pitjor, de forma que molta gent es va rebotar i deixà de separar els RSU a casa. Aquells pèssims pedagogs polítics haurien d'haver explicat que la taxa en realitat no era pel reciclatge sinó per les deixalles creixents que produïm, eixos RSU que ja no sabem on dur i que originen un greu problema logístic, ecològic i econòmic.

I com xupla tants milions d'€, el negoci dels RSU es presta a pràctiques fosques i dubtoses, per no dir corruptes o mafioses. Així, en 2017 hi hagueren fins a 53 incendis en plantes de reciclatge, alguns molt contaminants i quasi tots provocats¹³... Per la seua banda, el projecte SDDR (Sistema de dipòsit, devolució i retorn), que volia implantar el pagament de l'envàs en la compra per recuperar els diners en retornar-lo¹⁴, com feia perillar certs interessos empresarials, ha generat tan fortes pressions en contra que l'han ajornat *sine die* i han destituït a qui ho va proposar.

Mentrestant la Generalitat, la Conselleria i els Ajuntaments què fan? Doncs la Generalitat mirar cap a un altre costat, com sempre han fet en estos temes. La Conselleria ha fet marxa enrere abans de començar amb el SDDR, un petit canvi, perquè no s'atreuix a enfrontar-se al problema ni als empresaris enquistats darrere ni a una ciutadania mal acostumada; de fet només té 5 inspectors per vigilar les quasi 500 plantes de tractament de RSU existents a la CV, de manera que no donen abast i no fan ni la meitat de les inspeccions legals obligatòries, quelcom realment greu.

Els Ajuntaments del Consorci Ribera-Valldigna, com la llei els obliga, projecten ara un abocador comarcal en algun

13 www.elconfidencial.com/tecnologia/ciencia/2017-11-25/misterio-arden-plantas-reciclaje-espana_1482913/

14 Fa més de 10 anys que està funcionant relativament bé a països com Alemanya, on recullen més del 90% dels envasos no reutilitzables.

municipi allunyat i de poca població; com Tous, per exemple, en la partida de La Parra¹⁵, una zona amb aigües subterrànies que està més a prop de Carlet que de Tous, però que deixaria els milions en Tous. O siga que, abans d'aplicar com deuriem les solucions (amb dècades de retràs), simplement busquen un altre lloc on continuar amagant els residus durant uns quants anys més. Mal dur-los a Alacant i mal soterrar-los per ací, així no es resol cap problema.

I la gent en general no s'enterra, durant dècades l'han adormit amb el *pa i circ*, l'han acostumat a *usar i tirar*, i ara es desentén majoritàriament dels seus drets i deures, de problemes greus com aquest. No hi ha més que vore com, cada volta que es reunit un grup nombrós, ho deixen tot perdut de deixalles, com un femer. I les autoritats municipals simplement envien agranadors, no s'atreixen a exigir netedat ni a criticar lo porcs que són els embrutadors. Amb el qual, la mala educació no s'acaba.

Però resulta imprescindible que la població col·labore perquè si no mai es resoldrà el problema dels RSU, sols hem de passejar un poc pels afores dels pobles, on no agranen, i vorem com està tot brut de plàstics i altres deixalles. I no podem ficar agranadors per tot el terme, ja ens costen milions d'€ cada any per mantindre net el casc urbà.

3. Solucions

1r. (i principal) **Reduir** la generació de residus, evitant tant d'embolcall, duent cistella o cabàs a la compra, rebutjant les bosses de plàstic, comprant aliments a granel, coses que duren, etc.

2n. **Reparar** els electrodomèstics i d'altres útils, fugir de les coses d'usar i tirar, que haurien d'estar prohibides, passar de les modes, allargar al màxim la vida dels objectes, cal fer com a França, on ja han il·legalitzat dissenyar aparells perquè

15 www.levante-emv.com/ribera/2017/12/20/pp-carlet-rebela-oferta-tous/1657022.html

s'avarien prompte (l'obsolescència programada¹⁶), etc.

3r. **Reutilitzar** tot el que es puga, com abans es feia amb els envasos de vidre, que es retornaven per netejar-los i tornar-los a omplir, un procés molt més senzill, barat, net i ecològic que l'actual reciclatge del vidre, que implica fondre'l i refer l'envàs cada volta.

4t. **Reciclar**, amb **recollida selectiva** prèvia per facilitar i millorar la qualitat del reciclatge. Els RSU contenen aproximadament les següents fraccions en massa¹⁷:

matèria	orgànica	paper+cart.	plàstics	vidre	metalls	altres
%	44	21	11	7	4	13

Solament recollint la matèria orgànica separada de les altres fraccions (contenedor marró) per transformar-la en compost net i bo ja podem aprofitar el 44% dels RSU, que en volta de ser un problema ambiental es convertix en un adob ideal per als camps. A partir del 2020, la CEE obligarà a tots els països membres a separar la matèria orgànica per reciclar-la bé, per això han començat a experimentar-ho a xicoteta escala en municipis com Alzira¹⁸ i aviat hauria de generalitzar-se a totes les poblacions.

I si també es recull separatament paper+cartró (contenedor blau) i vidre (verd), deixant el contenidor groc per a la resta, aleshores podríem reciclar bé fins al 72% dels RSU, una xifra molt per damunt de l'actual.

Per la seua banda, els omnipresents plàstics obligatòriament haurien de ser biodegradables i minimitzats, prohibits en la majoria d'usos, perquè hi ha de molts tipus i resulten difícils de recollir i reciclar. Estan pertot i són ja un

16 www.rtve.es/alacarta/videos/el-documental/documental-comprar-tirar-comprar/1382261/

17 https://es.wikipedia.org/wiki/Residuos_s%C3%B3lidos_urbanos_en_Espa%C3%B1a

18 En total 950 voluntaris de lesavingudes principals.

greu problema local i sobretot global perquè molts acaben als mars, creant veritables illes de plàstic¹⁹ i ofegant la fauna marina. Com explica *Greenpeace* tarden dècades o segles en descompondre's:



Plásticos: ¿cuánto tiempo tardan en descomponerse?		El mismo tiempo que hace que...	
HILO DE PESCA	± 600 años	Colón llegó a América (1492)	
BOTELLA	± 500 años	Nació Cervantes (1547)	
CUBIERTOS	± 400 años	Galileo Galilei dijo: "la Tierra es redonda" (1630)	
MECHERO	100 años	Se hundió el Titanic (1912)	
VASO	65- 75 años	Terminó la II Guerra Mundial (1945)	
BOLSA	55 años	Llegó el hombre a la Luna (1969)	
SUELA DE ZAPATO	10- 20 años	1º teléfono móvil con pantalla de color (2000)	
COLILLA	1- 5 años	Accidente de Fukushima (2011)	
GLOBO	6 meses	Acuerdo del Clima de París (2015)	

GREENPEACE

Per aplicar l'estratègia de les 4R resulta absolutament imprescindible la col·laboració de la gent. I pot aconseguir-se si s'expliquen bé les coses i es carreguen les taxes sobre les deixalles supèrflues i es descarreguen de la separació i el reciclatge ben fets. A Suïssa no és obligatori reduir, reparar, reutilitzar i separar a casa, però qui no ho fa paga més d'un € per cada bosseta de fem que tira (i que altres han d'obrir per separar les deixalles i reciclar-les)²⁰ ...

És necessari anar cap al residu zero i resulta possible

19 https://es.wikipedia.org/wiki/Isla_de_basura

20 <https://racnet.opentindas.com/noticias/en-suiza-reciclar-es-gratis-pero-tirar-basura-cuesta-dinero>

amb les 4R, una estratègia que estan aplicant els països més avançats, sols quan s'aplique ací podrem parlar d'un nou i mínim abocador a La Ribera. No devem continuar fent com amb la neteja dels carrers, que els agranen tots els matins i a la vesprada ja estan bruts, costant-nos molts milions d'€ cada any. Cal reeducar la població perquè no embrute els carrers i minimitze i separe les deixalles a casa.

Resulta imprescindible fer bones campanyes per les 4R, cal ensenyar que no és més net qui més neteja, sinó qui menys embruta. I no embrutar sempre resulta més barat. Urgix canviar la mentalitat i assumir que **la ciutat i el medi ambient són la nostra casa**, la casa gran, i hem de cuidar-la com a tal.

Entre tots hem de corregir els incívics que tiren coses a terra, els que no separen els residus a casa i els que trenquen el mobiliari urbà, perquè tots guanyem molt amb un entorn net i saludable. A més estalviarem milions en neteja, milions que podem dedicar a altres coses més necessàries. Inclús les deixalles, ben separades, poden generar riquesa perquè són aprofitables, és el que ara es diu “economia circular”²¹ i està implantant-se als països més avançats.

Queden encara d'altres residus: industrials, de la construcció, agrícoles, de jardins, sanitaris, etc. També els hem d'aplicar les 4R. No podem seguir actuant com si la Terra fóra il·limitada i tinguera recursos interminables i una infinita capacitat d'absorbir contaminants, ens hem passat tant que WWF en el seu informe Planeta Viu²² calcula que necessitem 3'5 Terres, una cosa completament fóra de lloc i insostenible, perquè només hi ha una Terra, aquesta...

Pedro Domínguez

Químic, especialista en Sanitat Ambiental i educador

PD1: Dies després d'escriure açò, Xina ha deixat d'acceptar

21 https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/towards-circular-economy_es

22 www.wwf.es/nuestro_trabajo_/informe_planeta_vivo/

les importacions de deixalles de plàstic i era allí on anava bona part de les nostres deixalles de plàstic per ser reciclades²³. Poc després s'ha començat a parlar a Espanya de prohibir alguns plàstics d'un sol ús, per al 2020. Per tant, com deia, el problema dels RSU resulta cada vegada més greu i urgent.

PD2: El 3 de maig el president del Consorci Ribera-Valldigna ha contestat al mateix diari²⁴ on la setmana anterior es va publicar l'article. Diu coses molt interessants i val la pena comentar algunes:

- Respecte que no férem com calia la petició de les dades actuals al Consorci, doncs no férem una instància formal però les demanàrem per e-mail en nom de La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció i per telèfon també, i ens donaren llargues dient no estava la directora o gerent nova. Però és que estes dades han de ser totalment públiques i qualsevol té dret a vore-les, sense necessitat de cap paper ni identificació ni reunió amb ningú.
- Ara tornem a entrar en la web renovada i ja s'hi veu que han ficat les dades, fins i tot actualitzades²⁵. Però en pàgines interiors. I haurien d'eixir en portada, un resum almenys, perquè tothom veja només entrar la muntanya de RSU que produïm. És més didàctic i conscienciator que tindre que ficar-se a buscar esta informació.
- Amb les noves dades, de 2017, diu el president que el material valoritzat puja ja al 33%, una proporció molt superior a la d'anys anteriors, la qual cosa contradiu la qualificació de "desastrosa" per a la gestió dels RSU. No obstant, inclús donant la xifra per bona, en el fons seguim molt per davall del que caldria i més quan tots aquests

23 www.elboletin.com/noticia/161095/nacional/china-ya-no-quiere-nuestra-basura-y-equivalencia-del-riesgo-de-colapso-del-sistema-de-reciclaje.html

24 www.diarilaveu.com/tribuna/81487/la-gestio-responsable-del-consorci-ribera-i-valldigna-criv

25 riberavalldigna.sedelectronica.es/transparency/4fb24506-92fc-49ac-a360-04fd3e4df490/

milers de tones de rebuig s'envien a abocadors d'Alacant, generant milers de tones més de CO₂ i d'altres residus contaminants amb el transport... Així doncs, la gestió va millorant però resulta encara molt deficient.

- Diu també que el material bio-estabilitzat complix els estàndards i el compren els agricultors d'Utiel-Requena. Simplement demanem que es facen públics en la web les anàlisis d'aquests materials.
- Insistim que la matèria orgànica ha de separar-se en origen, a casa, com obligarà la CE molt prompte. Aleshores sí que podrà compostar-se bé i servir per a tots els agricultors.
- L'exemple de Suïssa es ficava perquè allí qui no separa tot a casa paga moltíssim més que els qui ho separen, cosa lògica i molt educativa. Per descomptat que els ecologistes rebutgem la incineració perquè no elimina el problema dels RSU sinó que el trasllada de la terra a l'atmosfera, produint a més dioxines i altres substàncies summament tòxiques.
- Celebrem estar d'acord en la qüestió fonamental d'aplicar les 4R i anar cap al residu zero, però nosaltres ho demanem amb urgència perquè ja no hi ha on tirar tants residus, que apareixen pertot arreu. Cal començar a exigir a tots els ciutadans netedat, especialment en les reunions massives, que fins ara solen acabar deixant un gran femer d'envasos i porqueries, cosa absolutament inacceptable i que ens costa una fortuna a tots per tanta neteja com s'ha de fer. Això els pertoca als ajuntaments i estos haurien d'exigir des de ja, als responsables d'events i reunions, que instal·len contenidors quàdruples (plàstic, vidre, paper i orgànic) i s'encarreguen de deixar l'espai completament net quan acabe l'acte.
- Per últim cal subratllar que compartim la necessitat d'educar per a Reduir, Reparar, Reutilitzar i Reciclar, en eixe ordre de prioritats. Però el problema és massa ample per quedar-se només en simples visites d'escolars o

associacions a la planta de Guadassuar. Després de tants anys amb la publicitat i pràctica d'“usar i tirar”, ara és necessari reeducar tota la població amb campanyes efectives que insistisquen en la gravetat del problema i consciencien a tots.

La muntanya *graffitada*

A La Ribera del Xúquer hi ha una muntanya aïllada, solitaria, enfront del mar, que duu pintat el nom del poble que va nàixer i ha crescut als seus peus. Les lletres són blanques i molt majors que les cases de baix, de fet són tan grans que es poden llegir fins a 15 km de distància.

No coneguem cap altre municipi amb un rètol semblant. Ni el famós Hollywood arriba a tant, perquè en la Meca del cine tan sols s'han atrevit a alçar lletres verticals pintades, sense arrasar tota la vegetació de baix.

Per suposat que es tracta de Cullera, el poble d'aquell alcalde que no va fer cas de la prohibició d'encendre focs quan el risc d'incendis era màxim²⁶, de manera que donà l'ordre de disparar el castell de focs artificials i, efectivament, va cremar bona part de la muntanya i quasi un barri veí. Les imatges de la muntanya cremant-se aquella nit, mentre seguien esclatant els coets amb les seues llumenetes de colors, són de lo més surrealista que s'ha vist mai per estes terres²⁷, que ja és dir.

La veritat és que el cas del *graffiti* muntanyenc (i l'incendi aquell) es presta a fer molts acudits humorístics. S'imagineu els que haurien fet si açò passa en Lepe?

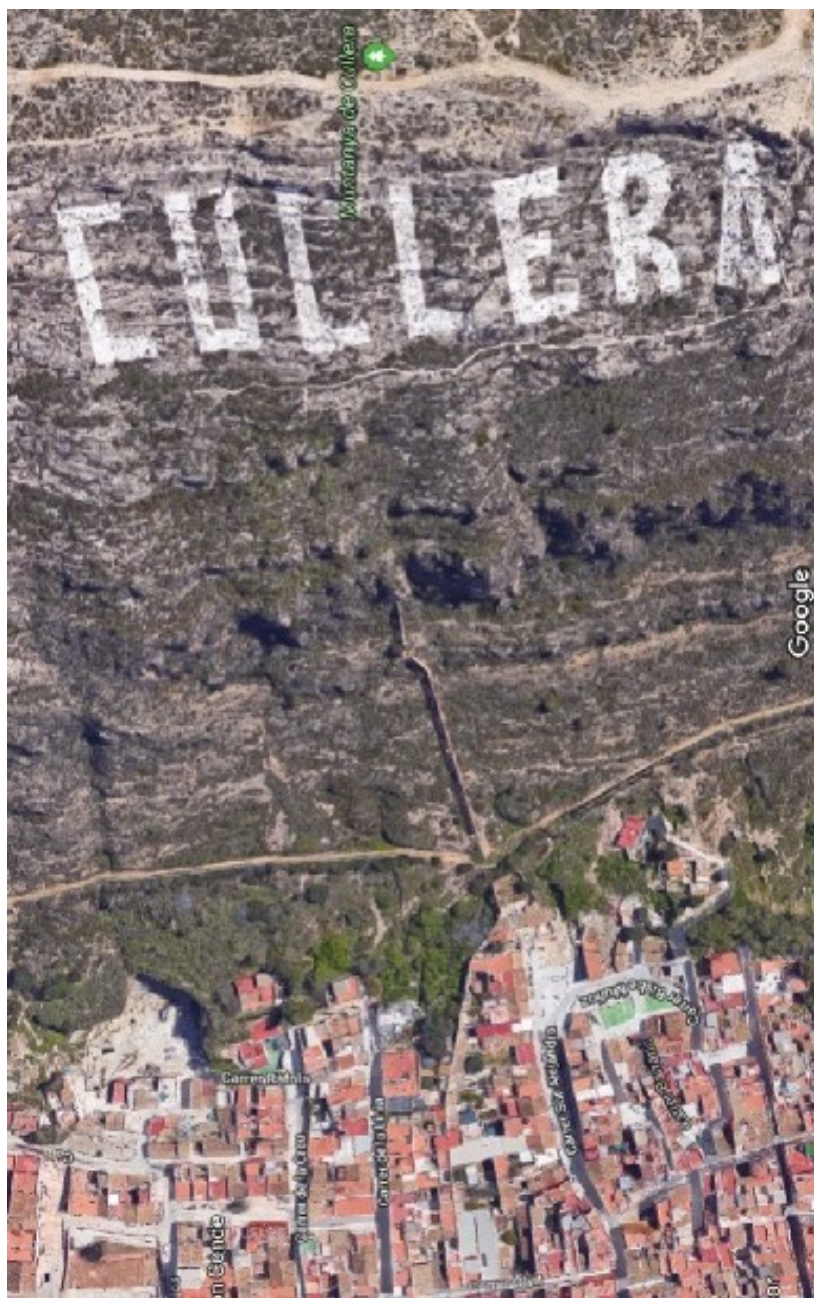
Però nosaltres no anem a fer cap acudit, perquè som gent seriosa i tampoc volem discussions innecessàries. I els delits ecològics no són cosa de risa.

La qüestió és que, segons les imatges del *GMaps*, les lletres deuen tindre uns 30 metres d'altura per uns 15 m d'amplària, i la paraula completa uns 160 m de llargària. En total ocupa unes 6 fanecades de superfície total.

Quasi res!

26 www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2014/04/27/535c3dd7268e3e7f088b4574.html

27 Incendio en Cullera a causa de los fuegos artificiales (26 de abril de 2014): www.youtube.com/watch?v=sYpxDP_P2I4



De manera que açò quedaria ximplement per al *Guinness* si no tingués cap implicació dolenta, però lamentablement la té perquè per pintar les lletres i mantenir-les han arrasat la pobra vegetació on estan marcades i la de bona part del rectangle on queden inscrites, que no és poca cosa.

N'hi ha que vore tot el treball que han fet per pintar i mantindre el faraònic lletrer, una feina fins i tot perillosa perquè la muntanya està en pendent i resulta difícil i penós treballar ací. O siga que els pintors han fet un gran esforç, sens dubte amb bones intencions, però realment el que han aconseguit és destrossar un poc més l'ecosistema de la muntanya de Cullera.

Una muntanya que ja està massa castigada pels incendis, les construccions, les carreteres, etc. Destrosses impactants que l'han deixat pràcticament sense arbres, erosionant-se acceleradament. No li faltava ja més que la poliren i la pintaren.

Molt millor hauria sigut que els pintors-escaladors hagueren dedicat el seu esforç a repoblar de vegetació autòctona aquest racó i altres de la pobra muntanya, que també des de molts km a la rodona es pot vore quasi nua de plantes, desertitzant-se. Dóna pena vore-la.

En realitat, aquest *graffiti* es pot qualificar d'atemptat ecològic i nosaltres demanem per als culpables la condemna de repoblar tota l'àrea on està el mega-rètol amb espècies autòctones, incloent-hi el reg dels plantons les voltes que faça falta durant el primer any, per reviscolar aquest tros de muntanya que ara agonitza lamentablement.

Perquè **les muntanyes no són un muntó de pedres inerts sinó ecosistemes vius**, el conjunt de la flora, la fauna, els sòls, les fonts i tots aquells elements que permeten la vida, incloent-hi les roques. I com a tals les hem de cuidar tots!

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

No “vulguem” tant la Natura

Hi ha persones que “volen” tant la Natura que són capaces de fer-se un xalet o comprar-se un adossat en la muntanya, en la platja o en mig de l'horta... No se n'adonen que per fer eixe **xalet o adossat** han destrossat una bona porció d'aquell espai natural. Tampoc se n'adonen que, com l'habitatge està separat del poble, acostar els serveis bàsics resulta complicat i impactant, i damunt els obliga a agafar el cotxe contínuament, contaminant prou més que si visqueren a la ciutat.

Lo racional és viure al poble, on estem quasi tots, i deixar en pau la Natura. Al temps que reclamem millores en l'espai urbà: més arbres i zones verdes, menys fums i sorolls, bons serveis, etc., perquè done gust viure al poble i no faça falta fugir d'ell.

Les segones residències són encara pitjor, un luxe absolutament innecessari, car, ineficient i antiecològic. Per això a les primeres residències caldria llevar-lis impostos i carregar-los decuplicats sobre les segones, centuplicats en les terceres i així successivament.

Altres es compren **motos o tot-terrenys** grans, potents, per eixir els caps de setmana a rodar i descobrir nous racons naturals. Llàstima que els tot-terrenys cremen 12 (o més) litres de combustible per cada 100 km, el doble que els cotxes normals, i per tant contaminen brutalment, a més d'espantar els animals silvestres i destrossar pistes i camins de terra...

Els tot-terrenys haurien d'estar prohibits en les ciutats i permesos sols en les zones rurals per als qui realment els necessiten per treballar-hi. Qui vol realment la Natura s'acosta a ella sense maltractar-la: a peu, en bici o en transport col·lectiu. I gaudix més també, perquè és un plaer estar en un espai rodejats de vida natural sense escoltar més sorolls que el murmur de l'aigua, la remor del vent i el cant dels ocells.

Molta gent necessita tindre algun **animalet a casa** i de vegades els compren exòtics, de continents llunyans, que els

han capturat matant d'altres allà o pel camí. No són adequats per als nostres ecosistemes i els que s'escapen o els assolten provoquen importants problemes ecològics per la competència o la depredació que fan sobre la nostra fauna, recordeu els casos de les cotorres argentines o les tortugues americanes...



*“Si vols escoltar el cant dels ocells,
no compres una gàbia, planta arbres”*

Doncs qui vulga animals sols ha de passar per la Protectora més propera i agafar algun dels que tenen recollits. Hi ha de grans i xicotets, molt macos, i a més de fer-li un favor al pobre animal abandonat, li'n farà un altre als nostres castigadíssims ecosistemes.

Alguns diuen per ací que cal **“posar en valor”** cert espai natural de la comarca perquè la gent el conega i el visite, un espai que certament ja està molt visitat. A més, els moderns volen fer recitals i exposicions allí mateix i els tradicionals volen seguir fent les seues romeries i litúrgies. Ambdós col·lectius ho justifiquen amb diverses raons, però no

consideren que els éssers humans cada vegada en som més i ho saturem tot...

Anys enrere obriren un gran aparcament a l'entrada d'aquest espai per facilitar precisament les visites i alguns dies festius resulten ja massa nombroses, excessives per a un lloc xicotet i fràgil com aquest. Cap favor se li fa promovent la massificació perquè la pressió antròpica amenaça ja la integritat del paratge natural i l'últim que necessita és donar-lo a conèixer més perquè el visite encara més gent. Si pogués parlar segurament diria: *"No em vulgueu tant, que em feu mal"*.

Hem transformat quasi tot el territori i queden pocs espais ben conservats, relictos del que hi havia fa mil·lennis²⁸. Cal que els visiten els escolars, perquè els coneguen i aprenguen a respectar-los, i les visites particulars, familiars i no massificades. Però les activitats religioses, artístiques, esportives i altres haurien de realitzar-se al poble, on hi ha recintes adequats per a cada cosa, sense cap impacte ambiental sobre els espais naturals.

Voler és respectar, cuidar, i de vegades, encara que siga dur, voler implica deixar en pau, no maltractar...

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

28 L'antropització ha sigut tan dura que estem provocant la VI Gran Extinció, nosaltres sols, sense l'ajuda de cap meteorit gegant. Fins i tot estem alterant el clima, amb un calfament global que amenaça inclús la nostra supervivència...

L'estat del Xúquer i L'Albufera

Per fer una aproximació a l'estat actual del Xúquer, a la primavera de 2018, anem a utilitzar el document que 12 organitzacions valencianes presentarem a la Confederació Hidrogràfica del Xúquer alguns dies abans de l'aprovació de l'actual Pla Hidrològic del Xúquer fa 2 anys i mig.

El Pla Hidrològic del Xúquer (2015-2021) es va aprovar el 3 de setembre de 2015 amb una forta oposició, entre elles la de Xúquer Viu i la resta d'organitzacions valencianes que treballem conjuntament en defensa dels nostres rius, aqüífers i zones humides.

El Consell d'Aigua del Xúquer aprovà el pla amb 27 vots en contra, 5 abstencions i 48 vots a favor el Pla Hidrològic, el major número de vots contraris que mai ha tingut un pla, que sempre s'havia aprovat per quasi unanimitat dels seus membres.

Analitzem, per tant, tenint com a referència la posició de Xúquer Viu davant aquest Pla Hidrològic, una sèrie d'importants aspectes per conèixer la situació actual del Xúquer i els seus ecosistemes associats.

1- Cabals ambientals

Com deien a 2015, els cabals "ambientals" establerts en la Pla Hidrològic no són suficients per contribuir a l'assoliment dels objectius de bon estat que constitueix la finalitat del pla. La metodologia que es va seguir per a la determinació dels cabals ecològics mínims és qüestionable, ja que es basen en l'extrapolació al conjunt de les masses d'aigua d'uns resultats obtinguts mitjançant models en un reduït nombre de punts. Els cabals s'han ajustat a les assignacions als diferents usos establertes en el pla que es revisa, pervertint així el caràcter de restricció prèvia al repartiment de l'aigua.

S'hauria d'augmentar de manera significativa la magnitud de cabals ecològics mínims en nombrosos trams de riu, així com garantir que la variabilitat interanual del règim

emula aquella que caracteritza el règim hidrològic en estat natural. D'altra banda, no s'han establert règims de cabals ecològics per a les masses d'aigua de transició, per als rius efímers, temporals i estacionals; ni s'han establert les restriccions ambientals per al cas dels llacs.

Cal tindre en compte que els cabals ecològics del Baix Xúquer són extremadament reduïts: 1'71 m³/segon a l'eixida de l'embassament de Tous, 1'80 a l'Assut d'Antella, 5'70 a Huerto Mulet –on es produeix una surgència important d'aigües subterrànies, 2 a l'Assut de Sueca, 1'50 a l'Assut de Cullera i 0'50 a l'Assut de Marquesa.

Com deien en 2015 els cabals ecològics estan supeditats, no a garantir el bon estat ecològic del riu sinó a garantir el compliment dels diferents usos, principalment els agraris. De manera que, dona igual que haja plogut molt o poc aigües amunt, que el riu sempre portarà l'escassa aigua amb la que discorre, això sí, atenent a les necessitats agrícoles de manera prioritària.

D'aquesta manera en el període d'estiatge el riu, entre maig i setembre, és quan més aigua porta (entre 20 i 25 m³/segon. Tanmateix quan el riu de manera natural porta més aigua (de desembre a març), és quan el riu porta menys aigua (al voltant de 2 m³/segon), prenent com a referència l'eixida de l'embassament de Tous.

Una dificultat afegida per a poder controlar des de les organitzacions ambientals l'estat del Xúquer, és que, des de 2011, no hi ha cap informació pública del cabal que passa per punts tan claus com els assuts d'Antella, Sueca, Cullera o la Marquesa. O siga dels 6 punts del Baix Xúquer on hi ha fixats cabals ambientals, tan sols en 2 d'ells (Embassament de Tous i Huerto Mulet) hi ha informació pública, reservant-se la informació dels altres 4 punts la Confederació Hidrogràfica del Xúquer.

Malgrat l'escassa magnitud dels cabals ecològics en determinats moments hem pogut comprovar que el cabal ambiental en els dos únics punts amb informació pública no

s'ha respectat, com, per exemple, va passar en Huerto Mulet entre el 18 i el 21 de novembre de 2016 que els cabals estigueren 1 m³/segon per baix. En tot cas, en la majoria dels casos eixos exigus cabals s'han procurat respectar.



2- L'Albufera de València

Com indicaven en 2015 els estudis disponibles indiquen que l'assignació consignada en el pla per l'Albufera és insuficient per frenar el deteriorament del llac i revertir la tendència. La substitució proposta de les aportacions del Xúquer per aigües residuals de l'àrea de València agreugen els problemes d'eutrofització del llac i no constitueixen una alternativa vàlida.

Cal incrementar les aportacions d'aigua neta (almenys 250 hm³/any), establir i garantir el compliment del nivell màxim de concentració de nutrients (P) admissible en les aigües residuals que arriben al llac i eliminar els abocaments i arrossegaments que segueixen arribant a aquest.

La falta d'un cabal adequat fixat pel Pla Hidrològic que detalle la procedència del mateix, garantint que una part ha de vindre d'aigua neta del propi riu, en combinació amb problemes de la sequera, ocasiona problemes tots els anys en determinades èpoques sobre el descens de nivells a l'Albufera, com la greu situació que es va produir en novembre de 2016.

En aquell moment des de Xúquer Viu i la Mesa del Xúquer van exigir uns règims de cabals ecològics adequats i suficients per la conservació dels ecosistemes aquàtics, ja que els règims de cabals ambientals fixats en l'actual Pla Hidrològic de Conca són incomplets, inadequats i insuficients per contribuir a l'assoliment dels objectius de bon estat que constitueix la finalitat del pla, d'acord amb la Directiva Marc de l'Aigua.

D'aquesta manera, es denunciava que l'assignació de cabals consignada en l'actual Pla Hidrològic de Conca per al Parc Natural de l'Albufera és insuficient en quantitat i indefinida en termes de qualitat per evitar el deteriorament del llac i per revertir el seu mal estat. Caldria doncs incrementar les aportacions d'aigua neta (almenys a 250 hm³ /any, dels quals una proporció significativa hauria de vindre directament dels rius Xúquer i Túria), establir i garantir el compliment de nivells màxims de concentració de nutrients (especialment P) que arriben al llac per revertir la situació d'hipereutrofització de les seues aigües així com per eliminar els abocaments incontrolats i arrossegaments que segueixen arribant a aquest.

Un punt important, en el que Xúquer Viu sempre ha insistit, és que la gestió de les entrades i eixides del llac ha de fer-se amb transparència i amb participació dels distints sectors i administracions implicades en l'Albufera, d'acord amb unes normes que s'han d'elaborar de manera conjunta. Totes les parts interessades i administracions implicades hauran de poder fer un seguiment de l'aplicació d'eixes normes de gestió i avaluar la seua eficàcia i eficiència per garantir el manteniment i millora de l'Albufera.

En aquest sentit cal indicar que s'han produït avanços importants en la gestió de la regulació del nivell de l'Albufera i de la seua comunicació amb el mar, tant per l'Ordre de maig de 2017 de la Conselleria d'Agricultura i Medi Ambient en la que es regula el funcionament de les comportes i dels nivells que han de mantindre's en el llac perquè s'ajuste als criteris i paràmetres de protecció i sostenibilitat mediambiental que s'acorden; com per les mesures adoptades per la Fiscalia a començament d'aquest 2018.

Igualment cal incidir en que l'Albufera ha de tindre un règim de cabals, amb una distribució de periodicitat al menys mensual, per tal de garantir en tot moment que arriben els cabals que necessita el llac per a la seua sostenibilitat. Tot això ha d'estar integrat en el PRUG i les normes de Xarxa Natura 2000 del Parc Natural.

3- Dèficit hídric.

Mentre el Pla Hidrològic de 2014 –que havia d'haver-se aprovat en 2009- contemplava un dèficit hídric (és a dir aigua de paper, que es reparteix però que no existeix en la realitat de la demarcació) de 175 hm³ anuals que seria atès per unes hipotètiques aportacions externes (transvasaments), el vigent de 2015 eleva el dèficit hídric a 195 hm³ anuals, per als que diu que es resoldrà en el pròxim Pla Hidrològic Nacional.

El Pla Hidrològic vigent contempla mesures d'increment d'oferta mantenint l'enfocament d'increment de l'oferta per sobre de les possibilitats de la conca i en contradicció amb els objectius establerts per la DMA. D'una banda, es remet als "recursos a determinar" en un futur Pla Hidrològic Nacional (PHN) per cobrir el dèficit generat per la sobreassignació de recursos, externalitzant a les conques veïnes els efectes de la mala gestió. D'altra banda, les noves fonts d'oferta -aigües dessalades i residuals depurades- no s'han integrat suficientment en el pla.

És urgent posar un límit a la disponibilitat d'aigua barata on els usos han superat la disponibilitat sostenible del recurs i establir una política de preus que ajuste la demanda a l'oferta.

Els usuaris d'aigües no procedents de la dessalació deuen també contribuir a cobrir els seus costos en la mesura que també han estat causants del deteriorament de les masses d'aigua de la conca i participants dels beneficis d'un bé escàs l'oferta s'incrementa amb la incorporació de l'aigua dessalada.

Respecte a l'ús de les aigües depurades és necessari incrementar les garanties de qualitat i salubritat de les mateixes. Pel que fa a la imputació dels costos d'aquestes aigües cal revisar l'asimetria que es produeix en l'aplicació del principi de recuperació de costos en el cas dels proveïments que suporten tant els de potabilització -causats freqüentment per la contaminació d'altres usuaris - com els de depuració (que els corresponen).

4- Canvi climàtic

El canvi climàtic és una realitat cada vegada més constatable i que afecta als recursos hídrics, com podem comprovar als períodes cada vegada més freqüents de sequera. El Pla Hidrològic contempla escenaris molt per baix dels que la pròpia comunitat científica preveu.

Estudis científics recentment publicats preveuen reduccions de les aportacions de recursos hídrics a la conca hidrogràfica del Xúquer en els propers 25 anys com a conseqüència dels efectes del canvi climàtic molt superiors a les reduccions previstes en l'escenari de canvi climàtic del Pla, en el qual ja es posa de manifest la creixent insostenibilitat de les assignacions i reserves incloses en el mateix, així com la impossibilitat d'assolir l'objectiu de bon estat de les masses d'aigua -d'acord a la caracterització vinculant detallada a la DMA.

La planificació hidrològica hauria de servir per anticipar aquesta situació de vulnerabilitat socioeconòmica i ecològica i proposar mesures d'adaptació de les demandes i usos de les masses d'aigua a aquests canvis, promovent la protecció dels ecosistemes aquàtics i del funcionament del cicle de l'aigua al temps que propiciant la integració de la política de l'aigua en la resta de polítiques sectorials de cara a minimitzar els efectes

socioeconòmics adversos. En contrast, aquest Pla deixa intocable el repartiment de drets d'ús d'aigua entre usuaris privatis mantenint la sobreexplotació de les masses d'aigua i apel·lant al Pla Hidrològic Nacional per a futures portades o fabricació d'aigües.

Altres punts importants per a la determinació de la situació actual del Xúquer en relació amb el Pla Hidrològic serien les assignacions, la recuperació de costos i el principi de qui contamina paga, la prioritat dels abastiments o les mesures de restauració ecològiques.

El transvasament Xúquer-Vinalopó i les contínues demandes d'aigua del Xúquer des d'Alacant

El passat mes de gener de nou els regants de la província d'Alacant demanen un transvasament fix de 20 hm³ anuals independentment de la situació del riu. Aquesta proposta que, segons informes no desmentits, s'està negociant entre aquests regants d'Alacant i la Confederació Hidrogràfica suposaria vulnerar el Pla Hidrològic que sols contempla transvasar els excedents que es puguen produir, excedents que no existeixen i que no es poden determinar per anticipar.

Aquesta nova maniobra per a portar-se l'aigua del Xúquer i que ha sigut contestat de manera contundent tant per Xúquer Viu com per la Comunitat de Regants de Sueca, ens indica que no podem baixar la guàrdia i que cal estar sempre vigilants davant les ambicions dels especuladors del sud que, una i altra vegada, volem portar-se la millor aigua del nostre riu.

- L'informe d'Ecologistes en Acció sobre la contaminació del Xúquer

Fa uns dies es va presentar l'informe d'Ecologistes en Acció sobre la presència de plaguicides en els nostres rius. En aquest informe el Xúquer és el riu amb major presència d'aquests tòxics el que ha provocat la intervenció de la fiscalia

així com l'alarma de moltes persones.

A l'informe es diu que en 2014 es detectà la presència de 22 dels 45 plaguicides analitzats i que en 2016 la proporció de la presència d'aquests plaguicides va augmentar al ser 34 dels 57 analitzats detectats en el riu.

Algunes d'aquestes substàncies superen amplament els valors permesos en la legislació com és el cas del lindà, endosulfan, isoproturon i clorpirifos.

Des de Xúquer Viu estarem molt atents a aquest informe i a les mesures i explicacions de les autoritats competents.

Paco Sanz
Portaveu de Xúquer Viu

El riu més hormonat...

L'informe **Rius hormonats**²⁹, investigació conjunta d'Ecologistes en Acció i l'organització *Pesticide Action Network Europe*, denuncia l'elevada contaminació per plaguicides que patixen les aigües superficials de la península Ibèrica. Ha sigut publicat enguany i es basa en les dades oficials dels Programes de Vigilància de la Qualitat de les Aigües de les 10 Confederacions Hidrogràfiques que, en compliment de la seua obligació legal, han proporcionat les dades de mostreig.

Els anàlisis evidencien que **totes les conques contenen plaguicides tòxics**:

- En 2016, es van detectar 47 plaguicides dels 104 analitzats.
- 26 dels 47 plaguicides detectats són o se sospita que són disruptors endocrins, substàncies que interfereixen amb el sistema hormonal.
- El 70% dels plaguicides detectats, com el lindà, el DDT, l'atrazina o l'endosulfan, van ser prohibits fa anys.
- Els plaguicides més habituals són els insecticides (45% del total) i els herbicides (40%).

Molts dels plaguicides detectats han sigut prohibits per causar càncer, provocar malformacions o per afectar la reproducció d'animals silvestres i éssers humans. A més, els sospitosos de ser disruptors endocrins s'haurien de prohibir per causar malformacions, malalties dels sistemes immunitari, neurològic i hormonal.

Les conques hidrogràfiques més contaminades són aquelles on es desenvolupa una agricultura més intensiva...

El cas del Xúquer

En la conca del Xúquer s'ha realitzat un ample programa

29 www.ecologistasenaccion.org/IMG/pdf/informe-rios-hormonados.pdf

de mostreig de plaguicides. En 2012, es detectaren 22 dels 45 plaguicides analitzats i en 2016 el nombre de plaguicides detectats ha augmentat fins a 34 dels 57 plaguicides analitzats.

Les substàncies detectades, amb diferència, en major freqüència en 2016 van ser HCH i DDT. Aquests plaguicides prohibits es van trobar en totes les mostres analitzades (380 i 350 respectivament), la qual cosa és gravíssima pels efectes ecològics, de salut, per la il·legalitat i per la nul·litat dels responsables de garantir la qualitat de les aigües del riu (Confederació, Conselleria de Medi Ambient i Ajuntaments). A més, es van detectar amb una elevada freqüència clorpirifos (detectat en 233 mostres), imazalil (en 197 mostres), tiabendazol (183 mostres), endosulfán (107 mostres), metaloclor (90 mostres), desetilatrazina (71 mostres), diurón (54), glifosat (detectat en les 48 mostres analitzades), terbutilazina (41) i trifluralina (40).

A més de detectar-se un elevat nombre de plaguicides, les concentracions presents són molt elevades, superant-se àmpliament el valor permès en el cas d'HCH, endosulfán, isoproturón i clorpirifos. La concentració màxima de clorpirifos detectada és de 46 microg/L, 460 vegades el límit màxim permès.

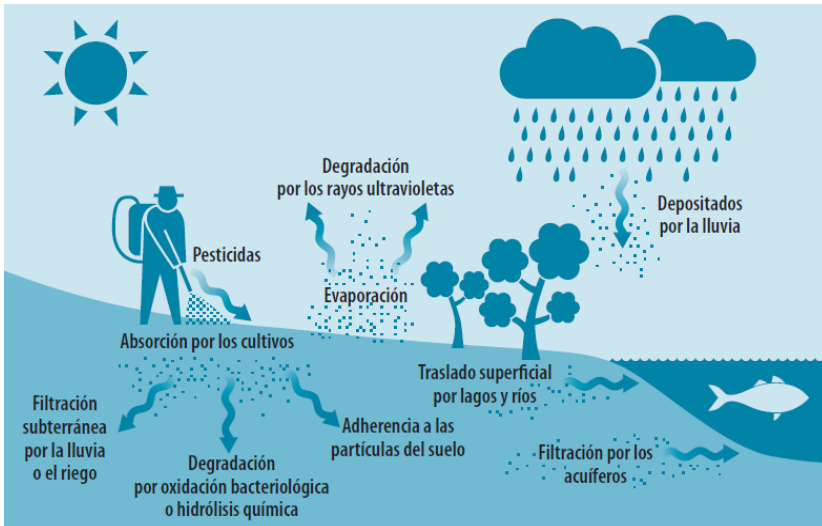
No està permès l'ús de dos terços de les substàncies detectades, és a dir 22 dels 34 plaguicides trobats en 2016. Se sap o sospita que 21 de les 57 substàncies detectades en 2016 són disruptors endocrins.

Efectes sobre el medi ambient

Hui dia sabem que els plaguicides són tòxics per als organismes vius diferents a les plagues objectiu. Es converteixen en agents tòxics a llarg termini, que s'acumulen amb freqüència en certs òrgans dels éssers vius degut la seua dificultat per a degradar-se i generen elevats costos de salut i ambientals³⁰.

30 Bourguet D, Guillemaud T. The Hidden and External Costs of Pesticide Use. In: E. Lichtfouse, editor. Sustainable Agriculture Reviews. Springer

A més, una vegada aplicats sobre els cultius, una part dels plaguicides roman en les collites i arriben fins als nostres aliments, com assenyalem en el nostre informe *Directe a les teues hormones: Guia d'aliments disruptors. Residus de plaguicides amb capacitat d'alterar el sistema endocrí en aliments espanyols*.



L'ús de plaguicides posa en risc la qualitat de les aigües en les zones properes als camps de cultiu ja que aquests compostos es transporten a través de l'aigua i l'atmosfera (deriva de plaguicides) i contaminen tant les aigües superficials com les subterrànies. Fins i tot en alguns casos, els insecticides s'apliquen directament sobre les masses d'aigua (per exemple, per a controlar les poblacions de mosquits). Quant a les aigües superficials, la concentració i el tipus de plaguicides detectats depenen de diversos factors com l'estació de l'any, les propietats físiques i químiques del compost (solubilitat en aigua, la persistència o vida mitjana o

la capacitat de retenció en el sòl) i altres factors com per exemple, la topografia del terreny i la freqüència de la pluja. Tots aquests factors fan molt difícil predir la destinació d'un plaguicida en el mitjà aquàtic i la seua bioacumulació en general, i molt més difícil conèixer la destinació de tots els plaguicides utilitzats en els camps i àrees públiques.

Altra font important d'estos contaminants són els magatzems convencionals de fruita, que utilitzen verins com l'imazalil, el tiabendazol i ortofenilfenol, per preparar la fruita abans de comercialitzar-la. Aquests plaguicides, després d'impregnar la fruita (haurien de ficar-li en l'etiqueta "llavar bé abans de menjar"), van a parar al desaigüe i després a la depuradora, matant allí molts bacteris dels que descomponen la matèria orgànica de les aigües fecals, la qual cosa impeditx depurar bé l'aigua, i per suposat acaben finalment en el riu Xúquer. Enguany mateix l'Ajt. d'Alzira s'ha vist obligat a sancionar alguns dels magatzems més contaminants³¹.

Una vegada en l'aigua, els plaguicides i els seus metabòlits es tornen bio-disponibles per als organismes aquàtics exposats a través de la pell, agalles i per l'alimentació, i depenent de la seua solubilitat, es bio-acumulen en els seus teixits. Els organismes exposats poden ser consumits tant per animals silvestres com pels éssers humans. El fitoplàncton contaminat amb plaguicides és una font d'exposició per a invertebrats, peixos i altres organismes. Al seu torn els peixos i mariscs contaminats amb plaguicides són una font d'exposició per a mamífers xicotets, aus i altres animals salvatges, i per als éssers humans. Per tant, l'ús de plaguicides prop de les aigües superficials sotmet a un elevat risc a l'ecosistema aquàtic, a les seues espècies i als organismes que depenen d'ell.

En general, els insecticides i els fungicides són particularment perillosos per a la fauna aquàtica i els herbicides per a les plantes. Encara que també s'han observat

31 www.riberaexpress.es/2018/03/06/alzira-sancionara-a-tres-magatzems-de-frutes-per-contaminar-el-xuquer-amb-abocaments-ilegals/

efectes secundaris dels herbicides en les espècies animals i viceversa. El fitoplàncton, les plantes aquàtiques i les algues, que són particularment sensibles als herbicides, tenen un paper clau en els ecosistemes aquàtics ja que proporcionen oxigen dissolt para totes les altres espècies. Sense oxigen dissolt, els peixos i altres organismes moren per asfíxia.

La fauna aquàtica és particularment sensible als plaguicides perquè experimenten una exposició crònica. Els peixos, per exemple, estan exposats als plaguicides a través de les brànquies, la pell i la boca, i poden bio-acumular aquests productes químics en els seus teixits. Les brànquies són òrgans molt importants en els peixos, clau per a la seua respiració i funcions de regulació, i la dificultat respiratòria és un dels primers símptomes de l'enverinament per plaguicides. Les granotes també són particularment sensibles a la contaminació química aquàtica, ja que passen la seua fase embrionària i la metamorfosi en l'aigua. De forma similar a les larves dels peixos, després que els ous eclosionen, els cullerots tenen una pell molt prima que els productes químics poden travessar. Si aquestes substàncies químiques interfereixen amb el sistema hormonal dels embrions, poden afectar greument la reproducció i el desenvolupament, a més de generar altres trastorns.

Avui dia es reconeix que diversos plaguicides tòxics per als òvuls i embrions de peixos, amfibis i invertebrats poden causar efectes teratogènics, malformacions que afecten a la població de les espècies afectades. A més, una creixent evidència mostra que les espècies d'amfibis que viuen en regions d'agricultura intensiva manifesten anomalies en el desenvolupament i la reproducció, com a extremitats deformades i falta de diferenciació sexual (intersexe). En peixos, amfibis i organismes aquàtics juvenils i adults, molts plaguicides poden afectar al fetge, un òrgan que exerceix funcions vitals com el metabolisme i la desintoxicació de xenobiòtics (substàncies químiques estranyes que entren en l'organisme), la síntesi de diversos components del plasma sanguini, l'alliberament de glucosa a la sang, etc.

Els plaguicides poden afectar el sistema immune dels animals aquàtics fent-los més susceptibles a les malalties o a l'exposició a altres contaminants. De fet, varis dels efectes adversos observats en la vida silvestre no poden atribuir-se a l'exposició a un sol plaguicida sinó a una barreja de plaguicides i altres pressions d'origen humà. De fet, s'ha detectat que les barreges de plaguicides causen efectes adversos a dosis més baixes que els compostos individuals solos i en molts casos, les barreges poden causar efectes adversos completament diferents.

Efectes sobre la salut humana

La perillositat per a la salut humana dels plaguicides també és ben coneguda. Els enverinaments per plaguicides, en particular en països en vies de desenvolupament, segueix sent un greu problema de salut. En alguns països les defuncions per enverinaments superen als causats per malalties infeccioses. A causa de l'ús massiu d'aquestes substàncies, les i els agricultors, les seues famílies i les poblacions d'àrees rurals estan exposades rutinàriament a plaguicides. A més, la contínua exposició de tota la població a barreges de baixes concentracions de plaguicides presents en els aliments, l'aigua i l'aire està relacionada amb l'increment d'importants danys a la salut i malalties. En aquest sentit, es pot parlar de problemes de salut reproductiva (ex., infertilitat, malformacions congènites), tumors i altres malalties en òrgans hormono-dependents (mama, pròstata, testicle, tiroide), malalties metabòliques (diabetis, obesitat), malalties immunològiques i alteracions en el desenvolupament del sistema neurològic, entre unes altres, segons adverteix un estudi recent de l'Organització Mundial per a la Salut (OMS)³².

Un grup de substàncies plaguicides especialment preocupants per a la salut humana i per als ecosistemes són aquells capaços d'alterar el sistema hormonal, coneguts com disruptors endocrins o contaminants hormonals (EDC per les

32 United Nations General Assembly. Report of the Special Rapporteur on the right to food. Human Rights Council Thirty-fourth session. 27 February-24 March 2017

seues sigles en anglés). Els disruptors endocrins interfereixen l'acció natural de les hormones, alteren l'equilibri hormonal i poden alterar la fisiologia al llarg de la vida d'un individu, des del desenvolupament fetal fins a l'edat adulta. Si l'alteració es produeix durant la formació d'òrgans, per exemple, durant el desenvolupament fetal, pot donar lloc a malament-formacions, patologies o malalties irreversibles. Alguns EDC poden produir canvis epigenètics³³, açò és, modificacions en l'expressió dels gens que es poden transmetre als descendents, donant lloc a efectes adversos en fills o néts d'individus exposats.

Alguns plaguicides concrets...

El clorpirifos, un insecticida neurotòxic, s'ha detectat en vuit de les 10 conques analitzades, la qual cosa revela el seu ús extens i prolongat. El glifosat, que s'ha analitzat únicament en cinc de les conques que han proporcionat dades, ha sigut detectat en totes les mostres preses a la conca del Xúquer, és la substància detectada amb major freqüència en la conca del Tajo i el segon plaguicida en ús més detectat a les conques internes del País Basc, la qual cosa mostra l'ús extens de l'herbicida tòxic.

Els residus de lindà i els seus isòmers es detecten en set de les 10 conques analitzades a causa de la mala gestió dels residus generats durant de la fabricació de l'insecticida, fins als anys 90.

És preocupant la presència de mesclades de múltiples plaguicides en una mateixa conca, com ocorre a la del Xúquer (34 plaguicides) i la de l'Ebre (21) perquè diversos estudis han mostrat que l'exposició a mesclades de plaguicides disruptors endocrins pot multiplicar la toxicitat de cadascun.

Espanya, amb un consum de 78.818 tones en 2014, és el país europeu que més plaguicides utilitza. Aquest ús massiu

33 Les modificacions epigenètiques són canvis en les expressió dels gens que no es deuen a modificacions de la seqüència d'ADN (no es deuen a mutacions). Existeixen diversos mecanismes de canvis epigenètics, incloent la metilación de residus de citosina en l'ADN, modificació d'histones o l'alteració de l'expressió de microARN.

comporta la creixent presència de residus de plaguicides en els aliments i en el medi ambient.

Què volem nosaltres?

- Transformar l'insostenible sistema agrari actual, incloent-hi els magatzems comercialitzadors, en un sistema agroecològic.
- A més, demanem al govern espanyol prohibir l'ús dels plaguicides disruptors endocrins.
- Que pose en marxa un pla per reduir l'ús de plaguicides a Espanya un 50% en els pròxims 10 anys, tal com ho han fet ja França i Dinamarca.
- També demanem actualitzar la normativa ambiental al coneixement científic i ampliar i unificar els programes de vigilància de plaguicides en aigües.
- I, per descomptat, fer complir la llei perquè no seguisquen utilitzant-se plaguicides prohibits pel greu perill sanitari i ambiental que suposen!

Confederació d'Ecologistes en Acció

Declaració de la Mesa pel Xúquer

La Mesa pel Xúquer composta per entitats ecologistes, regants, ajuntaments, sindicats, partits polítics, organitzacions agràries i societat civil, reunida a Alzira, vol transmetre a la societat la següent declaració:

El Xúquer és el riu més important de la vessant mediterrània de la península ibèrica, després de l'Ebre, i el més cabalós del País Valencià. Al llarg dels segles ha configurat el paisatge de les terres valencianes per les que discorre amb els seus afluents, sent determinant per a la identitat de comarques com La Ribera o l'existència d'espais emblemàtics com l'Albufera.

Malauradament, però, el Xúquer és hui un riu sobreexplotat, al que no li sobra aigua, amb uns cabals ambientals insuficients -tant per al propi riu, com per a l'Albufera a la que alimenta. Un riu, sotmès a episodis recurrents de sequera –com l'actual- que limiten la disponibilitat d'aigua per als usos humans. En les últimes dècades li han despul·lat d'una gran part del seu cabal amb abusives extraccions insostenibles, mentre s'ha contaminat amb pesticides prohibits i amb nitrats fins posar en risc l'abastiment d'aigua potable. El canvi climàtic, que ja ha provocat una important reducció de les precipitacions en la seua conca, agreuja el deteriorament del riu i els aqüífers.

Malgrat aquesta situació el lobby de l'aigua d'Alacant continua exigint, una i altra vegada, l'aigua del Xúquer, com si el nostre riu fora l'Amazones i li sobrara aigua per a repartir al Vinalopó, al Segura o al Guadiana. Si la situació d'aquests rius és mala, la del Xúquer i els seus afluents, ho és igualment, compartint els problemes de sequera, reducció de cabals i dificultats pel rec.

Ara, aquest grup de pressió, torna a demanar un nou transvasament del Xúquer des d'Antella o des de Cortes de Pallàs, malgrat que ja s'ha demostrat, que l'únic punt on es poden transferir recursos sense afectar greument als cabals

ambientals per a mantindre els ecosistemes aquàtics del Xúquer i l'Albufera, i per garantir els diferents usos com l'abastiment humà de les poblacions de La Ribera o el rec, és al final del riu. Però sembla que aquest lobby no mira més que pel seu interès i no els importa exhaurir no sols la seua conca, sinó també les veïnes.

A més, la Junta Central d'Usuaris del Vinalopó, està, a punt de firmar un conveni amb el Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, -al marge de les normes d'explotació del Xúquer, en procés d'elaboració- mitjançant el qual, es garantiria el transvasament fixe de 20 hm³ anuals, durant els pròxims 5 anys. Independentment de l'estat del riu i de l'existència o no de sobrants, el que vulneraria les condicions imposades per la Unió Europea per al finançament del transvasament.

No satisfets amb tot això també estan demanant 30 hm³ més del Xúquer des d'Alarcón, deixant-nos sense aquest recurs aigües avall d'aquest transvasament.

Davant aquesta situació la Mesa pel Xúquer reitera que al Xúquer no li sobra aigua i acorda:

- Oposar-se de manera frontal a qualsevol transferència d'aigües del Xúquer a altres conques des d'Alarcón o des de qualsevol altre punt que no siga a la Marquesa, prop de la desembocadura.
- Exigir la recuperació integral del Xúquer i de l'Albufera així com dels aqüífers i sistemes aquàtics associats. Demanant que finalitze la sobreexplotació de l'aqüífer de la Manxa Oriental, que priva al riu d'una gran part del seu cabal base. Recuperant el llit del riu amb el seu eixamplament i la plantació de vegetació de ribera.
- Millorar la qualitat de les aigües del Xúquer, posant en marxa mesures per reduir radicalment l'ús de plaguicides que s'han trobat en el Xúquer, segons l'informe d'Ecologistes en Acció.
- Exigir l'abastiment d'aigua de la millor qualitat als pobles

de La Ribera del Xúquer, posant en marxa mesures per a la recuperació dels aqüífers contaminats i establint de manera immediata perímetres de protecció de les captacions.

- Demanar una revisió a l'alça del cabals ambientals del Xúquer i de l'Albufera, de manera que els estalvis produïts, es destinen de manera preferent a millorar aquests cabals. També els de l'estuari, al que s'ha deixat pràcticament sense cabal ambiental els últims 4 km de riu.
- No acceptar que es vulneren les condicions fixades per al transvasament al Vinalopó, des de la Marquesa, o siga, es podran transferir aigua de sobrants, una vegada garantits els cabals ecològics i respectats els diferents usos de la conca. En cas contrari es denunciarà a la Unió Europea aquest incompliment.
- Traslladar a la ciutadania aquestes conclusions, informant de la situació real del riu i de la necessitat de prendre consciència de que el seu futur sols serà possible amb l'actuació dels distints sectors de la societat.
- Fer arribar aquestes conclusions a la Generalitat Valenciana i al Ministeri d'Agricultura, Medi Ambient i Alimentació, a l'igual que als ajuntaments de La Ribera, i altres comarques valencianes, per a l'aprovació de mocions en aquest sentit.

Informe sobre l'estat del riu Magre

El riu Magre, tot i connectar quasi la totalitat de les localitats de la meitat nord de La Ribera Alta, no rep el protagonisme que li pertocaria segurament per alguns dels aspectes que estudiarem a continuació. Farem una avaluació i diagnòstic general del riu al seu pas per la comarca, des de la seua entrada pels pobles del Marquesat fins a la desembocadura al Xúquer al paratge de la xopera d'Algemesí. Aquest tram final del riu conforma diverses zones d'interés com l'entorn de la torre Alèdua de Llombai, el meandre previ a la zona dels assuts de Carlet, el parc fluvial de l'Alcúdia, el paratge del Cano de la Sèquia Reial de Guadassuar, i finalment la seua trobada amb el Xúquer per la marge esquerra.

En primer lloc farem referència a l'Índex de l'Hàbitat Fluvial (IHF). Aquesta és una ferramenta que ens permet fer una avaluació ràpida de l'heterogeneïtat de l'hàbitat de la llera fluvial, referida al tipus de substrat, profunditat, i règims de velocitat del corrent. Per a això hem avaluat: la sedimentació de les basses del riu formades per pedres, còdols i graves poc fixades per sediments fins, la relació entre la distància dels ràpids i l'amplària del riu (freqüència), la composició del substrat (còdols i graves principalment, amb poca presència d'argila, llims), els règims de velocitat de l'aigua i l'escassa cobertura de la vegetació aquàtica. Tots els valors calculats a l'índex tenen valors baixos, per l'escassa presència i qualitat de l'ecosistema, donant per tant com a resultat un índex baix de l'hàbitat fluvial en tots els trams observats.

Aquest índex es sol utilitzar prèviament a l'avaluació de qualitat biològica de l'aigua mitjançant els macro-invertebrats, però en aquest cas s'utilitza amb la intenció de generar informació sobre si aquest hàbitat pot o no, arribar a albergar organismes a l'ecosistema aquàtic per motius obvis de la situació hídrica en la qual sol trobar-se aquest tram de riu 'sec'.

Per altra banda l'Índex de Qualitat del Bosc de Ribera

(IQBR), és una ferramenta i mètode senzill, fàcil i ràpid d'aplicar, que permet fer una avaluació de l'estat ecològic de La Ribera (del Magre). En un estudi major, es podria utilitzar com a base d'un programa de restauració, encara que serien necessàries observacions més exhaustives per obtenir una informació més completa. En tot cas, és un mètode que complementa l'estudi dels indicadors biològics. Per al cas de rambles i rius semipermanents s'ha comprovat que pot tindre un error més o menys gran, pel que s'haurien de revisar els resultats.

Per obtindre l'índex s'han d'estudiar en primer lloc: el grau de cobertura ripària (no hi ha ecosistema forestal de ribera adjacent), l'estructura i qualitat d'eixa cobertura (no hi ha sotabosc arbustiu ni arbustos en gran mesura, ni tampoc massa arbòria, especialment als trams alts). S'estableix que es tracta del tipus geomorfològic de *riberes amb una potencialitat intermèdia per a suportar una zona vegetada als trams mitjans de rius, amb escassa/nul·la presència d'arbres autòctons, poques arbustives autòctones, presència d'estructures morfològiques fortament antropitzades, gran quantitat d'espècies invasores aïllades i en comunitats, i molta presència de deixalles i altres tipus de contaminació.*

A més, s'ha d'avaluar: el grau de naturalitat de la riba (quasi nul·la en tot el tram estudiat) i la manca d'aigua, i per tant, la possibilitat d'acollir vida i vegetació de forma permanent per l'ecosistema fluvial. També el caràcter torrencial i intermitent de les crescudes. Amb això, la qualificació obtinguda és baixa, per la inexistència del bosc de ribera, per la presència monoespecífica especialment des de Carlet fins Algemesí de l'espècie al·lòctona *Eucalyptus Camaldulensis*. I per la presència quasi continuada de trams de *canyes* invasores *Arundo Donax*. Fins i tot els xops que podrien parèixer autòctons procedeixen de plantacions i pertanyen a l'espècie d'híbrid procedent d'un creuament del xop negre (*Populus nigra*) amb un xop de l'est de Nord-Amèrica anomenat *Populus x deltoides*.



Respecte a la vegetació arbustiva, s'han trobat exemplars d'elements florístics representatius del medi forestal (climatèriques), i exemplars típics de l'ecosistema fluvial. Les primeres, com el *romer* o *romaní*, són probablement fruit de la dispersió a partir de plantacions de jardineria, solen estar situades als marges. També *l'aliaga*, probablement arribada per causes naturals des de zones on la vegetació del medi forestal es troba més a prop de la llera del riu. La quantitat d'exemplars localitzats és irrellevant. Respecte a les espècies típiques d'ambients fluvials, les més abundants són el *baladre* i el *tamaríu*, amb una població establida i en aparent dispersió, i que junt amb el *jonc*, ens recorda a les èpoques d'estiatge que realment ens trobem a un ecosistema ripari. És interessant remarcar per exemple, que el *tamaríu* indica sòls lleugerament salins i temporalment inundats.

Tot açò fa que la majoria de la vegetació herbàcia siga de naturalesa arvense i ruderal, característiques de zones sotmeses a contínues pertorbacions, com el freqüent remogut del substrat per les citades avingudes i l'antropització constant

del medi. Espècies com l'*Estiravelles*, les *Forquetes*, el *Gamonet*, les *Lleteres* i el *Fenoll* pertanyen a aquest grup també.

Per això, i donat l'actual règim d'aigües intermitents degut en part a la naturalesa de riu temporal mediterrani, i per la quantitat de pressions d'explotació a les quals està sotmés i ha de fer front el riu, el tram de riu estudiat permanence quasi completament sec durant períodes relativament llargs. Açò té com a conseqüència l'absència de vida al seu curs.

Per tant, es fa important a l'hora de millorar la qualitat de l'ecosistema fluvial: en primer lloc, tot i que són importants les jornades de neteja i manteniment, visibilització, **educació ambiental** i apropament social i cultural al riu, **reivindicar una millora de l'estat i qualitat de les aigües**. Per al que serà necessària una millor gestió del cicle integral de l'aigua (abastiment d'aigües potables, aigües de rec, depuració...) i un control més exhaustiu de l'ús i abús sobre l'aqüífer per **garantir un cabal segur per a la seua resiliència**. Hi ha esperança, ja que el riu quan es reuneixen les condicions hidrotèrmiques respon positivament amb la creació de petits 'oasis' de vida.



Per altra banda una de les principals amenaces per al riu Magre és l'abundant presència de mines i pedreres junt i al seu curs fluvial. Des de l'antiguitat el riu ha servit per abastir d'àrids les construccions de tots els pobles adjacents. Una mostra d'açò són les distintes tècniques constructives emprades, sempre amb àrids del riu amb les que s'han construït cases, infraestructures i marges arreu del territori. Actualment l'extracció està limitada a les graveres obertes però el problema va molt més enllà d'aquestes. Per una banda l'extracció incontrolada que va configurar al llarg dels temps un nou llit fluvial modificant la seua morfologia natural. Per altra, els buits abandonats, que no han sigut en la majoria de casos recuperats ambientalment. I en els casos en què s'ha fet mitjançant un farcit d'escombraries per recuperar la cota original del terreny, no s'han realitzat envasos estancs ni controls dels abocaments, i per tant els lixiviats i filtracions estan en contacte directe i connectats amb l'aquífer. Per tot açò és important **controlar les extraccions** que encara avui es produeixen, especialment aquelles que es produeixen per baix del nivell freàtic, i **garantir la restauració ambiental de totes les pedreres abandonades i vives**. Restauració ambiental que s'ha de dur de manera continuada i simultània mentre es produeixen les extraccions. A més, aquests grans buits podrien plantejar-se com a ferramentes hidràuliques, de control i gestió de les crescudes com es plantejava al projecte final de carrera de l'arquitecte Jaume Puchalt.

El projecte *VIAVITA, Estratègia per a la Rehabilitació del Territori Fluvial del Magre* pretenia ser un assaig introductori a la problemàtica del riu des de la visió de l'arquitectura, el paisatge, l'urbanisme i l'ordenació del territori. Tractava de definir i dibuixar una nova manera de configurar els límits del riu al llarg del territori per millorar la seua gestió i funcionament.

Front a la rígida i constrictiva gestió i administració del D.P.H (Domini Públic Hidràulic), el concepte de Territori Fluvial pretén establir un límit, *ample, mòbil, erosionable, continu, no defensat i no urbanitzable que responga millor a l'ecosistema*

fluvial com una banda geomorfològica activa i de màxima eficiència i complexitat com a sistema natural. Amb límits precisos però no permanents que garantisquen la mobilitat fluvial, així com la capacitat per consolidar-se com a figura d'ordenació del territori (A. Ollero, A. Ibisate i J. Elso, 2010).

Per tant, s'establí un full de ruta per aconseguir-ho. Un camí cap a uns objectius que tot i ser en gran mesura idealistes, poden anar configurant a poc a poc un nou escenari per al riu Magre i aquelles que l'habitarem. Perquè en definitiva del que es tracta es de consolidar un procés de transformació de l'entorn per garantir o millorar les condicions de vida de totes.

Alguns dels objectius de l'*Estratègia* que són comuns a qualsevol iniciativa pel Magre o pels nostres rius són: minimitzar les pressions i paraitzar la degradació i contaminació, i millorar la gestió i control de l'ús i abús dels recursos fluvials (aigua, àrids, sol...) per garantir la seua protecció i conservació. Establir mesures per a la rehabilitació o recuperació de la diversitat mitjançant tasques que afronten el treball des de la gestió del territori i l'aigua, l'agricultura, l'eficiència energètica o la millora i protecció de la flora i fauna. Un sòl fèrtil i viu, front a l'augment de l'erosió i la desertificació, per regular la temperatura ambient i millorar la qualitat de l'aire. I en definitiva la conscienciació social mitjançant programes de voluntariat, educació ambiental i participació de que un altre riu és possible, necessari i garanteix una millora directa en la qualitat del nostre hàbitat, La Ribera.

Crearqció Coop. V

Jaume Puchalt Lacal, arquitecte, i
Líber Domínguez Espí, ambientòleg.

PD: En maig es va constituir la Plataforma Ciutadana pel Magre, amb representants d'Aems-rius con vida, Acció Ecologista Agró, Xúquer Viu, el Grup d'Acció Mediambiental del Marquesat, el CIREF i la Ribera en Bici-Ecologistes en Acció.

Denunciem la contaminació i l'esgotament dels nostres rius

En el “Dia Europeu del Bany en els Rius” milers de ciutadans i ciutadanes europeus reivindicuem una millora de la qualitat de les aigües dels nostres rius en el que es coneix com el “Big Jump”, el gran salt. Xúquer Viu, junt a La Ribera en Bici i l’Ajuntament d’Antella, celebra per onzena vegada aquest “Mulla’t pel Xúquer” per recordar que el nostre principal riu és un riu sobreexplotat, amb cabals ecològics insuficients i contaminat en alguns dels seus trams i afluent. Volem reconciliar la gent amb els seus rius i recuperar-los. Volem banyar-nos en els nostres rius!

La primera part d’aquesta celebració, ha sigut una acció de denúncia, de com malgrat que segons la Directiva Europea Marc de l’Aigua aquest any de 2015 hauríem de poder banyar-nos en totes les aigües dels nostres rius, encara persisteixen importants trams, com el del Barxeta, en el que les aigües baixen contaminades. No sols a Antella o Sumacàrcer hauríem de tindre un bona qualitat de les nostre aigües, sinó al llarg de tot el riu Xúquer i els seus afluent.

Aquest dies hem assistit amb preocupació a tres notícies negatives pel que fa a la salut dels nostres rius. Peixos morts al Xúquer al seu pas per Alzira en el que sembla un vessament tòxic, de nou el riu Albaida cobert per una planta invasora la *Ludwigia grandiflora* que indica la falta d’un cabal suficient per mantenir la vida del riu. I finalment les conseqüències del canvi climàtic, que afecta de manera molt greu al Xúquer.

I és que el principal riu del valencians aporta ja menys aigua del que les previsions més pessimistes fixaven per al 2021. Cada vegada que el Govern ha fet una ampliació dels estudis sobre el comportament del riu s’ha comprovat que els seus cabals disminueixen una vegada i una altra.

Per això des de Xúquer Viu exigim al nou Govern de la Generalitat que renuncie de manera definitiva a realitzar

qualsevol transvasament del Xúquer, que no siga al final del riu, a la Marquesa. Ni des d'Alarcón, ni des d'Antella, ni des de Cortes de Pallàs. Ens alegrem del canvi polític que s'ha produït al nostre País, que ha acabat amb els que, una i altra vegada s'han pronunciat a favor dels lobbys de l'aigua i en contra dels interessos de la majoria dels valencians, en contra dels nostres rius i dels nostres paisatge d'aigua. Els del "agua para todos" que era aigua per al negoci i l'especulació.

Xúquer Viu és una organització independent i no deixarà de defensar el futur del nostre riu, que és el futur del nostre poble i del nostre País. Estarem atents a les declaracions i actuacions dels nous governants. Exigim que el Govern valencià demane una concessió d'aigua directa per a La Ribera i es pose fi a la Comunitat d'Usuaris que canvia aigua per diners. Exigim que el Govern valencià es pronuncie per la recuperació de les nostres masses d'aigua, dels nostres rius, aquífers i zones humides. Cap transvasament del Xúquer.

Xúquer Viu amb el suport de moltes persones i organitzacions de La Ribera i de tot el País Valencià, estem aconseguint que la lluita per una Nova Cultura de l'Aigua, per la recuperació dels nostres rius, de l'Albufera, dels nostres paisatges d'aigües no s'oblidi. Si fa 12 anys Xúquer Viu no haguera nascut, segurament Antella, hui en dia, no presentaria aquest aspecte. En el seu lloc tindríem, ací o a Cortes de Pallàs, un monstruós transvasament que haguera arruïnat les perspectives de recuperació del nostre riu. Però no podem baixar la guàrdia, perquè interessos molt poderosos i amb molts recursos econòmics no cessen en el seu objectiu d'emportar-se la millor aigua del Xúquer per al negoci i l'especulació. Amb el vostre recolzament no ho aconseguiran!

Xúquer Viu
Estiu de 2015

Xúquer Viu

Som una associació que, encara que té amics a tot el País, està arrelada principalment a La Ribera i quan acudim a algun acte públic, generalment la gent ens coneix i sap quina és la nostra lluita.

L'associació va nèixer fa 15 anys amb l'objectiu d'evitar que la definició de riu deixara de ser vàlida per al Xúquer. Recordeu aquella definició que estudiàrem de: "Riu és una corrent continua d'aigua que desemboca en la mar o en un altre riu", doncs allò estava a punt de deixar de ser cert per al Xúquer a principi d'aquest segle. A la nostra zona el riu estava en una situació molt greu: tenia les aigües contaminades i cada any es produïen mortaldats de peixos, havien entrat espècies invasores que amenaçaven la fauna autòctona i hi havia una sobreexplotació del riu tan forta que de vegades el Xúquer, el principal riu valencià, es quedava en sec.



En aquesta situació s'anuncià la construcció d'un nou transvasament a més de 100 km de la mar, el Xúquer-Vinalopó, i vam vore la urgència de lluitar per tal d'evitar-ho, ja que allò, haguera significat la seua definitiva condemna a mort. Gràcies a la mobilització social i al suport de nombroses organitzacions, que van respondre a la nostra crida, es va aconseguir eliminar aquella amenaça.

Però, a part d'aquesta batalla i d'altres importants (cabal ecològic³⁴, macroabocador de Guadassuar³⁵, central nuclear de Cofrents, sequera de l'Albufera³⁶, etc.), al llarg d'estos anys hem lluitat per convertir un riu que estava moribund en un riu sa, net i ple de vida. En aquest moment, el procés va en eixa línia, s'han fet avanços, però encara estem lluny d'aconseguir-ho. Entre altres coses perquè el govern valencià que teníem fins fa poc no ha volgut saber res d'aquesta lluita per salvar el riu Xúquer, i ens ha ignorat.

També hem iniciat un important projecte per tal de promoure el coneixement del Xúquer, i una actitud de compromís i estima entre tots els ciutadans: infants, joves i adults. El projecte Viu el Xúquer, que impulsem junt amb altres entitats cíviques, buscant la complicitat dels centres educatius i dels ajuntaments comarcals.

Estimar el País és estimar el nostre paisatge, els nostres boscos, les muntanyes i els rius, perquè sense ells no seríem res. Mantenim la il·lusió que les noves generacions tindran un riu tan captivador com cantà fa mil anys Ibn Jafaja, el poeta d'Alzira:

*Déu meu, com és de bell el riu en aquest llit,
més delitós per beure que uns llavis de donzella...*

Un riu com el que figura al nom de la nostra associació i com mai hauria d'haver deixat de ser: un **Xúquer Viu**.

34 www.riberaexpress.es/2013/01/04/xuquer-viu-denuncia-labsencia-de-cabal-ecologic-en-el-curs-baix-del-xuquer/

35 www.laveupv.com/noticia/17125/massiva-manifestacio-contra-el-macroabocador-de-guadassuar

36 www.levante-emv.com/valencia/2016/11/20/mesa-pel-xuquer-exige-chj/1494385.html

Erosión costera en la Albufera por el crecimiento del puerto de Valencia³⁷

La gestión ambiental en el País Valencià está llena de ejemplos de una nefasta gestión ambiental del entorno costero. La falta de sensibilidad y de previsión a medio plazo por parte de las administraciones públicas a la hora de considerar las consecuencias sobre la erosión costera del Puerto de Valencia, ha tenido la fatal consecuencia de provocar el retroceso de las playas del sur de Valencia hasta 50 metros desde el siglo pasado.

La ampliación del puerto de Valencia, con 3,2 km de espigón norte desde la línea de playa, y 1,3 del espigón sur supone un freno considerable a la dinámica de sedimentos que alimenta a la zona sur del puerto. El desarrollo portuario se realizó sin previsión del efecto negativo que tendría sobre las costas arenosas del sur de Valencia, con los efectos ambientales y económicos negativos que se han producido. Unido a la ampliación del puerto, toda una serie de actuaciones antrópicas han acelerado este proceso erosivo como ha sido por una parte la disminución del aporte neto de sedimentos por la construcción de embalses, destrucción de cordones dunares y extracciones ilegales de arena, canalización de ramblas, y modificación de la desembocadura del río Turia.

Este proceso erosivo se puede ver agravado por los futuros efectos del cambio climático con el incremento del nivel del mar, reducción de las precipitaciones e incremento de la intensidad de los temporales. Con los temporales del pasado invierno se ha puesto de manifiesto, al igual que en otras zonas del litoral valenciano, que el proceso de retroceso de la línea de costa es de tal magnitud que afecta a infraestructuras como son los paseos marítimos y viviendas.

Los efectos de este retroceso de la línea de costa tienen un impacto muy negativo sobre el Parque Natural de la

37 Ecologistas en Acción, Informe Banderas Negras 2.017.

Albufera de Valencia. Los ríos Turia y Júcar aportaban a la bahía de Valencia una gran cantidad de sedimentos arenosos producidos por la erosión del material de su cuenca fluvial, hace más de millón y medio de años. La dirección de la corriente norte-sur y la forma inicial geomorfológica de la bahía propiciaron la formación de una barra de arena y el cierre de lo que sería la Albufera. Esta barra de arena, donde ahora se encuentran las playas de gran afluencia turística como son El Pinedo y el Saler, y el bosque de la Devesa, configuraban de por sí una zona litoral de gran valor ecológico.



Imagen de Google Earth de 12/1984 (izquierda) y de 12/2016 (derecha) donde se ve el cambio en la configuración del puerto de Valencia y su influencia sobre la Albufera de Valencia y las playas que configuran la barra de separación de la laguna con el mar Mediterráneo

Pero la peculiaridad de la Albufera es el aporte de agua dulce por agua de escorrentía y subterránea, que crea un enclave muy particular con una laguna costera de salinidad reducida muy cerca del mar. La erosión de la barra de separación entre la laguna puede cambiar sus condiciones limnológicas si la barrera se debilita por la pérdida de sedimento y se favorece la intrusión de agua marina en la laguna. Este proceso afectaría a las comunidades vegetales y animales de la Albufera por el cambio que supone un

incremento de la salinidad, modificando de forma impredecible su funcionamiento ecológico.

Es muy destacable la nefasta gestión urbanística con la construcción de apartamentos turísticos durante el boom urbanístico del siglo pasado, degradando los cordones dunares, almacén de arena en los procesos dinámicos de erosión-deposición que ocurre a lo largo del año con los vientos cambiantes, con la construcción de carreteras, aparcamientos y vivienda.

Las medidas tomadas hasta el momento no han tenido efectos sobre la retención de arena en las playas y solo han supuesto mayor impacto ambiental y un coste económico en el vertido de escolleras y el relleno artificial de arena³⁸. Todas las medidas pasan por actuaciones ingenieriles, con la construcción de arrecifes submarinos para evitar el efecto del oleaje extremo o el aporte artificial de grandes cantidades de arena.

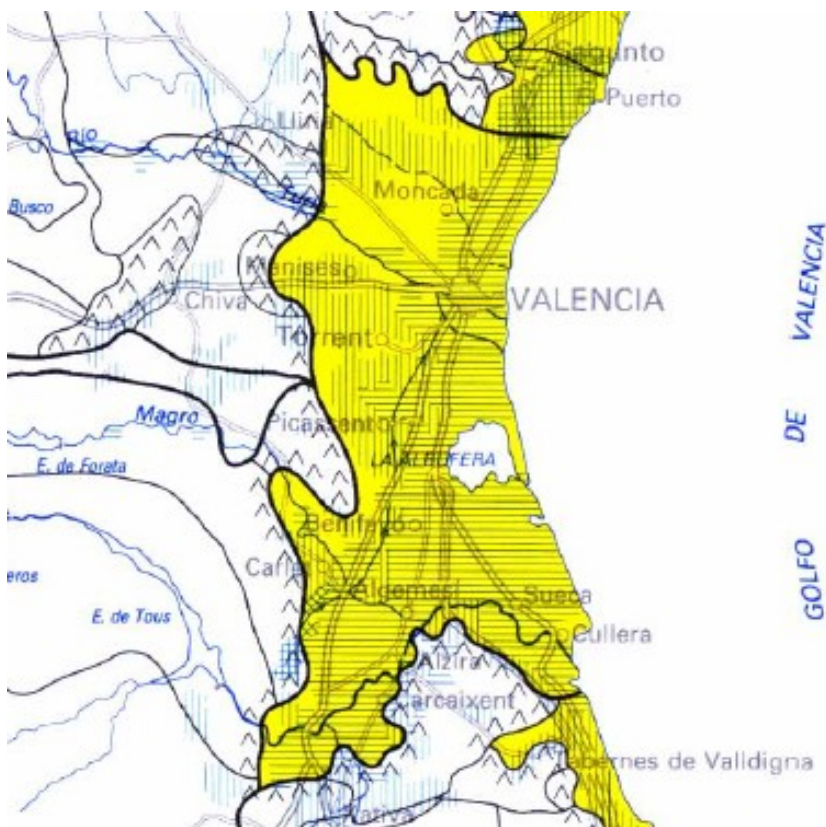
Las nuevas propuestas siguen en la misma línea de utilización de infraestructuras duras como es la construcción de espigones en L con adición de arena procedente de la zona norte. La gestión de la zona costera valenciana dista mucho de tener una aproximación de gestión integrada y ecosistémica, si no que sigue produciéndose en base a criterios definidos a corto plazo, con gran coste para el contribuyente y donde priman las actuaciones ingenieriles duras y de dudosa efectividad.

Ecologistas en Acción
Área de Medio Marino

38 Hace pocos días 3200 camiones de arena para Cullera:
www.levante-emv.com/ribera/2018/05/03/3200-camiones-arena-regenerar-playas/1712529.html

Contaminació agroquímica d'aqüífers

Segons les dades de l'Institut Geològic i Miner d'Espanya (mapa adjunt), pràcticament tots els aqüífers situats per baix de les terres de cultius intensius al voltant del Xúquer tenen "incorporació massiva de compostos nitrogenats" procedents de l'agricultura convencional, química, que durant dècades s'ha practicat en aquests camps. Generalment superen els 50 mg/L de nitrats (en alguns llocs fins i tot els 100 mg/L) que marca com a límit màxim la normativa sanitària d'aigües potables i per tant no són potables.



Forçosament el mateix ha d'ocórrer amb els residus de plaguicides, que saturen les terres (i els productes agrícoles convencionals) i amb els recs i les pluges baixen cap a les aigües subterrànies, que en molts llocs arriben a concentracions per damunt dels límits admissibles³⁹.

Si volem recuperar a poc a poc els nostres aqüífers, haurem de fomentar l'agricultura ecològica pertot arreu. I el primer de tot hauria de ser protegir les àrees superficials on estan els pous de potables deixant un radi de seguretat, de 200 metres o més al voltant de cada pou, lliure d'agroquímics.

Des d'ací, nosaltres reclamem a la comissió parlamentària que investiga tot açò des del 2016 que **publique ja el seu informe**⁴⁰. I a les conselleries implicades **que comencen ja a solucionar** aquest greu problema.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

39 <https://agronaturlaribera.wordpress.com/2014/02/03/el-problema-del-agua-del-xuquer/>

40 www.lasprovincias.es/comunitat/201601/27/nitratos-plaguicidas-ponen-jaque-20160127011128-v.html

Frente al Cambio Climático

ACUERDO SOCIAL POR EL AGUA

Un amplio conjunto de organizaciones y entidades de la sociedad civil coincidimos en constatar que nos encontramos ante un **momento realmente decisivo para recuperar y mantener el buen estado de conservación de nuestros ecosistemas acuáticos**, no sólo para cumplir con la **Directiva Marco del Agua** y resto de compromisos europeos en esta materia, sino para adaptarnos a la realidad que nos impone el cambio climático, reducir nuestra vulnerabilidad frente a los crecientes riesgos de sequías e inundaciones y garantizar un uso sostenible del agua, con unas demandas adaptadas a los recursos realmente disponibles. Por otro lado, afrontamos presiones privatizadoras, tanto en lo que se refiere a la mercantilización de los derechos de agua como a la privatización de los servicios de agua y saneamiento e incluso de la gestión del regadío.

El **crecimiento insostenible de las demandas hídricas**, tanto en el regadío como en los usos urbano-industriales, constituye actualmente uno de los principales problemas para lograr un uso sostenible del agua y el buen estado ecológico de nuestros ecosistemas.

El resultado final de este enorme incremento de las demandas deriva en la creación de **problemas de escasez a causa sobre todo de la mala gestión**, del exceso de usos consuntivos, de la generación de expectativas y de las perspectivas de negocio a través de los mercados de aguas. Frente a esta escasez construida, se vienen aplicando fallidas estrategias de oferta, básicamente embalses y trasvases. España es el quinto país del mundo con mayor número de grandes presas, más de 1.200 y el primero del mundo en número de presas por habitante y kilómetro cuadrado. Pese a ello, estas estrategias de oferta siguen sin resolver el problema. Los nuevos embalses tienen una utilidad decreciente y ocasionan importantes impactos ambientales,

culturales, patrimoniales y sociales. Además, los embalses y trasvases alientan el incremento de las demandas, de forma que lejos de resolver el déficit hídrico muchas veces lo agravan.

A ello hay que añadir los **progresivos insumos correspondientes a fertilizantes, plaguicidas y otro tipo de tratamientos que empobrecen la biota del suelo y contribuyen al aumento de la contaminación del agua**, ya sea por escorrentía o por filtración.

Las **políticas de la oferta** también se utilizan para evitar resolver problemas de contaminación en acuíferos o ríos. Es habitual plantear nuevas infraestructuras ante problemas de contaminación en vez de intentar resolver esos problemas.

Las **estrategias de oferta**, basadas en embalses y trasvases, así como el exceso de demandas hídricas, tanto en regadío como con la expansión de los núcleos urbanos, y la contaminación difusa o puntual, están ocasionando un grave deterioro de los ecosistemas. Este deterioro se traduce especialmente en una reducción drástica de los caudales circulantes y la sobreexplotación masiva de las aguas subterráneas, responsables en gran medida del mal estado ecológico de buena parte de nuestros ríos, acuíferos, aguas de transición y humedales. A pesar de los compromisos asumidos por España para cumplir con las exigencias de la Directiva Marco del Agua, los planes hidrológicos vigentes reconocen que el 43 % de los ríos, humedales y estuarios siguen en mal estado, y que el 44% de los acuíferos no alcanzan el buen estado.

El anunciado **Pacto Nacional por el Agua**, basado en proponer por un lado nuevos regadíos, embalses y trasvases y, previsiblemente, en alentar por otro lado el mercadeo del agua y la privatización de servicios urbanos y agrarios, no resuelve los problemas señalados ni tiene en cuenta los efectos del cambio climático, así como la obligación de cumplir con la normativa europea recuperando y manteniendo el buen estado de nuestros ríos, acuíferos y resto de

ecosistemas acuáticos. Además, el Pacto Nacional por el Agua se está gestando sin una participación sincera y real de la sociedad civil, con la que sólo se cuenta a título informativo y no participativo, con decisiones previamente tomadas o previsto tomar sin su concurso.

Por otra parte, como consecuencia de la crisis de las economías municipales, algunos ayuntamientos han recurrido a concesionar los servicios de agua para obtener recursos a través del llamado **canon concesional**, aumentando en los últimos años el porcentaje de poblaciones con gestión privada de estos servicios. Sin embargo, la experiencia está mostrando que la privatización, en un contexto de opacidad, ausencia de rendición de cuentas y frecuente corrupción, conduce al incremento del precio del agua sin que esto se traduzca en una mejora del servicio ni en una inversión adecuada en la renovación de las infraestructuras, al aumento de los impactos ambientales, a la pérdida de acceso al agua por motivos socioeconómicos y a la desaparición de la participación en la toma de decisiones por parte de la ciudadanía.

A todo lo anterior se añade que el **cambio climático nos impone un futuro en el que se reducirá drásticamente el agua disponible**, y en el que los ciclos de sequía y las grandes tormentas, con las correspondientes inundaciones, serán cada vez más frecuentes e intensos, afectando de una forma u otra a todas las cuencas. Ante estas perspectivas, urge un gran acuerdo social basado, por un lado, en la recuperación de nuestros ríos, humedales, lagos y acuíferos, como un patrimonio ambiental público que debe estar al servicio del interés general, y por otro lado, en la defensa del agua como un bien público, que debe ser de acceso universal en lo referente a los servicios de abastecimiento y saneamiento, en tanto que se trata de un derecho humano, reconocido como tal por Naciones Unidas.

En este contexto es urgente:

1. **Detener la construcción de nuevos embalses y**

trasvases, incluidos los previstos en los planes hidrológicos 2015-2021, así como revisar todos los trasvases existentes. Esto permitirá planificar el uso y desarrollo de cada territorio de manera más sostenible y acorde a los recursos disponibles y sus características, eliminando expectativas insostenibles a la luz del cambio climático e injusticias interterritoriales.

2. **Detener el crecimiento de las demandas**, de forma que se adapten a la reducción de caudales disponibles que impone el cambio climático en curso, tanto en consumos urbanos expansivos como en demandas de regadío, redimensionando la superficie regada y las demandas urbanas expansivas. Se trata en definitiva de pasar de las estrategias de oferta a los nuevos enfoques de gestión de la demanda que promueve la UE, las únicas capaces de resolver realmente los problemas de escasez y lograr un uso sostenible del agua y adaptado al cambio climático.

3. **Detener los procesos de deterioro, apropiación y sobreexplotación de ríos y acuíferos**, a fin de garantizar su sostenibilidad y el buen estado ecológico de las aguas, al servicio del interés general, respetando un régimen de caudales ambientales adecuado y demás exigencias de la Directiva Marco del Agua, recuperando los acuíferos como nuestras principales reservas estratégicas en sequía y acabando con el desgobierno de las aguas subterráneas que supone la existencia de cientos de miles de pozos ilegales. En esta línea, y teniendo en cuenta la recesión prevista de caudales con el cambio climático, es necesaria una revisión del sistema de concesiones a la luz de los recursos realmente existentes y previstos, con el fin de garantizar las necesidades hídricas de los ecosistemas acuáticos. Igualmente se debe garantizar la calidad del agua frente a la contaminación urbana y agraria (nitratos, fosfatos y pesticidas), reduciendo así la necesidad de nuevas captaciones e infraestructuras de abastecimiento derivadas de problemas de calidad.

4. Se debe incorporar a la **normativa en el más alto nivel posible el Derecho Humano al Agua y al Saneamiento**, mediante una adecuada regulación que

garantice el nivel de prelación que le corresponde y asegurar que éste se implemente. Es necesario revertir los procesos de mercantilización del agua y de privatización de nuestros servicios de abastecimiento y saneamiento, para recuperarlos como servicios de interés general, bajo una gestión pública transparente y participativa. Entre otras medidas, es necesario acabar con los cánones concesionales y derogar la “Ley 27/2013, de 27 de diciembre, de racionalización y sostenibilidad de la Administración Local”, en defensa de la autonomía municipal y en favor del agua pública, así como revertir el creciente proceso de mercantilización del agua de riego, de privatización de la gestión del regadío y de acaparamiento de aguas y de tierras que quiebran cualquier perspectiva de equidad social.

5. Es imprescindible **acabar con la corrupción en torno al agua**, que crece al transformar el agua y los servicios de abastecimiento y saneamiento en grandes negocios privados. Para ello es necesario promover cambios institucionales para una plena transparencia en la gestión del agua, incluyendo acceso a los datos reales y actualizados de consumos, así como una participación ciudadana efectiva en un marco de democracia deliberativa.

Firman el Acuerdo más de 50 organizaciones, entre las cuales se encuentran Ecologistas en Acción, Greenpeace, Acció Ecologista-Agró, Xúquer Viu, ARBA, ATTAC, SEO, WWF, SEAE, AEMS, Coagret, Nueva Cultura del Agua, Facua, etc.

Per una gestió pública de l'aigua

El proveïment d'aigua potable i el sanejament són serveis públics bàsics per al ciutadà i un dret humà fonamental, que s'han de gestionar amb estricta control de l'Administració en un marc de rendició de comptes, transparència informativa i participació pública, garantint l'accés universal i l'asequibilitat, especialment per als col·lectius més vulnerables, i protegint la seua prestació dels interessos particulars i mercantilistes. L'aigua no és un bé comercial, sinó un bé públic que s'ha de garantir a tots els ciutadans. Per això, des de la Xarxa Valenciana per l'Aigua Pública, exigim una gestió pública que pose punt i final a la privatització de l'aigua i denunciem:

- La ferotge mercantilització de l'abastiment d'aigua potable que ha patit el País Valencià en els últims anys. En el 95% dels municipis de més de 20.000 habitants la gestió és privada, ja siga mitjançant concessió directa a una empresa o a través d'una societat d'economia mixta. Este percentatge queda molt lluny de com es gestiona este servei en altres comunitats autònomes i a la resta d'Europa. A Espanya la gestió es repartix al 50% entre gestió pública i privada, mentre que als països europeus la gestió pública és l'opció majoritària, sent en alguns d'ells, totalment pública, cas de Bèlgica, Suïssa o Holanda.

- La brutal concentració d'un servei públic en mans de dos grups empresarials. És intolerable el règim d'oligopoli en la prestació del subministrament d'aigua potable que es produïx al País Valencià, on dos grans conglomerats empresarials, SUEZ (Aigües de Barcelona) i la família Calabuig Gimeno (Aguas de València), han arribat a acaparar la gestió del 70% dels municipis de més de 20.000 habitants.

- El lucratiu negoci que realitzen les empreses del sector a costa de l'esforç econòmic que han de suportar les famílies. Resulta escandalós el constant increment dels beneficis de les empreses del sector durant la pitjor crisi econòmica que ha afectat este país als últims anys. I

totalment inacceptable el lucratiu negoci que fan a costa del rebut de l'aigua que paguen les famílies. Prenent com a referència Aguas de València, en els dos últims anys la família Calabuig Gimeno i la multinacional SUEZ s'han repartit 100 milions d'euros en concepte de dividend, mentre el llindar de pobresa al País Valencià ha arribat al 26% de la població.

- La incomprendible diferència de preu d'un municipi a un altre. En un estudi realitzat sobre 33 poblacions de més de 20.000 habitants el cost anual del rebut de l'aigua per a una casa de mida mitjana varia en més del cent per cent d'un municipi a un altre. El valor mitjà se situa en 255 euros anuals, amb una variabilitat que oscil·la entre els 148 euros al municipi més econòmic i els 316 euros anuals que poden arribar a pagar les famílies en el més car. Esta variabilitat no depèn, com podria suposar-se, del cost d'obtenció de l'aigua, ja que en municipis com València o Mislata, per exemple, amb aigua que reben quasi sense cost dels Rius Túria i Xúquer, el rebut té un cost similar al d'altres municipis que prenen l'aigua de la mar, mitjançant dessaladores, o la reben del Tajo, a través d'una xarxa de conduccions de centenars de quilòmetres de longitud.

- El rebut de l'aigua no és assequible per a famílies amb recursos escassos. Els talls de subministrament per impagament, l'elevat cost que representa el rebut de l'aigua per a nombroses famílies i una política tarifària quasi sense ajudes per a les cases amb recursos escassos impedeixen garantir plenament el dret humà a l'aigua tal com ho entén Nacions Unides. En alguns dels municipis estudiats l'import del rebut de l'aigua se situa per damunt del 3% de la renda disponible, recomanat per les Nacions Unides, en les llars situades al llindar de pobresa. Dels 33 municipis estudiats, en 22 d'ells (67%) no es contempla cap tipus de bonificació per al subministrament d'aigua potable, en sis hi ha una quota específica per a famílies nombroses i només en cinc municipis (15%) hi ha algun tipus de discriminació atenent a raons socioeconòmiques (pensionistes, aturats...).



- **La perversió del principi legal i irrenunciable de la prioritat del proveïment.** Tot i que la Llei recull el principi inqüestionable que el proveïment a les poblacions ha de ser l'ús prioritari, són habituals males pràctiques de gestió que limiten la seua eficaç aplicació. Així, per exemple, poblacions com les de La Ribera del Xúquer (i moltes altres) han vist com les seues fonts d'aigua han estat deteriorades fins a ser inservibles per la contaminació provocada per altres usuaris, generalment agraris. Això ha obligat a buscar diversos remeis -des de subministrament (temporal) per cisternes a plantes de desnitrificació, passant per la substitució de les fonts d'abastiment- sense que s'hagen repercutit els costos als causants del dany.

- **L'absència de mesures de protecció i el deteriorament dels rius i aquífers dels quals se serveixen els centres urbans per al seu proveïment.** La plena satisfacció del dret humà a l'aigua potable i el sanejament demana la recuperació i conservació en bon estat dels ecosistemes aquàtics, com a garantia de disponibilitat

duradora d'aigua de bona qualitat. Les directives europees, especialment la Directiva Marc de l'Aigua, estableixen els mecanismes per aconseguir, a través de la planificació democràtica de la gestió, els objectius de bon estat ecològic i ús sostenible de l'aigua. Cal adequar la normativa espanyola i les pràctiques de gestió a estes directives per tal d'assolir els objectius i repartir de manera equitativa els costos derivats de l'ús de l'aigua.

Per tot açò, des de la Xarxa Valenciana per l'Aigua Pública exigim als representants públics del País Valencià que adopten mesures immediates per a:

1. Protegir els rius i d'altres ecosistemes aquàtics i defensar el cycle integral de l'aigua com a bé públic, gestionat al cent per cent des del sector públic evitant la seua conversió en objecte de lucre, tot respectant els drets i garanties laborals dels treballadors i treballadores.

2. Desenvolupar un marc legislatiu que reconega el Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament i garantisca la seua aplicació, d'acord amb els principis reconeguts per Nacions Unides, deixant de banda els interessos mercantilistes i mirant de front les necessitats de les persones.

3. Crear un organisme supervisor amb participació ciutadana que establisca objectius per a la prestació d'un servei de qualitat, eficient i sostenible en el cycle integral de l'aigua (captació, transport, potabilització, distribució, clavegueram, depuració i abocament), a un preu assequible i que vetlle pel seu compliment.

4. Oferir immediatament suport i assessorament tècnic i econòmic als municipis perquè realitzen un control efectiu de la prestació del servei del cycle integral de l'aigua sota els principis de servei públic d'interés general. Mentre es produïx aquesta recuperació cal garantir la licitació pública i transparent i l'accés a l'aigua potable dels usuaris en situació de pobresa, impeding els talls del subministrament.

Xarxa Valenciana per l'Aigua Pública

Beu aigua de l'aixeta

6 raons per a beure de l'aixeta aigua

1. La xarxa pública d'aigua potable a Espanya és segura i està garantida sanitariament⁴¹.
2. La seua composició química és molt semblant a la de les aigües embotellades.
3. Evita tones de residus plàstics que suposen un vertader desastre mediambiental.
4. Evita l'emissió de gasos d'efecte hivernacle derivats de l'elaboració de botelles i el seu transport.
5. És un acte de consciència social.
6. És molt més barata que l'aigua embotellada.

Qualitat garantida!

- L'aigua de l'aixeta és potable i està molt controlada amb nombroses analítiques realitzades per les companyies subministradores i administracions sanitàries d'àmbit autonòmic i nacional.
- Les autoritats sanitàries exigixen que l'aigua transportada fins a les nostres cases continga un mínim de clor, un element desinfectant que garantix totes les condicions de potabilitat, salubritat i protecció de la salut.

Fresca sap millor!

Una vegada l'aigua potable aplega a les aixetes de les nostres cases, es recomana posar-la en una gerra o botella de cristal perquè el clor s'evapore.

El clor desinfectant afegit a l'aigua, és un element que es volatilitza ràpidament. L'aigua de l'aixeta tindrà millor gust si la

41 www.alzira.es/alzira_vpm/index.php/val/ciutat/agua-de-consumo-humano

posem al frigorífic i es beu fresca.

Preu. Quant estalvies?

Els nutricionistes recomanen beure 2 litres d'aigua al dia. Açò suposa que una família de 4 membres beuria: 2.920 litres/any= 2,92 m³/any (1m³=1.000 litres).

Si esta família consumix aigua embotellada, amb un preu mitjà de 0,30 €/litre, suposaria un cost total de 876 €/any.

A Alzira, la dita família consumint aigua de l'aixeta, considerant un preu mitjà d'1,98 €/m³, li suposaria sols 5,79 €/any.

Ajuntament d'Alzira

PD: L'aigua embotellada també conté diversos contaminants⁴², per exemple els residus dels plàstics, que tenen activitat hormonal i a la llarga poden afectar negativament la salut. Fins i tot les botelles de vidre poden deixar residus de plom, antimoni, alquilfenols i d'altres a l'aigua que contenen.

Per tant, ara que s'ha aconseguit baixar els nitrats i altres residus a nivells mínims acceptables⁴³, l'aigua de l'aixeta pot ser la més acceptable sanitàriament, ecològicament i econòmicament.

Només una recomanació: l'Ajuntament ha de prendre mesures efectives per **aconseguir que l'aqüífer del pou** on s'extrau part de l'aigua de la xarxa potable **vaja netejant-se** a poc a poc dels residus fitoquímics que ara l'embruten i fan que s'hagen de depurar tant aquestes aigües i damunt mesclar-les amb les del Xúquer alt, netes encara...

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

42 www.bioecoactual.com/ca/2016/06/10/una-analisi-d-aigua-embotellada-a-espanya-troba-toxics-en-totes-les-ampolles/

43 www.alzira.es/alzira_vpm/contenidos/Sanitat/documentos/aigua_analitica_2018_03_04.pdf

La pantanada

Fa 36 anys ja i els que ho visquérem encara no hem oblidat aquells dies d'aigua, fang i ruïna. Ni els més vells havien conegut un desastre paregut, major inclús que la històrica riuada de 1.864...

La pantanada del 20 d'octubre de 1982 va inundar 29 municipis de La Ribera, amb tanta fúria que els de la part alta (Sumacàrcer, Antella, Gavarda i Beneixida), on les aigües pujaren fins a 8 metres, quedaren semi derruïts i alguns hagueren de ser abandonats posteriorment. La catàstrofe va provocar unes 30 víctimes mortals, uns 100.000 damnificats i més de 50.000 milions de pessetes en pèrdues econòmiques⁴⁴.

Quines foren les causes?

Doncs hi hagueren múltiples causes. La primera òbviament natural: les **plogudes torrencials** típiques d'aquest racó de la Mediterrània, que el 19 d'octubre deixaren caure uns 1.000 L/m² en la conca alta del Xúquer durant unes 15 hores. Però si sols haguera sigut això, l'aigua probablement no hauria pujat ni la meitat.

Una altra causa molt important, d'origen humà, fou que abans els **incendis forestals** havien convertit en cendres la vegetació muntanyosa d'aigües amunt: Aiora, Enguera, Jalance, Cofrents, Cortes, etc. De manera que les plogudes no foren parcialment absorbides ni frenades i baixaren ràpidament cap al pantà de Tous.

I el **pantà de Tous** estava mal mantingut, amb el generador elèctric de reserva en la part baixa, fàcilment inundable, de manera que quan s'adonaren del que succeïa i volgueren obrir les comportes laterals per tal d'alleujar la presa i evitar el seu desbordament, no pogueren fer-ho per falta de corrent elèctrica. Així el pantà va anar acumulant l'aigua fins a superar la cresta i, en desbordar-se, en poques hores se va

44 https://es.wikipedia.org/wiki/Pantanada_de_Tous

desfer l'escullera i caigué en tromba sobre La Ribera. En volta de laminar i modular l'eixida de l'aigua, el pantà es va omplir a tope i a continuació es va desfer, desaparant l'avinguda d'aigua.

L'impacte sobre els pobles d'aigües avall fou molt gran també perquè s'ha **edificat en zones molt inundables**, a vora riu en alguns casos. A Alzira, per exemple, hi ha barris que s'anomenen tradicionalment Les Basses o Venècia, no per casualitat; són zones molt baixes que fa poques dècades eren camps de cultiu que s'inundaven en quant plovia un poc i ara estan plenes d'habitatges. Doncs allí les aigües pujaren fins i tot al primer pis, 4 o 5 metres...

Però no acabà ací la burrera urbanística i d'infraestructures. L'aigua baixà ràpidament i en arribar a Corbera es va trobar amb el mur de **l'autovia**, que sols tenia el foradet del pont sobre el Xúquer i prompte es va mig embussar pel gran cabal i els materials sòlids (fustes, canyes, plàstics, etc.) que l'avinguda arrossegava. Fins i tot va provocar una espècie d'ona inversa que va retrocedir fins Alzira, elevant més el nivell de les aigües.

I els **avisos d'alarma** a les poblacions arribaren tard i mal. En alguns casos, com el de Carcaixent, s'oblidaren de nomenar-lo, donant una sensació de control i tranquil·litat totalment fora de lloc, molt perillosa.

En resum, de sis factors causants, cinc foren d'origen humà i sols ú d'origen natural. Així, un fenomen que haguera provocat inundacions de poc risc, d'un o dos metres com a màxim, es va amplificar fins arribar als 5 metres, multiplicant la seua gravetat. Molt burros els responsables tècnics i polítics, i massa confiats i *meninfotistes* els ciutadans riberencs, que acostumen a oblidar-se dels problemes greus suposant que ja els arreglaran els de dalt.

Hem après de la pantanada? Ja no tornarà a passar una cosa semblant?

Doncs els anys posteriors es va refer el pantà de Tous i és de suposar que hauran ficat el generador auxiliar aigües

amunt, ben alt, que comprovaran cada any abans de l'estació de pluges que les comportes s'obrin sense problemes i que ara tindran bona comunicació amb la central de control. A banda s'han fet nous pantans de laminació, s'ha eixamplat el pont de l'autovia i s'ha millorat el sistema de vigilància i protecció civil.

Però moltes muntanyes segueixen cremades i cremant-se, any rere any, algunes ja no poden recuperar-se soles i tampoc les ajudem amb un Pla de Reforestació. S'ha seguit edificant a vora riu, a Alzira per exemple es va declarar urbanitzable la zona de Tulell al costat del riu⁴⁵ i en canvi el gran espai montuós del Torretxó el reservaren per a fer un poliesportiu a l'aire lliure. Increïble però cert. Com poden seguir fent les coses així?

Les pluges torrencials continuaran arribant, com correspon al clima mediterrani, i potser ja no tindrem més desastres tan grans com la pantanada... Però vindran altres problemes que nosaltres podem amplificar fins a fer-los molt més perillosos, per exemple ones de calor com la de 2003 que va provocar 10.400 morts a França⁴⁶ i ací encara ni se'n sap, o sequeres que faran cada volta més complicat viure a La Ribera per l'alt risc de desertificació⁴⁷.

No serà ja hora de superar la burrera i el meninfotisme, i ficar-nos a resoldre tots estos problemes, que són cada volta més greus?

Pedro Domínguez

45 Primer volien edificar 20.000 habitatges nous, després els reduïren a 5.000 i finalment s'han quedat en menys de 1.000, dels quals tan sols s'ha ocupat un edifici...

46 https://es.wikipedia.org/wiki/Ola_de_calor_en_Europa_en_2003

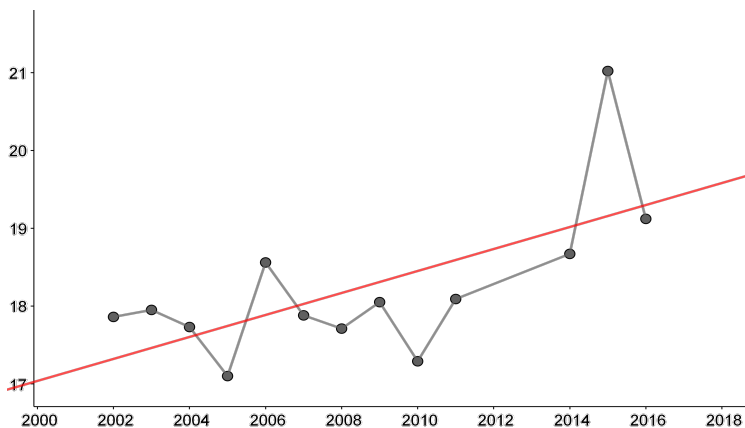
47 www.mapama.gob.es/es/desarrollo-rural/temas/politica-forestal/mapariesgo_desertificacion_tcm7-26654.jpg

El calfament del clima a La Ribera

1. Les dades

És difícil trobar dades climàtiques històriques de La Ribera per veure com va evolucionant ací el clima perquè a penes hi ha estacions que les registren i les que hi ha tenen pocs anys o no són públics els registres. No obstant això, disposem d'una estació de control de qualitat de l'aire situada als afores d'Alzira⁴⁸ i des de 2002 la Conselleria publica diàriament les dades en internet. A partir d'aquestes podem calcular la mitjana anual de temperatura i veure com ha anat evolucionant durant els darrers anys⁴⁹:

Any	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2014	2015	2016
°C	17,9	18,0	17,7	17,1	18,6	17,9	17,7	18,1	17,3	18,1	18,7	21,0	19,1



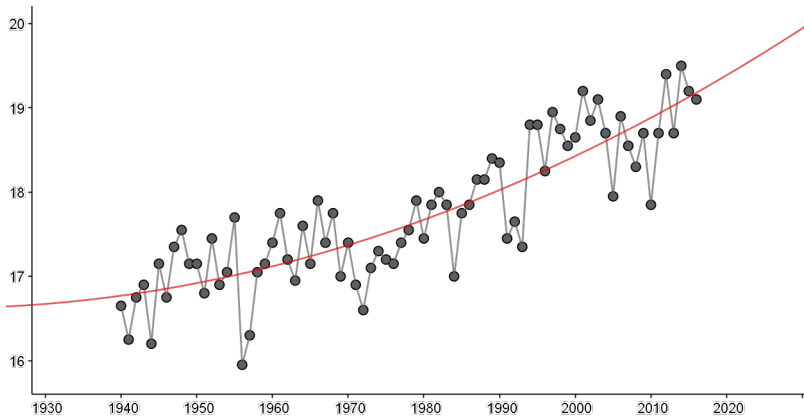
La sèrie és curta però creixent i molt semblant a la

48 CV-550, km 6'2,

www.cma.gva.es/cidam/emedio/atmosfera/jsp/historicos.jsp

49 No tenim la mitjana dels anys 2012 i 2013 perquè, per algun problema tècnic, hi falten molts dies i el càlcul de tot l'any no és fiable.

registrada durant el mateix període per l'Observatori Meteorològic de València, situat sols a 40 km d'Alzira, que és el més antic de la Comunitat Valenciana i té registres des de 1940:



Les temperatures de València, com les de La Ribera, segueixen un creixement accelerat...

2. Conseqüències

De continuar així, en 2050 tindrem una temperatura anual mitjana 2°C per damunt de l'actual, que ja està altres 2°C per damunt de la de 1940, i en 2100 estarem uns 6°C per damunt de les temperatures d'avui. Totes estes extrapolacions són coherents amb les últimes observacions de l'IPCC⁵⁰, que mostren com **el calfament va més ràpid** del que es calculava en les pitjors previsions.

Respecte a les pluges, pareix que les mitjanes no variaran molt en el futur però tindrem més episodis extremats, com la sequera actual: la mitjana anual a La Ribera és d'uns 570 L/m² i en 2017 sols hem rebut 350 L/m², tenim per tant un dèficit important. Com a conseqüència directa, el 21/5/2018,

50 Panell Intergovernamental del Canvi Climàtic, dependent de l'ONU.

l'aigua embassada en la conca hidrogràfica del Xúquer⁵¹ està al 35% de la seua capacitat, molt per baix del 47% que fou la mitjana durant els últims deu anys. I en última instància, encara que en el futur les precipitacions totals a penes varien, al pujar les temperatures la necessitat d'aigua serà superior i patirem **dèficits hídrics i sequeres cròniques**.

En definitiva, **el canvi climàtic ja ha arribat**, no és per a un futur més o menys llunyà, el tenim damunt i anirà agreujant-se cada any més, si no canviem. Ara estem perdent l'hivern, hi ha plagues noves i majors, més sequeres, més incendis, erosió i desertificació, més regs, més verins fins i tot als parcs, més despeses, més molèsties i pèrdues per a tots. I això sols amb 2°C d'augment, però si les temperatures puguen altres 6°C més, com quedaran la CV i La Ribera?

I les conseqüències locals seran encara més greus pel que està passant a nivell global. Si seguim així, per tot el món, i ací també, hi haurà més onades de calor, sequeres, huracans, inundacions, incendis, erosió i desertificació, fusió de gels, pujada dels mars, salinització, pèrdua de terres i biodiversitat, més plagues i malalties, més fam, migracions, conflictes, etc.

Recordem l'onada de calor del 2003 que, segons les dades publicades dos anys després per l'Institut Nacional d'Estadística (INE), va provocar a Espanya 12.919 morts prematures⁵², tot i que durant aquell estiu el govern va assegurar reiteradament que la situació era normal i Espanya anava bé⁵³. Moriren més dones que homes, principalment de 70 o més anys⁵⁴, hi hagué 169 casos de colp de calor front als

51 www.embalses.net/cuenca-7-jucar.html

52 www.20minutos.es/noticia/68633/0/calor/muertes/Espana/

53 Mentre d'altres països com França o Portugal prenien mesures especials durant l'estiu de 2003 i parlaven ja de milers de morts, el govern espanyol (PP) assegurava que la situació era normal i no passava res. Però el mateix setembre de 2003 el Ministeri de Sanitat calculà en 141 les morts prematures produïdes per la calor, en maig del 2004 l'Institut de Salut Carles III publicà un informe on calculava 6.500 víctimes i en 2005 l'informe de l'INE les estimava en 12.919...

54 I encara que no ho diuen les estadístiques, és segur que l'increment de

9 de l'any anterior i 191 per deshidratació front a 71, no obstant això, el major impacte fou sobre les patologies cròniques com l'Alzheimer, que augmentà un 56%. A la CV en total hi haurien 1.300 morts prematurs i 80 a La Ribera...

A mig termini, el més perillós és que correm el risc d'entrar en un bucle autoalimentat perquè, si segueixen descongelant-se els pols i les glaceres, aleshores augmentarà l'absorció d'energia solar i les temperatures pujaran més i més, en una espiral infernal. I si la tundra es desgela llançarà a l'atmosfera milions de tones de CH₄, un gas d'efecte hivernacle més intens que el CO₂, la qual cosa accelerarà encara més la pujada de les temperatures amb tots els seus efectes indesitjables.

I si finalment es produeix el desgel global, les aigües marines poden pujar fins a 60 metres verticals, imagineu què passarà a La Ribera en eixe cas? Baste dir que Sumacàrcer s'alça a una mitjana de 44 metres sobre el nivell actual del mar, Antella a 42, L'Alcúdia a 32, Alberic a 26, Carcaixent a 21, Algemesí a 17, Alzira a 16, Corbera a 13, Albalat a 11, Sueca a 6, Cullera a 4, ...⁵⁵

3. Causes

Després de més de 20 reunions internacionals (les famoses COP), amb els respectius informes científics, les causes del canvi climàtic es coneixen ja prou bé. La principal la va deduir fa més de cent anys el químic suec S. Arrhenius: els gasos d'efecte hivernacle, principalment l'anhídrid carbònic (CO₂), que deixen passar cap a la superfície terrestre les radiacions que arriben del Sol però absorbixen i impedeixen eixir una part significativa de l'emissió infraroja que la Terra envia a l'espai per equilibrar-se energèticament. En conseqüència, entra més energia de la que ix i la diferència s'acumula ací en forma de calor i eleva gradualment la

la mortalitat s'encebà en els més pobres, majors i pobres que no tenen diners suficients per posar-se aire condicionat per mantindre una temperatura suau durant l'estiu...

55 www.pegv.gva.es/fichas

temperatura mitjana de la superfície terrestre, amb multitud d'efectes secundaris.

Actualment el CO₂ origina al voltant del 50% de l'efecte hivernacle, la resta és conseqüència d'altres gasos menys abundants com CH₄, NO_x, CFC i HCF, O₃ troposfèric, ...

En realitat el CO₂ és una substància natural que emetem tots els éssers vius quan respirem, un subproducte del metabolisme energètic, i també és el gas que absorbixen les plantes en realitzar la fotosíntesi, reacció inversa a la del metabolisme. Fins fa uns parell de segles, ambdós processos s'equilibraven i la concentració de CO₂ en l'atmosfera es mantenia pràcticament constant, oscil·lant al voltant del valor mitjà. Fou a partir de la I Revolució Industrial quan començarem a produir-lo en quantitats creixents i des d'aleshores ha anat acumulant-se, provocant l'efecte hivernacle i augmentant la temperatura global.

Els principals emissors de gasos d'efecte hivernacle són òbviament els sectors que més energies fòssils consumixen. I l'any 2013, a la Comunitat Valenciana consumírem 23.414 Mtep⁵⁶, el 75% de les quals procedien de combustibles fòssils.

<i>Sector</i>	<i>Energia final consumida (%)</i>
Transport	42
Indústria	29
Domèstic	14
Serveis	10
Agric. i Pesca	5

56 www.camaravalencia.com/es-ES/informacion/economica/estadisticas_economicas/Documents/CV_en_cifras_2014.pdf

I no hem d'oblidar els incendis forestals, que emeten milions de tones de CO₂. A nivell mundial es calcula que aporten altre 20% del que emeten els combustibles fòssils⁵⁷, amb doble efecte hivernacle: primer per l'emissió de CO₂ i segon perquè reduïxen la quantitat de vegetació que absorbeix el CO₂. Considerant ambdues contribucions, els incendis forestals serien la segona o tercera causa del canvi climàtic.

En definitiva, els científics calculen que cada any emetem uns 30.000.000.000.000 de kg de CO₂. La concentració d'aquest gas en l'atmosfera abans de la revolució industrial era de 280 ppm i avui ja supera les 400 ppm...

4. Solucions

Òbviament les solucions passen per incidir directament sobre els principals emissors/absorbidors dels gasos hivernacle: el sector del transport, la generació d'energia, les masses de vegetació, etc. En eixe sentit, si volem detindre el calfament global i local, haurien de posar en marxa urgentment les següents mesures:

1. Prioritzar la Mobilitat Sostenible, fer la Xarxa Verda

El model de transport actual, basat en els vehicles de motor i les obres faraòniques, ha generat escasses solucions i moltíssims problemes:

- Molts accidents, amb més de mil morts i deu mil ferits greus cada any
- Impactes greus sobre els ecosistemes.
- Saturació del territori amb autopistes, autovies, carreteres i AVE.
- Divisió i destrucció de les terres fèrtils.
- Increment d'emissions de gasos hivernacle i augment

57 www.elmundo.es/elmundo/2009/04/23/ciencia/1240507439.html

del calfament global/local.

- Malbaratament de recursos econòmics públics (és vertaderament ridícul i lamentable, que tinguem més aeroports i km d'AVE que Alemanya o França).
- Més la corrupció derivada de les grans obres⁵⁸...

Per tant, objectivament, aquest model de transport resulta obsolet, caducat, i cal desenvolupar-ne un altre endogen, respectuós amb les persones i la Natura, que genere i fomenti l'economia local, social, l'ocupabilitat. Mai més han de primar els beneficis de les constructores i els corruptes sobre l'interés dels pobles i la Natura.

En eixe sentit les infraestructures que realment necessitem serien:

- La **Xarxa Verda** que, aprofitant els camins rurals existents, connecte per a bicis i vianants tots els nostres pobles i polígons, sense revoltes, en línia recta o quasi. Començant per les capitals comarcals; per exemple, cal unir Algemesí i Alzira mitjançant una passarel·la pel Riu Verd, per unir el mercat d'abastos d'Alzira amb el Camí de Berca que duu a Algemesí; amb Carcaixent no cal res més perquè ja estan unides per l'actual carril-bici.

- Les **Vies Verdes**, noves rutes per desenvolupar el turisme ecològic, per exemple la de La Ribera-Safor, la de Manuel-Xàtiva, el Camí del Xúquer, etc. Si es fan amb una Escola-Taller o semblant, per cada Via Verda podrien crear-se uns 25 llocs de treball. A Girona, la del Carrilet rep al voltant d'un milió de visitants cada any.

Les dues propostes, Xarxa Verda i Vies Verdes van en la línia del projecte EuroVelo⁵⁹, que vol crear una xarxa per a ciclistes i vianants de 70.000 km que unisca tots els punts d'interés ecoturístic d'Europa, un altre model de desenvolupament econòmic. I ha d'haver finançament

58 www.onemagazine.es/nacional-politica-corrupcion-ave-barcelona-guardia-civil

59 www.eurovelo.org/wp-content/uploads/2016/07/ES-Press-Kit-2016.pdf

disponible en Europa, igual que n'hi hauria d'haver en els nivells nacional, autonòmic i local.

- Per altra banda, cal mantindre i completar la xarxa ferroviària de rodalies, millorant la de **Xàtiva-Alcoi** i construint la tantes voltes reivindicada **Gandia-Dénia**, amb la qual connectaríem les províncies del nord amb les del sud per la costa.

- A més hi ha d'altres mesures importants, de nul o mínim pressupost, com declarar els nostres pobles **Ciutats 30**, «ciclo-vianantitzar» els centres urbans, fomentar els camins segurs per anar a peu o en bici a l'escola, els dies de la bici a tots els pobles, posar aparcabicis dins o davant dels centres educatius i d'altres llocs públics, millorar el transport col·lectiu, potenciar el comerç de proximitat, l'urbanisme verd, etc.

Aquest model de transport sostenible lògicament ha d'estar articulat amb altres sectors com l'agrícola ecològic, l'energètic renovable i d'eficiència, el turisme basat en la Natura, la cultura i les tradicions positives, etc. Hi ha sinergies que els permetrien potenciar-se mútuament.

I respecte a l'**Arc Mediterrani** per unir ràpidament les regions costaneres del sud amb les del nord, cal modernitzar la xarxa ferroviària, tant per a viatgers com per a mercaderies, però sense basar-la també en nous trams d'AVE perquè són impactants i caríssims, ara mateix devem més del PIB per tantes d'aquestes infraestructures de discutible necessitat i pressupostos unflats, entre d'altres coses. La solució seria completar i millorar la doble via existent, que permetria circular fins a 250 km/h, un poc menys que l'AVE però a canvi resultaria moltíssim més barata i molt menys impactant sobre el territori.

Per altra banda no s'ha de caure en l'error de creure que simplement posant en marxa l'Arc Mediterrani ja tenim resolta la competitivitat i la venda dels nostres productes, i la crisi solucionada. Això seria tan ximple com fou omplir els nostres municipis de polígons industrials creient que així vindrien

quantitat d'empreses noves; sols cal passejar pels voltants dels nostres pobles per comprovar el resultat d'aquella nefasta política, que omplí les butxaques d'uns pocs a costa de destrossar l'entorn, malbaratar milions d'euros i endeutar els municipis, un triple fracàs!

La solució als problemes econòmics actuals, causats per la política neoliberal i corrupta que hem patit, sols pot vindre d'implantar una nova política econòmica que siga decent i pose en primer terme les persones i la Natura⁶⁰.

2. Plans d'Estalvi, Eficiència i Energia Solar

Resulta fonamental fomentar l'estalvi i l'eficiència energètica⁶¹, que pot permetre estalviar més d'un 10% de l'energia que consumim i per tant evitar molts gasos hivernacle dels que llancem a l'atmosfera. A més, açò faria que la gent estalviara diners en la factura energètica, la qual cosa, ben explicada, facilitaria la implantació d'aquestes solucions: llums de leds, electrodomèstics A++, bioclimatització, etc. Les reformes domèstiques per millorar l'eficiència dels habitatges també crearien molts llocs de treball.

I per suposat tenim la gran solució de les energies renovables, especialment la solar que tan abundant és ací⁶² perquè rebem una mitjana anual de 1.700 kwh/m², és a dir uns 4'7kwh/m²dia. Per tant, amb un consum mitjà d'electricitat per persona d'uns 3'3 kwh/dia i un rendiment del 13% en les plaques comercials, sols necessitem uns 5'5 m²/persona de plaques fotovoltaïques per autoabastir-nos d'electricitat domèstica, superfície assolellada disponible per a la majoria de valencians.

Però fomentar ací les instal·lacions electrosolars sobre

60 www20.iadb.org/intal/catalogo/PE/2011/09473.pdf

61 www.idae.es/uploads/documentos/documentos_11406_Guia_Practica_Energia_3ed_A2010_509f8287.pdf

62 www.aemet.es/documentos/es/serviciosclimaticos/datosclimatologicos/atlas_radiacion_solar/atlas_de_radiacion_24042012.pdf

teulades, que no té cap impacte ambiental, passa per **derogar el decret** que castiga i grava amb impostos extra i tràmits complicats l'energia solar fotovoltaica. Un decret contrari al que estan fent en altres països on volen promoure l'ús de l'energia solar; a Califòrnia⁶³, per exemple, regalen i instal·len els panells fotovoltaics a les famílies pobres. Resulta increïble, ridícul, inacceptable, que Alemanya amb menys de 1.100 kwh/m².any tinga 8 voltes més instal·lacions solars que nosaltres; açò sí, Espanya guanya en AVEs, aeroports, obres faraòniques i, per descomptat, en corrupció política i empresarial.

Per altra banda, els mòduls solars de calfar aigua no tenen aquest problema i gaudixen de major rendiment, al voltant del 70%, de manera que s'amortitzen en 5 anys o menys amb l'electricitat que estalvien. A partir d'aleshores l'energia que utilitzen per calfar l'aigua resulta gratis i, segons les seues garanties comercials, duren uns 20 anys. Per tant, aquests mòduls termosolars sí que es poden fomentar ja amb facilitat. La pega ara és que estem en crisi, les famílies tenen pocs diners i les actuals subvencions són escasses o nul·les, arriben tard i exigixen massa paperassa, de forma que pràcticament no servixen i són molt pocs els que s'instal·len estes plaques.

SALVEM el CLIMA !



La Ribera en Bici  ecologistes en acció

Resultaria molt útil que l'Administració o/i les Caixes afins avançaren el cost del mòdul termosolar i després el

63 <https://muhimu.es/medio-ambiente/panel-solar/>

cobraren per exemple en 5 anualitats de 300 € cadascuna, quantitat equivalent a l'estalvi elèctric que permeten els mòduls solars actuals; amb un banc públic o l'ICO resultaria fàcil de finançar. Per acollir-se al Pla Termosolar Domèstic, o com s'anomenara, només faria falta tenir en la terrassa o la teulada 2 m² lliures, oberts al sud i ben assolellats durant tot el dia.

3. Pla Forestal

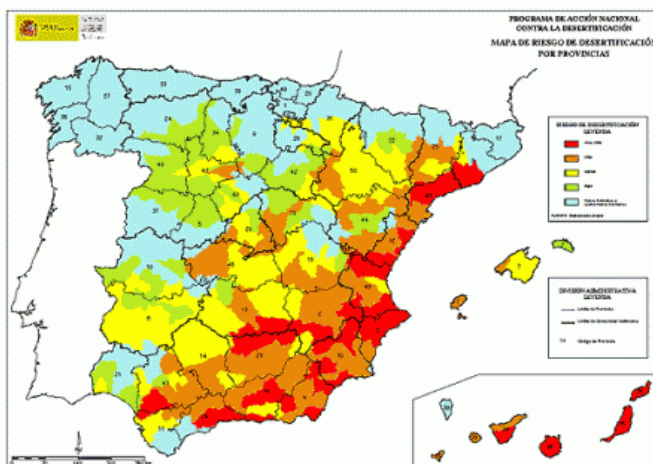
Els boscos regulen el clima, protegeixen el sòl, carreguen els aqüífers, mantenen brolladors i rius, eviten o reduïxen sequeres i inundacions, servixen de refugi a la fauna i flora silvestre, absorbixen el CO₂, depuren els contaminants, són fonts de recursos naturals com fusta, suro, mel, plantes medicinals, aromàtiques, bolets, caça, pesca, etc., i a més, suposen un magnífic atractiu turístic. Antigament el País Valencià estava cobert de densos boscos en la major part del territori, com la resta de la mítica Ibèria, aquella terra dels ibers que un esquirol podia travessar de punta a punta sense baixar dels arbres. Però hui no queda més que una petita mostra d'aquella riquesa ecològica, amb moltes àrees desarborades, erosionades, desertitzant-se...

Què ha passat doncs? Per una banda urbanitzacions i infraestructures han plagat el territori i per l'altra tenim un clima mediterrani molt sec i calorós en l'estiu, la qual cosa afavorix els incendis forestals, que s'han multiplicat per l'abandó en què tenim les nostres muntanyes des de fa dècades i també per la falta de trellat d'alguns habitants o visitants i pels interessos especulatius que han planejat sobre els terrenys forestals. De fet el 54% d'aquests incendis han sigut causats per negligències (cremes de rostolls, torrades de xulles, espurnes elèctriques o metàl·liques, etc.) i el 29% han sigut directament intencionats (per requalificar terrenys, fer-se amb la fusta barata o produir noves pastures per al ramat), sols un escàs 11% poden considerar-se originats per causes naturals com els llamps.

El problema s'agreuja amb les pluges de la tardor, sovint

intenses, que en caure sobre les muntanyes cremades i desprotegides de vegetació, amb forts pendents, arrossegueu la terra i baixen en tromba cap als rius, que es veuen marrons o rogencs, i les valls, que s'inunden perillosament. A La Ribera encara recordem l'octubre de 1982, quan aquelles pluges torrencials descarregaren sobre les muntanyes recentment cremades més amunt de Tous i ompliren ràpidament el pantà, un pantà mal dissenyat i pitjor mantingut que es va desfer en qüestió d'hores, inundant de sobte els pobles de La Ribera del Xúquer.

Els freqüents incendis forestals i les plogudes intenses, a més de la intensa antropització, han provocat que el PV s'erosione greument i tinga moltes muntanyes desarborades, algunes convertides en vertaders deserts de pedra, amb la roca mare aflorant. Sols cal visitar les muntanyes pròximes a Carlet, Matamón per exemple, o baixar cap Alacant per la costa, per vore com estan d'erosionades les nostres muntanyes. Així, el PV és avui una de les zones d'Europa amb major risc de desertificació, per no dir la que més.



I front a aquests greus problemes què s'ha fet? Evidentment molt poc, per això estem com estem; els

anterioris governs autonòmics fins i tot retallaren les brigades forestals i el govern central va aprovar, l'any passat, una Llei de Monts que desprotegix les muntanyes, permet l'edificació en les que es cremen i desvaloritza els agents forestals. Excepcionalment en alguns pobles han hagut repoblacions de grups locals però sempre minúscules i de vegades poc efectives (si els plantons no es reguen repetidament durant el primer estiu es moren quasi tots); unes activitats adequades per conscienciar la població però no per resoldre realment el problema de la desforestació, d'una magnitud que supera l'àmbit local i comarcal.

Per tant, si volem recuperar els nostres boscos i els grans beneficis que d'ells rebíem, o almenys si no volem que el nostre territori es desertitze definitivament per l'erosió i el calfament climàtic, caldrà canviar la política forestal valenciana o, millor dit, haurem de tindre una vertadera política forestal perquè la d'abans era pràcticament inexistent. Necessitem un Pla Forestal Valencià que marque l'estratègia, els terminis, els passos a seguir i aporte els pressupostos necessaris per protegir eficientment els boscos que ens queden i recuperar tots aquells que encara es poden recuperar.

Aquest estiu ja s'han cremat al voltant de 6.000 Ha i això és inacceptable, per tant resulta fonamental **millorar la prevenció, la vigilància i la conscienciació durant tot l'any** per evitar aquests incendis forestals, realitzant treballs silvícoles sempre de mínim impacte ambiental, implicant les poblacions de les àrees forestals de manera que elles es beneficien directament de l'existència dels boscos, és una condició imprescindible per assegurar la supervivència dels arbres. Les campanyes sectorials i generals de conscienciació són molt importants també.

Després cal **millorar la detecció i l'extinció dels incendis forestals**. En aquesta era de les modernes tecnologies no ha de ser difícil la detecció ràpida, quasi immediata, de qualsevol conat d'incendi, de forma que amb les brigades d'extinció situades a prop siga possible tallar-lo

precoçment, abans que adquirisca dimensions perilloses i incontrolables.

Paral·lelament caldrà **recuperar tots els boscos, riberes, marjals, dunes, etc.** que encara es puguen recuperar. Hi ha monts cremats que ells sols s'estan recuperant prou bé, en aquest cas hem de deixar-los tranquils, protegits, perquè acaben de recuperar-se completament. Però on s'han cremat reiteradament i es troben tan degradats que ja no poden recuperar-se a soles, caldrà repoblar-los amb espècies autòctones diverses i tècniques de mínim impacte, manuals bàsicament, per ajudar-los.

Per començar podria concretar-se l'objectiu de plantar durant els propers dos anys 5 milions d'arbres autòctons, un per cada habitant com s'ha fet a nivell mundial⁶⁴, en les zones adequades, amb tècniques de baix impacte i reg planificat durant el primer any. Es poden provar diferents mètodes per comparar efectivitat i cost, i generalitzar finalment el millor.

Un Pla Forestal Valencià ben elaborat, suficientment pressupostat i òptimament executat resultaria molt positiu per a tots ja que, a més dels beneficis ecològics enumerats al principi, facilitaria la creació de moltíssims llocs de treball directes en la reforestació, la vigilància, el manteniment, l'educació ambiental, l'explotació dels recursos forestals, etc., i indirectament també crearia llocs de treball en el sector del turisme verd. Sens dubte resultaria molt beneficiós per a tots.

I d'on poden eixir els pressupostos necessaris per a fer realitat aquest Pla? Doncs, tenint en compte la seua importància ecològica i social, la Generalitat hauria de posar fons propis i paral·lelament hauria de buscar ajudes de l'Estat central i de la Comunitat Europea en les línies de finançament que ja hi ha per a contindre l'erosió i la desertificació, capturar el CO₂ i frenar el canvi climàtic, desenvolupar les zones rurals, reduir l'atur, etc. Però no podem estar sols a expenses de les ajudes europees, la Generalitat ha de posar pressupost en

64 www.ambientum.com/boletino/noticias/El-Planeta-tiene-7000-millones-de-arboles-nuevos.asp

primer lloc!

Tal vegada el principal problema ací no siga l'econòmic sinó la inèrcia mental, les idees errades que encara imperen: durant dècades governants i governats han cregut que allò prioritari eren les grans infraestructures, les obres faraòniques, i ara ja tenim AVEs, autovies, aeroports i megainfraestructures més que suficients, fins i tot en tenim més per habitant que la mateixa Alemanya, amb el llast de corrupció i deutes que han deixat pertot arreu. Així doncs hem d'adonar-nos-en i canviar la mentalitat, hem de reciclar els pressupostos de les grans obres públiques per posar en marxa solucions mediambientals i socials com el Pla Forestal, perquè la prioritat ara és el medi ambient i les persones.

4. Foment de l'Agricultura i Jardineria Ecològiques

L'agricultura ecològica absorbeix més CO₂ que la convencional, com un embornal natural, perquè utilitza menys insums energètics, permet certes cobertures herbàcies i reaprofitja moltes restes de collites. Per tant cal desenvolupar-la molt més del que planteja el tímid Pla de Producció Ecològica de la CV ja que actualment sols suposem un escàs 3'3% de la superfície dedicada a la agricultura ecològica en Espanya.

Seria necessari recuperar els camps abandonats, molts pertot arreu, per reconvertir-los en ecològics i que els treballen els aturats en Cooperatives. Resultaria molt positiu perquè crearia llocs de treball, produiria menjar de qualitat i tindriem més absorció de gasos hivernacle.

A banda de **generalitzar l'agricultura ecològica**, caldrien altres mesures com per exemple subvencionar i fomentar pertot arreu, fins i tot en l'agricultura convencional, el triturat de les restes de la poda i la reutilització de les restes de les collites, com la palla de l'arròs, amb la prioritat d'evitar les cremes agrícoles, que a més de molestar les poblacions veïnes, alliberen milions de tones de CO₂, provoquen freqüents incendis forestals, empobrixen els sòls i generen

més gasos d'efecte hivernacle.

La **jardineria** també pot ajudar amb un manteniment ecològic, sense verins ni malbaratant aigua, primant les plantes mediterrànies xeròfiles, seques, com els milers d'espècies que tenim a les nostres muntanyes. Són inadequades la gespa perquè necessita molta aigua que no en tenim, les palmeres perquè no donen ombra i les ataca la plaga del morrut, els tarongers perquè donen molta feina, etc. L'objectiu ha de ser mínim treball, aigua i residus. Hem de dedicar el màxim esforç a plantar els molts arbres autòctons que falten als nostres carrers, fins arribar als 13 m²/habitant de zones verdes que recomanen els estàndards europeus, la qual cosa, a més de millorar l'estètica de les ciutats valencianes, ajudarà a suavitzar el clima i que no puguen tant les temperatures urbanes durant els estius, cada volta més calorosos.

Caldria combinar zones verdes amb **horts ecològics urbans** sempre que es pugua, als solars abandonats que hi ha dins i als afores de les ciutat. Si tenim bon criteri omplirem tots els buits de les trames urbanes amb arbres autòctons, i implicarem el veïnat perquè la gent veja els arbres com cosa pròpia i els cuide i els protegisca.

La Conselleria hauria de fer i divulgar una **Guia de Bones Pràctiques** en Jardineria, fomentant les tècniques ecològiques i la utilització de les espècies xeròfiles autòctones més adequades a cada lloc.

5. Altres mesures i sobretot Educació Ambiental per a tots

Tindre pocs fills, un o dos màxim, perquè encara que no parega relacionat sí que ho està i molt. Cada nou ésser humà implica un creixent consum dels recursos naturals i en conseqüència l'augment de les emissions de gasos hivernacle, com han explicat en un recent estudi de la Universitat de Columbia Britànica⁶⁵ (Canadà).

65 https://elpais.com/elpais/2017/07/11/ciencia/1499785338_169682.html

Menjar menys carn, de fet les emissions de gasos hivernacle de tot el sector de la carn (18%) sols queda per davall del sector del transport, el principal responsable del canvi climàtic. Per tant, reduir el seu consum, a més de millorar la salut i ajudar a protegir molts ecosistemes, frenaria el canvi climàtic.

Cal dissenyar un bon **Pla de les 4R** i anar cap al residu zero⁶⁶ informant i conscienciant la ciutadania, no fent com els que simplement decretaren la nova taxa pel reciclatge, en plena crisi i sense més explicació, aconseguint així que molta gent deixara de reciclar, tornant enrere dècades.

Ací està pendent que el món faller retorne als seus orígens. És inacceptable i insostenible que facen els monuments cada volta més grans i amb més plàstics, com el poliestirè expandit, que al cremar-los després originen un núvol de contaminació que envolta els municipis, afectant negativament la salut de tots i accelerant el calfament global. Veïns i ajuntaments hem d'exigir que les falles tornen a ser de dimensions limitades, de cartró i fusta, adequades i respectuoses amb l'entorn, condicionant qualsevol ajuda o premi al fet que complisquen un codi de bones i tradicionals pràctiques falleres.

Sobretot resulta fonamental **reeducar** una població que simpatitza amb la Natura però que, en general, no la cuida en absolut ni veu els impactes que tenen les activitats humanes sobre el medi, impactes que repercutixen negativament sobre la nostra salut. I això no sols ha de fer-se en escoles, instituts i universitats, sinó en tots els àmbits, aprofitant els mitjans de comunicació públics i, si es pot, els privats també.

Fomentar els campaments de Natura entre els xiquets i adolescents seria una bona idea. I potenciar les tasques dels grups ecologistes, cicloturistes, etc.

Educar també amb l'exemple, emprant paper reciclat en les activitats educatives, municipals, institucionals, etc.

66 www.zerowasteeurope.eu/wp-content/uploads/2013/09/zerowasteeuropespanish.pdf

Desenvolupar aquestes mesures milloraria les condicions de vida a les nostres ciutats i, a més, crearia milers de llocs de treball, ajudant a resoldre el greu problema de l'atur. Els nous ajuntaments han de posar les persones i la Natura al centre de totes les seues decisions. Amb una bona informació pública i uns crèdits mínims l'economia verda alçaria el vol i podria ocupar centenars de milers de treballadors. El experts calculen que detindre el canvi climàtic costaria de l'ordre d'un 0'1% del PIB mundial, mentre que no fer res costarà el 2%, o moltíssim més si desemboquem en un desequilibri autoalimentat...

Pedro Domínguez

L'ozó troposfèric, un altre contaminant

La capa d'ozó s'estén entre els 15 i els 50 km d'altura, en l'estratosfera, i resulta imprescindible per a la vida terrestre perquè absorbeix el 98% dels raigs ultraviolats, que són massa potents i danyen les cèl·lules. Però ací baix, en la troposfera, l'ozó resulta perillós perquè és molt oxidant i perjudica la vida.

Som nosaltres, els humans, els qui hem disminuït l'ozó dalt i l'estem augmentant baix. Dalt està recuperant-se ja gràcies a l'Acord de Montreal signat en 1987, que va prohibir els CFC, principals destructors de la capa d'ozó. Però ací baix no es prenen mesures per evitar l'augment d'ozó, encara que la seua concentració ja és significativa i té efectes perjudicials sobre els éssers vius, perquè pràcticament no es coneix el problema. Endevineu quin sector és el principal causant...

Segons l'Organització Mundial de la Salut (OMS), 37 milions d'espanyols han respirat aire contaminat per ozó troposfèric durant 2016, és a dir 4 de cada 5 persones. I l'Agència Europea de Medi ambient (AEMA) destaca a Itàlia i Espanya com els dos països europeus amb majors danys sobre la vegetació, afectant a Espanya el 60% de la superfície conreada. Un problema cada volta més important.

L'ozó troposfèric s'origina per la combinació de gasos contaminants i una forta radiació solar, sent transportat per les brises litorals cap a l'interior, on roman durant temps amb efectes més nocius. Les fonts principals són la indústria i el transport, que emeten grans quantitats d'òxids de nitrogen (NOx) i compostos orgànics volàtils (COV's).

La normativa europea fixa el valor màxim d'ozó en 120 micrograms per metre cúbic d'aire, en períodes de 8 hores, que no hauria de superar-se més de 25 dies a l'any, com a mitjana de 3 anys consecutius. No obstant, l'OMS, basant-se en estudis més recents, baixa el màxim d'ozó acceptable per a la salut pública a 100 micrograms per metre cúbic en període octohorari.

Segons les mesures publicades per la mateixa

Conselleria de Medi Ambient⁶⁷ a Alzira i La Ribera superem el límit màxim de l'OMS una mitjana de 40 dies cada any i molts altres dies superem els 100 micrograms/m³ durant 7 o 6 hores seguides, tot el qual afecta de forma negativa la nostra salut, especialment en el cas de malalts respiratoris o cardiovasculars, xiquets i majors, que són els més sensibles. Unes concentracions que també afecten negativament els cultius riberencs, especialment les hortalisses, més delicades.

I a La Ribera, com hi ha poca indústria, la principal font d'aquest contaminant són els vehicles motoritzats. Un altre motiu de pes per a insistir en la necessitat de reduir l'ús de cotxes/motos i promoure l'anar a peu, en bici o transport col·lectiu.



Per tot això La Ribera en Bici va participar en la Campanya “Informació sobre l'Ozó Troposfèric”, que promou l'àrea d'Aire Net d'Ecologistes en Acció, per donar a conèixer aquest complex i poc conegut contaminant atmosfèric, malgrat ser el que presenta una major extensió i afecció sobre la població i la vegetació en l'estat espanyol.

Ecologistes en Acció ha muntat una exposició de 12 panells on s'explica el problema i es donen consells tant per a la salut personal com per protegir la vegetació. Una campanya que va culminar el setembre de 2017 en València amb una Jornada monogràfica sobre el tema.

67 www.agroambient.gva.es/ca/web/calidad-ambiental/datos-obtenidos-a-partir-de-la-rvvcca

Acció Ecologista-Agró s'oposa a la crema de la palla de l'arròs al PN de l'Albufera

- I. Perquè suposa una **emissió** innecessària de **gasos d'efecte hivernacle**.
- II. Perquè suposa una **agressió a la salut pública** de les poblacions pròximes.
- III. Perquè la crema podria constituir un **incompliment** de la condicionalitat de la **PAC** i de les condicions a complir per a cobrar les **ajudes agroambientals** que contempla el **PDR**.
- IV. Perquè hi ha suficients **alternatives viables**.

I. Perquè suposa una emissió innecessària de gasos d'efecte hivernacle

Segons un estudi del Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani (CEAM) , la crema de la palla de l'arròs al Parc Natural de l'Albufera de València podria suposar l'emissió de 2.074.250 kg de CO₂ equivalent.

II. Perquè suposa una agressió a la salut pública de les poblacions pròximes

La Llei 33/2011, de 4 d'octubre, General de Salut Pública, estableix entre els principis generals d'acció en salut pública (Article 3) el principi de precaució, descrit en els termes següents: "L'existència d'indicis fundats d'una possible afectació greu de la salut de la població, encara que hi haguera incertesa científica sobre el caràcter del risc, determinarà la cessació, prohibició o limitació de l'activitat sobre la qual concórrega".

Un informe del Servei de Lluita contra el Canvi Climàtic i Protecció de l'Atmosfera de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural amb data 2 de gener de 2017, reflecteix que els nivells horaris registrats durant determinats dies del mes d'octubre de 2016 per a

partícules PM2.5 en algunes de les estacions analitzades -en l'entorn de l'Albufera- van aconseguir valors per damunt de 70 µgr/m³ (fins a 84 µgr/m³ en un cas), mentre que també en una de les estacions (Alzira) alguns dies d'octubre es va arribar a superar el límit diari establert per l'OMS (25 µgr/m³), arribant a una mitjana diària de 46 µgr/m³.

L'exposició a PM2.5 és molt preocupant des del punt de vista de la salut humana, ja que al ser partícules de xicotet diàmetre la seua capacitat de penetració en les vies respiratòries és molt elevada. La conclusió és clara: cal aplicar la Llei General de Salut Pública i impedir la crema.

III. Perquè la crema podria constituir un incompliment de la condicionalitat de la PAC i de les condicions a complir per a cobrar les ajudes agroambientals que contempla el PDR

En la versió del Programa de Desenvolupament Rural (PDR) per al període 2007-2013 s'inclouia la mesura "Cultiu sostenible de l'arròs en zones humides". Els compromisos agroambientals d'obligatori compliment per a cobrar 469 euros per hectàrea eren:

- ▶ Portar un quadern d'explotació (42 €/ha).
- ▶ **Triturar la palla de l'arròs i incorporar-la al sòl o bé retirar-la del terreny (90 €/ha).**
- ▶ Manteniment i conservació dels elements de retenció d'aigua, xicotets dics i comportes (120 €/ha): OPCIÓ 1: Mantindre inundats els camps 3 mesos i mig a l'hivern i birbar mecànicament (217 €/ha). OPCIÓ 2: Mantindre el rostoll i la palla d'arròs en el camp fins a l'1 de febrer i birbar mecànicament (217 €/ha)".

El PDR vigent (2014-2020) estableix, entre altres compromisos, els següents:

A la zona baixa es mantindran les superfícies inundades després de la collita, fins al 15 de gener de l'any següent. Per

a evitar l'aparició d'aigües anòxiques durant la inundació els agricultors hauran de realitzar alguna de les següents pràctiques:

- ▶ Retirada de la palla de l'arròs abans de la inundació post-collita.
 - ▶ Eixugat de la palla de l'arròs durant quinze dies immediatament després de la collita i abans de la inundació post-collita.
 - ▶ Soterrament de la palla de l'arròs immediatament després de la collita i abans de la inundació post-collita.
 - ▶ Recirculació de l'aigua de la inundació post-collita fins al 15 de novembre.
- ▶ **Mesures excepcionals d'eliminació de la palla de l'arròs amb prèvia autorització mediambiental.**

Esta última fase és la que va donar peu a la Resolució de 30 de setembre de 2016, del secretari autonòmic de Medi Ambient i Canvi Climàtic, sobre l'autorització per a la crema de la palla d'arròs en l'entorn de la llacuna de l'Albufera de València.

D'altra banda cal tindre en compte l'Orde 7/2016 de 18 d'abril, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, la Norma 20 diu: "No podran cremar-se rostolls en el territori de la Comunitat Valenciana excepte per raons fitosanitàries, a excepció dels rostolls i restes de collita d'arròs, dacsa i melca cultivats en regadiu i en sòls saturats de matèria orgànica, com és el cas de les marjals."

Més endavant l'Orde indica que "en el cas de cultius situats en espais subjectes a alguna figura legal de protecció ambiental, l'autorització de crema excepcional estarà supeditada a informe favorable de l'autoritat ambiental competent en la zona protegida, qui a més a més assenyalarà les condicions concretes en què haurà de realitzar-se la crema, sense perjudi de l'obligació de complir les normes generals en matèria de prevenció d'incendis."

Així doncs, per a seguir amb les mesures excepcionals, que els agricultors arrossers de l'Albufera pretenen convertir en habituals, caldrà atendre a les raons fitosanitàries i a si es tracta de sòls saturats de matèria orgànica.

La Resolució del secretari autonòmic fa referència a informes de la direcció general d'Agricultura sobre la conveniència de cremar per a evitar els problemes generats per *Leersia oryzoides*, *Pyricularia oryzae*, *Chilo suppressalis*, excés de matèria orgànica en el sòl i anòxia o akiochi. Per analitzar estes qüestions és imprescindible acudir a l'*Informe valorat sobre l'afectació d'anòxia, la retirada i crema de la palla en el cultiu de l'arròs a la comunitat valenciana. servei de sanitat vegetal*, de 12 de maig de 2017, aportat per la Direcció General d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (1).

L'única referència a *Leersia oryzoides*, *Pyricularia oryzae* i *Chilo suppressalis* es troba en l'apartat de "Conclusions i consideracions finals", i diu així: "En esta valoració no es contemplan altres afeccions fitosanitàries, que estan directament relacionades amb l'increment de les restes vegetals i el manteniment dels rostolls de l'arròs, com són els importants danys provocats pel fong *Pyricularia oryzae*, l'increment de la propagació de *Leersia oryzoides* o de la plaga *Chilo suppressalis* (entre altres).

Són nombroses les referències científiques que avalen que el desenvolupament d'estes plagues, malalties i males herbes s'inicien a partir de les restes vegetals del cultiu de l'arròs i plantes espontànies hostes de la campanya anterior que actuen com un potent reservori d'espores, esclerocis, larves o llavors d'estes afeccions".

Per a seguir amb l'argument que la crema contribuïx a evitar la propagació de *Leersia* haurien d'aportar-se dades, després de dos temporades cremant, sobre les superfícies afectades per la presència d'esta planta. D'altra banda, caldria indicar que "l'increment de les restes vegetals i el manteniment dels rostolls de l'arròs" se solucionen retirant-los després de la collita.

Sobre *Pyricularia* resulta indicat acudir a les manifestacions de Minguet (AVA) i Bellido (Unió de Llauradors) sobre la incidència d'esta plaga en l'actual temporada de cultiu. Segons pareix "l'estiu excessivament humit" ha propiciat l'afecció als cultius per la *Pyricularia*. És a dir, la crema o no crema és un factor menor respecte a les condicions meteorològiques.

Durant tots els anys en què no es va cremar la palla, *Chilo* va estar controlat amb l'ús de feromones. Tant la direcció general d'agricultura com els arrossers són conscients que els arguments utilitzats fins ara per a justificar la crema són prou dèbils, en els últims temps estan fent insistència en l'excés de matèria orgànica (2) en el sòl i anòxia o akiochi.

L'informe de la direcció general d'Agricultura, en l'apartat "Conclusions i consideracions finals" diu: "La simptomatologia de plantes sense vigor, que s'assequen, presenten arrels engrossides o absència de les mateixes i mala olor en el terreny, indueixen a pensar que pot tractar-se d'una fisiopatia denominada akiochi, relacionada amb anòxia i/o aigües negres. Esta afecció pot relacionar-se amb la descomposició de la palla de l'arròs i un excés del sulfur d'hidrogen (H₂S). El procés de descomposició podria consumir l'oxigen de l'aigua en les zones afectades, i es podria veure agreujat per un excés d'adob i un inadequat maneig de la palla en les feines del sòl.

L'acumulació de les restes vegetals, en els últims anys, la fertilització inadequada (moltes vegades excessiva), el treball del sòl cada vegada a menor profunditat, l'encariment de l'energia elèctrica que afavorix que els motors recirculen menys l'aigua, són factors que reduïxen l'oxigenació i poden estar contribuint en els últims anys al desenvolupament del problema.

Per una aproximació més exacta a esta fisiopatia, és convenient la posada en marxa d'un projecte d'investigació multidisciplinària sobre este problema. És necessari determinar el mecanisme i els factors que influïxen en esta

toxicitat i veure quina incidència té la modificació de determinades pràctiques culturals sobre la incidència de la mateixa. Així mateix es fa necessari un estudi de sensibilitat varietal, que facilita l'elecció més adequada segons la problemàtica de cada parcel·la".

L'anàlisi del contingut íntegre de l'informe ens porta a la convicció que les conclusions estaven predeterminades (calia recolzar la pretensió de cremar reivindicada pels agricultors) i, per tant, les dades (la realitat) no podien condicionar les conclusions. Vegem:

ANTECEDENTS

L'any 2013 es rep una consulta sobre mortaldat i falta de desenvolupament de plàntules d'arròs. En la parcel·la s'observa gran quantitat de rostolls de l'any anterior que s'han acumulat en un marge arrossegats pel vent i l'aigua. Açò no ocorre en les parcel·les limítrofes, perquè s'observa que no estan afectades, per la qual cosa s'entén que hi ha hagut un mal maneig de la palla d'arròs que no s'ha soterrat adequadament.

L'any 2014 es reben diverses consultes sobre falta de desenvolupament de plàntules d'arròs en diferents parcel·les d'arròs. Els símptomes comencen a observar-se per rodals que es van estenent fins a arribar a afectar, de vegades, a tota la parcel·la. S'observa falta de desenvolupament amb raquitisme dels fills que arriben a assecar-se. Posteriorment acaben assecant-se també les plantes completes. Si s'arranca la planta, esta ix sense dificultat i s'observa una absència quasi total d'arrels. Les poques que queden estan necrosades. De vegades emet arrels pels nusos superiors. A l'entrar en la parcel·la, es percep una olor desagradable en els rodals més afectats. Esta afecció la relacionem, al principi, amb els efectes de la descomposició de la palla d'arròs en estes parcel·les.

En la campanya de 2015 les parcel·les afectades amb la mateixa simptomatologia se situen per diversos tancats a la zona sud de la llacuna, tenint constància de parcel·les

afectades també a la zona nord, però molt emmascarades pels elevats danys de *Pyricularia* en esta zona durant esta campanya. A més a més s'aprecia una parcel·la a Sollana fora de les zones esmentades anteriorment.

En 2016 s'observen ja parcel·les afectades en tota la zona arrossera de les províncies de València i de Castelló, amb percentatges que superen el 10% de parcel·les afectades en diverses zones. En la temporada 2015, no es va cremar la palla? Aleshores, si és així, cal concloure que esta pràctica no aconseguix una reducció de la fisiopatia.

PROBLEMÀTICA SIMILAR EN ALTRES ZONES D'ARRÒS.

Esta simptomatologia és coneguda en altres zones arrosseres com Extremadura a Espanya, Arkansas als Estats Units d'Amèrica (EUA) o el Cauca a Colòmbia. Els estudis realitzats en les tres zones apunten com a principals causes de la fisiopatia l'excés de Fe⁺⁺ i la seua relació amb l'anhídrid sulfurós (H₂S).

No es diu res respecte al tractament que es fa dels rostolls i la seua relació amb la fisiopatia en qüestió i sí que s'indica que "l'excés de fertilitzants, sobretot els que porten sofre, poden agreujar el problema".

RESULTATS DE LES DETERMINACIONS ANALÍTIQUES

A les parcel·les afectades i analitzades es van prendre en l'aigua dades sobre els paràmetres oxigen, fòsfor, amoni i nitrogen, i es diu: "Totes les anàlisis de sòl realitzades mostren un elevat nivell de matèria orgànica superior en alguns casos al 10%.

A la vista dels resultats pot semblar un problema compatible amb la descomposició de la palla de l'arròs. El procés de descomposició podria consumir l'oxigen de l'aigua a les zones afectades, i es podria veure agreujat per un excés d'adobament i un inadequat maneig de la palla en les tasques del sòl.

És prematur concloure la causa d'esta afecció, però esta

simptomatologia de plantes sense vigor, que s'assequen, presenten arrels engrossides o absència de les mateixes i pudor en el terreny induïxen a pensar que pot tractar-se d'una fisiopatia anomenada akiochi, relacionada amb anòxia i/o aigües negres. "

En una altra nova demostració de rigor "pot semblar", "podria consumir", "es podria veure agreujat", "indueixen a pensar". No obstant això, i malgrat la informació aportada per les zones arrosseres d'Extremadura, Arkansas i el Cauca, res no s'analitza respecte al H₂S i cations, ni s'entra a valorar la qüestió del possible excés de fertilitzants, ni es va a l'obligatori quadern d'explotació per informar-se sobre l'adobat realitzat.

ENQUESTA DEL GRAU D'AFECTACIÓ A LA PRODUCCIÓ

S'han sol·licitat dades de parcel·les afectades amb i sense danys dels últims tres anys, a fi de determinar la incidència real d'este problema sobre la producció de les parcel·les afectades. Per a això s'ha elaborat una enquesta sobre una plantilla Excel que s'ha subministrat a diversos dels productors més importants d'arròs de la província de València.

Una vegada recollides les dades no es realitza la més mínima anàlisi o comentari dels mateixos, potser pel que s'ha dit més amunt: perquè s'oposen a les conclusions prefixades. Per la nostra part volem destacar les següents dades:

En la temporada 2015, no havent cremat, la producció en les parcel·les enquestades i afectades va ser de 119.583 kg; en 2016, havent cremat, la producció en les mateixes parcel·les va ser de 97.827 Kg. Com no volem incórrer en la mateixa falta de rigor que, en general, manté l'informe de Sanitat Vegetal, cal indicar que hi ha molts diversos factors que poden influir en la producció, però també cal indicar que les dades de l'enquesta no avalen la conclusió que la crema reduïx l'anòxia i, consegüentment, s'augmenta la producció.

En 2015, en les parcel·les no afectades la producció mitjana va ser de 8.607 Kg/ha. En les parcel·les afectades amb grau 1, la producció mitjana va ser de 9.809 kg/ha. En les

parcel·les afectades amb grau 2, la producció mitjana va ser de 9.076 kg/ha. En les parcel·les afectades amb grau 3 la producció mitjana va ser de 8.923 kg/ha.

ON ESTÀ EL PROBLEMA?

Tornant a l'inici d'este epígraf, ens interessa destacar que, si com a conseqüència d'una denúncia o d'una inspecció dels serveis responsables de la Unió Europea, arribaren a la conclusió que la crema ha suposat un incompliment dels condicionants de la PAC (Política Agrícola Comú), les sancions podrien suposar una important pèrdua econòmica. En definitiva, estem absolutament en contra del finançament de la crema amb diners públics i, entenem, que es fa il·legalment.

IV. Perquè hi ha suficients alternatives viables

En relació a la frase anterior des de la Comissió de Territori d'Acció Ecologista-Agró entenem de molt difícil justificació acudir, per tercera temporada consecutiva, a l'excepcionalitat sense haver intentat implantar les mesures contemplades en el PDR:

- ▶ Retirada de la palla de l'arròs abans de la inundació post-collita (3).
- ▶ Eixugat de la palla de l'arròs durant quinze dies immediatament després de la collita i abans de la inundació post-collita.
- ▶ Soterrament de la palla de l'arròs immediatament després de la collita i abans de la inundació posterior a la collita.
- ▶ Recirculació de l'aigua de la inundació després de la collita.

(1) La Resolució va autoritzar la crema en els arrossars de 18 termes municipals, el que constituïx una mena de "café per a tots" ja que no és creïble que es donaren les mateixes circumstàncies al·legades a la totalitat de les parcel·les.

(2) Cal recordar que l'Ordre 7/2016 parla de "saturació" no

“d’excés”.

(3) Sobre la retirada de la palla de l’arròs i el seu posterior aprofitament, som perfectament conscients de les dificultats logístiques que comporta. Des de 2014 AE-Agró ha desenvolupat el Banc de Palla d’Arròs de l’Albufera, demostrant que hi ha una certa demanda d’este subproducte i que és possible dur a terme el seu empaquet i retirada. Durant 2017 hem posat a disposició de totes les administracions que ens ho han sol·licitat el nostre aprenentatge sobre tècniques d’empacat, necessitats d’emmagatzematge, tipus d’usuaris i potencialitats en la demanda i hem assistit a diverses reunions on hem animat les administracions a posar diversos punts de recollida de la palla de l’arròs disponibles per a aquells col·lectius i persones que vulguen accedir a este producte.

La Comissió de Territori d’Acció Ecologista-Agró ha enviat a Elena Cebrián, consellera d’Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, Julià Álvaro, secretari autonòmic de Medi Ambient, María Teresa Cháfer, directora general de Desenvolupament Rural i Política Agrària Comuna (PAC), Antoni Marzo, Director General de Medi Natural, i Delia Álvarez, directora general de Prevenció d’Incendis Forestals, aquest detallat informe amb els arguments de la nostra entitat contra la crema generalitzada de la palla de l’arròs al Parc Natural de l’Albufera de València, una pràctica agrícola que amenaça la salut mediambiental i pública. (28 de setembre de 2017)

Volem unes falles que respecten la salut i el medi ambient

Indubtablement les falles tenen coses positives, com la mateixa Unesco ha reconegut declarant-les Patrimoni de la Humanitat. Però també és obvi que, com tantes altres activitats, han perdut el sentit de la mesura, han oblidat els orígens i s'han degradat, convertint-se durant les setmanes prèvies al 19 de març en una festa molesta, bruta i tòxica, amb el consentiment còmplice o inhibid de les autoritats de torn. I les 800 falles de la província, el 10% a La Ribera, suposen ja un problema significatiu.

Així tenim el **soroll** de les disco mòbils que ara, i algun altre dia al llarg de l'any, s'alcen en qualsevol encreuament, amb altaveus a 100 dB o més fins a les tantes de la nit, com si tots estiguérem de celebració, encara que treballem l'endemà. I sense considerar que en algunes cases veïnes hi ha bebès, ancians, malalts o simplement gent que necessita i vol descansar.

El **petardeig** a deshora, a qualsevol hora, els xicotets que sobresalten una mica i els trons de bac que arriben a espantar persones i animals. Alguns pares en compren als seus fills i se'n van amb ells, d'altres els deixen anar o els envien lluny de les seues portes respectives. I açò dura quasi tot el mes.

Les **masclètades** diàries, durant la setmana de falles, que bombardegen el cel amb les restes de la pólvora i els elements químics que donen color, sovint amb metalls contaminants. Els castells de focs artificials atordixen pel soroll, molesten els nadons i malalts, espanten les mascotes i embruten l'aire que respirem tots, fumadors i no fumadors.

La **brutícia** que deixen pertot fallers i concelebrants després de qualsevol sarau inunda els carrers i els deixa esquitats de plàstics, llandes i d'altres residus, alguns fins i tot orgànics, especialment de nit, en els racons foscos.

Les **llums** que hi ha al voltant de les falles resulten excessives i de vegades es veuen enceses de dia, connectades a la xarxa pública, sobretot en el cap i casal, on el malbaratament resulta d'antologia. Malgastar energia i diners en època de crisi amb les retallades que patim en serveis necessaris és dolent i, a més, provoca una contaminació lumínica que perjudica la fauna i impedeix veure el cel nocturn.

El descontrol de l'**alcohol** i el mal exemple que es dona als joves pertot arreu és una combinació perillosa, sobretot per als menors, molts dels quals deambulen descontrolats pels carrers fins altes hores de la nit.

El risc d'**incendi** que suposen les falles més grans, que en alguns llocs quasi toquen les parets dels edificis on s'encaixen i que a voltes han provocat danys en aquests habitatges veïns, encara que afortunadament no han hagut víctimes.



I la **plastificació** generalitzada que les falles han patit durant els últims anys ha fet que ara aquests monuments

gegantins estiguen fets més de plàstics, com el poliestirè expandit i els pigments, que de fusta i cartró, de forma que quan es cremen generen tones de residus contaminants i tòxics. No hi ha més que veure el fum negre que corona les flames, en la cremà, que està format per partícules de carbó de diferents diàmetres i desenes d'hidrocarburs aromàtics policíclics (HAPs), molts d'ells potencialment cancerígens.

En definitiva, les 800 falles actuals resulten absolutament insostenibles ecològica, sanitària i convivencialment, amb les 10.000 tones de residus sòlids⁶⁸ que generen, els fums que dupliquen els contaminants⁶⁹ de l'aire durant aquests dies i les molèsties que provoquen als veïns. És obvi que necessiten una **normativa més seriosa** que l'actual, que obligue els fallers a respectar tots els altres.

Perquè les falles no són les saturnals romanes ni poden donar patent de cors per a fer durant aquests dies el que durant la resta de l'any està prohibit i castigat. I no valen eufemismes com allò dels premis a la falla més ecològica, que durant anys no ha resolt cap problema. Els fallers/es han de ser raonables, per civisme i per la seua pròpia salut, perquè ells són els qui més respiren els fums tòxics⁷⁰, i per la salut dels altres, han de corregir la festa. I les autoritats han d'atrevir-se a fer una normativa que regule acceptablement la festa.

Per tot això vàrem demanar a la Conselleria de Sanitat i la Conselleria de Medi Ambient que elaboraren una normativa clara i concreta sobre les falles que respecte la salut i el medi ambient dels valencians, basant-se en aquests punts principals:

--> Tornar als materials naturals, com el tradicional paper-

68 https://elpais.com/diario/2007/11/26/cvalenciana/1196108289_850215.html

69 www.levante-emv.com/valencia/2011/06/13/contaminacion-duplica-fallas/815469.html

70 En realitat els primers que patixen l'impacte sobre la salut dels materials sintètics són els artistes fallers, que als seus tallers traguen multitud de tòxics durant el procés de fabricació.

- cartró⁷¹ o les modernes serradures i palla d'arròs⁷²
- > Utilitzar també pigments ecològics
 - > Eliminar tots els premis que donen ara a les que utilitzen plàstics com a matèria prima i passar-los a les falles de fusta-cartró o serradures-palla
 - > Limitar les dimensions de les falles segons l'entorn (no poden quedar a un metre de les cases)
 - > Limitar les mascletades i els materials emprats
 - > Limitar hores i llocs de petardeig on no molesten
 - > Traure fora del casc urbà les disc-mòbils o reduir suficientment la seua intensitat sonora,
 - > Donar a totes les comissions falleres un plaç raonable de 2 anys per adaptar-se a la nova normativa.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

71 A Alzira ja n'hi ha quatre que han tornat als materials tradicionals de cartró i fusta: Sant Joan, Ausiàs March, Pere Morell i Les Basses. Igual haurien de fer totes les altres.

72 www.levante-emv.com/valencia/2015/01/12/ninots-serrin-paja-arroz/1211014.html

La contaminació acústica: Alzira com a exemple

A partir de les dades del propi ajuntament, publicades en l'informe “*Alzira avança*”, podem veure clarament com es superen els límits legals de soroll en la majoria de les àrees residencials, educatives, sanitàries i culturals durant el dia, i durant la nit més encara:

Àrea d'ús	% supera dia	% supera nit
cultural	98	100
sanitari	96	100
educatiu	66	73
residencial	40	50
servicios	3	8
industrial	2	5

Són xifres realment escandaloses perquè impliquen mala qualitat de vida i en altres països europeus no les consentirien. Ací, el populisme fàcil i interessat ha fet oblidar que el soroll està relacionat amb nombroses malalties⁷³: estrés, insomni, nerviosisme, problemes digestius, circulatoris, immunològics, etc. etc.

A més, hi ha tasques que necessiten concentració i tranquil·litat per realitzar-se adequadament i els nivells de soroll elevats suposen dificultats afegides. Tasques tan importants com l'aprenentatge o l'atenció sanitària.

Les causes són els vehicles de motor, algunes festes i d'altres, per tant les solucions resulten òbvies: reduir el trànsit, controlar vehicles i reduir les molèsties que originen les festes,

73 Ruido y salud: www.diba.cat/c/document_library/get_file?uuid=72b1d2fd-c5e5-4751-b071-8822dfdfdded&groupId=7294824

especialment en horari nocturn. Hi ha una ordenança que protegeix els ciutadans, per què no s'aplica eficientment?

Especial menció mereixen els moters descontrolats que de vegades passen a hores intempestives petardejant amb el tub d'escapament lliure, o quasi, i molesten tot un barri. I els que fan carreres o accelerons, en cotxes també, pels carrers immediats al parc de l'Alquenència i d'altres. Això és un delictes contra la salut i la seguretat pública i directament hauria d'immobilitzar-se el vehicle.

Els pares o familiars que compren les motos o els cotxes als joves i no controlen si van com toca o molesten, a més de fer-los un mal favor per l'alta taxa d'accidents que tenen, estan actuant molt incívicament perquè permeten que molesten a molta gent. I l'ajuntament no hauria de col·laborar mai en cap concentració o exhibició motera/cotxera perquè aquestes donen mal exemple i fomenten entre els joves estes actituds incíviques i perilloses⁷⁴.

També cal recordar els trons de bac i d'altres petards amb els quals els xiquets, i no tan xiquets, molesten a milers de ciutadans durant el mes de març a qualsevol hora, amb l'estrès que això suposa. I les disco-mòbils que posen pels carrers, que atronen fins altes hores de la nit, en dies laborables inclús, cosa que no hauria de consentir-se: primer és el dret al descans i després les festes. A Alzira es va construir un casal fester al polígon, doncs allí les disco-mòbils!

Recordem que en tots els barris hi viuen nadons, embarassades, majors, malalts, etc., i ells/es necessiten tranquil·litat, no soroll.

Les festes són importants, però més importants són el descans, l'aprenentatge i la salut.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

⁷⁴ Més valdria que organitzaren el Dia Municipal de la Bici i fomentaren als centres escolars el Dia d'Anar a Peu i en Bici, com fan en altres municipis de la comarca.

La contaminació lumínica

La contaminació lumínica es produeix per un excés d'enllumenament dels carrers i altres espais públics, i per la instal·lació incorrecta dels fanals, que envien part del flux lluminós cap al cel o cap a fora de la zona que es pretén il·luminar, o que il·luminen en horaris innecessaris.

Els qui primer alertaren d'aquest problema foren les organitzacions astronòmiques, ja que l'augment de la lluentor del cel nocturn dificulta o impedeix la visibilitat de les estrelles i altres objectes celestes.

Però la il·luminació nocturna incorrecta comporta també un balafiament molt gran d'electricitat. Això representa un sobrecost econòmic, al qual s'ha d'afegir l'impacte ambiental de la producció de l'electricitat consumida inútilment: consum d'hidrocarburs i/o urani, emissions de CO₂ i d'altres contaminants, generació de residus nuclears, etc.

En els últims anys, a més, moltes investigacions i articles científics alerten dels impactes directes de la contaminació lumínica sobre la salut humana i sobre moltes espècies animals i vegetals, adaptades a la foscor nocturna.

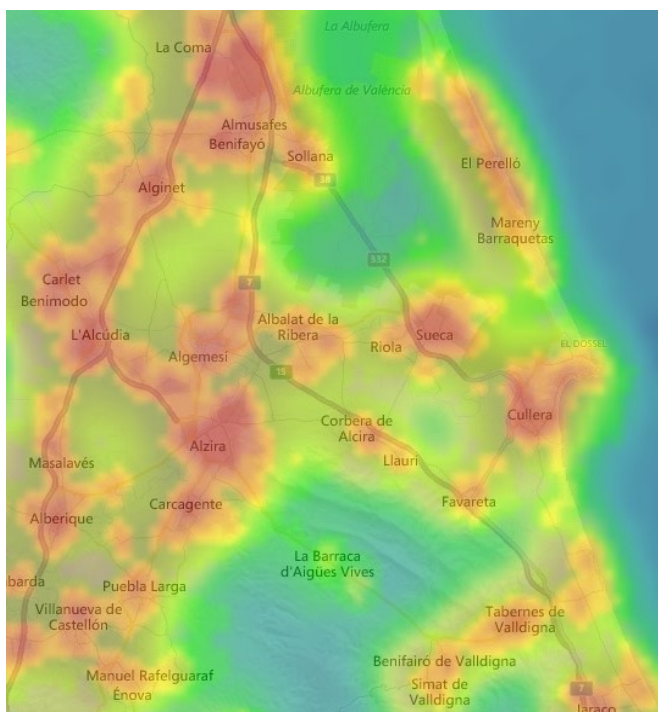
En el cas dels humans i d'altres mamífers, la foscor estimula la producció de melatonina per part de la glàndula pineal, mentre que la llum la inhibeix. La melatonina és una hormona que forma part del sistema de senyals que regulen els ritmes vitals i també té entre les seues funcions la de disminuir l'oxidació. Els dèficits de melatonina quasi sempre van acompanyats d'efectes psíquics com l'insomni i la depressió. La intrusió de llum artificial procedent del carrer en l'interior de les nostres cases perjudica, per tant, el descans i altera la nostra salut, amb efectes que encara estan estudiant-se.

El Grup de Treball per a l'Estudi de la Contaminació Lumínica de la Universitat de València s'ha especialitzat en investigar els efectes de l'enllumenament excessiu i incorrecte

sobre les zones naturals valencianes, en les quals han efectuat milers de mesuraments dels nivells de contaminació lumínica.

El treball que presentaren fa tres anys en la reunió biennal de la Societat Espanyola d'Astronomia es va centrar en quatre espais naturals de la província de València (Túria, Calderona, Xera-Sot de Xera, La Pobla de Sant Miquel), la comarca de la Serrania, la franja de la serra de Javalambre que separa el Racó d'Ademús del País Valencià, Castellfort i la serra del Benicadell.

La conclusió va ser que la contaminació lumínica afectava greument els parcs més pròxims a la ciutat de València -el del Túria i el de la serra Calderona-, mentre que, afortunadament, encara es podia gaudir de zones fosques, rústiques i molt allunyades de València.



La Ribera no és cap excepció i la contaminació lumínica es pot veure online⁷⁵ o directament pujant a una muntanya propera i mirant els nostres pobles. Encara més fàcil: simplement intentant veure el cel nocturn des de la nostra terrassa o des del carrer.

Les solucions resulten òbvies: utilitzar fanals que envien tota la llum cap a terra, tindre sols la potència necessària, sense excessos, connectar-les el temps imprescindible⁷⁶, etc. Aplicant-les guanyarem salut i diners, a més d'ajudar a la fauna i flora que encara sobreviu i permetre també als estudiosos de l'univers i els curiosos que puguen veure les meravelles del cel nocturn.

Ecologistes en Acció

75 www.lightpollutionmap.info

76 Realment és necessari tindre tots els fanals encesos, durant totes les hores de la nit? No seria suficient amb la meitat o la quarta part a partir de les 01 h? I les de les autopistes, són necessàries totes, tota la nit?

En alguns llocs, la llum artificial de nit és quasi tan potent com la de dia, un vertader excés, tan innecessari com eixos aires condicionats d'alguns locals que en hivern et fan suar i en estiu et gelen.

Manifest per un Bosc Viu⁷⁷

1. ELS BOSCOS I LA RESTA D'ECOSISTEMES FORESTALS VALENCIANS SÓN ENORMEMENT VALUOSOS. **Aquests ecosistemes no estan constituïts únicament per arbres.** Contenen a més a més, una rica diversitat d'arbusts, lianes i plantes herbàcies, i d'altres moltes espècies animals, grans i menudes, fongs i microorganismes del sòl, summament importants. Els ecosistemes forestals componen un divers mosaic de formacions vegetals més o menys naturals imbricades amb espais rurals de diferents graus d'intervenció humana, conformant paisatges bells i desitjables, d'alt valor natural, cultural i font de recursos indispensables per a la humanitat. **El valor actual del bosc, ara, ja no és fonamentalment productiu, sinó sobretot ecològic.** El manteniment de la biodiversitat, dels equilibris atmosfèrics i climàtics, de microclimes més humits; la formació i protecció del sòl fèrtil, la recàrrega dels aqüífers, són algunes de les funcions gratuïtes del bosc que resulten imprescindibles per a moltes espècies naturals i, per suposat, per als humans i la seua societat. Totes aquestes funcions ecològiques tenen un valor incalculable, encara mal quantificat, però que en qualsevol estimació a la baixa, resulta sempre molt superior al valor monetari de qualsevol explotació econòmica. **La conservació d'aquestes funcions i valors naturals pot ser compatible, si s'adopten les polítiques adequades, amb altres usos humans de l'espai forestal i rural ben regulats,** vinculats a l'agricultura i a la ramaderia, a d'altres explotacions forestals (no necessàriament basades en l'extracció de fusta) i a activitats d'esbarjo i de turisme rural.

2. LA SUPERFÍCIE FORESTAL VALENCIANA ORIGINAL NO SOLS S'HA REDUÏT MOLT, SINÓ QUE S'HA DEGRADAT DE MANERA PREOCUPANT. Malgrat que, oficialment, la meitat del territori valencià es considera forestal, **només una menuda part d'aquesta superfície presenta una coberta arbrada més o menys contínua.**

77 <http://boscviu.blogspot.com.es/p/manifest-fundacional.html>



D'altra banda, els boscos originaris s'han transformat i degradat molt. Les formacions vegetals que, abans de la intensa ocupació humana, ocupaven unes tres quartes parts del territori, ara ocupen tot just un 2% i es troben en diferents estats de degradació. La proporció d'arbres s'ha reduït, les espècies dominants han canviat i l'estructura i característiques dels boscos i matollars s'han alterat negativament, en general. **Els fenòmens erosius són importants i afecten a més de la meitat del territori forestal, en major o menor mesura.** El risc de desertificació, a causa majoritàriament de la pèrdua de sòl, conseqüència al seu torn de la pèrdua i degradació de la coberta vegetal, afecta a la pràctica totalitat del territori forestal valencià. Aquest risc podria conjurar-se amb polítiques

adequades però, en cas contrari, podria fer-se realitat sinó s'actua de manera responsable, amb una gestió forestal sostenible, una ordenació territorial racional i polítiques actives de preservació dels recursos naturals i de manteniment i millora de la coberta vegetal pluriestratificada.

3. LES CAUSES DE LA DEGRADACIÓ FORESTAL NO SOLS SÓN ELS FOCS, SINÓ MOLTES MÉS. En una visió simplificada de la situació, promoguda pels mitjans de comunicació, per la pròpia administració i per algunes opinions poc documentades, **es presenten els incendis forestals com el principal i, fins i tot, l'únic problema. Açò no és cert.** Sense restar importància al preocupant efecte dels focs, cal destacar que, en el passat, altres processos sobretot de causes humanes, com les sobrepastures, les rompudes agrícoles en muntanya, les tales abusives, el carboneig, etc., han contribuït a la reducció i destrucció del bosc. Més recentment, l'expansió urbanística, les obres públiques i el desplegament de moltes infraestructures, la contaminació, la mineria a cel obert i una gestió forestal desencertada, han estat contribuint junt amb els incendis, a la degradació dels ecosistemes forestals. Davant d'aquesta situació, **moltes vegades la millor actuació per a defensar i regenerar el bosc no és la repoblació sinó, fonamentalment, evitar la pèrdua i degradació de les formacions forestals existents.** La millor estratègia és evitar l'avanç de la degradació. S'ha de repoblar, però només allà **on calga i com calga.** Emprant una diversitat d'espècies adequades i amb tècniques respectuoses amb en els ecosistemes. De fet, moltes repoblacions tenen greus impactes ambientals i, a més, resulten de poca utilitat. Resulta en general més factible, més econòmic i més ecològic, evitar la reducció de superfície forestal i la degradació dels ecosistemes a causa de les causes prèviament esmentades. No es poden acceptar projectes de repoblació a canvi d'acceptar més degradació dels ecosistemes. El resultat de les repoblacions és incert. **El resultat de l'eliminació de la vegetació i l'alteració del sòl és immediat i greu.**

4. EL RISC ECOLÒGIC MÉS GREU ÉS, ARA, L'EROSIÓ. **L'erosió, la pèrdua de sòl fèrtil, com a conseqüència de la degradació de la coberta vegetal causada quasi sempre per accions humanes, és el fenomen més preocupant, més greu,** de llarg abast i més irreversible, que pot afectar els ecosistemes forestals. La pèrdua de sòl fèrtil és originada majoritàriament per la pèrdua o degradació de la vegetació natural, no sols a causa d'incendis, sinó per l'obertura de camins i altres infraestructures, per obres públiques, per tales, o fins i tot, per males pràctiques forestals i intervencions mal planificades. **No es poden acceptar mesures generals de gestió forestal que impliquen la pèrdua de la coberta vegetal protectora i que tinguen un greu risc erosiu.** No serveix de res evitar un impacte sobre la vegetació si la conseqüència és l'increment de la superfície exposada als processos erosius. El manteniment de formacions vegetals pluriestratificades i de la superfície forestal protegida per una coberta vegetal, encara que siga arbustiva (com de fet ordena la vigent llei forestal), és prioritari. **La gran importància del sòl radica en la seua funció bàsica en els ecosistemes forestals. El sòl és la base física dels ecosistemes.** Sense ell no hi pot haver ni vegetació, ni fauna, ni usos humans. Sense sòl, no es recarreguen els aqüífers, ni es poden minorar els efectes catastròfics de les crescudes de rius i barrancs; sense el sòl avancem cap a la desertificació. **La pèrdua del sòl és, a més a més, irreversible a escala humana. No té remei ni substitució.**

5. PER A LLUITAR CONTRA EL FOC NO S'HA D'INCREMENTAR LA DEGRADACIÓ NI L'EROSIÓ. **Algunes tècniques de lluita contra el foc considerades tradicionals i aplicades des de fa temps, tenen discutibles efectes positius i greus impactes negatius;** per tant, s'han de trobar alternatives millors. Els tallafocs, la proliferació de pistes forestals i les neteges de sotabosc, no prevenen cap foc i poden incrementar la inflamabilitat de la vegetació i el risc d'incendi. En alguns casos poden ser útils per a la lluita contra el foc, però s'haurien d'aplicar de manera molt limitada i amb

un disseny que evite contrapartides negatives. **Aquestes actuacions obsoletes eliminen grans extensions de vegetació natural, alteren l'estructura i el valor dels ecosistemes**, redueixen la biodiversitat, comprometen la capacitat ecològica dels ecosistemes forestals i generen formacions vegetals més seques, poc evolucionades, més inflamables i amb menor proporció d'espècies rebrotadores. També tenen greus impactes paisatgístics, però **el pitjor de tot és que incrementen l'erosió i el risc de desertificació**.

6. HI HA ALTERNATIVES, DE BASE CIENTÍFICA I RESPECTUOSES ECOLÒGICAMENT, PER A LLUITAR CONTRA LA DEGRADACIÓ FORESTAL. **La immensa majoria dels incendis tenen causes humanes, són per tant, essencialment evitables**. No es pot renunciar a evitar-los, almenys en una gran part dels casos. Previendre vol dir evitar les causes humanes que generen els focs, i en aquest punt és en el que s'ha de centrar la major part dels esforços de la veritable prevenció, i no en eliminar la vegetació natural, òbviament inflamable.

Per altra banda, en l'únic cas natural d'incendis: els llamps, els esforços s'han de centrar en la previsió anticipada de les condicions de risc, en la detecció immediata i en una ràpida intervenció. Avui en dia, en tots aquests aspectes continuen havent-hi deficiències importants, pel que fa als efectius humans de prevenció, a la seua preparació i formació, estabilitat i condicions laborals, etc... **Unes actuacions més assenyades de prevenció, basades en la vigilància, la dissuasió, la regulació d'usos i la formació mediambiental, no sols seran útils per a evitar incendis, sinó també per a evitar altres danys al bosc**; per a lluitar contra el furtivisme, la contaminació, els residus i altres agressions. A més a més, aquestes intervencions generen molts més llocs de treball i no tenen contrapartides negatives.

7. AVUI EN DIA ÉS POSSIBLE UNA NOVA GESTIÓ FORESTAL SOSTENIBLE, QUE PERMETA LA PROTECCIÓ I REGENERACIÓ DELS ECOSISTEMES I CONCILIAR USOS HUMANS, COMPLEMENTARIS, DEL BOSC. Les actuals

condicions socioeconòmiques fan impossible tornar a situacions d'ocupació i ús de l'espai forestal que es produïren a finals del segle XIX i la primera meitat del XX, independentment de la valoració ambiental i social que ens meresquen. No obstant això, **l'actual conjuntura i la previsible evolució futura sí que permeten una diversificació d'usos i una conciliació d'interessos que aconseguisquen el manteniment de la població (o fins i tot una certa repoblació del medi rural), l'obtenció de recursos econòmics diversificats, basats en actuacions de baix impacte, el turisme rural o ecològic i la protecció de la natura.** Açò no passarà de manera casual, sinó que necessita els adequats incentius i regulacions per part de la societat i, en particular, dels poders polítics.

PER TOT AÇÒ, RECLAMEM UNA NOVA GESTIÓ FORESTAL DE BASE ECOLÒGICA, FONAMENTACIÓ CIENTÍFICA I LEGITIMACIÓ DEMOCRÀTICA.

Una política forestal que tracte els boscos com a ecosistemes complexos i cerque la seua preservació atenent no sols a indicadors quantitius, sinó de qualitat, i que enfoque les intervencions humanes a llarg termini, de manera sostenible.

No podrem viure sense boscos. El ritme actual de la seua degradació és insostenible, però encara estem a temps de revertir la situació.

Cridem a tota la societat valenciana a implicar-se en aquesta tasca.

SALVEM EL BOSC, PERQUÈ NECESSITEM EL BOSC.

Bosc Viu

Catàstrofe ecològica a la Canal i La Ribera

(Estiu 2016)

Més de 3.000 Ha forestals arrasades en un parell de dies, fins i tot abans de començar l'estiu. Milions d'arbres i arbustos convertits en fum, cendres i carbó. Milions de pardalets, rates penades, conills, raboses, fardatxos, serps, sargantanes, papallones, abelles, tots els animals que agafà el foc espentat pel vent cremats vius. Una catàstrofe ecològica sense paliatius els incendis de la Canal de Navarrés, La Ribera del Xúquer i La Vall d'Albaida. Tardarem 30 anys en tornar a tindre les muntanyes recuperades, si és que les recuperem...

I el mal no s'acaba ací perquè després vindran les pluges fortes de la tardor i arrossegaran la terra desprotegida cap avall, erosionant estes muntanyes i acostant-nos un poc més cap a la desertificació del PV. Com les aigües s'infiltrin menys en terres desforestades a penes carregaran els aqüífers i tindrem més sequera i més inundacions. I per descomptat la crema de vegetació i l'emissió de milions de kg de CO₂ agreujarà el calfament global/local que estem patint.

En realitat els incendis forestals són normals en el clima mediterrani però amb una freqüència molt inferior, la dècima part de l'actual, perquè el 90% són ja intencionats o per negligències, absolutament antròpics i evitables. Aquests dies no ha hagut cap tronada ni raigs, de manera que tots estos incendis han sigut provocats per humans, volent o sense voler.

Per què ocorren, una vegada i altra, estes catàstrofes (les muntanyes de Carcaixent recorde que s'han cremat tres o quatre voltes en 40 anys)? Potser perquè, en general, no tenim consciència que són vertaderament catàstrofes, per a la vida silvestre i per a nosaltres, per això no les evitem com cal. També perquè al poble valencià l'han ensenyat a preocupar-se més de les festes o del futbol que del seu medi ambient. Ara

mateix, quan les cendres estan encara calentes, tothom s'espanta i maleïx el foc, però qui se'n recordarà quan passen dos o tres mesos? I quants recolzen els ecologistes que demanem un bon Pla Forestal Valencià, insistint sobretot en la necessitat de protegir i previndre?

Tenim les muntanyes quasi abandonades, l'economia moderna ha oblidat les feines silvopastorals, la política de l'ICONA va omplir les muntanyes de pins blancs (els més piròfits) i damunt la gent té massa mobilitat i circula per qualsevol pista forestal en qualsevol època de l'any, tot el qual ha multiplicat els incendis i l'erosió fins al punt de convertir-nos en la regió europea amb major risc de desertificació. Veritablement mai hem tingut una política forestal assenyada i ben pressupostada, sempre s'ha anat improvisant, a salt de mata, i durant les darreres legislatures pitjor encara perquè retallaren els pressupostos i reduïren la prevenció i l'extinció d'incendis.

Ara ha canviat la Generalitat i molts Ajuntaments, però el Medi Ambient segueix sense ser prioritari, sols s'han de vore els pressupostos que li dediquen (en algun Ajuntament zero inversions). S'han malbaratat desenes de milers de milions d'€ en AVE i autovies, mentre es quedaven pràcticament sense pressupostos necessitats mediambientals i encara hi ha qui reclama el corredor mediterrani com a nova línia d'AVE, caríssima, en volta de completar i millorar la xarxa de ferrocarril existent, que resultaria prou més econòmica i útil per a la majoria de la població. D'altra banda, com pot ser que tinguem molts més avions de guerra que hidroavions per apagar incendis? Quina lògica té açò?

I no es tracta sols de diners, de vegades importa més l'encert, fer bé les coses, que els mateixos diners. Alguns municipis es gasten molts diners per exemple en regar, segar i tirar la gespa i en agranar les fulles de baix dels arbres per tirar-les també; això en volta de plantar més arbres, autòctons i xeròfils, perquè en falten milers per arribar als estàndards europeus. Resulta absurd però així ocorre amb la jardineria convencional, desencertada en les espècies i en les tècniques

que sol utilitzar, malbaraten en allò que no fa falta i retallen en allò necessari. Quan aprendrem?

Des d'ací li demanem a la Conselleria/Generalitat que els seus tècnics estudien el terreny cremat i vegem quines àrees poden recuperar-se bé per elles mateixes i quines necessiten ajuda amb repoblacions manuals d'espècies autòctones, amb seguiment i reg durant el primer any. Que extreme la vigilància forestal a totes les muntanyes valencianes perquè l'estiu comença la setmana vinent i sembla molt amenaçador. I que elabore el Pla Forestal Valencià que organitze tot el referit als espais forestals, amb mitjans suficients per protegir, previndre, conscienciar, vigilar, extingir els incendis i repoblar el que faça falta.

I a la gent li demanem memòria i implicació, memòria per no oblidar el que està passant i ha passat tantes vegades anteriorment, implicació per evitar que torne a passar i per reclamar les solucions adients als responsables polítics. Perquè lamentar-se, confiar en les promeses i oblidar-se'n després no resol res, cal recordar i implicar-se perquè puguem evitar noves catàstrofes ecològiques.

En definitiva, voldríem que ciutadans i governants es feren ressò de tota la problemàtica ambiental i la convertiren en l'eix principal de la política valenciana. El Medi Ambient ha de deixar de ser l'apèndix pobre i marginat que és ara per convertir-se en protagonista i motor del canvi socioeconòmic que necessitem perquè, a més de ser la nostra font de vida, pot ajudar molt a resoldre els greus problemes de salut i desocupació que patim avui.

La Ribera en Bici- Ecologistes en Acció

Necessitem un Pla Forestal Valencià

Els boscos regulen el clima, protegixen el sòl, carreguen els aqüífers, mantenen brolladors i rius, eviten o reduïxen sequeres i inundacions, servixen de refugi a la fauna i flora silvestre, absorbixen el CO₂ (principal gas del calfament global i local), depuren els contaminants, són fonts de recursos naturals com fusta, suro, mel, plantes medicinals, aromàtiques, bolets, caça, pesca, etc.; ara, a més, suposen un magnífic atractiu turístic. I antigament el País Valencià estava cobert de densos boscos en la major part del territori, com la resta de la mítica Ibèria, aquella terra dels ibers que un esquirol podia travessar de punta a punta sense baixar-se dels arbres; però hui no queda més que una petita mostra d'aquella riquesa ecològica, amb moltes àrees desarborades, pelades, erosionades, desertitzant-se...

Què ha passat ací? Doncs per una banda les urbanitzacions han plagat el territori i per l'altra tenim un clima mediterrani molt sec i calorós en l'estiu, la qual cosa afavorix els incendis forestals, que s'han multiplicat pel semi abandó en què tenim les nostres muntanyes des de fa dècades i també per la falta de trellat d'alguns habitants o visitants i pels interessos especulatius que han planejat sobre els terrenys forestals. De fet el 54% d'aquests incendis han sigut causats per negligències (cremes de rostolls, torrades de xulles, espurnes elèctriques o metàl·liques) i el 29% han sigut directament intencionats (per requalificar terrenys, fer-se amb la fusta barata o produir noves pastures per al ramat), sols un escàs 11% poden considerar-se originats per causes naturals com els raigs.

El problema s'agreuja amb les pluges de la tardor, sovint intenses, que en caure sobre les muntanyes cremades i desprotegides de vegetació, amb fortes pendents, arrossequen la terra i baixen en tromba cap als rius, que es veuen marrons o rogencs, i les valls, que s'inunden perillosament. A La Ribera encara recordem l'octubre de 1982, quan aquelles pluges torrencials descarregaren sobre les

muntanyes cremades més amunt de Tous i ompliren ràpidament el pantà, un pantà mal dissenyat i pitjor mantingut que es va desfer en qüestió d'hores, inundant de colp els pobles del Xúquer.

Principalment els freqüents incendis forestals i les plogudes intenses han provocat que el PV s'erosione greument i tinga moltes muntanyes desarborades, algunes convertides en vertaders deserts de pedra, amb la roca mare aflorant. Sols cal visitar les muntanyes pròximes a Carlet, Matamón per exemple, o baixar cap Alacant per la costa, per vore com estan la majoria de les nostres muntanyes. El PV és avui una de les zones d'Europa amb major risc de desertificació, per no dir la que més.

I front a aquests greus problemes què s'ha fet? Evidentment molt poc, per això estem com estem; els anteriors governs autonòmics fins i tot retallaren les brigades forestals i el govern central ha aprovat, enguany mateix, una Llei de Monts que desprotegix les muntanyes, permetent l'edificació en les que es cremen i desvaloritzant els agents forestals. Excepcionalment en alguns pobles han hagut repoblacions de grups locals però sempre minúscules i de vegades poc efectives (si els plantons no es reguen repetidament durant el primer estiu es moren quasi tots); aquestes activitats són adequades per conscienciar la població però no per resoldre realment el problema de la deforestació, d'una magnitud que supera l'àmbit local i comarcal.

Per tant, si volem recuperar els nostres boscos i els grans beneficis que d'ells rebíem, o almenys si no volem que el nostre territori es desertitze definitivament per l'erosió i el calfament climàtic, caldrà canviar la política forestal valenciana o, millor dit, haurem de tindre una vertadera política forestal perquè la d'abans era pràcticament inexistent. Necessitem un Pla Forestal Valencià que marque l'estratègia, els terminis i els passos a seguir per protegir eficientment els boscos que ens queden i recuperar tots aquells que encara es poden recuperar.

Resulta fonamental millorar la prevenció, la vigilància i la conscienciació durant tot l'any per evitar els incendis forestals, realitzant treballs silvícoles sempre de mínim impacte ambiental, implicant les poblacions de les àrees forestals de manera que elles es beneficien directament de l'existència dels boscos, és una condició imprescindible per assegurar la supervivència dels arbres. Una altra campanya preventiva i beneficiosa per a tots seria, per exemple, el triturat de les restes de poda sufragat per la Conselleria pertot arreu de la CV i sobretot prop de les muntanyes i àrees incendiabls. Les campanyes sectorials i generals de conscienciació són molt importants també.

Després cal millorar notablement la detecció i l'extinció dels incendis forestals. En aquesta era de les modernes tecnologies no ha de ser difícil la detecció ràpida, quasi immediata, de qualsevol conat d'incendi, de forma que amb les brigades d'extinció situades a prop siga possible tallar-lo precoçment, abans que adquirisca dimensions perilloses i incontrolables.

Paral·lelament caldrà recuperar tots aquells boscos, riberes, marjals, dunes, etc. que encara es puguen recuperar. Hi ha monts cremats que ells sols s'estan recuperant prou bé, en aquest cas hem de deixar-los tranquils, protegits, perquè acaben de recuperar-se completament. Però on s'han cremat reiteradament i es troben tan degradats que ja no poden recuperar-se a soles, caldrà repoblar-los amb espècies autòctones diverses i tècniques de mínim impacte, manuals bàsicament, per ajudar-los.

Un Pla Forestal Valencià ben elaborat, suficientment pressupostat i òptimament executat resultaria molt positiu per a tots ja que, a més dels beneficis ecològics enumerats al principi, facilitaria la creació de molts llocs de treball directes en la reforestació, la vigilància, el manteniment, l'educació ambiental, l'explotació dels recursos forestals, etc., i indirectament també crearia llocs de treball en el sector del turisme verd. Sens dubte resultaria molt beneficiós per a tots.

I d'on poden eixir els pressupostos necessaris per fer realitat aquest Pla? Doncs, tenint en compte la seua importància ecològica i social, la Generalitat hauria de ficar milions propis i paral·lelament hauria de buscar ajudes de l'Estat central i de la Comunitat Europea en les línies de financiació que ja hi ha per contindre l'erosió i la desertificació, capturar el CO₂ i frenar el canvi climàtic, desenvolupar les zones rurals, reduir l'atur, etc.

Tal vegada el principal problema ací no siga l'econòmic sinó la inèrcia mental, les idees errades que encara imperen: durant dècades governants i governats han cregut que el prioritari eren les grans infraestructures, les obres faraòniques, i ara ja tenim AVEs, autovies, aeroports i d'altres més que suficients, fins i tot en tenim més per habitant que la mateixa Alemanya, amb el llastre de corrupció i deutes que han deixat pertot arreu. Així doncs hem d'adonar-nos i canviar la mentalitat, hem de reciclar els pressupostos de les grans obres públiques per posar en marxa solucions mediambientals i socials com el Pla Forestal, perquè la prioritat ara és l'entorn i les persones.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

Jardinería Ecológica: necesidad y criterios básicos⁷⁸

1. PROBLEMAS DE LA JARDINERÍA CONVENCIONAL

Parques, jardines y plantas aisladas realizan un cúmulo de funciones importantes dentro de la ciudad: oxigenar el aire, absorber el anhídrido carbónico, reducir la contaminación, cobijar vida, dar sombra y humedad, frenar el viento, suavizar el entorno, facilitar el ocio sano, el esparcimiento y la relajación, mejorar la estética, etc. Resultan por tanto muy beneficiosos para todos y uno de los objetivos prioritarios de la sociedad moderna es precisamente incrementar las zonas verdes dentro de las ciudades, para mejorar la calidad de vida de los ciudadanos.

Pero normalmente, en los diseños iniciales para llenar de vegetación los huecos que quedan en la trama urbana, no existen criterios definidos más allá de los puramente estéticos y no se presta mucha atención al tipo de especies a utilizar ni a las técnicas empleadas para el mantenimiento y cuidados posteriores; por no haber, ni siquiera en los jardines de los centros educativos hay la deseable y lógica intención didáctica, por ejemplo. Así nos encontramos con que unas actividades que deberían ser totalmente beneficiosas acaban creando problemas de relativa importancia y pierden algunas de sus posibilidades más interesantes.

Como en la agricultura convencional, de donde proceden muchos jardineros, también en la jardinería convencional se utilizan abonos químicos como los nitratos que son altamente solubles y, en parte, acaban

⁷⁸ Ponencia presentada y publicada en el III Congreso de la Sociedad Española de Agricultura Ecológica celebrado en Valencia, en septiembre de 1998, Actas, pág. 121-128; Ed. SEAE-UV.

alcanzando y contaminando los acuíferos. Aunque de menor escala que en la agricultura, esta contaminación resulta aquí más grave porque en los jardines no hay que producir cosechas sino simplemente mantener vivos y sanos los vegetales, que suelen ser lo bastante rústicos como para no necesitar aportes extras de nutrientes.

Paralelamente ocurre algo curioso, en muchas zonas verdes llegan casi a barrer la base de los árboles dejándola limpia de hojarasca, como si fuera la habitación de una casa; hojas que finalmente queman o tiran al contenedor de basura más próximo, destruyendo así una fuente de nutrientes y oligoelementos muy útiles para las propias plantas; además si se queman producen humos y gases, como el anhídrido carbónico, causantes del efecto invernadero y del calentamiento global, y si se tiran complican el ya desbordado problema de los residuos sólidos urbanos. Lo mismo pasa con otros restos vegetales, como los ramajes de la poda o el césped segado y a veces con productos aprovechables para la alimentación humana, como los dátiles que caen de las palmeras. Y no es poca cosa, el Plan Integral de Residuos de la Comunidad Valenciana evalúa en unas 32.000 toneladas anuales los residuos producidos por la jardinería urbana en esta autonomía.

También se utilizan venenos químicos: a veces por exceso de humedad aparecen hongos y entonces echan fungicidas, en otras ocasiones nitratos y riegos originan una brotación excesivamente tierna y en consecuencia aparecen pulgones y otros fitófagos que se rocían con insecticidas, incluso pueden molestar las hierbas adventicias bajo los árboles con lo cual aplican hasta herbicidas... Y así aparece la contaminación por biocidas en parques, jardines, zonas verdes e incluso plantas aisladas, con todos sus problemas asociados, incluyendo un cierto riesgo para los niños que los visitan.

Respecto a las especies utilizadas merecen una especial atención los céspedes, que en las regiones

mediterráneas con gran insolación durante la mayor parte del año crecen y han de segarse muy a menudo, como si se cosechara hierba para la basura, lo cual genera un uso excesivo de máquinas ruidosas, consumidoras de combustibles fósiles y generadoras de gases invernadero. Además necesitan de riegos casi continuos durante el verano, precisamente cuando apenas llueve, y el agua ha de quitarse al acuífero o al río en la época que éste tiene menos caudal y más lo necesita para diluir la contaminación, descomponer la materia orgánica y evitar la anoxia que mata la fauna acuática. Mientras que en un jardín de plantas mediterráneas bien diseñado, con uso de riego deficitario, podemos consumir alrededor de 1-2 l/m² y día (con riego generalmente en los meses más calurosos, y durante los primeros años), las cespitosas de parques o campos de golf (debido a su evaporación) nos consumen entre 5 y 10 l/m² y día, de forma continua durante toda su implantación. Según J. Ferrer y A. Seco (1992), los jardines necesitan de una dotación de agua de riego diaria de 1 a 10 l/m², teniendo este valor máximo en praderas o céspedes instalados en climas calurosos como los nuestros. Si consideramos la dotación máxima de 250 l/persona y día (bastante alta, si se compara con la media de 178 lpd en la CV de volumen de agua abastecida a los hogares, según el IVE-INE en sus indicadores sobre el agua, serie 1996-2004), 25 m² de césped puede llegar a consumir la dotación diaria de una persona. Por poner un ejemplo tristemente cada vez más común, en una de las modernas rotondas en las cuales se instalan praderas con riego (en la entrada de ciudades), contando con un radio de unos 25 m (no muy grande), tendremos una superficie que podría necesitar el agua diaria de más de 75 personas.

Y por si fuera poco, para eliminar la competencia de otras hierbas más rústicas y la acción de fitófagos, los céspedes también suelen tratarse sistemáticamente con herbicidas y plaguicidas.

Al introducir especies exóticas se corre el peligro de provocar con ellas la invasión de nuestros ecosistemas naturales y el desplazamiento, reducción e incluso la desaparición de especies autóctonas, alguna de las cuales puede ser endémica. Es lo que ha ocurrido ya con ciertas especies de la fauna ibérica y con la flora puede suceder igual, de hecho tenemos el caso del ailanto que está adueñándose de los barrancos y desplazando plantas autóctonas, y en el norte peninsular el monocultivo de eucaliptos australianos va sustituyendo los bosques caducifolios ancestrales; lo cual crea también un problema de tipo cultural, por la pérdida de las raíces etnobotánicas. Por tanto, hay que considerar esta cuestión al elegir las especies que se plantan.

En materiales y construcción algunos jardines convencionales suelen ser duros, artificiales y caros, con un exceso de cemento y piedra pulida que deja amplias áreas al descubierto, sin vegetación, de forma que en verano resultan poco o nada agradables. Por otra parte, en cuanto caen cuatro gotas, estos suelos se convierten en peligrosas pistas de resbalones, sobre todo para las personas mayores.

Y cuanto más artificial sea una zona verde tanto más trabajo da, más maquinaria, materias y energía consume y mayores costes supone, lo cual va en detrimento de otras tareas y proyectos más necesarios, como por ejemplo aumentar las zonas verdes, que tanto escasean en la mayoría de nuestros barrios debido a la nula o pésima planificación histórica y a la gran especulación que se hace con el suelo urbano.

Finalmente los jardines convencionales suelen desaprovechar algunas funciones importantes que podrían tener, como la didáctica para enseñar a los ciudadanos a conocer y respetar la naturaleza de la que procedemos y dependemos.

Por su parte los cada vez más abundantes

campos de golf serían asimilables a jardines de césped, a base del monocultivo herbáceo convencional, con el correspondiente uso intensivo de abonos y venenos químicos, despilfarro de agua, mantenimiento y maquinaria excesivas, generación de residuos, quemas, humos, CO₂, ... Posiblemente resultan aún más problemáticos que los jardines normales.



2. EL MEJOR JARDÍN ES EL BOSQUE AUTÓCTONO.

Los bosques que aún nos quedan son el resultado de millones de años de interacciones entre el medio físico fluctuante y los organismos que evolucionan adaptándose a dichos cambios. Por supuesto que realizan infinidad de funciones benéficas, las mismas que los parques urbanos pero ampliadas con otras de tipo ecológico, como el mantenimiento de la biodiversidad natural o la regulación del ciclo hidráulico absorbiendo las

lluvias, recargando los acuíferos y descargando en manantiales y ríos.

Son autosuficientes, en absoluto necesitan aportes artificiales de ningún tipo, y en ellos no existen los residuos, cualquier resto orgánico es aprovechado por unos u otros seres y finalmente transformado en nutrientes que servirán de nuevo como alimento a las plantas, en un ciclo prácticamente cerrado; también tienen microorganismos en su suelo vivo que transforman el superabundante pero inerte nitrógeno atmosférico en nitrógeno mineral asimilable por los vegetales. Tienen bastante con el Sol y la lluvia, y las plantas crecen fuertes, resistentes a los posibles parásitos, que suelen estar además controlados y equilibrados por sus correspondientes depredadores o parásitos.

Por todo ello resulta obligado proteger los bosques, tanto como los más importantes tesoros históricos o artísticos que poseemos; con ellos, además de disfrutar, podemos obtener beneficios y aprender multitud de cosas. Lamentablemente nuestro territorio ya sólo alberga un escaso 2 % de los bosques autóctonos, aunque una proporción mucho mayor todavía podría restaurarse...

Nosotros, los seres humanos, procedemos de aquellos bosques primigenios y ahora que vivimos tan alejados de ellos necesitamos recuperarlos e integrarlos de alguna forma en nuestras ciudades. Así los espacios verdes sirven esencialmente para no perder el contacto y la influencia benéfica que la Naturaleza nos ofrece, formamos parte de ella y no podemos aislarnos en la dura y gris geometría recta, precisamos física y psicológicamente rodearnos del medio natural.

Y al diseñar esas zonas verdes que nos oxigenan y reconfortan tendríamos si no que imitar, sí tomar como referencia principal lo que la propia Naturaleza ha diseñado, a base de incontables ensayos de prueba y

error o acierto. Seguramente nos evitaríamos muchos, por no decir todos, los problemas antes mencionados.

En primer lugar deberíamos buscar las plantas adecuadas y si lógicamente queremos que resulten fáciles de mantener (incluso autosostenibles a corto o medio plazo), baratas, sin apenas consumos, hemos de elegir preferentemente las autóctonas, que son más resistentes al clima, al terreno y a los posibles fitófagos o parásitos existentes, y no representan peligro alguno de adaptación o invasión. Es recomendable cierta diversidad, para evitar o reducir enfermedades y plagas, incluyendo también plantas que den polen y otros alimentos en invierno, cosa que agradecerá la fauna asociada. Los plantones nunca se arrancan del bosque, se crían previamente en vivero propio o se adquieren de otro.

El agua que llueve será suficiente para alimentar estos vegetales, excepto al principio que deberán regarse lo suficiente para que arraiguen bien y superen los primeros veranos. Así se ahorrará el elemento más valioso y que tantos problemas plantea en la cuenca mediterránea, sobre todo durante los ciclos climáticos secos. Obviamente el césped está contraindicado en estas latitudes, donde sólo llueve unos 500 litros por metro cuadrado al año, los prados alpinos, su equivalente natural, son propios de climas mucho más lluviosos; en su lugar resultan preferibles las múltiples aromáticas que aquí abundan, aunque si es necesario siempre puede sembrarse algún tipo de gramínea autóctona, como la grama (a sabiendas de que luego resulta muy difícil de erradicar). En el Mediterráneo no podemos tener jardines nórdicos de la misma forma que en el norte no pueden tener jardines mediterráneos, al fin y al cabo nuestros paisajes naturales no tienen nada que envidiar a aquellos otros, poseemos más variedad y una gran belleza, pero indudablemente bastante menos agua.

En los jardines naturales no hace falta el abonado

químico, basta con dejar en el suelo los restos de las propias plantas, triturándolo previamente en el caso de las ramas finas, las gruesas pueden servir para hornos, estufas de leña o para decorar el mismo jardín. Si molesta la hojarasca porque el viento la esparce por las calles conviene recogerlas y compostarlas en algún rincón del jardín, para luego repartir el compost por él, y si esto resulta imposible entonces se pueden quemar esparciendo posteriormente las cenizas de manera que tampoco se pierdan los nutrientes; nunca deben tirarse a la basura. Al plantar inicialmente quizás interese mejorar algo el suelo para acelerar el crecimiento de los plantones, lo cual puede hacerse con humus o compost, abonos orgánicos poco solubles que no crean problemas ecológicos y duran mucho más que los químicos.

Tampoco los venenos hacen falta, las plantas silvestres son muy resistentes y no suelen tener dificultades con sus parásitos ya que albergan en ellas mismas los depredadores que controlan su población, evitando que se conviertan en plaga; y en casos excepcionales siempre puede utilizarse el control biológico o los extractos naturales, como en la agricultura ecológica. En nuestros montes sólo se plantean problemas graves de plagas cuando rompemos el equilibrio ecológico; por ejemplo al pretender convertirlos en un monocultivo de pino blanco, habiendo diezmado previamente la fauna natural (aves insectívoras sobre todo), entonces no resulta extraño que se propague la procesionaria causando estragos; aunque más grave aún que la plaga es el pirofitismo de estos pinos que favorece los incendios forestales y las pulverizaciones que se hacen con avionetas lanzando venenos de una forma indiscriminada y masiva.

Dado que resultan innecesarios y que suponen un peligro real para la salud pública, especialmente para los más pequeños que todo lo tocan y se lo llevan a la boca, los plaguicidas deberían estar absolutamente prohibidos

en cualquier tipo de jardines o zonas verdes. Igual que los abonos químicos y cualquier otro producto que genere problemas ambientales o de salud, máxime cuando existen alternativas naturales respetuosas con el medio y con las personas.

La geometría de la plantación debería ser irregular, con la lógica interna del bosque urbano diseñado previamente, sin alinear los árboles porque en los ecosistemas naturales no hay rectas. El aspecto estético ni mucho menos está reñido con la ecología, mas bien sucede lo contrario, aunque depende mucho de la buena mano y del acierto del jardinero a la hora de elegir, distribuir y cuidar las especies que sitúa en el jardín.

En definitiva, si ya resulta perfectamente posible y recomendable compaginar la agricultura con la ecología, tanto mejor puede hacerse con la jardinería, que no tiene que producir ni comercializar toneladas de alimentos. Y así los jardines-bosque, con la práctica diaria del mantenimiento ecológico, pueden servir de ejemplo demostrativo sobre cómo debemos relacionarnos con la Naturaleza.

3. OBJETIVOS DE LA JARDINERÍA ECOLÓGICA.

Los parques, jardines y zonas verdes ecológicos han de tener tres grandes objetivos fundamentales:

I. Mejorar la calidad de vida de los ciudadanos, depurando el aire, dando vida, sombra, humedad, protección contra el viento, amortiguando ruidos, suavizando el entorno, permitiendo el esparcimiento, etc. etc. Esto lleva implícito que no se debe usar ninguna técnica ni sustancia química que pueda perjudicar directa o indirectamente la salud de las personas, en cambio sí pueden servir para implantar tecnologías alternativas tan interesantes como por ejemplo las farolas fotovoltaicas,

que se alimentan mediante energía solar.

II. Aprovechamiento didáctico general, un bosque urbano ha de servir para que los ciudadanos conozcan el medio natural en que hemos surgido y evolucionado, y aprendan a protegerlo comportándose con respeto. También para acercar las técnicas y los valores agroecológicos a los habitantes de las ciudades, incluso podría añadirse un pequeño huerto ecológico al parque para que los urbanitas, al menos los más jóvenes, vean cómo se producen realmente los alimentos. Estos objetivos se cumplen mejor explicitándolos mediante carteles sencillos que indiquen los nombres de las principales plantas, sus asociaciones, ecosistemas, las técnicas y herramientas utilizadas en su cuidado, el comportamiento deseable en las visitas, etc. Todo lo cual resulta especialmente indicado en el caso de los jardines de centros educativos, que deberían ser como minijardines botánicos.

III. Aumentar y mejorar las zonas verdes, que ahora resultan del todo insuficientes: en la mayoría de ciudades no alcanzamos los 5 metros cuadrados por persona, o 21 por vivienda, que recomiendan los estándares europeos, ni siquiera contabilizando las plazas y paseos casi descubiertos de vegetación, con el agravante de que bastantes zonas verdes se hallan en las afueras, lejos de la mayoría de la población y a veces con difícil acceso por el tránsito; nuestras ciudades han crecido de forma casi caótica y sin reservar espacios para parques o jardines, habiendo grandes aglomeraciones humanas sin apenas un árbol. Además hay que mejorar los existentes, siguiendo la filosofía de que el mejor jardín es el bosque autóctono, aunque sea de reducidas dimensiones; también se pueden conectar e integrar con las huertas intra o periurbanas, a modo de corredores ecológicos, protegiéndolas del urbanismo salvaje y reconvirtiéndolas en ecológicas, siguiendo el ejemplo de algunas capitales que han creado a su alrededor huertos

de ocio ecológicos para sus habitantes o conexiones entre las zonas verdes y las naturales.

Son tres objetivos fundamentales y prioritarios por sí mismos y porque en la medida que hayan más y mejores zonas verdes, que aumenten la calidad de vida de la población y ayuden a concienciarla sobre la protección del entorno, disminuirán también los excesivos desplazamientos desde la ciudad hacia el campo o el monte, reduciendo así problemas tan dramáticos como los accidentes de tráfico, la contaminación atmosférica y la chaletización destructiva de nuestras zonas rurales.

4. CRITERIOS BASICOS DE JARDINERÍA ECOLÓGICA.

Los criterios básicos de la que podríamos denominar Jardinería Ecológica, coherentes con los anteriores objetivos, serían los siguientes:

- ❑ Utilizar plantas autóctonas, porque son las mejor adaptadas a las condiciones del lugar, y procedentes de vivero no de los escasos bosques que nos quedan.
- ❑ Favorecer la diversidad vegetal, de manera que en el parque o jardín estén presentes las especies más comunes de nuestros ecosistemas, siguiendo las asociaciones naturales, con lo cual será también más resistente.
- ❑ Tender a la cobertura total del suelo, adecuando las alturas de la vegetación a cada necesidad concreta; por ejemplo, las áreas que se quieren soleadas durante el invierno pueden estar cubiertas de plantas caducifolias y las que requieran amplios espacios libres pueden plantarse lateralmente con árboles grandes espaciados.
- ❑ No emplear abonos químicos como nitratos, fosfatos, urea, etc.; aprovechar todos los restos vegetales dejándolos como caen sobre el suelo o triturándolos si es necesario; excepcionalmente se puede añadir humus, compost o estiércol bien fermentado, en cantidades mínimas para

evitar las brotaciones excesivas que favorecen el ataque de fitófagos.

- ❑ No emplear venenos de síntesis, procurando que las plantas crezcan fuertes y respetando su fauna asociada; en casos graves puede buscarse apoyo de depredadores biológicos o excepcionalmente el uso de extractos naturales como los permitidos en la agricultura ecológica (Reglamento CEE 2092/91 hasta enero de 2009, y el Rgto. 834/07 a partir de esta fecha).
- ❑ Ahorrar agua, al menos en las regiones donde ésta escasea; basta con seleccionar especies adaptadas al estiaje local, que una vez han arraigado bien ya tienen suficiente con las lluvias. En los adornos acuáticos el agua debe recircularse, pudiendo también utilizar la procedente de depuradoras, si la calidad es suficiente.
- ❑ Reducir mantenimiento y maquinaria, de manera que se minimice el consumo de energía y también la emisión de ruido y gases; las plantas autóctonas apenas necesitan actuaciones y los recursos que así se ahorren pueden dedicarse a crear las nuevas zonas verdes que hacen falta.
- ❑ Utilizar materiales naturales, sencillos, baratos y duraderos en la construcción del jardín; el objetivo es crear un conjunto natural donde poder pasear libres y tranquilos.
- ❑ Aprovechar la energía solar para generar la electricidad que necesitan farolas, bombas, casa de aperos, etc., situando alrededor de las placas plantas de porte medio o bajo que no les hagan sombra.
- ❑ Favorecer la participación ciudadana en la reconversión y creación de los bosques urbanos, para mejorarlos, facilitar su conservación y aprovecharlos más socialmente. Pueden ser utilizados por centros educativos y asociaciones diversas para realizar itinerarios didácticos y lúdicos; también se pueden organizar acciones colectivas de limpieza o plantación y cuidado de la zona verde, fiestas alrededor del día del árbol, etc.

5. RECONVERSIÓN JARDINES ACTUALES A ECOLÓGICOS

Sólo en los casos en que tengamos la posibilidad de diseñar un jardín de nueva creación, podremos aplicar cómodamente los anteriores criterios y objetivos. Pero en muchas ocasiones, como ocurre en la agricultura, nos encontramos con parques, jardines y zonas verdes que ya están hechos y cuidados de una determinada manera; habrá entonces que reconvertirlos de la forma más suave posible, no es cuestión de hacer tabla rasa y eliminar enseguida la mayoría de plantas, seguramente ya adultas y de cierto porte...

Sin embargo lo que sí puede y debe hacerse desde el inicio mismo de la reconversión es el abandono total de los productos químicos de síntesis (abonos, plaguicidas y demás); lo cual no resultará difícil dado que en jardinería no suelen emplearse excesivamente, se trata más que nada de que lo asuman los responsables del jardín y superen los malos hábitos adquiridos. En caso de necesidad siempre puede utilizarse la lucha biológica y los productos naturales aceptados en la agricultura ecológica, aunque lo ideal y el objetivo final será prescindir de todos los aportes externos.

Luego hay que considerar las limitaciones naturales para la vegetación que compone el parque o jardín, y en las riberas del Mediterráneo el principal factor limitante suele ser el agua, por tanto se han de evaluar las plantas existentes en función de su consumo. Si tenemos césped de alguna variedad exótica, al menos se debe sustituir el tipo de planta por tapizantes autóctonas o de menor consumo (*Cynodon*, ...), aunque lo más adecuado, si no va a ser una zona de paso o uso para tumbarse, sería sustituirlo en parte o totalmente por las diversas hierbas aromáticas que pueblan nuestras montañas, como el espliego, cantueso, romero, salvia, tomillo, etc.,

repartiéndolas sobre la superficie ocupada por el césped; éstas necesitarán riegos mientras arraigan y será preciso desbrozar un poco a su alrededor para evitar que el césped las debilite, pero rápidamente colonizarán el espacio disminuyendo consumos y mantenimiento.

Si el césped era amplio, entre las aromáticas convendrá situar diversos árboles, arbustos y lianas autóctonas, como la carrasca, alcornoque, quejigo, sabinas, fresno, madroño, mirto, lentisco, boj, enebro, coscoja, majuelo, rosal, palmito, serbal, retamas, brezos, jaras, hiedra, madreselva, clemátides, algún algarrobo y olivo, pinos diferentes, algún chopo y sauce, etc., no es variedad precisamente lo que nos falta. Siempre teniendo en cuenta el suelo, clima, sombra, crecimiento, afinidad, floración, ..., y colocándolos cerca o lejos de los paseos según su fragilidad, vistosidad y peligrosidad por las espinas, exudaciones, ramas, frutos, etc.

Debajo de los árboles, cuando son jóvenes y dejan claros, suelen crecer las hierbas adventicias, algunas de las cuales resultan verdaderamente hermosas cuando florecen... Si molestan al hacerse grandes tan sólo será necesario segarlas o rotovatarlas una o dos veces al año, con lo cual aportarán nutrientes y vida a la tierra; también se puede acolchar el suelo con materiales naturales como la paja, que cubre y no deja medrar la hierba. Cuando las plantas del jardín crezcan y se hagan frondosas no dejarán ya espacio libre ni luz para estas oportunistas.

El resto de vegetales del parque o jardín que no sean autóctonos ni resistentes a la sequía estival, deben ir sustituyéndose paulatinamente, plantando otros adecuados a su lado pero procurando no eliminarlos hasta que los nuevos tengan suficiente porte. Si son grandes, agradables y no suponen muchos problemas de mantenimiento, se pueden dejar como muestra, indefinidamente. Los árboles monumentales deberían protegerse siempre.

Y ya con la reconversión en marcha puede ponerse una plaquita para identificar cada planta representativa, un panel del ecosistema o los ecosistemas principales de la región, y marcar un itinerario por el jardín. También sería interesante colocar algún cartel explicativo de las nuevas técnicas y las razones para aplicarlas. Todo ello, junto a las indicaciones convenientes para salvaguardar el conjunto, redundará en conocimiento y disfrute público. Existen mil posibilidades para aprovechar bien el bosque urbano.

Finalmente, para incrementar las zonas verdes, habría que colocar vegetales hasta incluso en las calles donde ahora no los hay, descubriendo la tierra en las mismas aceras, si son anchas, o en la calzada, dejando cuadros ajardinados de 1 ó 2 metros de lado por cada aparcamiento; en los lugares difíciles también podrían servir los macetones. Estas plantas aisladas y con poco suelo interesa que den buena sombra durante el verano, que no ensucien apenas de hojarasca y frutos la calle o plaza y que no fuercen con sus raíces el pavimento ni revistan peligro para los ciudadanos, además de ser parcas en requerimientos. La ciudad debería quedar inmersa en la vegetación.

Alfons Domínguez Gento

Ingeniero T. Agrícola especializado en Agricultura
Ecológica y Ldo. en Ciencias Ambientales

BIBLIOGRAFÍA

- ❑ Albarracín, C., M. Correa, M.J. Morales (1997); *Un bosque autóctono en el jardín del Instituto*. Quercus 131, 35-37.
- ❑ Arias, G., P. Bueno, F.J. Catalá, F.J. García, V. Suelves; *Jardín del Turia, parque urbano forestal*. Cuaderno-guía publicado por la Consellería de Agricultura Pesca y Alimentación y el Ayuntamiento de Valencia, 17 pp.
- ❑ Barranco, F., M. Blasco (1997); *L'aigua en el jardí*. Ecoagricultura 54, 30-31.
- ❑ Casañs, J.V., J.L. Siliclluna; *Los árboles de Xirivella*.

- Cuaderno-guía editado por el Ayto. de Xirivella, 52 pp.
- Consejo de las Comunidades europeas (1991), *Reglamento CEE nº 2092/91 sobre la producción agraria ecológica*, del 24 de junio del 91.
 - Ferrer, J.; Seco, A.; 1992; *Tratamientos de aguas. Tomo I: Introducción a los tratamientos de aguas*; Ed. Serv. Publicaciones de la Universidad Politécnica de Valencia
 - Labajos, L. (1995); *El jardín mediterráneo*. Quercus de agosto, 10-12.
 - Latymer, H.. (1990); *El jardín mediterráneo*; Ed. Blume
 - Seoane, T. (1996); Los céspedes en jardinería. Quercus 130, 42-43.

Aportacions al Pla d'Arbratge⁷⁹

Raons prèvies:

→ Els arbres als carrers resulten molt beneficiosos per millorar el clima i l'estètica urbana.

→ I a Alzira tenim aproximadament la meitat del 13% de superfície de zona verda per habitant que marquen els estàndards europeus de qualitat urbana, de manera que ens falten al voltant d'altres 8.000 arbres.

Per tant nosaltres, La Ribera en Bici-Ecològistes en Acció, estem a favor del Pla d'Arbratge si aquest recull les següents aportacions:

1. Primer que res cal cuidar els arbres que ja tenim, regar-los sols el primer any però tot el que necessiten (per exemple els que plantàrem a Les Basses i a la Muntanyeta, que s'han mort molts per no regar-los quan calia).
2. Les marres han de replantar-se immediatament, especialment als *alcorques* buits que hi ha per tot el poble, com per exemple al carrer Gandia.
3. Les plantes adequades són les mediterrànies xeròfiles, seques, com la diversitat que en tenim a la Murta o la Casella, perquè són les més apropiades al terreny i clima, no demanen aigua més que el primer any (després s'alimenten amb el que plou) ni a penes manteniment, ni tenen plagues que no es controlen biològicament. Són absolutament inadequades la gespa, les palmeres, els tarongers, etc., per raons òbvies.
4. Les tècniques de manteniment han de ser ecològiques, sense verins químics dins la ciutat (això és un atemptat a la salut pública), ni malbaratament d'aigua (que no ens sobra), ni malbaratament de pressupostos perquè

79 Aquest escrit fou presentat a l'Ajt. d'Alzira l'estiu de 2016

aquests han de dedicar-se a plantar més arbres, no a regar, segar i tirar la gespa, per exemple!

5. L'objectiu ha de ser mínim treball i aigua, i màxim d'arbres autòctons. I encara falten milers pels carrers del poble. Podríem començar a partir d'aquesta tardor plantant-ne als següents llocs:

→ Totes les marres existents

→ C. Trinidad Redal al costat de la carretera, entre cada dos tarongers (molt inapropiats) caben perfectament 1 arbre gran o dos xicotets, els que siga però autòctons; actualment donen una impressió ridícula, no tapen res de la carretera i mai seran arbres grans (i tarongers ja en tenim prou i sobrats als camps). Deixar de regar gespa, si cal substituir-la per aromàtiques.

→ Aquest mateix carrer, l'altra banda, si no hi ha cables ni canonades baix, cal obrir *alcorques* amples (1'5 o 2 m) cada 5 metres o així, combinant aparcament i arbres.

→ Als carrers minats per baix de canonades i cablejat, com el Felip II, es poden ficar contenidors d'1 metre cúbic cada 5 o 6 m (per deixar aparcaments) amb arbres xicotets (com l'arbocer o el marfull) o arbustos grans (com el llentiscle). Si cal es pot començar davant les cases on els veïns ho assumisquen...

→ Als solars buits s'haurien de deixar els arbres que van eixint ells a soles (per exemple al Tulell els xops) i a més s'hauria d'acordar amb els propietaris plantar-ne arbres barats almenys al perímetre, a uns 2 metres de la vorera. Quan s'edifique (d'ací a 15 o 20 anys perquè hi ha milers d'habitatges buits per a anys) ja es tallaran, si cal tallar-los.

→ Caldria combinar arbres amb horts ecològics urbans, i un lloc ideal seria el solar públic i abandonat que hi ha entre l'IES R. Jaume i el Servef, ací es

podrien crear entre 50 i 100 hortets més els arbres perimetrals (que podrien ser fruiters), amb l'avantatge d'estar dins del casc urbà, en una zona jove i al costat d'una escola i un institut...

→ Cal donar-li solució a l'enorme solar entre l'Alquerieta i la Muntanyeta, com a mínim es poden plantar centenars d'arbres pel perímetre i si es dibuixen carrers o pistes encara més. La nostra proposta seria convertir-lo en un bosc (autòcton) urbà.

→ Les rodones, com la de davant del Bingo està absolutament buida d'arbres (gespa només) i és enorme, per tant en ella cabrien centenars d'arbres, que poden ficar-se com les que té la rodona que està per Vilella. Igual amb la rodona següent al final d'Avidesà.

→ Les dues vores de l'Autovia de La Ribera, entre Alzira i Carcaixent, especialment entre carril-bici i carretera, caldria plantar-les d'arbres menuts o arbustos grans, també xeròfils.

→ El greu i vergonyós impacte del fallat centre comercial de Vilella caldria almenys suavitzar-lo amb arbres perimetrals.

→ . . .

6. També s'ha de procurar implicar els veïns/es perquè la gent veja els arbres com a cosa pròpia i els cuide/protegisca dels vàndals.

Òbviament, la massa arbòria que tenim fóra del casc urbà ha de protegir-se especialment, extremant al màxim la vigilància i els mitjans necessaris durant aquests mesos d'estiu.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

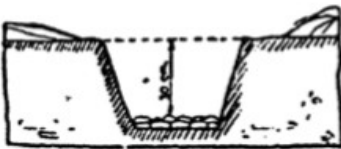
Com plantar i trasplantar un arbret

Primer es recullen al mont les **llavors madures**, normalment durant la tardor (novembre, desembre), per a la qual cosa es pot realitzar una visita a l'ecosistema pròxim més adient. Sols s'han d'agafar les llavors indispensables, de diferents arbres, deixant sempre algunes en les plantes i en terra perquè els animals silvestres troben aliment i les plantes puguen reproduir-se.

Abans de plantar-les convé tindre-les a remulla durant 1 o 2 dies, per facilitar la seua germinació.

Després es poden plantar directament en terra, al jardí o l'ecosistema (respectant les plantes autòctones existents). Per això hem de:

- Cavar clots d'un pam d'ample i pam i mig de fondària
- Ficar unes quantes pedretes al fons, per drenar
- Omplir de terra solta el clot
- Posar 2 o 3 llavors i cobrir-les amb dos dits de terra
- Aplanar i compactar suaument
- Fer un cercle de terra i pedres al voltant
- Regar bé, amb cura, sense erosionar la terra
- Posar per damunt herba seca o fullaraca i branquetes d'argelaga.



Convé fer el cercle de terra i pedres, i ficar herba o fullaraca i argelaga per damunt, per protegir el plantó de passejants despistats, de rosegadors i també per guardar millor la humitat.

Si volem plantar en **bosses o testos**⁸⁰, cal preparar prèviament una mescla de terra i *humus* equilibrada, amb un poc d'arena si la terra és massa argilosa, omplir després les bosses, ficar en cadascuna 2 o 3 llavors tapades amb 2 o 3 cm de terra, deixar-les en un lloc resguardat, on no pegue massa el sol ni el fred, i finalment regar-les curosament cada pocs dies. Les bosses o testos han de tindre foradets per baix perquè la terra pugui drenar i no es podrisquen les arrels.

Açò es faria a la tardor i cap al final de l'hivern caldria trasplantar a l'ecosistema o al jardí, fent un clot ample com en el primer cas, traient els plantons amb suavitat perquè no perden la terra que recobreix les arrels, si es tracta de bosses el millor és tallar-les pel costat perquè isquen directament les plantes; uns dies abans del trasplantament s'han de regar bé. Després es cobreixen de terra, s'aplanen i es compacten suaument, es fan els cercles de pedres o terra i es reguen finalment.



Tenint en compte com és el clima mediterrani, el principal problema de les nostres llavors i plantes, sobretot les més petites, és l'escassetesa d'aigua durant l'estiu. Per això necessiten ser regats, si no plou res, cada 10 o 15 dies, perquè si no es moren el 99%. Però sols el primer any, després, quan ja han arrelat bé, s'alimenten amb el que plou, que per això són plantes mediterrànies, i no necessiten cap atenció, ni regs ni podes, res de res.

Líber Domínguez Espí
Ambientòleg

80 Una altra possibilitat, més ecològica i didàctica encara, és reutilitzar tetrabrics buits, oberts per dalt, com si foren una bossa o test.

Aportacions al PPIPNM de La Casella

Considerant que el Pla de Prevenció d'Incendis Forestals del Paratge Natural Municipal La Murta-La Casella (PPIPNM) planteja fer un **tallafocs de 5'27 km** al voltant del Camí del Carasol de La Casella i la senda de l'Ouet d'uns **40 m d'amplària**⁸¹.

Que l'efectivitat dels tallafocs resulta escassa, especialment en zones tan abruptes com la nostra serra.

Que el 90% dels incendis són provocats per piròmans o negligències i esclaten principalment al voltant de les hores centrals del dia, també cap a les 24h, com es recull en la mateixa documentació del PPIPNM.

I que els piròmans accedixen a la muntanya pels mateixos camins i tallafocs oberts, de manera que el 50% dels incendis comencen a la vora dels camins.

MANIFESTEM:

1. La nostra preocupació pel tema, ja que un tallafocs d'eixes dimensions tindria un **impacte paisatgístic i mediambiental molt gran** per l'eliminació de tanta vegetació.
2. A més, en una zona amb pendents generalment superiors al 30%, desbrossar tal amplària **afavorirà molt l'erosió** quan arriben les pluges torrencials típiques del nostre clima. I ja patim un **alt risc de desertificació** per l'erosió d'aquest territori.
3. Resulta **contradictori que per protegir la massa forestal faça falta destruir tanta vegetació** i estem segurs que bona part de la població tampoc ho entendreà.

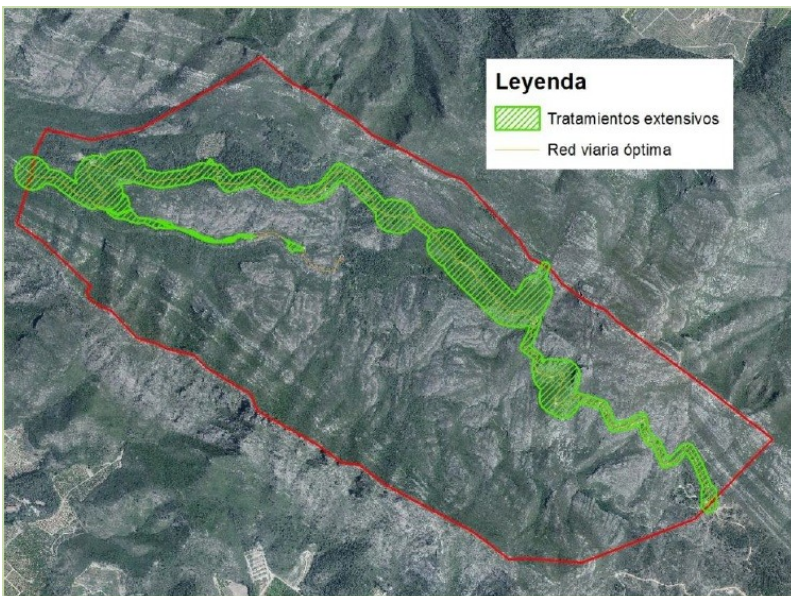
Per tot això PROPOSEM:

→ Les **bandes de desbrossament total** lleven tota la

81 PPIPNM, IV, pàg 92, àrees de tallafocs 46.06.02 i 46.06.08

vegetació i encara així no solen parar els d'incendis forts, per tant haurien de **reduir-se al mínim**, a la pista i uns pocs metres a cada costat. Les **bandes auxiliars**, amb desbrossament selectiu i respectant la vegetació més valuosa, tenen menor impacte i poden impedir o frenar el començament dels incendis, però **tampoc han de ser excessives** i 40 m ho pareixen, per tant caldria reduir significativament també l'amplària d'estes franges, potser a la meitat.

- Si del que es tracta és d'assegurar l'eixida dels grups d'extinció d'incendis en cas de tindre que actuar, seria suficient amb **mantenir els camins i pistes** en bones condicions, **insertar basses o punts d'aigua** en llocs estratègics i realitzar bandes de menor amplària.



Per altre costat **hi ha alternatives** contra els incendis forestals que no s'han considerat, com:

- La selecció mitjançant l'aclarit i la **introducció de plantes més frondoses i de menor pirofitisme**, substituint a poc a poc els pins blancs per carrasques, galers, fleixos, marfulls, llentiscles, coscolles, arbocers, etc.
- Al mateix temps que es prohibixen les cremes de rostolls i de les branques de la derryonà en temporada d'incendis, caldria **oferir als agricultors propers a les muntanyes un servei de triturat del brancatge gratuït**⁸² perquè no tornen a cremar llenya al camp. Això, a més, ajudarà a pal·liar el calfament global i millorarà el contingut de matèria orgànica dels sòls rurals.
- Existix també la possibilitat d'**utilitzar el ramat per reduir la massa llenyosa** al voltant de camins i pistes, tal com s'està fent en altres comunitats autònomes.
- **Millorar i augmentar la vigilància durant els mesos secs i perillosos**, per exemple:
 - **Regulant l'entrada a la finca forestal de La Casella** (des de l'entrada mateixa) **igual com es fa a La Murta**, perquè La Casella té el mateix valor ecològic que La Murta i si ací no hi ha ruïnes històriques en canvi té la formació geològica singular de Les Agulles i és prou més gran. Amb personal que informe i consciencie els visitants, perquè els simples panells informatius que hi ha servixen de ben poc, deixant passar els autos sols fins el bar dels caçadors⁸³ o la font del garrofer i evitant que hi haja acumulació de visitants.
 - **Tancant l'entrada de la finca per la nit i mantenint**

82 Sufragat per l'Ajuntament, Conselleria, Ministeri, fons europeus... A la llarga resultarà més barat açò que haver d'apagar incendis i perdre la vegetació forestal amb tots els beneficis que ens regala.

83 Un encert que els caçadors hagen deixat el camp de tir i el bar, que hauria de mantindre's tancat almenys durant els mesos amb perill d'incendis. El que no entenem és que es vulga reconvertir en una zona recreativa, és un lloc absolutament inadequat, ni que l'Ajt. subvencione als caçadors amb 6.500 € anuals, quan falten diners per a tantes coses moltíssim més necessàries.

algun tipus de vigilància.

- **Tornant a establir un observatori fix en un lloc estratègic**, com abans era l'Ouet. Els més pròxims de la conselleria estan massa lluny, concretament a Tous, Bicorp i Xeresa, i no és suficient amb la vigilància mòbil. Les modernes tecnologies, com les càmeres autònomes alimentades amb energia solar, permeten controlar una zona molt ampla des d'un centre de vigilància urbà. Fins i tot es podria automatitzar amb detectors d'infrarojos i calor, potser la Universitat podria col·laborar.
- **A curta distància han d'haver-hi brigades suficients**, amb equipaments adequats, per arribar a qualsevol punt del PNM en un temps mínim i poder tallar de soca-rel qualsevol incendi. L'èxit en l'extinció depèn sobretot de la celeritat en arribar-hi a l'inici.
- **Potenciar a fons el voluntariat local i comarcal**, per educació ambiental, ajuda en cas d'incendi i assistència en els primers instants.
- **Coordinar bé tots els estaments** implicats i els municipis que integren el PNM perquè hi haja l'òptim grau de prevenció, vigilància i actuació antiincendis.
- Caldria avaluar les **tècniques modernes de control d'incendis**, com els mega-aspersors, almenys per als llocs més estratègics i sensibles.
- **Explicar bé a la població** que la situació de sequera crònica que patim i el risc d'incendis són tan reals **que el més recomanable és reduir les visites a la muntanya al mínim**, sense prohibir-les però també sense fomentar-les per cap motiu. Eliminar les visites massives en temps d'incendis, que ja és quasi tot l'any.
- **Llevar definitivament els cérvols del tancat actual** i dur-los a un espai natural on encara hi hagen, perquè ací no estan bé, costen de mantindre i atrauen massa visites a esta zona tan sensible. Són un capritx antiquat,

desfasat, perquè els animals han d'estar al seu hàbitat, no empresonats en un tancat.

→ I **potenciar les mesures que frenen l'escalfament del clima**, que és en última instància el que està multiplicant i agreujant els incendis forestals.

En definitiva, volem que es previnguen i controlen ràpidament els possibles incendis, però minimitzant les actuacions impactants sobre les nostres muntanyes i explorant les alternatives més ecològiques i possiblement més efectives. Algunes de les mesures que proposem no ens agraden massa, però són un mal menor quan hi ha alt risc d'incendis forestals.

I ja és hora d'acabar amb les retallades en aquest sector tan important, fa falta **invertir més i millor**, tant per part dels municipis com de la Conselleria, el Ministeri⁸⁴ i els fons europeus. Són inversions doblement útils perquè també ajuden a resoldre problemes socials tan greus com l'atur en crear nombrosos llocs de treball.

Hem d'aconseguir-ho perquè les nostres muntanyes estan plenes de vida, són una reserva d'aigua i biodiversitat, regulen el clima i cada vegada queden menys ben forestades a La Ribera, com podem veure simplement passejant un poc per la comarca.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

84 Mai comprendrem, ni perdonarem, que hi hagen diners per comprar avions de guerra (qui ens va a invadir a nosaltres? els marcians?) i no per a avions d'extinció d'incendis forestals. Que Espanya tinga ara mateix 34 avions del Ministeri de Medi Ambient i més de 200 del Ministeri de la Guerra diu molt i poc bo d'este país.

Especies invasoras en el Mediterráneo⁸⁵

El mar Mediterráneo es el mayor mar interior del mundo. Se localiza en las zonas templada y subtropical. Su temperatura varía según la estación del año: 21-28°C en verano, 10-15°C en invierno y una media constante de 13°C (a los 100-200 m). No obstante en las últimas décadas se ha visto un aumento de la temperatura de sus aguas, llegando hasta los 30°C en algunos puntos, debido principalmente al calentamiento global. El aumento de la temperatura va ligado al aumento de la salinidad, y el mar Mediterráneo es más salado que la media de salinidad mundial.

El Mediterráneo, por sus características de mar semi-cerrado, renueva sus aguas mucho menos que otros océanos o mares abiertos, siendo la tasa de renovación de sus aguas de 90 años. Actualmente este mar se encuentra amenazado por diversos motivos. La contaminación, tanto desde tierra – vertidos provenientes de depuradoras, emisarios submarinos y vertidos incontrolados– como proveniente de buques –la limpieza de sentinas a pocas millas de la costa–. La sobrepesca, la pesca de arrastre y los dragados también hacen que la configuración del Mediterráneo se vea alterada.

A estos problemas, hay que sumar la masificación de la costa y las prácticas de algunos tipos de acuicultura. Pero la invasión de especies es un fenómeno que cada vez cobra más importancia en este mar.

Ingreso e invasión de especies exóticas

Las especies invasoras son causa directa del 39% de las extinciones conocidas, siendo, después de la pérdida del hábitat, la segunda amenaza para los endemismos. Lo primero a tener claro es la diferencia entre especie exótica e invasora. Mientras que la primera indica mera presencia, la invasora supone además el desplazamiento de otras

85 El Ecologista nº 62

especies, alterando el funcionamiento de los ecosistemas y originando una amenaza directa para la biodiversidad. Los impactos de las especies invasoras son inmensos, y generalmente irreversibles. A escala global, es posible que sean más perjudiciales para las especies y los ecosistemas que la pérdida y deterioro del hábitat. Las invasiones biológicas ocasionan además serios perjuicios económicos, que van desde la pérdida de ingresos hasta los altos costes que exige su control.

Las causas del ingreso de especies exóticas (que son potenciales especies invasoras) al Mediterráneo son principalmente: el canal de Suez, el calentamiento global, las aguas de lastre (aguas usadas para mantener el equilibrio de la flotabilidad de los barcos mercantes), la acuicultura y la presa de Asuán en el Nilo.

Desde que en 1869 se construyera el Canal de Suez, más de 300 especies procedentes del Mar Rojo se han adentrado en el Mediterráneo. Este tipo de ingreso se denomina migración lessepsiana (por F. de Lesseps, el ingeniero y diplomático francés que promovió el corte del canal). Un caso de migración es el de la medusa *Rhopilema nomadica*, natural del Mar Rojo, que en la actualidad cuenta con amplias colonias en el sudeste del Mediterráneo. Estas medusas son tóxicas y afectan de forma grave a la pesca y al turismo.

Otro ejemplo de migración lessepsiana lo encontramos en el pez invasor *Siganus luridus*: desde su primer registro en 1955 en Israel, se han visto individuos en numerosos puntos del Mediterráneo. Estos invasores han generado cambios notables en las comunidades nativas, especialmente en la zona oriental de la cuenca. *S. luridus* se suele alimentar de lo mismo que dos especies nativas de peces, *Sarpa salpa* (salpa) y *Sparisoma cretense* (vieja colorada), lo que implica el solapamiento de nicho y la alteración del ecosistema. Además, esta especie tiene un gran potencial para usar los recursos tróficos locales, lo que le facilita una adaptación rápida en nuevos territorios.

Más de 200 especies de corales, gorgonias y anémonas viven en el Mediterráneo. Pese a que la mayoría de los corales formadores de arrecifes desaparecieron del Mediterráneo hace más de cinco millones de años, algunas especies han sobrevivido hasta la actualidad, como la madrepora mediterránea (*Cladocora caespitosa*), precisamente una de las especies ahora más amenazadas.

Los corales son extremadamente sensibles a cambios en la temperatura, pues un pequeño incremento de la misma puede causar un masivo emblanquecimiento. Este proceso ocurre cuando los pólipos del coral, estresados por el calor o por la radiación ultravioleta, expulsan el alga simbiótica que vive en los tejidos del coral. Entonces, el coral se torna blanco y parece destefido. Estas algas proveen al coral de la mayoría de su alimento y oxígeno. De las 18 enfermedades detectadas en corales de todo el mundo dos de ellas se dan en el Mediterráneo: el blanqueamiento por la bacteria *Vibrio shiloi* y el síndrome fungo-protozoico. Al blanquearse el coral, se hace más vulnerable, lo que facilita que otra especie (a menudo exótica) colonice su nicho. Esto explica que el aumento de la temperatura esté facilitando el asentamiento de especies exóticas potencialmente invasoras.

El masivo tráfico marítimo en un mar semicerrado hace que las aguas de lastre de los grandes buques supongan un riesgo. Un ejemplo de desplazamiento de especies por aguas de lastre lo encontramos con los arrecifes de madrepora mediterránea (*Cladocora caespitosa*) de gran valor ecológico (de ellos dependen más de 200 especies), pero que son desplazados por el coral invasor *Oculina patagonica*.

Especial mención merece *Posidonia oceanica*, planta marina que se está viendo desplazada por competencia del sustrato por *Caulerpa racemosa*, alga de origen tropical que durante la última década se ha expandido a lo largo de la costa mediterránea occidental, colonizando los hábitats bentónicos (asociados al fondo marino) autóctonos. Su carácter invasor es más marcado que la conocida *Caulerpa taxifolia*, que llegó al Mediterráneo a mediados de la década de 1980,

tras ser desechada por un desagüe del acuario de Mónaco.

Desde principios del siglo XX, el número de especies introducidas en el Mediterráneo se ha duplicado cada 20 años y en la actualidad existen unas 450 especies exóticas. La clasificación taxonómica de las especies alóctonas muestra la siguiente distribución: 34% moluscos, 17% artrópodos, 16% cordados, 11% algas y 8% anélidos.

La factura económica que hay que pagar a causa de las plagas asciende a miles de millones de euros al año. Directamente, las especies invasoras pueden acarrear prohibiciones de venta de determinados productos infestados, pérdidas en la industria pesquera al disminuir la captura, e indirectamente influyen en aspectos como la disminución del turismo, además de ser un peligro para la salud humana.

No obstante, se pueden tomar una serie de medidas para mitigar la inclusión de especies exóticas en el mar Mediterráneo.

Evitar el ingreso de especies exóticas

Las medidas para reducir las invasiones biológicas y los impactos ecológicos y económicos que representan, deben pasar por estudiar detalladamente todas las vías y mecanismos de introducción y tomar las medidas necesarias para reducir el número e intensidad de dichas introducciones.

Para ello es vital reformar totalmente la gestión actual (o su práctica ausencia) de la pesca deportiva, prohibir la pesca de arrastre, prohibir la introducción y comercialización de especies que sabemos que son invasoras en regiones climáticas similares y potenciar la vigilancia aduanera en las materias de tráfico de especies de flora y fauna. También, aumentar las actuaciones de prevención y los controles en las instalaciones de granjas y exigir limitaciones en el comercio de especies exóticas. Además, es necesario establecer mayores controles de frontera y cuarentena, cumplir lo acordado en la Convención Internacional sobre el Control y

Gestión del Agua de Lastre (con la esterilización y tratamiento del agua) y Sedimentos de los Buques, así como establecer unos protocolos de vaciado de las aguas de lastre en travesías transoceánicas para minimizar las probabilidades de introducción de especies. También se debe facilitar el intercambio de información actualizada sobre la situación de las especies invasoras entre los organismos responsables.

Pero para ello, se tienen que aumentar los recursos económicos y humanos que se dedican a investigar, gestionar y divulgar esta problemática, siendo necesario educar al público en general y en especial a los sectores socioeconómicos más directamente involucrados. Se deben aplicar los principios ambientales de “quién contamina paga” de “prevención” y de “precaución medioambiental o de cautela”, tal y como establece el artículo 174.2 del Tratado de la UE.

Por otro lado, si tratamos de erradicar una especie invasora, debemos de hacerlo únicamente cuando sea ecológicamente viable y cuando se tenga el apoyo tanto político como financiero para proceder a su completa erradicación, así como el apoyo de la sociedad, conseguido a través de la información.

Sabemos que las especies invasoras son y serán un enorme problema ambiental del mundo globalizado del siglo XXI, pero existen muchas posibilidades de gestión para mitigarlo que debemos poner en práctica cuanto antes.

Elvira Espinosa (Ciencias del Mar y C. Ambientales)

Bibliografía:

N. STREFTARIS, A. ZENETOS: Alien Marine Species in the Mediterranean - the 100 'Worst Invasives' and their Impact.

R. RODOLFO-METALPA y otros: Growth and photosynthesis of two Mediterranean corals, *Cladocora caespitosa* and *Oculina patagonica*, under normal and elevated temperatures.

INSTITUTO ESPAÑOL DE OCEANOGRAFÍA. Los retos del

Mar.

FINE, y otros: *Oculina patagonica*: a non-lessepian scleractinian coral invading the Mediterranean Sea.

UICN, Especies Exóticas Invasoras, Recomendaciones.

www.ecologistasenaccion.org/spip.php?article2742

www.hidritec.com/doc-lastre1.htm

www.ciesm.org/atlas/appendix1.html

Espècies invasores a La Ribera

A La Ribera tenim moltes espècies invasores, que creen problemes greus a les autòctones. De vegades són el colp de gràcia que acaba d'extingir-les. I sovint ens creen problemes directes a nosaltres mateixos, els autodenominats *H. sapiens*...

Són vegetals com l'ailant, la figuera de pala⁸⁶, la canya, l'eucaliptus, etc., que s'apoderen de camps abandonats, marges, barrancs i riberes, desplaçant la flora d'ací i empobrint l'entorn natural.

O animals com les cotorres que invadixen l'entorn urbà, el carranc americà que quasi ha acabat amb el carranc ibèric, el morrut roig que està liquidant les palmeres, la clòtxina zebra que origina quantioses pèrdues als regants, el visó americà, la carpa dorada, la tortuga de Florida, el silur, la panderola americana, la mosca negra, el mosquit tigre, etc. etc. Fins i tot els gats assilvestrats es poden considerar com una espècie invasora dolenta perquè fan desaparèixer els pardalets als llocs on ells proliferen.

Les causes són múltiples: el calfament global accelerat, que afavorix les plagues, l'enorme comerç internacional, que duu "passatgers" no desitjats i el comerç d'animals exòtics, que destrossa els ecosistemes d'allí i contamina els d'ací

Caldria estudiar ben a fons l'impacte ecològic i econòmic que tenen les espècies invasores a La Ribera, la CV i Espanya. I prendre mesures per evitar-les o reduir-les, com per exemple extremar els controls per evitar la introducció de noves espècies invasores i prohibir definitivament el comerç d'animals, que és una font de problemes cada dia més greus.

Qui vulga un animallet, que vaja a la Protectora i agafe algun dels que allí han recollit.

La Ribera en Bici

86 A la qual, per cert, li ha arribat ara una nova plaga, un fong probablement, que està acabant amb ella.

Què passa amb les abelles?

El problema

Les abelles són molt més importants del que pensem. La producció d'aliments a escala mundial i la biodiversitat terrestre depenen en gran mesura de la pol·linització, un procés natural que permet que es fecunden les flors i donen així fruits i llavors. Les abelles, i altres insectes com a papallones i borinots, són uns dels grans responsables d'aquest procés i, no obstant això, les seues poblacions estan disminuint a passos de gegant. Entre els factors que amenacen als pol·linitzadors estan:

- La pèrdua i deteriorament d'hàbitats.
- Les pràctiques de l'agricultura industrialitzada, com els monocultius (menor disponibilitat i diversitat d'aliment per aquests insectes) i l'ús de plaguicides.
- Paràsits i malalties.
- Espècies vegetals i animals invasores.
- Els impactes del canvi climàtic.

El valor econòmic del treball de pol·linització de les abelles i altres pol·linitzadors per a l'agricultura és d'uns 265.000 milions d'euros anuals a tot el món, 22.000 milions a Europa i més de 2.400 milions d'euros a Espanya, recentment calculat per Greenpeace en l'informe "Aliments sota amenaça". Així doncs, fins i tot des d'un punt de vista purament econòmic, val la pena protegir a les abelles.

Les xifres del problema que pateixen els pol·linitzadors són contundents. L'informe de la Plataforma Intergovernamental sobre Biodiversitat i Serveis dels Ecosistemes (IPBES, per les seues sigles en anglès) adverteix que el 40% dels pol·linitzadors invertebrats, en particular abelles i papallones, s'enfronten a l'extinció. Ens diu a més que a Europa el 37% de les poblacions d'abelles estan disminuint, un clar exemple que el model agroalimentari

predominant ens està portant a un carreró sense eixida.

Una aclaparant evidència científica ve demostrant que una família molt concreta de plaguicides, els neonicotinoides, representa una seriosa amenaça per a les abelles i moltes altres espècies. Tres insecticides d'aquesta família van ser restringits en la UE en 2013 però han de ser totalment prohibits, igual que molts altres igualment perillosos.

La solució

A curt termini, el primer pas és prohibir els productes tòxics per a les abelles actualment en ús, i fer que l'avaluació de riscos dels plaguicides siga molt més estricta. D'altra banda, han d'engegar-se plans integrals d'acció per a salvar les abelles. I la solució definitiva és l'adopció de l'agricultura ecològica com a única via per a una producció d'aliments respectuosa amb tots els habitants del planeta.

L'agricultura ecològica garanteix una producció sana i sostenible, ja que protegeix el sòl, l'aigua i el clima, promou la biodiversitat, no contamina el medi ambient amb agroquímics ni transgènics i respecta la salut de les persones.

Aquest canvi ho poden iniciar els polítics, apostant per un model d'agricultura ecològica i legislant d'acord; els agricultors, canviant les seues pràctiques de cultiu; i les empreses, desenvolupant línies de productes i tècniques ecològiques. I, per descomptat, també persones com tu, demanant i consumint productes ecològics i locals.

Més de 450.000 persones ja han signat per a salvar a les abelles, demanant la prohibició total dels insecticides que estan provocant la seua mortaldat.

Gràcies a la pressió exercida pels milers de signatures, Greenpeace i altres col·lectius han aconseguit la restricció de tres insecticides tòxics per a les abelles en la UE i que el *fipronil* es deixara de comercialitzar al setembre de 2017. Al març de 2017 la Comissió Europea va presentar una proposta per reforçar les restriccions d'aquests tres insecticides, però cal seguir treballant perquè siga una prohibició total i per parar

altres plaguicides que amenacen les abelles i per tant la vida tal i com la coneixem.

Greenpeace⁸⁷



87 <https://es.greenpeace.org/es/trabajamos-en/agricultura/abejas/>

Más de 110 entidades piden a la ministra que apoye la prohibición de insecticidas peligrosos para las abejas

Más de 110 entidades nacionales e internacionales (entre ellas, de varios países de la Unión Europea) han enviado hoy una carta abierta a la ministra de Agricultura y Pesca, Alimentación y Medio Ambiente, Isabel García Tejerina, en la que solicitan el respaldo de España a las propuestas de la Comisión Europea para ampliar las restricciones a tres insecticidas neonicotinoides (clotianidina, imidacloprid y tiametoxam) en la votación que tendrá lugar en Bruselas este próximo viernes 27 de abril.

El pasado 28 de febrero, la Autoridad Europea de Seguridad Alimentaria (EFSA, por sus siglas en inglés) confirmó la peligrosidad para las abejas de estos tres insecticidas ampliamente utilizados. Tras revisar más de 1.500 estudios científicos sobre el imidacloprid, la clotianidina y el tiametoxam, la EFSA corroboró que estas sustancias químicas representan un alto riesgo para las abejas y que las restricciones de la Unión Europea impuestas en 2013, y apoyadas por España, son insuficientes para controlar estos riesgos.

Hace más de un año, en marzo de 2017, [la Comisión Europea propuso la ampliación de la prohibición de los tres insecticidas](#), excepto cuando se usan en invernaderos. Algunos gobiernos nacionales -entre ellos, España-, solicitaron en diciembre de 2017 esperar a las conclusiones de la EFSA para definir su posición, pese a que muchos ya entonces habían manifestado su apoyo a las propuestas de la Comisión. Recientemente, Alemania y Austria hicieron público su respaldo a estas propuestas.

El Gobierno español tiene en esta votación una oportunidad única para demostrar su compromiso real con la protección de las abejas y otros polinizadores, tras su adhesión a la [Coalición Para la Conservación de los](#)

[Polinizadores](#) durante la Conferencia de las Partes (COP) sobre Biodiversidad en diciembre de 2016 y después de que en 2013 apoyara la prohibición parcial de los neonicotinoides.

Actualmente existe una creciente duda sobre los beneficios de los neonicotinoides en el control de plagas. Una [investigación](#) reciente del Grupo de Trabajo sobre Plaguicidas Sistémicos, un panel científico internacional, sugiere que los neonicotinoides no son tan efectivos como disuasivos de plagas como se pensaba y asegura que pueden ser reemplazados por alternativas sostenibles.

23 de abril de 2018.

Firman la carta más de 110 colectivos de apicultores, ecologistas, etc., entre los cuales estamos también nosotros.

PD: Y finalmente la Unión Europea prohibió el 27/04/2018 los insecticidas neonicotinoides, que tanto daño estaban haciendo a las abejas. La lucha colectiva, a veces, sí obtiene resultados.

I què passa a La Ribera?

El treball dels pol·linitzadors a La Ribera, important comarca agrícola i exportadora, pot suposar uns 50 milions d'€/any. Estes valoracions economicistes sempre són discutibles, entre altres raons perquè resulta dubtós que nosaltres poguérem realitzar bé tota la pol·linització que actualment fan aquests laboriosos animalets, donen una .

I ací també estan desapareixent les abelles, com denuncien els mateixos apicultors⁸⁸, especialment per l'ús de plaguicides en l'etapa de floració dels fruiters d'ós com nectarines i brasquilles. És una etapa en la qual no ho necessiten ni haurien de polvoritzar-se estos arbres, i de fet està prohibit, però degut a les pressions dels grans comerciants, al mal assessorament tècnic i a l'escàs o nul control de les autoritats, es fa repetidament.

Així, l'Agrupació de Defensa Sanitària Apícola de la CV (ApiADS), que ha trobat en alguns ruscs el 50% d'abelles mortes, “ve fent estudis de mortaldat d'abelles des de fa cinc anys i lamentable i reiteradament tots els anys els resultats confirmen l'ús indiscriminat de plaguicides molt perillosos per a les abelles durant la floració, com poden ser el *clorpirifos* (present en 80% de les mostres d'abelles mortes recollides en 2014), el *dimetoato* (68% de les mostres) i l'*imidacloprid* (32% de les mostres). Altres anys i en altres llocs s'han trobat substàncies com, per exemple, el *metiocarb* o el *fosmet*, classificats també com molt perillosos per a les abelles.”

Ara, la UE acaba de prohibir els insecticides neonicotinoides, que són els pitjors per a les abelles, però les autoritats valencianes vigilaran que no tornen a utilitzar-se ací estos verins i els que ja estaven prohibits?

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

88 <https://ecocolmena.com/muertes-masivas-de-abejas-en-valencia-murcia-y-andalucia/>

Aliats rugosos: Gripaus comuns

Cada mes de febrer succeeix un miracle en la vall de la Murta d'Alzira (València), un que gens té a veure amb verges ni sants: centenars de gripaus acudeixen al uníson a les tres basses que envolten el Monestir de la Murta per a formar parelles i fresar.

Durant estos dies seran atropellats, calcigats, “netejats” dels canals com si es tractaren de fulles brutes o brossa i matats a llogonades per gent que encara creu que “si t'escupeixen als ulls et quedes cec” (fals, a més són beneficiosos per a l'agricultura ja que s'alimenten d'artròpodes, bavoses, caragols, etc.).

Els supervivents que aconseguisquen arribar a les basses, acoblar-se i dipositar ous fecunds en les seues aigües hauran aconseguit la seua missió, o ho haurien fet de no ser perquè molt pocs d'aqueixos ous arribaran a eclosionar: la majoria seran devorats per les carpes japoneses, eixes que no haurien d'estar ací, que se solten de forma il·legal perquè queda bonic i després suposen un greu desequilibri en els ecosistemes eliminant espècies autòctones que a més ens ajuden a controlar plagues, sí, eixos peixos taronges no naturals que algú va decidir “alliberar” en la naturalesa perquè no va ser prou responsable com per a mantenir-los en la seua casa fins a la seua mort, com s'ha de fer amb les mascotes.

(En el 2015, dos de les basses van ser buidades per l'ajuntament per a eliminar els peixos invasors i afavorir la reproducció dels amfibis, però a dia d'avui tornen a veure's xicotetes carpes roges, la qual cosa implica que el procés ha de repetir-se fins que desapareguen del tot. Per desgràcia l'estany de la “Casa Vella” no ha sigut intervingut mai i continua replet de carpes, algunes d'elles enormes.)

Els pocs cullerots que arriben a completar la metamorfosi ho faran en forma de gripauets de pocs mil·límetres (últim vídeo), indefensos, i hauran de valer-se per si mateixos en les nostres àrides muntanyes xeròfiles. Com és

lògic la gran majoria moriran o serviran d'aliment a altres depredadors, és per açò precisament que els gripaus comuns posen milers i milers d'ous, és una adaptació que augmenta les probabilitats que sobrevisquen els suficients com per a perpetuar l'espècie, però ni ells ni l'evolució esperaven que la majoria d'aqueixos ous anaren a servir d'aliment per a voraces espècies decoratives seleccionades en aquaris durant generacions sobre la base de característiques estètiques. (per favor MAI SOLTEU MASCOTES EN UN MEDI NATURAL.)



Aquestes basses situades en el bell parc natural de la Murta i la Casella haurien de ser un santuari, un lloc protegit on se li donara màxima prioritat a la reproducció d'amfibis i altres animals que depenen d'elles, com els odonats (libèl·lules i cavallets del diable) o alguns coleòpters aquàtics, més encara a dia d'avui on la majoria de camps tendeixen a abandonar les basses i el tradicional reg per inundació per a passar-se al "degoteig" (encara que en general és bon mètode

per a estalviar aigua, hi ha llocs concrets on l'impacte ecològic de la seua implantació supera al benefici obtingut per l'estalvi). Si a açò li vam sumar les quantitats absurdes de pesticides químics que s'empren en els nostres camps queda clar per què cada vegada costa més escoltar el cant dels amfibis a les nits. Els llocs naturals i públics com El Monestir de la Murta, la Font del Garrofer o la Font del Pla del Barber, etc., representen els últims punts d'aigua de la zona que tenen els amfibis per a sobreviure, no únicament el gripau comú, també el tòtil, granots, gripaus corredors, o la granota comuna (antany també ofegabous i tritons, magnífics devoradors de larves de mosquit, ara ens vindrien molt bé, veritat?).

El cas de les basses i fonts de la Murta i La Casella és un exemple del que parlem per proximitat, però podríem esmentar molts més, com La Font de la Parra a Carcaixent o la Font del Clot en Tavernes, on el valor ecològic de l'entorn és igualment valuós i digne de ser protegit. Per desgràcia aquests problemes, com la solta de peixos d'aquari, són comuns en molts llocs de la península, on solen passar inadvertits malgrat les greus conseqüències mediambientals. Els principals impactes que solen patir els nostres amfibis són:

- Pèrdua de basses agrícoles i altres elements del patrimoni lligat a l'aigua.
- Introducció de cranc roig, gambúsia, galàpag de florida o carpes japoneses (peixos taronges) en masses d'aigua (séquies, basses, llacs, tolles, safareigs...)
- Urbanització de zones reproductives.
- Atropellaments durant la migració reproductora. (punts negres molt concrets)
- Canalització de barrancs i torrents.
- Sobreexplotació d'aqüífers, desapareixent alguns afloraments temporals naturals d'aigua d'origen freàtic.
- Abús de fitosanitaris. (mortalitats massives en l'Albufera a partir dels anys 70)

– Llegendes urbanes sense cap justificació.

Què podem fer per a corregir o compensar aquests impactes?

- Protegir les nostres basses: encara que estiguen en desús mantenir sempre un nivell mínim d'aigua (un parell de pams bastarà) i afegir mitjans físics perquè els amfibis puguen entrar o eixir (rampes, preferiblement d'obra, també poden ser cúmuls de roques o fins i tot taulons, que serviran a més per a evitar ofegaments de mamífers, rèptils i ocells). Les granotes apreciaran un tros d'escorça de surera flotant per a aguaitar a les seues preses i prendre el sol i si a més afegim algunes roques al fons o vegetació aquàtica els cullerots tindran refugi front depredadors.
- Extraure la fauna invasora de les masses d'aigua (en les puntuals, com a basses i fonts és fàcil, sempre fora d'època de reproducció o existència de larves d'amfibis)
- Protegir les zones tradicionals de reproducció.
- Senyalitzar els punts negres d'atropellaments, com a creus de barrancs.
- Replantar vegetació de ribera com els lliris grocs, etc.
- Practicar/recolzar l'agricultura ecològica.
- Educació mediambiental.

Segur que tots podem posar en pràctica almenys una d'aquestes mesures. Comencem a protegir-los!

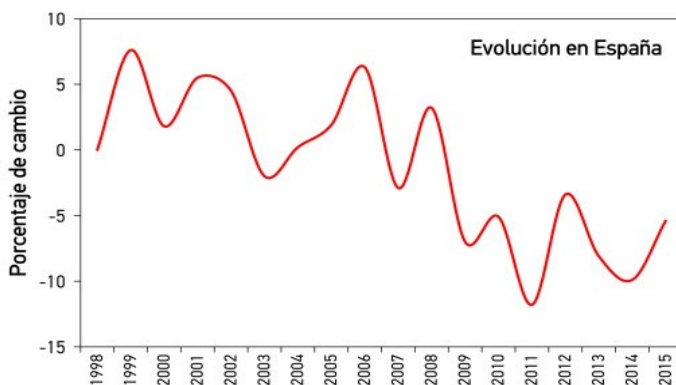
Antonio Rubio

Llic. Ciència i Tecnologia Mediambiental, La Granja de Bitxos

Declivi dels teuladins. Què podem fer?

Existeixen dades que indiquen que s'estan produint descensos significatius en les poblacions de teuladins tant d'àrees urbanes com agrícoles a nivell mundial. A Europa han desaparegut ja el 63% en els últims 30 anys, ciutats com Londres, Amsterdam o Praga han quedat pràcticament buides d'aquests ocells.

A Espanya, segons la Societat Espanyola d'Ornitologia (SEO/Birdlife), el nombre de teuladins del país ha disminuït un 15% des de 1998 i continua descendant, amb dades tan preocupants com la pèrdua de 12 milions d'exemplars al llarg de 2016. (cadena ser). A la Comunitat Valenciana, segons un estudi realitzat per l'ornitòleg Enrique Murgui Pérez (1), el descens en l'última dècada arriba al 70% (Levante). Sembla que estem perdent als teuladins, com ja va passar a la Xina fa 60 anys (2), encara que per altres motius.



Les causes de la desaparició al mig urbà són moltes i variades dependent de ciutats, algunes d'elles són:

- L'escassetat de refugis on niar de les construccions modernes.

- La disminució de zones verdes / abús de pesticides en zones verdes.
- La “neteja excessiva” que limita l’aliment disponible.
- L’increment de la contaminació produïda pels vehicles.
- La competència amb coloms i cotorres invasores / depredació per part d’espècies invasores.
- Les torres de telefonia, (la contaminació electromagnètica redueix la productivitat dels nius, segons British Trust for Ornithology de Regne Unit).

En àrees agrícoles, on en principi la majoria de les anteriors causes es donen en menor nombre i intensitat, les poblacions també descendeixen: en moltes hortes el teuladí ja es pot considerar extint com a espècie nidificant. José Antonio Gil Delgado, investigador i professor de l'Institut Cavanilles de Biodiversitat i Biologia Evolutiva de la Universitat de València va estudiar les parelles nidificants en una parcel·la de 17 hectàrees de l’horta de Sagunt (València), passant de 114 en 1977 a cap en 2010 (3). (EL País.)

Les causes d’aquest descens en el medi agrícola semblen ser:

- Intensificació dels treballs agrícoles,
- Escassa o nul·la rompuda de terres,
- Elevat ús de plaguicides i herbicides que eliminen els principals aliments d’estes xicotetes aus, des de llavors i bulbs a insectes, vitals en el període de reproducció (molt perllongat en aquesta espècie, que traurà fins i tot tres niades a l’any).
- Despoblament rural.

Pocs vertebrats han aconseguit adaptar-se tant a la vida al costat dels humans com el teuladí, l’au més estesa de tot el planeta, però sembla que els estem perdent a causa de diverses de les transformacions que hem fet en el nostre entorn immediat durant els últims 30 o 40 anys.



Encara que aquest és un problema que haurà de ser tractat a major escala, SEO/Birdlife ens ofereix alguns consells per a beneficiar als teuladins locals:

- Per a compensar l'escassetat de refugis que abans trobaven en construccions i arbres vells amb buits naturals podem col·locar caixes-niu. L'entrada ha de ser de mínim 3 cm. Un bon lloc podria ser un mur en una terrassa tranquil·la, vigilant que no puguin accedir gats domèstics. També se'ls pot deixar les restes de pa dur, gra o fruita en recipients pensats a tall de menjadors i gaudir observant com s'alimenten.

- Els abeuradors per a ocells en balconades o jardins poden compensar l'escassetat de punts d'aigua en ciutats (en la meua van desaparèixer les fonts dels parcs!). Si posem un bol baixet i procurem que sempre tinga aigua aprofitaran per a banyar-se (sempre lluny de l'abast de mascotes). És important que aquests punts estiguen controlats i l'aigua siga canviada regularment (mínim una vegada per setmana) per a evitar la proliferació de mosquit tigre, que prefereix aquest tipus de recipients a les grans masses d'aigua per a reproduir-se. Una neteja amb vinagre evitarà l'aparició d'algues i mantindrà els

abeuradors higiènics.

– Afegir plantes a la balconada, terrassa o jardí i evitar tractar-les amb pesticides químics, els encanten les gramínies, però amb qualsevol planta autòctona atraurem insectes molt necessaris per a traure els seus pollastres avant (a més si oferim pol·len i nèctar beneficiarem diverses espècies de pol·linitzadors, altres grans perjudicats molt necessaris per al funcionament dels nostres ecosistemes).

Aquestes mesures no solucionen algunes de les causes esmentades al principi, és evident que a Regne Unit tenen molta més cultura “pardalera”, estimen els ocells (és rar el jardí que no compta amb caixes niu, menjadors i abeuradors) però així i tot les poblacions descendeixen, de manera que açò no sembla ser suficient i potser hauríem d’afegir més mesures, algunes que impliquen un canvi de mentalitat, com per exemple:

– Exigir parcs i zones verdes municipals lliures de potents pesticides químics. Moltes localitats estan abandonant l’ús del Glifosat (herbicida d’ampli espectre) a causa de la pressió pública. Els horts urbans també poden ser xicotets oasis de biodiversitat en les ciutats.

– Passejar, agafar la bicicleta, compartir cotxe per a anar a treballar, usar més el transport públic. Nosaltres respirem el mateix aire que els teuladins, també és el nostre problema.

– Consumir més aliments lliures de pesticides químics. Existeixen grups de consum sense intermediaris on els preus són justs. Recompensem als agricultors que s’esforcen per reduir el seu impacte sobre el medi ambient y la nostra pròpia salut.

– No adquirir espècies exòtiques, aquest no és el seu lloc. No abandonar mai una mascota.

El fet que en unes poques dècades ciutats i hortes puguem deixar de ser habitables per a una espècie tan adaptable com el teuladí hauria de ser interpretat com un senyal o avís que potser algun dia també podrien deixar de

ser-ho para nosaltres mateixos si no comencem a corregir els nostres impactes.

Toni Rubio

Ambientòleg en La Granja de Bitxos.

(1) Murgui, E., y Macias, A. 2010. Population trends of the House Sparrow *Passer domesticus* in Valencia (Spain) from 1998 to 2008. *Bird Study*, 57: 281-288.

(2) Les Quatre Plagues. Any 1958, mentre el primer satèl·lit artificial de la història es desintegra en l'atmosfera després d'haver completat 1400 òrbites a la Terra (aproximadament 70 milions de km.) Mao Zedong inicia el seu projecte del "Gran Salt Avant" amb l'objectiu de potenciar la producció agrícola i industrial de Xina. Una de les campanyes derivades d'aquest projecte, denominada "les Quatre Plagues", consistia en l'eliminació absoluta de quatre espècies considerades letals per a l'agricultura: ratolins, mosques, mosquits i teuladins. En l'últim cas les xifres eren evidents (o açò semblava): cada teuladí (*Passer domesticus*) menjava de mitjana 4.5 kg de gra a l'any, de manera que cada milió de teuladins morts significaria 4.500.000 kg extra de gra, o dit d'una altra forma, menjar per a 60.000 famílies més. El teuladí comú passava a ser oficialment una plaga destructiva i incompatible amb el progrés, per la qual cosa havia de ser extingida per afavorir millors collites. Simple.

Mobilitzada la població amb cartells i lemes com "Els teuladins són una de les pitjors plagues de la Xina" es van realitzar enverinaments massius acompanyats de campanyes de destrucció de nius que van tenir com a conseqüència el ràpid descens de la població. Tan sols dos anys després Mao Zedong frena la persecució de teuladins alertat per informes que demostren que aquests ocells cacen grans quantitats d'insectes, és a dir, al contrari de la creença generalitzada no s'alimenten exclusivament de gra. Ja era tard, el desequilibri ecològic causat va desencadenar una devastadora plaga de llagostes, i açò, unit a la implantació de polítiques i tècniques

agràries poc eficients i altres factors com a condicions meteorològiques adverses perllongades (sequeres i inundacions) va derivar en “La Gran Fam de la Xina”, tres anys de fam i misèria en la qual es calcula van poder morir entre 16 i 30 milions de persones. (+ info: wikipedia)

(3) Gil-delgado, J. A., Vives-Ferrándiz, C. y Tapiero, A. 2002. Tendencia decreciente de una población de gorrión común, *Passer domesticus*, en los naranjales del este de España. *Ardeola*, 49: 195-209.

Protegim les insectívores

Compartim els nostres pobles i ciutats amb moltes espècies d'aus i rates penades. Nius de fang d'oronetes i avions comuns en les façanes. Falciots i rates penades ocupen petits forats. Falcons i òlibes nien en campanars, ermites i castells. I una infinitat de teuladins, pit-roigs, cadernereres, esmerles, etc. campen per parcs i jardins.

Encara que la naturalesa és el seu ambient, moltes espècies trien viure en les nostres urbs a la recerca de protecció, aliment, temperatures més benèvols i llocs òptims per construir els seus nius. O simplement perquè ja no tenen més remei, perquè els hem arrabassat el seu espai natural.

Aquestes aus i rates penades realitzen un control biològic sobre insectes i altres animals que considerem molestos. Orenetes, falciots i rates penades s'alimenten de mosques i mosquits. Els xoriguers cacen, entre d'altres, panderoles, grills i llagostes. Òlibes i mussols depreden ratolins, talps i musaranyes.

Una sola rata penada pot menjar fins a 3.000 insectes en una nit...

A més les aus són pol·linitzadores naturals de les plantes en alimentar-se de llavors i escampar-les allà on van.

I, reconeguem-ho: les nostres ciutats serien molt més grises i silencioses sense el color, el moviment, la musicalitat i la vitalitat que aporten les aus.

Per tot això La Llei 42/2007 del Patrimoni Natural i la Biodiversitat prohibeix la destrucció de nius i llocs de reproducció de les espècies protegides i les molèsties o danys a adults i cries (Art. 52.3). Es tracta de delictes del codi penal (Capítol VI, Art. 334) que poden suposar multes entre 2.001 i 500.000 € i presó de fins a dos anys.

La protecció s'aplica a totes les espècies d'orenetes, avions i falciots, així com a les rapaces diürnes i nocturnes. També totes les espècies de rates penades

compten amb protecció legal.

I com podem ajudar-les?

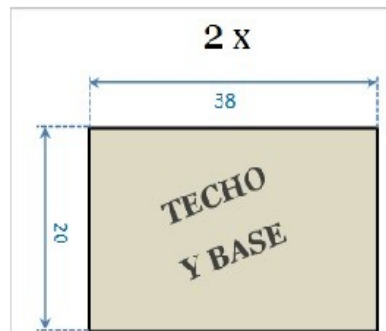
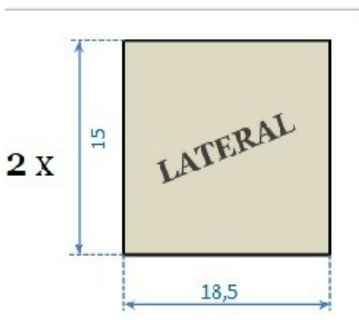
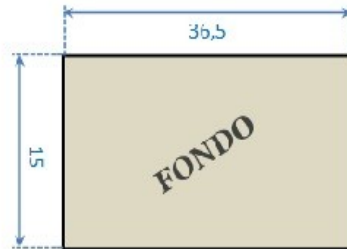
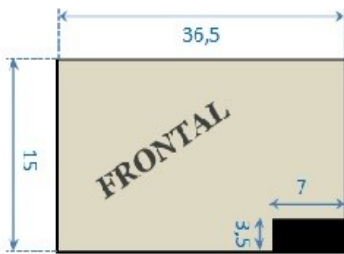
Subministrar-les aigua a l'estiu i menjar a l'hivern pot ajudar-les a sobreviure a les èpoques més difícils. Mantenir petits tolls de fang contribueix al fet que orenetes i avions aconseguisquen el material per a fer els seus nius.

Però el millor i més fàcil per contribuir a la seua conservació és deixant-les estar i no molestar-les, respectant els seus llocs de reproducció, refugi i descans.



Vencejo comùn (*Apus apus*)

38x20x15 cm (grosor de la madera de 1,5 cm)



Si per algun motiu s'ha de retirar un niu sense existir cap alternativa, la llei obliga a oferir un lloc substitutiu perquè l'espècie afectada pugui reproduir-se o trobar refugi. En aquests casos, l'ideal és la instal·lació d'un nidal artificial o caixa niu adequada a l'espècie afectada⁸⁹. Els hi ha de diversos tipus, materials i models i poden col·locar-se en edificis, pals i arbres de parcs i jardins.

A les rates penades també se'ls pot instal·lar refugis, habitacles adaptats a les seues necessitats on desenes d'ells poden protegir-se durant el dia.

APNAL-Ecologistes en Acció

89 www.internatura.org/grupos/apnal/Esquema_cajas_nido_marzo_2017.pdf

Informe sobre los animales abandonados

Lacua, asociación protectora de animales de Alzira, es una asociación sin ánimo de lucro cuyo fin es el rescate, rehabilitación, cuidado y posterior búsqueda de familias adoptivas de animales abandonados en la vía pública, así como ejercer, como colectivo, todas las acciones posibles en favor de una mejora de la situación de protección y derechos de los animales en España, concretamente en Alzira (Valencia) y su entorno más próximo. Lacua no gestiona ningún refugio de animales, por lo tanto, todos los animales a nuestro cargo se encuentran en casas de acogida voluntarias que cuidan y velan por el bienestar del animal hasta su posterior adopción, corriendo a cargo de la protectora, todos los gastos que generen dichos animales. En la actualidad contamos con aproximadamente 60 animales entre gatos y perros. Los gastos anuales superan los 35000€ y las únicas fuentes de financiación son las aportaciones de los socios, los eventos solidarios organizados por los voluntarios, así como rifas y ayudas puntuales en forma de subvención indirecta por parte del Ayuntamiento de Alzira desde hace 2 años y medio. Las dificultades diarias de la protectora vienen derivadas, precisamente, de la falta de recursos económicos para hacer frente a todos los casos de abandono existente en el entorno, y también por falta de medios humanos, puesto que poca gente es capaz de soportar el desgaste diario a nivel psicológico que supone este tipo de voluntariado.

Actualmente el servicio de recogida de animales contratado por el Ayuntamiento de Alzira es una empresa privada situada en Sollana, con régimen de sacrificio conforme estimula la ley (pueden sacrificar al animal pasados 21 días), y donde, por tanto, no se puede practicar el sacrificio cero que tanto perseguimos desde las protectoras de animales. Esto deriva en un trágico final para animales inocentes que no han cometido error alguno, más allá de coincidir en una época de la evolución humana donde todavía

son tratados legalmente como “cosas” y no como “seres sintientes”.

Las cifras de abandono que maneja Lacua son algo inexactas dada la dificultad de medir tal fenómeno, pero podemos ofrecer cifras de adopciones. La media se sitúa en torno a 150 adopciones por año, lo que, multiplicado por los 11 años de actividad de la protectora, se traduce en más de 1600 animales rescatados.

La fundación Affinity, en su estudio anual sobre el abandono animal, detectó que al menos 137.000 animales (perros y gatos) fueron recogidos por entidades animalistas durante el año 2016 (aquí no se cuentan los animales recogidos por perreras, que podrían rondar una cifra similar). Del total, el 10% son sacrificados, el 20% devueltos a sus dueños, el 14% permanecen en el refugio, 12% otros casos y solo el 44%, es decir, menos de la mitad de los animales recogidos, salen adoptados.

Las medidas para solucionar de una manera eficaz la problemática del abandono dependen en gran medida de la acción política y de su compromiso con la causa, donde el trabajo conjunto entre las autoridades y las personas sea continuo. Holanda ha marcado el camino a seguir en Europa, siendo el primer país donde el abandono animal es inexistente.

Las medidas a tomar serían las siguientes:

□ **Esterilizaciones masivas y gratuitas de las mascotas:** asumir, por parte de las autoridades políticas y, junto con la colaboración de las asociaciones protectoras de animales, los costes de las castraciones, organizando campañas de castración masivas para esterilizar a las mascotas de forma gratuita, con especial atención a las hembras.

□ **Endurecimiento de las leyes.** Maltratar a un animal debe pagarse, y si las multas y sanciones son insuficientes, la reiteración de la acción es prácticamente imparable. Sin

embargo, con un marco legal fuerte, contundente, donde se pague caro, e incluso con condenas de cárcel, el maltrato hacia los animales, reduciría el número de acontecimientos de maltrato.

□ **Campañas de concienciación e información:** introducir en los colegios, desde edades tempranas, la importancia de cuidar a los animales, enseñar sus necesidades, cuidados y aprender a tratarlos como seres sintientes. Los niños son el futuro, y si aprenden a respetar a los animales tanto como a las personas, estaremos cambiando la problemática desde la misma raíz.

□ **Impuestos altos a la compra de animales de raza:** de esta manera se fomenta la opción de la adopción de animales abandonados ya existentes en los refugios de protección animal a la par que desalienta el negocio montado alrededor de la vida de los animales.



Gats de Carcaixent

LOGROS

A lo largo del año 2017, nuestro primer año como asociación, hemos conseguido divulgar y hacer visibles a más de un centenar de animales de la calle, especialmente gatos, de los cuales 54 han conseguido casa de acogida y más de la tercera parte de ellos han sido adoptados. Además de gestionar las adopciones y acogidas, intentamos concienciar a la población sobre la necesidad de esterilizar y chipar a los animales y otras cuestiones básicas para su seguridad como tener la casa adaptada. Hemos conseguido rehabilitar y curar muchos gatos enfermos o atropellados que ahora viven felices.

DIFICULTADES

1. FALTA DE CONCIENCIACIÓN.

Una de nuestras mayores dificultades es la falta de concienciación de la población en general sobre cuestiones básicas para el bienestar animal y evitar posibles problemas futuros, como la esterilización, gente que deja salir "a pasear" a sus gatos sin esterilizar y aparecen embarazos no deseados de gatitos que o bien nacen en la calle y acaban atropellados, o bien en la vivienda y muchas veces nos tenemos que hacer cargo.

La falta de adaptación de las casas provoca fugas de los gatos que muchas veces son atropellados o sufren de deshidratación o desnutrición al no saberse desenvolver en las calles, además de contagiarse de enfermedades. Pocos son los que consiguen volver con sus "dueños" sanos y salvos.

2. FALTA DE REFUGIO, CASAS DE ACOGIDA Y VOLUNTARIADO

Otra dificultad con la que nos encontramos es la falta de casas de acogida y voluntariado que se implique diariamente en la causa. La gente tiene "su vida" y el voluntariado para

esta causa requiere mucho tiempo e implicación (rescates, visitas al veterinario, llevar las cuentas, llevar un seguimiento de los casos y muchas otras tareas) , responsabilidad que pocos están dispuestos a asumir. Por el momento, no tenemos un lugar físico o refugio donde poder tener animales en recuperación o animales perdidos. Muchas veces hemos tenido que pagar para que queden ingresados en el veterinario sin necesidad de estarlo.

3. FALTA DE MEDIOS ECONÓMICOS.

Una dificultad muy grande que hemos tenido que asumir es la falta de medios económicos para afrontar los gastos veterinarios. A lo largo del 2017 hemos tenido que hacer frente a más de 7000 euros sólo en gastos veterinarios, hemos tenido que hacer llamamientos a la gente por redes sociales para poder reunir este dinero cada vez que se nos presentaba un caso. Gracias a la colaboración de la gente mediante donaciones a nuestra cuenta o mediante la plataforma *teaming*, hemos podido hacer frente a este gasto.

En el ayuntamiento de Carcaixent este año han puesto en marcha una ordenanza de protección animal siguiendo en la línea de su proclamación como ciudad amiga de los animales. Hemos recibido 700 euros de ayuda municipal que también nos han ayudado a saldar una pequeña parte de la deuda veterinaria. También se planea poner en práctica un plan colonial que esperamos sea fructuoso.

MEDIDAS QUE PODRÍAN MINIMIZAR LAS DIFICULTADES.

Las medidas que podrían minimizar las dificultades pasan en primer lugar por una mayor implicación del gobierno central de nuestro país en cuanto al bienestar animal. Por suerte, nuestro gobierno local en Carcaixent en estos momentos está iniciando medidas en este sentido que esperamos que ayuden a la concienciación de la problemática que suponen los animales de la calle.

Necesitaríamos también una mayor implicación de la ciudadanía en la causa, primero en cuanto a concienciación

para con sus animales y después para que puedan ayudar a los animales de la calle.

Necesitaríamos más medios económicos para hacer frente a los gastos así como un lugar donde poder tener a los animales, un refugio o más casas de acogida, hasta encontrarles adopción.

Necesitaríamos una mayor implicación veterinaria para la esterilización de animales así como para su cura. Tenemos constancia que ya hay clínicas que aplican precios especiales para esterilizaciones de animales de la calle. El rango de precios que hemos consultado a nivel local y en otras localidades va desde 35 euros hasta más de 100 en machos y de 35 euros a más de 200 en hembras. En nuestra localidad los precios más económicos que hemos encontrado son 55 euros en machos y 80 en hembras, a precio de asociación. Estos precios no nos permiten ir a la raíz del problema y su solución, que pasaría por la esterilización masiva de animales de la calle, ya que estamos continuamente "poniendo parches": curando animales atropellados, enfermos, desparasitando...

Gatsdecarcaixent@gmail.com



Cultura sense sang

Els mites de les corregudes de bous

Quan parlem de corregudes de bous, ens trobem amb uns mites que són repetits de forma incansable per les persones partidàries de la tauromàquia. Davant les tesis animalistes, i com si d'una partida d'escacs es tractara, es produeix un intent de justificació constant, que parteix de l'ocultació d'allò evident: la correguda de bous és un espectacle que consisteix en torturar fins la mort un animal acorralat. L'anàlisi d'aquests mites fa més evident aquesta realitat.

S'afirma que una correguda de bous és una confrontació entre iguals, però aquest plantejament obvia el fet que el bou no ha decidit vessar la seua sang. A diferència de les persones que hi ha a la plaça, ell no ha acceptat participar en aquesta "Festa de Sang i Sorra". Existeix la possibilitat que mate el torero, però les estadístiques són innegables: moren milers i milers de bous per cada torero que ha mort a la plaça (prompte farà 26 anys de l'últim a l'estat espanyol). El bou és forçat a eixir al *ruedo*, on es troba amb el torero i els seus ajudants. Amb els crits de la gent. Amb la les banderilles, l'*estoque*, la *puntilla* i el descabello.

El bou és l'objecte de joc. Sempre patirà i, és pràcticament segur que morirà. El bou indultat, un entre milers i milers, tornarà a *toriles* picat i amb banderilles clavades. Haurà perdut molta sang i, probablement, morirà a causa de les ferides. El torero, per la seua banda, quasi sempre ix de la plaça i torna a casa sense ferides greus. El bou no coneix les regles d'eixe joc, sempre a la mida dels botxins, que aprenen des de petits amb mestres o a les escoles taurines. Tenen experiència prèvia i practiquen sovint. El bou, s'ho troba tot de sobte.

L'especisme és la discriminació en funció de l'espècie, com el sexisme ho és en funció del sexe i el racisme en funció de la raça. I, a la plaça de bous, l'especisme està

colpidorament nu. Un animal pateix, sagna, brama de dolor. Les persones taurines miren, però no veuen el bou, ocult darrere d'un mur de prejudicis. Veuen un art hipnòtic, les fases d'un ball, d'una coreografia mística que està per damunt de l'animal, dels seus drets i del seu patiment. El bou pateix, però el taurí afirma que no gaudeix d'això. L'individu, el bou, només és accessori, una eina, un estri. Defensen que les persones que rebutgem la tortura taurina no tenim eixa sensibilitat que no es pot explicar. Senzillament, no podem "veure" allò que ha vist gent del món de l'art, la literatura, la filosofia, la política i l'empresa, gent de tots els nivells socials i culturals.

En realitat, l'evidència de la tortura i el patiment no es pot ocultar i, encara menys, justificar. Per sort, cada vegada som més les persones que esfondrem eixe mur d'especisme, i ja som majoria. Una corrida, malgrat el seu cerimonial, no és bruixeria.

Si no ens deixem manipular per justificacions sense base, veurem exactament el que passa a la sorra, on es tortura un individu indefens mitjançant un ritual preestablert. Ens trobem, cara a cara, amb el gest aterrit d'algú que està patint.

La bravura del bou és un mite, una farsa. És un herbívor remugant que només vol fugir de l'infern, i que s'enfronta a l'engany del torero perquè no té altra eixida. La pica i les banderilles també serveixen per a fer creure que el bou té casta i bravura. La desesperació li fa reaccionar, i intenta defensar-se com fa un senglar ferit quan es llança contra el caçador.

Afeblit per les greus ferides i, per tant, quasi indefens, lluita per la seua vida. El bou no és una màquina que respon de forma mecànica i invariable als estímuls externs: tots els animals amb sistema nerviós som éssers amb capacitat de sentir i, per tant, de patir. I les ferides, a més d'afeblir-nos i fer-nos més vulnerables, els fan patir.

Diuen que es poden torturar i matar bous, perquè és "tradicció", perquè començaren a fer-ho, fa segles, cavallers

gallards amb llances i a cavall. És injust; està clar que el bou pateix, i que tenim moltes altres alternatives per a gaudir del lleure, però no importa. Perquè és tradició. La tradició no sempre és dolenta, però sempre acaba a les mans de qui no vol que es posei fi a la injustícia, per la senzilla raó que, a més de no patir-la, es beneficia d'ella d'una forma o altra.

TOROS NO!



No diuen, curiosament, que la tauromàquia és un gran negoci que recull els seus beneficis de les subvencions, en la seua majoria públiques. La plataforma Stop Our Shame i altres ONG treballen per a donar a conèixer el que les diferents institucions públiques de l'estat espanyol destinen a subvencionar la tortura taurina, en les seues diferents formes, i les xifres ja es situen a prop dels 600 milions d'euros anuals. Es tracta, per tant, d'ingressos extraordinaris no generats per l'activitat econòmica del sector, obtinguts a través dels impostos pagats per la ciutadania. Mentre, moltes necessitats socials queden desateses sota la justificació de la crisi i de la necessitat de retallar despesa.

Fins i tot, s'arriba a defensar que es fa un favor als bous, ja que poden lluitar per la seua vida en lloc d'esperar el seu torn fins a caure a les mans del matancer. Aquest argument és un miratge, que pretén explotar el sentiment de culpabilitat de qui encara no ha pres postura. S'exposa, amb tot luxe de detalls, el patiment dels animals explotats com a menjar: la seua vida miserable a les granges intensives, contínuament maltractats i amuntegats uns sobre els altres; el suplici del transport fins l'escorxador, sense aigua ni menjar; la mort lenta i dolorosa, malgrat els sistemes com l'electrocució la pistola per a atordir que, sovint, no eviten que l'individu estiga conscient quan el comencen a escorxar. Per contra, el bou de lídia viu "lliure" a la devesa. És transportat com una mercaderia valuosa, ja que la seua mort, camí cap a la plaça, faria perdre molts diners. Mor entre tortures i patiment, però mor lluitant; es pot defensar i té petites opcions per a vendre cara la seua vida (matar el torero també el condemna a mort). Fins i tot, pot ser indultat. La majoria de la gent menja carn. Participa de la indignitat de l'animal de granja i, per tant, "no és lògic que estiga en contra de les corregudes".

No es tracta de rebutjar el consum de carn (els mateixos taurins no veuen problemes en engolir foie gras) sinó de comparar aquesta forma d'explotació "necessària" amb les corregudes i concloure que constitueixen un "privilegi" pels bous. És un insult a la intel·ligència. Malgrat els esforços del món taurí, hi ha molta informació accessible sobre la tauromàquia. Per això, hi ha molta gent que ha pres consciència i s'ha posicionat en contra. La seua és una postura justa, i no queda anul·lada pel fet que mengen carn o no. Segurament, el dia que el moviment animalista aconseguisca aquest nivell d'informació social sobre els animals explotats com a menjar, el nombre de persones compromeses amb el veganisme, amb el rebuig de qualsevol forma d'ús i explotació animal, també augmentarà. Però, mentrestant, qualsevol posicionament contra la injustícia és útil i necessari.

Mary Wollstonecraft va escriure una vegada que es

declarava en contra de qualsevol poder cimentat en prejudicis, encara que foren antics. Les corregudes de bous són antigues, i les persones que les defensen estan plenes de prejudicis, i no només contra el bou. Les frases fetes, les actituds, la vehemència de “l’afició” es caracteritza per una defensa de la masculinitat que s’enfronta a “la bèstia” en una lluita de dominació que termina en mort. No és casual. Des del feminisme ja s’ha denunciat tot allò que s’amaga darrere de paraules com “tradició”, “força”, “*hombria*”, etc. La relació entre tauromàquia i masclisme és prou evident, no la pot ocultar el rentat de cara de les dones torero que, a més, s’han d’esforçar per fer front al masclisme imperant que justifiquen amb la seua presència. Qualsevol persona que vaja a una correguda de bous i mire tot allò que passa al seu voltant amb objectivitat, tindrà la sensació d’haver fet un viatge als temps més trists del nostre passat recent.

Un passat que també és el del País Valencià. La tauromàquia, recolzada pels poders polítics i amb l’altaveu dels mitjans de comunicació, va passar per sobre d’altres tradicions i de la cultura de veritat, que ens fa millors persones i que ens fa créixer com a poble. Per tant, l’abolició de la tauromàquia significa un progrés que obre noves i millors perspectives per a construir un país amb una cultura en majúscules i sense pa i circ.

Eva Benet i Jesús Frare

Folgança antitaurina pels drets dels animals (Algemesí)

Impactes del consum de carn

Segons l'informe anual del Ministeri d'Agricultura sobre alimentació a Espanya, en 2016 el consum mitjà de carn per persona fou de 50 quilos, més altres 20 kg de peixos i d'altres animals marins⁹⁰. Durant l'últim mig segle s'ha quintuplicat el consum de carn⁹¹...

És un creixement excessiu, amb implicacions molt negatives sobre la salut i sobre el medi ambient. En conseqüència, des de fa anys, diverses associacions i personalitats recomanen disminuir el consum de carn, per raons:

→ **Ètiques:** enfront dels escàndols de crueltat als animals, molta gent ha descobert amb estupor l'infern que reservem als animals des de fa anys sobre el nostre territori. L'últim cas ha sigut el destapat per J. Évole en Salvados⁹².

→ **De salut:** nombrosos estudis demostren estadísticament que les persones que segueixen una dieta vegetariana viuen més i en millors condicions de salut, potser el més important siga l'Estudi de Xina⁹³, del Dr. Campbell. El centre internacional d'investigacions sobre el càncer (CIRC), agència de l'OMS, s'uneix a la posició de la prestigiosa Associació Americana de Dietètica: "Les dietes vegetarianes correctament portades són bones per a la salut, adequades nutricionalment i beneficioses per al tractament i la prevenció de certes malalties. Les dietes vegetarianes i veganas ben planejades són apropiades durant totes les etapes del cicle vital, incloent embaràs, lactància, infància, infantesa i adolescència, i per a atletes".

→ **Mediambientals:** segons diversos científics, el nostre planeta ha entrat en un període de sisena extinció massiva, des que la vida ha aparegut en la Terra, fa 4.000 milions

90 Informe del consumo de alimentación, 2016, MAPAMA.

91 España quintuplica el consumo de carne, ABC.

92 Stranger pigs, Antena 3.

93 Es pot descarregar gratuïtament com arxiu pdf en internet.

d'anys. La més coneguda és la del cretaci que va desencadenar la desaparició dels dinosaures i també del 80% de les espècies vives del nostre planeta. Des de llavors, mai el planeta Terra havia perdut les seues espècies a un ritme tan elevat i la causa actual, en aquesta nova era que anomenem l'antropocè, és l'ésser humà perquè està destrossant i esgotant el planeta. Vegem algunes dades:

- 90% dels peixos han desaparegut des de 1950. A aquest ritme, si no es fa res, el col·lapse arribarà el 2048, any de l'últim peix (font : ONU).

- 421 milions d'aus menys en els últims trenta anys a Europa. Sembla impossible impedir la desaparició de nombroses espècies i poden reduir-se el 90% algunes poblacions.

- 1 de cada 4 espècies de mamífers està amenaçada d'extinció segons la UICN (Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa). Segons la mateixa font, "la Terra ha perdut la meitat de les seues poblacions d'espècies salvatges en menys de 40 anys". La destrucció de l'habitat és la principal raó de l'extinció de les espècies i algunes dades donen vertigen:

- Cada minut, una superfície de bosc tropical de la grandària de 7 pistes de futbol és destruïda per a la pastura del bestiar.
- Cada any, 20.000.000 d'hectàrees de boscos són destruïts, o siga l'equivalent a la superfície d'Anglaterra, Escòcia i Gal·les juntes. Per açò el director del centre internacional d'investigació forestal D. Faimowitz, ha declarat: "Podem dir que els grangers transformen els boscos d'Amazònia en carn picada". Per a Greenpeace, la ramaderia continua sent la principal responsable de la desforestació amazònica. La mitat de la vegetació original ja ha sigut destruïda ací, d'acord amb el Fons Mundial per a la Naturalesa (WWF).

- En Argentina la demanda mundial de soja per a bestiar dóna forma al paisatge. Es perden unes 200.000 hectàrees de boscos a l'any per a plantar soja. La soja genèticament modificada ocupa actualment almenys 19 milions d'hectàrees del país - el 65% de les terres cultivables -, gran part d'ella destinada a l'exportació.
- En 2006, la FAO ha publicat l'informe "La llarga ombra del bestiar", indicant que "les pastures ocupen 26% de la superfície de la terra, mentre la producció de farratge requereix al voltant d'un terç de la terra cultivable al món".
- Sembla que és un secret però cal dir-ho ben alt: la indústria de la carn animal és la primera causa de l'escalfament global segons els informes de l'ONU de 2006 i del World Watch Institute de 2009, perquè provoca més emissions de gasos d'efecte hivernacle que tot el sector del transport⁹⁴. També està perillosament reduint la capacitat d'absorció del CO₂ de la terra al destruir els boscos i els mars.
- El consum de carn animal també és la primera causa d'ús d'aigua: la producció d'una hamburguesa necessita 2.400 litres d'aigua, és la quantitat per a dutxar-se durant 2 mesos, i per produir un litre de llet de vaca es necessiten 1.000 litres d'aigua. Aqueixes dades s'entenen sabent que una vaca necessita cada dia uns 100 litres d'aigua i 60 kg de grans, que s'han produït regant tots els dies durant diverses setmanes. En canvi 1 kg de taronges sols necessita 50 litres d'aigua i 1 kg de creïlles 25 litres...
- La indústria intensiva de la ramaderia és responsable de l'aparició de zones mortes (desproveïdes de qualsevol tipus de vida) i de la contaminació d'aqüífers. La quantitat de desfets dels animals de granja és molt important (molt més que la dels humans) i no beneficia

94 www.ecologistasenaccion.org/article17918.html

de cap tipus de tractament com les estacions de depuració d'aigües residuals de les ciutats.

- La pesca industrial és també terriblement nociva ja que per cada quilo de peixos extrets, al voltant de 5 kg d'espècies no desitjades són arrancades del fons de l'oceà.

Amb 60.000 milions animals terrestres i 90 milions de tones de peixos matats cada any, el nostre planeta ja no pot suportar-ho. Després d'haver destruït quasi tots els boscos primaris, és terrible saber que estem destruint els boscos de països que estan a l'altre costat del món. El canvi climàtic solament és un aspecte de la insostenibilitat, el consum massiu de carn animal és la primera causa d'esgotament de recursos.

Fer-se vegà o vegetarià no és fàcil. Canviar la nostra forma d'alimentar-nos d'un dia a un altre no és fàcil quan hem après tota la vida a menjar carn quasi a cada menjar. Però solament amb disminuir el nostre consum, l'impacte positiu seria enorme.

Per tot això es proposen els següents objectius:

1. Educació: L'escola és el millor lloc per descobrir que es pot tenir ocasionalment un menjar sense carn ni peix, el millor per prendre consciència dels grans problemes als quals ens hem d'enfrontar com a civilització i per donar sentit al progrés i la intel·ligència ecològica. Per tant és on s'ha de planificar el futur, sensibilitzar sobre l'ètica, la solidaritat i la sostenibilitat i en aquest tema totes les escoles haurien d'oferir un menú vegetarià i ecològic un dia a la setmana per començar. També s'hauria d'estendre als menjadors de les institucions públiques, especialment en hospitals i ambulatoris.

2. Paral·lelament s'hauria d'engegar una campanya de divulgació dels productes vegetals alternatius més sostenibles i més saludables que les salsitxes, hamburgueses, etc. Les hamburgueses i salsitxes vegetals poden tenir l'aparença, la textura i el sabor del seu equivalent de carn animal. Poden ser

de soia (tofu), de blat (seitan) de mongetes, de cigrons, lenties, etc ...

3. Campanya de divulgació de les llets vegetals, en substitució de la llet de vaca, perquè són més sostenibles i més saludables: llet de civada, de soia, d'avellana, d'ametlla, de castanya, d'alpiste, d'arròs, de blat, orxata de xufa, etc., que es poden barrejar i afegir vainilla, cacau, canyella, etc.

4. Facilitar que restaurants vegetarians i vegans obrin les seues portes.

5. Les institucions públiques s'haurien d'encarregar de difondre les dades abans esmentades a la població mitjançant els mitjans d'informació habitualment utilitzats per les empreses per a fer publicitat dels seus productes.

6. Taxes per la sostenibilitat: s'ha de deixar de subvencionar la ramaderia industrial intensiva o posar-se en funcionament una taxa especial sobre els productes carnis per finançar la promoció del productes vegetals.

7. Recolzar les associacions de protecció animal i ajudar-los en la seua labor de sensibilització del maltracte animal a la població. És important comptar amb els nombrosos voluntaris per a contagiar l'empatia i l'ètica cap als animals i així cuidar-los en comptes de menjar-los.

8. I recolzar els ajuntaments i atorgar-los ajudes especials per construir un refugi comarcal de benestar animal i sacrifici zero.

Gilles Denans
Enginyer

Pots trobar més informació en:

www.fao.org/newsroom/es/news/2006/1000448/index.html

<ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/010/a0701e/a0701e00.pdf>

http://elpais.com/elpais/2016/04/19/ciencia/1461074892_014972.html

www.levante-emv.com/sociedad/2014/09/14/carne-salvar-planeta/1161400.html

Lo que Alzira perdió en el Siglo XX

“¡Dios mío, que bello corría el río en su lecho, más delicioso para beber que los labios de una bella, curvado como las pulseras; rodeado por las flores como una vía láctea. Atardecía orillado por las ramas, como pestañas en torno a una pupila zarca. El viento rezaba con los ramos y cabrilleaba el oro del crepúsculo sobre la plata de su agua”.

Abú Isahaq Ibrahim Ibn Jafaya.

Alzira, 1058/1138.

Convendrán conmigo, queridos lectores, que en la actualidad no era como “más delicioso” nuestro río, para beber que los labios de una bella; ni tampoco “...el oro del crepúsculo plateado”. Los que residimos a la *vora del riu*, necesitamos perentoriamente esta limpieza. Los responsables de la misma hallarían en su cauce, árboles, ramas, cañas... y muchos “artículos” que no tienen nada que ver con la madre naturaleza; lavadoras, frigoríficos, tendremos que asistir a un “funeral”, y eso no es lo bueno para nadie. Piensen, recapaciten... y limpien.

El río, nuestro río, que crea riqueza en La Ribera, con la invasión de sus aguas casi todos los años, a pesar de que las que más conocimos los de nuestra generación en esta comarca, en 1982 y cinco años más tarde, en 1987, que sepamos, ninguna limpieza ni dragado han realizado en su cauce, por lo menos en esta comarca donde vivimos, esta institución valenciana llamada Confederación Hidrográfica del Júcar ¿?

Pero este no era el tema principal a tratar, del que me ha invitado a escribir Pedro Domínguez. Antes de dar inicio, permitanme decirles que el pecado más grande que cometió la Administración, no fue eliminar el puente que unía la Vila con el Arrabal o viceversa. Fue “tapar” el cauce de un río que

discurría por el centro de la que fue isla del Xúquer. Recordemos que las ciudades “nacen al lado del agua”. Podríamos añadir numerosos ejemplos de ciudades de todo el mundo, donde no se ha “cubierto” un río, si nos olvidamos de nuestra capital de provincia.



El proyecto del desvío de los ríos que discurrían por la ciudad y el saneamiento del centro de la misma, por donde discurría el “Barxeta” y el “Xúquer”, respectivamente, no era reciente en 1966, cuando el alcalde Bernardo Andrés Bono acometió la obra de hacer desaparecer el viejo puente de piedra, de San Agustín primero y de Sant Bernat... y les “Germanetes” después, o “pont del Arrabal”, como venía denominándose desde finales del siglo XIX. En los inicios de la media centuria de los años XX del pasado siglo,

comenzaron al practicar el relleno del cauce, tras desviar en el paraje del río, conocido por la “Caldera”, en la partida del “Alborxi” -La Torre-, según denominación arábica.

Eusebio Rosa, funcionario de la Diputación Provincial de Valencia, fue el encargado del relleno del cauce, con piedra procedente de la desaparecida “Muntanyeta del Xixerà”, ubicada al lado de l’Alquerieta, absorbida por los grandes centros comerciales. El proyecto de la urbanización completa de la avenida que aún no se le había dado nombre -se comentaba que podría denominarse “Gran Vía”,- dio comienzo el 18 de enero de 1963 y el saneamiento del primer tramo alcanzó un presupuesto de 6.525.312 pesetas, siendo otorgadas las obras, bajo subasta, a Ramón Ortega Martorell, constructor de Tous el 1 de septiembre de 1966, cuando ya se había instalado un mecano para desmontar los casalicios el 8 de octubre de 1966. El 8 de febrero del mismo año, se cortó el tránsito rodado por el desaparecido puente, donde donde discurrían las carreteras comarcales C-3320 y C-3322.

El proyecto contemplaba formar una plaza circular en la avenida, entre las calles Puente y Calderón de la Barca, que eran las calles de circulación entre las dos barriadas. En abril de 1967, las obras ya estaban avanzadas, si bien costó muchísimo hacer desaparecer el último reducto del puente, el arco mayor, recayente a la Vila. El día de la inauguración de la ya Avenida de los Santos Patronos, 21 de julio de 1967, el alcalde José Pellicer -al que le había “pasado” a mitad de los “hechos” la obra el anterior alcalde, Bernardo Andrés Bono, decía en su parlamento aquella noche: “Se cumplen ahora dos siglos y medio, cuando dos alcireños, el canónigo Cervera y el abogado Nicolás Bás, fervorosos devotos de los patronos de Alzira, levantaron sobre los pilares de este puente, unos monumentos pétreos a Sant Bernat i les Germanetes, en memoria de eterna fidelidad”.

Técnicos en la materia, y en aceptación del encargo, dictaminaron la conveniencia de evitar el paso de las aguas de nuestros ríos por el centro de la población. A mi juicio, un pecado grave. El cauce que circundaba la Vila, había quedado

en deplorable estado en todos los ordenes. Los vecinos de las casas que daban al río, arrojaban la basura el cauce que circulaba poca corriente de agua, entre otras cosas, poco saludable. Urgía un remedio, y se optó, quizás por lo más fácil, el convertir los cauces en grandes avenidas, Santos Patronos, Hispanidad y Luís Suñer... y muchos “solarets”.

Recordando algunas manifestaciones escritas por el recordado actor alcireño Vicente Aledón, decía a sus setenta y pico de años, cuando caminaba hacia los ochenta: “las galas que viste nuestra Avenida de los Santos Patronos para celebrar fiestas en su honor. Entro con los recuerdos de mi adolescencia, la inmensa y abismal transformación de esta arteria vital para nuestra ciudad. Por tanto, no muy lejos el cauce que ocupaba el espacio de la Avenida, existía una pasarela de madera, desde el solar de la calle Curtidors -carrer dels Negres- sobre el río Barxeta, que los alcireños denominábamos “barranquet”. Se extendía sobre un macizo de tierra hasta el muro del jardín de casa de los Aranda, derruida en 1971.



En el cauce del río existía un macizo central de tierra que dividía las aguas procedentes del brazo muerto del Júcar -Avda. Luís Suñer- y al final de este se unían los dos ríos que, tras pasados los arcos pétreos del pont de Sant Bernat, formaban en su parte baja una especie de pantano, cuya situación podríamos señalar entre el entonces Café -Casa de los Suñer- y lo que fue la fábrica de chocolates El Puente de los Comes -hoy un comercio sus casas- con ayuda de una escalera y desde una barquita pescaban adosados al pilote central de puente con sedales hasta de dos brazas, logrando capturas muy interesantes que la curiosidad de los transeúntes que discurrían por el puente, convertía a menudo un gratuito espectáculo, estallando en clamorosos aplausos cuando los pescadores tenían la suerte de capturar algún barbo descomunal, de los muchos que albergaban las aguas del lugar, verdadero criadero piscícola.

Posteriormente, como hemos señalado más arriba, la incuria, incivismo o la falta de servicios, hizo que la mayoría de los vecinos colindantes vertieran sus basuras al río. Con el paso del tiempo, el fenomenal vertedero se convirtió en una insalubre isla, donde creció la vegetación pantanosa, terminando así como uno de los parajes más pintorescos de la ciudad”.

Hoy, contemplando esta hermosa arteria, no podemos más que señalar que fue una barbarie cubrir el cauce de un río que discurría por el centro de la población, sacrificando además, un milenario puente de piedra. No podemos más que sentir un legítimo orgullo, mezclado con un regusto amargo, porque toda esta belleza, esta grandiosidad, éste estar y contar entre las ciudades de nuestra época, sea en cierto modo a costa de la muerte de aquella, más arcaica, más pobre, más sencilla, pero menos ambiciosa. Solo que como el que traza estas líneas, comienza a ser mayor a causa del tiempo transcurrido, pueden, porque se han desarrollado al socaire de esa transformación, permitirse un pequeño desahogo de sentir como un pinchazo de trasnochada añoranza.

Una curiosa anécdota ocurrió poco antes de comenzar las obras del cubrimiento de los ríos. Al final de la actual Avenida, junto donde estuvo el teatro-cine de verano Casablanca -lamentablemente desaparecido en febrero de 1976- existía un campo propiedad de los hermanos Peris -conocidos por el sobrenombre de “Fava”- . También en la hoy plaza del Reino, desde la acera situada al Norte de la fuente instalada el centro del cuadrilátero, hasta la calle Pere Morell, donde existía un campo de mandarinas comunas, también de los hermanos Peris. Le preguntaban a Parra, encargado de las obras del ayuntamiento “Xe, Parreta, ¿què es això de l'avinguda?. A lo que el buen hombre contestaba: “Xe, de Fava a Fava”. Es decir de un extremo al otro del cauce del río.

Recabando un poco de historia del desaparecido Pont de Sant Bernat, les contaremos que, el puente que fue de San Agustín, no siempre fue en su totalidad de materia pétreo, sino como requería a las épocas por las que ha pasado, hubo de disponer de una parte durmiente o colgante de madera con la que se pudiera suprimir el paso a conveniencia de la Vila. En esta parte durmiente o colgante, por ser de madera, necesariamente una vez u otra había de estropearse o pudrir y ello ocurrió en el siglo XVIII, cuando del Cabildo celebrado por el Concejo, Justicia y Regimiento de Alzira, acordó el 16 de mayo de 1747 “dar comisión” y facultad al Alcalde Mayor para que se presentase por escrito al Capitán General de Valencia, pidiendo permiso para ejecutar su nueva construcción y evitar los daños y prejuicios de que su ruina pudieran, ocasionarse, por ser único tránsito de la carretera a Madrid, Alicante y otras partes. El escrito presentado a la autoridad correspondiente, fue el siguiente, cuya parte esencial decía: “Que pasado el puente fabricado sobre el río Júcar que divide el arrabal de -San Agustín, que erigió don Diego Ozoman, su corregidor y gobernador, un puente durmiente de madera, y en él, uno levadizo para cerrar el paso y puerta en caso de necesidad, cubriendo el foso que se ejecutó para la comunicación por el de las aguas del río, el cual se halla en tanto peligro de arruinarse, que según el parecer de los Maestros, es milagroso que se sostenga y que

con cualquier peso grave que le abrume, no venga a tierra; y aunque para conservarle ha practicado la Vila todas las diligencias posibles, expendiendo en ellas repetidas sumas, en los reparos de varias tablas, vigas y otros instrumentos.

El ayuntamiento de Alzira, por su cuenta, no podía construir de nuevo casi totalmente el puente destruido por soldados franceses en 1813, cuando casi terminaba la guerra de la Independencia. Por ello, el Real Patrimonio de la Corona, se incautó de dicho puente en 1817, comunicando esta decisión al ayuntamiento. Comenzaron inmediatamente las obras de reconstrucción que consistieron en la total fabricación de su gran arco recayente a la parte de la Vila, desapareciendo el durmiente de madera que para la defensa y aislamiento de la Vila, formó parte integrante del mismo.

Triunfó la estructura del puente de San Bernardo y este quedó terminado como se podía ver en 1821, sin que el río con su fuerza en las posteriores y grandes avenidas pudieran con él. Del poder del Real Patrimonio de la Corona, pasó a poder del Estado, y este, para resarcirse en parte del gran gasto tenido en las obras, estableció un impuesto llamado “pontazgo”, que se pagaba por el portador de todo vehículo o caballería al intentar realizar el paso en un sentido u otro, hasta que, mediante escritura de 25 de julio de 1872, autorizada por el notario público de la Administración Económica de Valencia, don Gabriel Brusola, fue cedido a perpetuidad juntamente con el de San Gregorio, al ayuntamiento de Alzira, conforme a la Real Orden dictada el 10 de los mismos mes y año, según es de ver del oficio que la Dirección General de Propiedades y Derechos del Estado, se recibió en el ayuntamiento de Alzira. De conformidad con el dictamen emitido por las secciones de Hacienda y Ultramar y de Gobernación y Fomento del Consejo de Estado, se ha servido resolver que se cedan gratuitamente al ayuntamiento de Alzira, los puentes denominados de San Agustín y San Gregorio.

Alfonso Rovira
Cronista Oficial de Alzira

Excesos urbanísticos en La Ribera Alta

RESUMEN

En este documento se analizan los excesos urbanísticos llevados a cabo en la comarca de La Ribera Alta (Comunitat Valenciana) España, profundizando en la capital, Alzira. Dicho análisis se lleva a cabo a partir de los datos proporcionados por el instituto nacional de estadística (INE) por el *Banc de dades Municipal* de la Generalitat Valenciana (GVA) de notas de prensa local y de las imágenes de Google Earth.

Se concluye que, no existiendo demanda real, se urbanizó en exceso tanto suelo urbano como residencial. Siendo sus consecuencias inmediatas, no sólo la reducción de terreno agrícola, sino el abandono y vandalización de parte de las infraestructuras construidas, además de un incremento en los gastos de iluminación y mantenimiento de las nuevas zonas que repercute directamente en la población afectada.

INTRODUCCION

La Ribera Alta⁹⁵ es una comarca de la provincia de Valencia formada por 35 municipios. Ocupa 970.04 km² de superficie y su población es de 220.161 habitantes siendo las tres poblaciones con mayor número de habitantes, Alzira, Algemesí y Carcaixent.

EL PARQUE DE VIVIENDAS

El número total de viviendas, de La Ribera Alta, es de 115.410 de las cuales el 75% son lo que se conoce como vivienda principal, el 9% corresponden a segunda residencia y el 16% están vacías (Fuente: INE. Censos de población i vivienda (2011)) Comparando dichos datos con los de la

⁹⁵ Banc de dades Municipal GVA (2017)

provincia, se observa que el porcentaje de viviendas principales y vacías en la comarca de La Ribera Alta está por encima de la media a nivel provincial (15%) y a nivel de comunidad (11%). Si se analizan en profundidad los tres municipios con mayor número de habitantes, se observa que el caso más escandaloso corresponde a de la ciudad de Carcaixent con un 27% de viviendas vacías (figura 1)

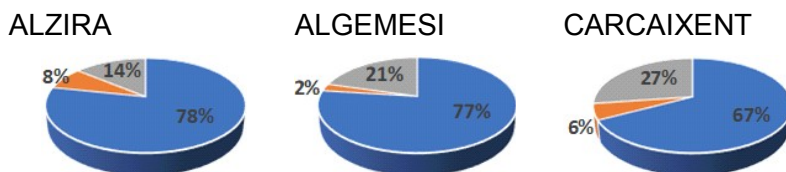


Figura 1. Porcentaje de viviendas en los tres municipios de La Ribera Alta con mayor número de habitantes. Elaboración propia a partir INE (2.011)

Un caso paradigmático de la burbuja inmobiliaria que azotó la Comunidad Valenciana es el del Polígono de Tulell, en Alzira, donde a pesar de la inexistencia de demanda de nueva vivienda, la asociación de propietarios de las 42,25 Ha de superficie del polígono, consiguió a finales de los noventa la aprobación definitiva, por parte de la corporación municipal, de un proyecto de urbanización que reclamaban desde los años setenta. Un proyecto que, además de 25.500 m² de aparcamiento subterráneo (1160 plazas) bajo un bulevar central en el que los árboles brillan por su ausencia, preveía edificar 20.000 nuevas viviendas y que, tras las airadas protestas de ciertos sectores de la población, quedó rebajado a 5.000. El proyecto de urbanización fue recepcionado en 2.010, en plena crisis del sector.

Finalmente, en la que prometía ser el *“área de concepción moderna, proyectada con amplias zonas verdes y multitud de servicios comerciales, culturales y deportivos, como el auditorio y palacio de congresos o el campus*

universitario”, apenas se han construido dos edificios de uso residencial, tal y como puede verse en la figura 2, uno de los cuales está completamente vacío y tapiado.



Figura 2. Vista de Tulell, (8/03/17)

Mención aparte merecen la multitud de *PAIs* que iban a ser desarrollados por toda la comarca, comenzando por aquel situado en pleno corazón de *La Casella*, que finalmente fue desestimado tras una fuerte oposición ecologista y ciudadana. Otros como el de SOS, el de Bollo, el de la Garrofera, etc., que no hacían ninguna falta y quedaron en papel mojado tras el estallido de la burbuja inmobiliaria, fueron anulados recientemente.⁹⁶

EL SUELO INDUSTRIAL

En cuanto a la superficie industrial, según los datos proporcionados por la GVA, la comarca cuenta con 10.895.749 m², lo que representa el 1,12 % respecto a la superficie de la misma distribuidos en 52 polígonos industriales.

⁹⁶ <http://www.lasprovincias.es/ribera-costera/201703/30/alzira-aprueba-revision-pgou-20170330004730-v.html>

La tabla 1 representa la distribución de este suelo industrial. En dicha tabla se puede observar que Alzira es el municipio con mayor porcentaje de suelo industrial, que con 5 polígonos industriales y 2.097.581 m² representa el 19.25% del suelo industrial de la comarca, seguido de Algemesí, con 6 polígonos industriales (12.24% del suelo industrial de la comarca).

En el caso de Alzira, a los 2.097.581 m² de suelo industrial de la tabla anterior hay que añadir el polígono industrial de “el Plá” recepcionado por el ayuntamiento de Alzira en octubre de 2011 y que no se incluye en los datos de la misma.

Municipios	Nº polígonos industriales	Superficie total (m ²)	% superficie industrial
Alberic	4	919,826	8,44
Alcúdia, L'	3	785,523	7,21
Algemesí	6	1,333,491	12,24
Alginet	5	833,397	7,65
Alzira	5	2,097,581	19,25
Benifaió	3	492,425	4,52
Benimodo	2	167,936	1,54
Benimuslem	1	72,704	0,67
Carcaixent	1	286,324	2,63
Càrcer	1	60,699	0,56
Carlet	3	848,658	7,79
Catadau	1	49,134	0,45
Cotes	1	24,203	0,22
Guadassuar	2	875,316	8,03
Massalavés	2	506,187	4,65
Montroi/Montroy	1	61,971	0,57
Montserrat	2	220,108	2,02
Pobla Llarga, la	2	302,907	2,78

Sant Joanet	1	71,365	0,65
Senyera	1	145,638	1,34
Sumacàrcer	1	17,360	0,16
Tous	1	15,794	0,14
Turís	1	471,304	4,33
Villanueva Cast.	2	235,898	2,17
TOTAL	52	10.895.749	

Tabla 1. Municipios de La Ribera Alta con suelo industrial.
Banc de Dades Municipal (2008)

La figura 3 muestra en color rojo la superficie industrial correspondiente al término municipal de Alzira. En esta imagen se puede apreciar que la superficie industrial es prácticamente equivalente a la superficie de uso residencial, de color naranja.

La necesidad de construcción de el nuevo polígono “El Pla”, con más de un millón de metros cuadrados y una inversión de 65 millones de euros, era más que cuestionable habiendo suelo industrial disponible en el polígono de la carretera de Albalat con una superficie de 1.4 millones de metros cuadrados, y así ha quedado demostrado con el paso del tiempo, ya que a fecha de hoy apenas se han instalado actividades industriales, tal y como puede verse en la imagen de la figura 4.

Esta intervención no sólo supuso la eliminación de una gran superficie de tierras cultivadas, sino que a fecha de hoy requiere de un mantenimiento e inversión en iluminación de sus viales que repercute directamente en la población de Alzira.

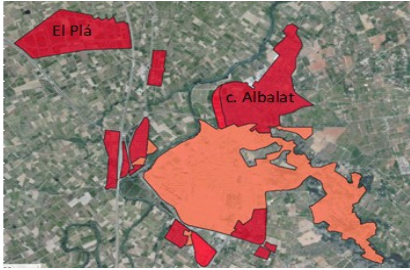


Figura 3. Suelo industrial de Alzira. (rojo) y suelo residencial (naranja). Fuente geoportal.alzira.es



Figura 4. Polígono de "El Plá" marzo 2017

CENTRO COMERCIAL VILELLA

Otra intervención digna de mención corresponde al proyecto de centro comercial de Vilella, proyecto que iba a *"dinamizar y dar riqueza a Alzira y la comarca"*

El complejo, con una superficie de 130.000 metros cuadrados iba a albergar además de un Supercor, unos 120 locales destinados a la alimentación moda, juguetes, deportes, joyería....

El proyecto incluía el Museo de las Artes Audiovisuales y el circuito de karts de Carlos Sainz, entre otros, siendo las previsiones de generación de empleo de 800 a 1.000 puestos de trabajo.



Figura 5. Área comercial de Vilella.

En la figura 5, puede observarse el terreno cultivado previo a la actuación, y el bosque de pilares de hormigón que ha quedado tras el abandono del mismo.

CONCLUSIONES

Es evidente que, tal y como muestran los datos, y las imágenes, se ha destruido una gran cantidad de suelo agrícola para aumentar el parque de viviendas y el suelo industrial sin que hubiera una demanda real, y la prueba está en que Carcaixent, uno de los municipios que más creció durante la burbuja inmobiliaria, tenía en 2011 un 27% de viviendas vacías.

A esta realidad hay que añadir los metros cuadrados del nuevo suelo urbano, en el que se realizó la instalación de abastecimiento de agua y electricidad, la red de saneamiento, se ejecutaron las calzadas, el encintado de aceras e iluminación pública, y que ven crecer día a día cañas y demás matorrales (Léase el barrio de Tulell en Alzira o el bulevar del apotecari Bodí en Carcaixent)

En estas nuevas zonas urbanizadas, tanto el mobiliario urbano, como las instalaciones están totalmente expuestas al vandalismo sufriendo un deterioro acelerado por falta de uso y abandono. Situación que, desgraciadamente, se repite en los polígonos industriales fantasma.

Además del coste económico y la huella de carbono que han supuesto estas intervenciones, hay que añadir los costes de mantenimiento de las mismas: iluminación y limpieza de los nuevos viales, apenas transitados y sin uso.

Sirva este documento de denuncia y recordatorio en un futuro para no repetir errores del pasado.

Arianna Guardiola-Villora
Dra. Arquitecta. Profesora de la UPV

Seguim rebutjant el PAI del *Manhattan*

No contents amb els molts solars abandonats i les moltes cases buides que hi ha per tot el terme municipal, l'ajuntament de Cullera vol ressucitar el PAI del "*Manhattan*"⁹⁷, malnom pretensiós i ridícul del macroprojecte que planejava construir altres 33 edificis de 25 altures, més dos hotels de 40 plantes, més un macro port junt la desembocadura del riu Xúquer, l'únic trosset de platja que queda sense formigonar a Cullera... Un vertader disbarat, sobretot després de l'esclafit de la bombolla immobiliària.



El PAI fou subscrit pel consistori i la Generalitat en 2003 i ratificat en 2004, amb Blasco de Conseller del Territori, un referent molt apropiat. I l'ajuntament actual, endeutat per la nefasta gestió de l'anterior, deixa ara sense efecte aquell acord amb la intenció que els propietaris dels terrenys assumisquen el PAI i impulsen les obres. Diuen que això els permetrà estalviar 1'9 milions d'€; de la destrossa ambiental, la possible il·legalitat i la probable inviabilitat del negoci no en

97 www.levante-emv.com/ribera/2018/02/01/cullera-cede-urbanizacion-manhattan-iniciativa/1673704.html

diuen res...

Doncs bé, Ecologistes en Acció del PV ja vàrem plantejar un recurs en 2011 i el jutjat del contenciós nº2 de València ho va desestimar dos anys després, amb un procediment que podria haver estat viciat. A continuació transcrivim la resposta que donàrem en el seu dia a l'auto judicial, perquè lamentablement torna a estar de plena actualitat:

“En abril de 2011 la Federación de Ecologistas en Acción del País Valenciano interpuso recurso contencioso administrativo contra la aprobación del PAI del sector NPR-5 Vega, también llamado “Manhattan” por el Ayuntamiento de Cullera, e indirectamente contra los instrumentos de ordenación y planificación (Plan Parcial y PGOU) aprobados con anterioridad por la Administración Autonómica.

Ese proyecto urbanístico, promovido por el Ayuntamiento de Cullera por gestión directa, supone la construcción de decenas de rascacielos de hasta 40 plantas en una zona litoral y de la desembocadura del Río Júcar, así como la de un macropuerto deportivo. El proyecto está situado parcialmente en la zona de servidumbre del dominio público marítimo-terrestre (DPMT) e íntegramente en la denominada zona de influencia del mar (franja de 500 m tierra adentro a partir de la línea del deslinde del DPMT).

Los ecologistas no entendemos ni compartimos la sentencia dictada por magistrada y creemos que el procedimiento judicial podría estar viciado. La sentencia da por cierto que el proyecto urbanístico se impugna porque:

El PGOU de 1965 del municipio de Cullera clasificaba los terrenos (Sector NPR-5) como suelo urbanizable, sin aprobar ningún instrumento de ordenación que programara el sector.

El PGOU del 1995, establecía una edificabilidad que fue incorporada al PGOU de 1995, a pesar que los terrenos seguían sin estar programados.

Posteriormente mediante Acuerdo de la Comisión Territorial de Urbanismo de 5 de diciembre de 2007, se programa el suelo mediante la aprobación del correspondiente Plan Parcial.

La sentencia rechaza el argumento esgrimido por los ecologistas, que de acuerdo con la Ley de Costas, los terrenos que a la fecha de su aprobación (28-7-1988) no estuvieran programados debían adaptarse a dicha ley, aplicándose las limitaciones establecidas a las propiedades colindantes al DPMT. La desestimación de la Jueza se argumenta señalando que la Ley de Costas no es aplicable en aquellos supuestos que implique tener que indemnizar a los propietarios del suelo por la privación de derechos urbanísticos patrimonializados, es decir, consolidados. Ese supuesto se da cuando se priva de los derechos urbanísticos a las edificaciones existentes y legales. Caso que no ocurre en el sector “Manhattan”, que ni siquiera a fecha de hoy cuenta con edificaciones consolidadas, y patrimonializadas por sus propietarios.

Así pues el PGOU de 1995, debería haber adaptado el sector a la Ley de Costas, porque si a fecha de hoy no existen edificaciones que debieran ser indemnizadas de acuerdo a la Ley de Costas, no es posible que existieran en el año 1995.

Para justificar que el sector NPR 5 tenía la consideración de suelo urbanizable programado, por estar clasificado en el PGOU de 1965 como Reserva Urbana la sentencia dice que lo es en aplicación del artículo 3 del RDL 16/1982 y su remisión al artículo 84 del RD 1346/1976 por lo que su régimen urbanístico era el de suelo urbanizable programado.

Dicho precepto establece: “Se considera como suelo urbanizable los terrenos que, no reuniendo las características señaladas en el artículo anterior, ni estando incluidos en la correspondiente delimitación del suelo urbano, se encuentren clasificados como urbanos o de reserva urbana en los Planes generales o, en su caso, en las normas subsidiarias de

planeamiento municipal, aún no adaptados.

El suelo urbanizable estará sometido al régimen establecido en el art. 84 de la Ley del Suelo. (...)” y precisamente este artículo 84 regula el régimen del suelo urbanizable programado, extremo con el que los ecologistas no estamos de acuerdo.

La Sentencia, sin embargo, omite su cita textual que dice:

“Artículo 84. 1. El suelo urbanizable programado estará sujeto a la limitación de no poder ser urbanizado hasta que se apruebe el correspondiente Plan Parcial. Entretanto, no se podrán realizar en él obras o instalaciones,”

Por otra parte, a la aprobación del PGOU de 1995, no era de aplicación el RDL 16/1982, porque fue expresamente derogado por la Ley del Suelo de 1992, que no reconocía los derechos a edificar de los propietarios mientras no se hubieran cumplido los deberes urbanísticos, es decir, programar y urbanizar los terrenos.

Además el recuso se fundaba en la infracción del artículo 30.1.b) de la ley de Costas, que prohíbe que se formen pantallas arquitectónicas o acumulación de volúmenes en la zona de influencia marítima, estimando que se producen cuando la densidad de edificación es superior a la media del suelo urbanizable programado o apto para urbanizar del municipio. Ecologistas en Acción estima que la construcción de decenas de rascacielos (algunos hasta de 40 plantas) en una zona litoral y de la desembocadura del Río Júcar, situado íntegramente en la denominada zona de influencia del mar, supondría la construcción de una verdadera “muralla” que apantallaría la visión del litoral por una acumulación de volúmenes y la densidad de las edificaciones superaría la densidad media del término municipal.

Para probar esto la representación ecologista propuso las correspondientes pruebas, que fueron rechazadas en su totalidad por la Jueza. Ahora la magistrada paradójicamente

afirma en la Sentencia que los ecologistas no aportaron prueba alguna que demostrara ese apantallamiento, por el contrario estima que el Ayuntamiento sí aportó un informe del arquitecto municipal que lo niega. Por cierto, el informe del arquitecto municipal (Luis J. Latorre), que no reproduce la sentencia. se reduce a afirmar sin ninguna justificación que “... las futuras edificaciones no tendrán el carácter de pantallas arquitectónica, sino edificaciones en altura” (sic).

La tramitación del procedimiento judicial y esta sentencia, en opinión de los ecologistas, pudiera ser viciosa e irregular por lo que se reservan el derecho de apelar a un tribunal de segunda instancia que revise este procedimiento y aplique correctamente la legislación vigente.”

I de fet apel·làrem al Tribunal Superior, el qual va contestar anys després rebutjant també el nostre recurs i condemnant-nos a pagar les costes... A Espanya tenim una “justícia” que fica en la càrcel a rapers o titellaires, o a una mare que compra bolquers amb una targeta trobada⁹⁸, mentre deixa tranquils i vivint a costa del poble a lladres de classe alta com l'Urdangarin o presumptes corruptes com M. Rajoy o F. Pérez, per exemple.

Ecologistes en Acció

98 www.lasexta.com/noticias/sociedad/madre-ingresara-prision-comprar-panales-tarjeta-que-encontro_20130130572819df6584a81fd8857874.html

Cràters, pedreres, ruïnes, ..., la cara més bruta de l'urbanisme salvatge

La bombolla immobiliària i el seu esclafit van deixar per tota Espanya i també a La Ribera, a més d'un immens forat negre en les finances públiques i privades, un muntó de polígons industrials, urbanitzacions i altres construccions abandonades sense acabar. És la cara visible de l'avarícia, l'especulació, la imprevisió i la insostenibilitat de la política urbanística salvatge i corrupta que hem patit durant les passades dècades.

Però encara hi ha més impactes ambientals del devastador tsunami urbanístic, molt greus però difícils de veure pels *urbanites*, cal traure-los a la llum i raonar què podem fer amb ells ara. Veiem alguns dels casos més impactants:

a) **Cràters del Magre:** Al N de Carlet hi ha nombroses pedreres gegants a les dues vores del riu Magre. La més gran té uns 500 m de llargària, 200 m d'amplària i 20 o més de fondària. Al S també hi ha algunes altres, encara que menors.



La primera impressió en vore-les és de perplexitat, sembla increïble que a La Ribera hi haja coses així. Tan bestials són que segurament han penetrat la capa freàtica i tenen aigua tot l'any. Algunes estan a la vora d'un camí públic, separades simplement per un muntó de terra i una lleugera tanca metàl·lica, amb cert perill per als que passen. Hi ha *cràters* que pareixen abandonats i no es fa res per restaurar-los, ni tan sols per dissimular un impacte tan gran que probablement es veuen des de l'estació espacial europea.

Són legals estes barbaritats? A la vora del riu?

Doncs els veïns haurien de demanar explicacions a l'Empresa, l'Ajuntament, la Conselleria i la Confederació. Estan tots els clots en actiu? Què passa amb l'aqüífer? I amb el riu? Han restaurat algun clot? Hi ha algun projecte de restauració? Què va a passar en aquesta zona quasi llunar quan acabe l'explotació? Quan finalitza el permís per destrossar-ho tot així? I quin control públic hi ha i ha hagut durant tot el temps que estan devorant els camps i el riu?

b) Pedreres pertot arreu: Una al N de Sellent i una altra al S. La gran pedrera situada al O de Corbera, famosa per la lluita que han dut a cap els habitants del municipi perquè la tanquen definitivament, cosa que segons diuen va a ocórrer enguany. La del S de Llaurí, tremenda també. La que està al costat de Tossalnou. La situada al O de Benimodo.

I d'altres menors repartides per moltes muntanyes i muntanyetes de la comarca, la majoria de les quals estan ja abandonades. En algun cas han arribat fins i tot a acabar completament amb la muntanyeta, tal i com ha passat amb la que hi havia on ara està el centre comercial del N d'Alzira.

Hi ha pertot el territori, les majors tenen centenars de metres de diàmetre i les menors desenes. Són arrapades a la capa viva, vegetal, que cobrix la Terra, ferides en la pell de la Biosfera que mostren clarament com venim tractant nosaltres, els éssers humans, a la mare que ens dóna la vida...

Òbviament caldria vore en cada cas la situació legal, el termini dels permisos, els projectes de restauració, el compliment de les obligacions legals, etc. Cosa que haurien de controlar estrictament les autoritats implicades, d'ofici, perquè és la seua responsabilitat.

c) **Edificis abandonats, ruïnes, etc:** Com per exemple els galliners de Suñer al Respirall d'Alzira, un edifici enorme, fantasmal, abandonat des de fa dècades, perillós i una taca brutíssima per al paisatge. Quina legislació se li aplica a un monstre així? Com està catalogat aquell sòl? Qui és el responsable d'açò? Ningú s'ha de fer càrrec de retornar el lloc al seu aspecte original? ...

I si aquell cas és antic, el de Vilella, també a Alzira, és recent i tothom el coneix perquè està al costat del passeig del colesterol (carril-bici Alzira-Carcaixent). Uns 50.000 m² formigonats i abandonats on abans hi havien més de 50 fanecades de terres fèrtils⁹⁹, tot un èxit de l'urbanisme salvatge riberenc. Quants milions ens ha costat a tots? Perquè al final va ser un altre forat de Bankia que ens han fet pagar a tots. Qui és ara el responsable de tal atemptat ecològic? Com es pot neutralitzar o almenys minimitzar l'impacte ambiental que té? Què pensen fer les autoritats al respecte?

Etc. Etc. Etc.

Tal vegada hauríem de ficar un bon muntó d'enderrocs a l'entrada de cadascun dels nostres pobles per no oblidar les barbaritats urbanístiques que s'han fet ací durant les passades dècades, una espècie de monument a la irracionalitat, l'estupidesa, la corrupció i els ionquis dels diners... Potser així no se'ns oblidaria i, amb un poc de sort, no tornaríem a fer més burrades com aquestes.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

99 Allí hi havia un hort on vivia gent que no volia abandonar-lo i finalment els tiraren fora per la força, amb manament judicial inclòs...

Quant suavitzen el clima els arbres urbans?

Per comprovar-lo directament, tres alumnes d'ESO i un professor de FQ hem agafat un termòmetre d'infrarojos i ens hem passejat pel barri on està el nostre Institut, mesurant les temperatures dels diferents components vegetals i minerals d'aquest espai urbà.

El termòmetre d'infrarojos és molt pràctic perquè mesura a distància i quasi instantàniament. Els infrarojos són raigs electromagnètics invisibles a l'ull humà però la nostra pell és relativament sensible i els detecta, per exemple, quan ens fiquem prop d'un radiador. El termòmetre funciona apuntant a l'objecte (que ha d'estar situat entre 0'10 i 5 metres), recollint la radiació infraroja procedent d'ell i concentrant-la amb una lent sobre un dispositiu intern, el piròmetre, que la transforma en un corrent elèctric proporcional a la temperatura de l'objecte, de manera que amb un calibratge adequat el senyal elèctric ens dóna directament la temperatura.

Així doncs, equipats amb el termòmetre d'infrarojos, un quadern i un boli, dos matins diferents recorreguérem el descampat del Tulell. Primer mesuràrem les temperatures dels elements que seguien en l'ombra i havien estat perdent calor durant tota la nit, de forma que es trobaven a temperatures baixes. Després continuàrem per la zona assolellada, on ja estaven unes hores rebent el sol i per tant calfant-se i pujant la seua temperatura.

De nit, els cossos emeten energia electromagnètica i baixen les seues temperatures. De dia, encarats al Sol, absorbixen més energia de la que emeten i pugen les seues temperatures; quan el sol declina es desaccelera el calfament, fins que arriba al màxim i després, ja de nit, les temperatures comencen a baixar. És una oscil·lació cíclica diària que es pot veure en les dades que pren y publica cada hora l'estació de Qualitat de l'Aire d'Alzira¹⁰⁰ o simplement en les previsions

¹⁰⁰ www.agroambient.gva.es/ca/web/calidad-ambiental/datos-on-line

locals de l'Agència Espanyola de Meteorologia¹⁰¹.

Les mesures obtingudes foren aquestes:

(18-XII, 10:21 a 12:20)

(°C)	Palme- ra W.	Herba I	Herba II	Savin a	Herba III	Herba IV
planta	11,8	10,6	10,2	12,8	12,2	13,2
terra	7,3	7,3				
formigó		6,4	6,0	7,7	6,0	10,6
asfalt		8,4				
	ombra	ombra	ombra	ombra	ombra	ombra

Xop	Tama- rix	Xop	Sàlvia	Romer	Xaca- randa
19,4	15,7	11,8	19,0	18,7	14,4
23,8	19,0		25,3	25,1	
		17,6	20,8		17,5
		18,2			
sol	sol	sol	sol	sol	sol

(25-XII, 13:30h)

Pal- mera	Her- ba	Ar- bret	Her- ba	Sa- vina	Her- ba'	Ble- da	Pal- mera	Xop	Ble- da	Sàl- via	Ro- mer
7,4	6,8	9,0	6,8	8,4	8,2	6,7	16,3	15,0	17,1	15,0	17,2
1,7					1,9	2,0	20,4	19,3	18,0	17,4	20,5
1,3		2,7		2,4	1,8	1,5	22,3				15,5
3,5					2,8	3,4			18,2		17,5
om- bra	om- bra	om- bra	om- bra	om- bra	om- bra	om- bra	sol	sol	sol	sol	sol

101 www.aemet.es/es/eltiempo/prediccion/municipios/horas/alzira-id46017

Mitjanes dels dos dies

T mitjanes (°C)	ombra	sol
plantes	9,7	16,3
substrats	5,0	19,9
diferència	+4,7	-3,6

En l'ombra, on ha estat baixant la temperatura durant tota la nit, les plantes tenen al principi del matí 4,7°C més que els diferents substrats minerals: terra nua, vorera de formigó i asfalt. I al Sol, on ja estan calfant-se unes quatre hores, les plantes tenen 3,6°C menys que els substrats minerals. Per tant **l'oscil·lació tèrmica és 8'3°C menor en les plantes que en els substrats inerts.**

Són resultats obtinguts en un lloc i moment concrets, caldria analitzar les temperatures dels diferents elements durant tot un dia, en més llocs i estacions per tindre una idea general. També caldria mesurar la humitat existent i altres paràmetres climàtics, i veure si hi ha diferències segons el tipus de plantes, però aquests resultats indiquen clarament que **les plantes suavitzen el clima.**

En conseqüència, **les plantes autòctones són molt recomanables perquè amb elles no tindríem tanta calor en estiu ni tant de fred en hivern**¹⁰². El cas contrari i extrem el tenim al desert on, amb l'absència de plantes i masses d'aigua, les temperatures oscil·len molt més, potser el doble.

Ara hauríem d'esbrinar per què ocorre així. Una suposició raonable seria per l'aigua que contenen les plantes, ja que l'aigua també regula i suavitza el clima, i tindríem que comprovar-lo amb nous experiments i mesures, avaluant si pot haver-hi algun altre factor més. Però tot això ho deixem per al curs que ve...

Sara, Cèlia, Àlvaro i Pedro Domínguez

¹⁰² Per esta i altres raons es recomana que les ciutats tinguin entre 10 i 15 m² de zones verdes per persona, cosa que ací poques ho complixen...

La central nuclear de Cofrents

No està en la nostra comarca, però la tenim a 40 km de Tous i Montroi, 42 de Catadau, Montserrat i Antella, 47 de Carlet, L'Alcúdia i Alberic, 55 d'Algemesí, Alzira, Carcaixent i Manuel, 64 de Sueca i Llaurí, 69 de Cullera, ... I com tothom sap, eixes distàncies no són res en cas d'accident greu, per això la central nuclear de Cofrents és un altre dels grans problemes ambientals de La Ribera, perquè:

1. LA CN DE COFRENTS GENERA RESIDUS MOLT PERILLOSO: Els residus radioactius que produeixen les centrals nuclears (CN) resulten altament perillosos per a la vida perquè poden matar les cèl·lules o fer-les degenerar fins a originar malalties tan greus com el càncer, fins i tot afecten la reproducció perquè danyen l'ADN i provoquen malformacions genètiques. També en les etapes prèvies d'extracció i preparació del material fissionable, i en la final de clausura de la central es generen quantitat de residus radioactius.

2. ELS RESIDUS NUCLEARS SERAN PERILLOSO DURANT MIL·LENNIS: Aquests residus, que contenen el 95% de la radioactivitat del combustible original, no poden ser eliminats o desactivats artificialment de cap manera, tan sol podem tancar-los en recipients hermètics perquè no escapen al medi ambient i esperar que ells sols es desactiven. Però alguns tenen una existència llarguíssima, com l'isòtop 239 del plutoni (Pu-239), que tarda 240.000 anys en reduir la seua radioactivitat a la mil·lèsima part...

3. LES GENERACIONS FUTURES NO TENEN PER QUÈ REBRE ELS RESIDUS NUCLEARS: La perillosa i duradora herència que deixaran les CN actuals haurà de ser vigilada i mantinguda aïllada durant mil·lennis pels nostres fills, néts, besnéts, rebesnéts i moltíssimes més generacions posteriors, que hauran de fer-se càrrec dels residus radioactius sense haver produït ni un sol nanogram d'ells. És absolutament injust i mancat de tota ètica.

4. ELS RESIDUS NO ES MANTINDRAN AÏLLATS DURANT TANTÍSSIM DE TEMPS: De fet els 220.000 bidons amb residus radioactius que foren llançats a la Fossa Atlàntica durant la segona meitat del segle XX presentaven ja signes de corrosió als pocs anys, com va gravar Jacques Cousteau. I la mina de sal alemanya d'Asse II on es guardaren residus nuclears durant els anys seixanta, creient que allí estarien segurs indefinidament, té filtracions d'aigua i està enfonsant-se a poc a poc, de manera que han d'extraure's els 126.000 bidons radioactius soterrats abans que col·lapsi. Són dos exemples que demostren la inseguretats de les "solucions" que es donen a tals residus.

5. ELS ANYS D'ÚS SÓN RIDÍCULS COMPARATS AMB ELS DE PERILL I VIGILÀNCIA: Aprofitar aquesta font d'energia en una CN durant 35 anys i deixar uns residus perillosos que hauran de ser vigilats i aïllats, cosa pràcticament impossible, durant 240.000 anys o més resulta completament desequilibrat, absurd, irracional. I si es valora econòmicament aquest treball extra de milers d'anys i generacions, el cost de l'energia nuclear és astronòmic.

6. AQUESTS RESIDUS PERMETEN LA PROLIFERACIÓ DE BOMBES NUCLEARS: Per si tot l'anterior fóra poc alguns isòtops radioactius, com l'esmentat Pu-239, s'utilitzen per a fabricar bombes termonuclears, de manera que afavoreixen la proliferació de tals armes de destrucció massiva i compliquen el cada vegada més inestable equilibri de la pau internacional. Una altra raó de pes per a tancar les CN.

7. CONSTRUIR EL MTI AUGMENTARÀ LA GENERACIÓ DE RESIDUS: La CN de Cofrents té les piscines de residus radioactius al 90% i li queda espai suficient per emmagatzemar els que produirà fins al 2021, quan caduca l'actual permís de funcionament, però Iberdrola demana construir un magatzem temporal individualitzat (MTI) amb la finalitat implícita d'allargar encara més la pròrroga de funcionament. La CN va caducar i hauria d'haver tancat en

2011, tal com estava previst quan es va construir; això no obstant va rebre un permís extra d'altres 10 anys més, un regal per a Iberdrola de 10.000 milions d'€ per obra i gràcia del ministre que va dimitir per tenir societats en paradisos fiscals... I no contents amb això ara volen el MTI per a prorrogar uns quants anys més el negoci nuclear, la seua avarícia no té límit, però allargar el funcionament de la CN augmentarà la quantitat de residus radioactius que va a deixar, la qual cosa resulta inacceptable.

8. EI MTI DEMOSTRA EL FRACÀS EN LA GESTIÓ DELS RESIDUS NUCLEARS tal com s'ha vist en els canvis i la paràlisi del Magatzem Temporal Centralitzat proposat a Villar de Cañas i on sembla que finalment no es farà perquè la geologia de la zona és inestable i la població veïna i les autoritats autònomes s'oposen. Això es una mostra de la manca de planificació en una activitat de les més perilloses i amb grans riscos per a la ciutadania i el medi ambient, i posa de manifest que la CN de Cofrents no ha d'allargar la seua vida operativa, perquè a més hi ha alternatives òptimes.

9. EL MTI AUGMENTARÀ TAMBÉ EL RISC D'ACCIDENT NUCLEAR MÀXIM: La CN de Cofrents va ser dissenyada a finals dels anys 60, obtingué el permís de construcció del Ministeri d'Indústria en 1972 i entrà en funcionament en octubre de 1984, arribant a plena capacitat de producció en gener de 1985, amb una potència de 992 MWe, que posteriorment va ser ampliada fins als 1.110 MWe. L'autorització de funcionament corresponia a un període de 25 anys i no obstant en març de 2011 es va prorrogar fins l'any 2021, data en la qual la CN arribarà als 37 anys de funcionament, un període molt superior a l'edat mitjana de tancament de les centrals nuclears europees, que l'Agència Internacional de l'Energia situa en els 25 anys.

Els promotors de les CN, amb el seu Informe Rasmussen, deien que la probabilitat d'un accident màxim amb fusió del nucli del reactor era d'1 en 1.000.000 d'anys per cada CN, 1 en 2.300 anys per a totes les actuals; però amb els terribles



accidents de Maiak (URSS, 1957), Harrisburg (USA, 1979), Txernobil (Ukraina, 1986) i Fukushima (Japó, 2011, amb tres reactors descontrolats, un dels quals és de la mateixa tecnologia que la CN de Cofrents), la probabilitat real ha sigut d'1 accident màxim cada 15 anys, de mitjana. Doncs la vella i caducada CN de Cofrents, amb milers de dispositius i

materials sotmesos a condicions extremes de pressió, temperatura i radioactivitat, cada any més que funciona incrementa les seues probabilitats de patir una fallada greu que descontrola el reactor i origina un altre accident màxim que ens afectaria terriblement a milions de persones; de fet, durant els últims anys, aquesta CN ha patit 30 parades no programades i més de 100 incidents de seguretat, alguns amb fuga d'isòtops radioactius¹⁰³.

A més, no hem d'oblidar que la CN de Cofrents està construïda sobre una falla que ha provocat terratrèmols de grau 6, en terrenys sedimentaris i volcànics capaços d'agreuja-los; per altra banda allí conflueixen el Xúquer i el Cabriol, dos rius generadors de perilloses inundacions que aigües amunt tenen els pantans d'Alarcón i Contreras, grans i amb un cert risc, recordem que la CN ja es va inundar en octubre de 1982, quan encara estava en fase de construcció; no obstant al projecte d'Iberdrola s'afirma que la cota on se situaria el MTI seria de 368,20 m d'altitud, tan sols 4 centímetres per damunt de la cota inundable en cas de trencament de presa i onatge produït pel vent, un marge massa escàs; i s'afirma que les lloses de formigó es col·locarien en una cota inferior a la resta de la parcel·la de la central, una zona inundable en cas de l'avinguda màxima probable. Així doncs, allargar la vida de la CN amb el MTI augmentarà la probabilitat de que patisca un accident màxim, com el que va estar a punt d'ocórrer en Vandellòs I en 1989 i va obligar a clausurar i desmantellar aquesta central, amb treballs que no acabaran fins el 2028.

10. UN ACCIDENT MENOR ENCARA ÉS MÉS PROBABLE I TAMBÉ ENS AFECTARIA GREUMENT: La CN de Cofrents es troba a tan sols uns 50 km de La Ribera i utilitza l'aigua del Xúquer per refrigerar-se, calfant la que retorna al riu i evaporant uns 21 hm³ anualment, un cabal cada volta més necessari per al consum urbà i agrícola. Del

¹⁰³ Pocs mesos després d'aquest escrit, la central ha patit un parell més: trencament d'una vàlvula del circuit del reactor, amb trossos perduts per les tuberies, i després una altra avaria en les barres de control...

Xúquer beuen ara més de 2.500.000 d'habitants de l'Horta, Morvedre i La Ribera, i centenars de milers més pel transvasament Xúquer-Vinalopó; per tant si la CN tinguera una fuga radioactiva important, en cas d'accident mitjà, açò afectaria la salut de milions de valencians. Per altra banda la Séquia Reial i el canal Xúquer-Túria reguen 44.732 ha de La Ribera Alta i Baixa, Camp de Túria i Camp de Morvedre; en cas d'accident nuclear, la contaminació radioactiva del Xúquer arribaria a estes terres de regadiu i després qui compraria els nostres productes agrícoles?

11. L'OPACITAT DE LA DIRECCIÓ I LA COMPLAENÇA DEL CSN NO GARANTEIX LA SEGURETAT: Les CN antigues són les més perilloses, com s'ha demostrat en Fukushima on s'ha descontrolat la CN més antiga del Japó, i en el cas de la CN de Cofrents, tant el model de reactor BWR com el sistema de contenció Mark posen de manifest la seua obsolescència. La CN de Cofrents és vella, amb les soldadures del reactor de dubtosa qualitat, múltiples problemes de corrosió i mal funcionament repetits de parts principals de les seues instal·lacions; així, ha patit múltiples successos que afecten la seua seguretat i la direcció té, com va ocórrer a Fukushima, un llarg historial de falta de transparència, d'ocultació i minimització de les avaries, la qual cosa ha motivat l'obertura d'expedients sancionadors per part del Consell de Seguretat Nuclear (CSN) i aquest nombre tan elevat i injustificable d'avaries i parades no programades ha posat en evidència l'opacitat del CSN, on la Comunitat Valenciana no té presència, i també la manca de control d'aquesta informació i de les mesures a prendre per a la seguretat de la ciutadania per part de les institucions valencianes, fet que suposa un risc afegit sobre les ja detectades deficiències d'aquesta CN.

12. IBERDROLA NO PAGARÀ LES PÈRDUES EN CAS D'ACCIDENT GREU: Les CN poden provocar pèrdues econòmiques superiors als 150.000 milions d'€ amb un accident màxim i de milers de milions en cas d'accident mitjà però la responsabilitat legal de l'empresa propietària només arriba fins als 1.200 milions d'€, xifra ridícula comparada amb

les pèrdues que pot originar i no res si es consideren les vides que pot destruir. De manera que, en cas d'accident màxim, haurem de ser els ciutadans i l'Estat els qui ens fem càrrec de tals pèrdues, com ja ha ocorregut en Fukushima i Txernobil. Els amos de les CN creen el perill i els problemes, se'n porten els beneficis i ens deixen als demés els riscos, les pèrdues i els residus...

13. EXISTEIXEN ALTERNATIVES ECOLÒGIQUES I ECONÒMIQUES: L'opció nuclear resulta encara més irracional si tenim en compte que ja disposem de fonts d'energia sense impacte ambiental i fins i tot més barates, sobretot l'energia solar, de la qual rebem uns 1.600 kwh/any.m², de manera que amb les plaques fotovoltaïques comercials a menys d'1 €/w produeixen electricitat a uns 0'03 €/kwh, preu més barat que l'electricitat convencional i que, a l'inrevés que ella, segueix baixant. Per açò Alemanya, que rep només el 70% de la nostra energia solar, està tancant totes les seues centrals nuclears (l'última serà clausurada en 2022), substituint-les per eficiència energètica i energies renovables, especialment la solar. Allí faciliten l'autoconsum de balanç net mentre ací el graven i entrebanquen amb el decret que han aprovat els mateixos que allarguen el funcionament de les CN, malgrat que Espanya i sobretot la franja mediterrània és pobre i depenent de l'exterior en combustibles fòssils i urani, fins i tot en hidràulica, però en canvi som molt rics en energia solar.

Així doncs, considerant la creixent perillositat de la CN de Cofrents, la dels residus que genera, el seu enviament imperdonable a les generacions futures, que ja existeixen alternatives viables ecològicament i econòmicament, i tenint en compte que la construcció d'un MTI allargaria encara més el funcionament de la CN, generant més residus radioactius i augmentant la probabilitat d'accidents nuclears, els municipis de L'Alcúdia (V), Alberic (V), La Pobla Llarga (V), Alzira (V), Cullera (V), Corbera (V), Vall d'Uixó (CS), Xest (V), Sagunt (V), Alcoi (A), Burjassot (V), Carcelén (AB), Benetússer (V), Carcaixent (V), Catarroja (V), Xirivella (V), Manuel (V), Albalat (V), Callosa d'en Sarrià (A), Benifairó de les Valls (V), Alacant

(A), Puçol (V), Guadassuar (V), Sueca (V), València (V), Casas Ibáñez (CR), La Barraca (V), La Recueja (AB), Madrigueras (AB), Carlet (V), Villamalea (AB), Vila Real (CS), Cenizate (AB), Villatoya (AB) i altres, han demanat:

I) El tancament i desmantellament de la Central Nuclear de Cofrents en març de 2021, quan finalitza l'actual pròrroga de funcionament, elaborant i posant en funcionament des d'aquesta legislatura un Pla d'Eficiència, Estalvi i Energies Renovables que permeta la substitució gradual de les energies convencionals.

II) Que no s'autoritze la construcció del Magatzem Temporal Individualitzat de residus radioactius dins els terrenys de la Central Nuclear de Cofrents per ser innecessari, ja que la Central disposa de capacitat d'emmagatzematge suficient fins la seua data de tancament en 2021.

III) Modificar urgentment el marc normatiu que ha paralitzat la implantació de les energies renovables per a permetre l'autoconsum de balanç net, tal i com es fa a d'altres països. I fomentar, a escala local, autonòmic i estatal, la instal·lació de mòduls solars de calfar aigua, en substitució dels termos elèctrics, que s'amortitzen en 4 anys amb l'electricitat que estalvien.

IV) Eliminar definitivament les "portes giratòries" que permeten endollar ex membres del govern en les grans empreses elèctriques perquè aquestes dirigixen amb ells la política energètica del país, augmentant encara més la corrupció política existent.

En el mateix sentit s'han pronunciat el Parlament Valencià i la Diputació d'Albacete.

Tanquem Cofrents

(Ecologistes en Acció, Acció Ecologista Agró, Greenpeace, Plataforma per un Nou Model Energètic, Xúquer Viu, Marfull, La Ribera en Bici, Salvemos Mijares, AMA, Plataforma A Contrapèl, Espai Alternatiu, Intersindical Valenciana, CGT, PAH-València, Moviment Ibèric Antinuclear i Damnificats per l'Incendi de l'Alcalatén)

Com estalviar energia, diners i contaminació

Necessitem consumir energia per viure, el problema és que consumim massa energia i de fonts massa brutes, de manera que aquesta és una de les principals causes del deteriorament del medi ambient. L'extracció i transport dels combustibles fòssils i l'urani, la inundació de valls per embassaments hidràulics, l'emissió de gasos d'efecte hivernacle, la generació d'isòtops radioactius (alguns perillosos durant mil·lennis), la contaminació de motors i calderes urbanes, etc., totes i cadascuna de les etapes del consum energètic provoquen impactes ambientals greus. I com és un lucratiu negoci acaparat per l'oligarquia, els preus de l'energia en general i l'electricitat en particular han anat pujant contínuament i suposen un esforç important per a la nostra economia domèstica.

Per tot això, cal optimitzar el consum energètic amb mesures pràctiques que, mantenint i millorant la qualitat de vida, poden **reduir-lo fins un 30%**, cosa que ajudaria a solucionar molts problemes importants i ens estalviaria prou diners.

L'eficiència i l'estalvi d'energia són coses de sentit comú, molt estudiades i fàcils d'aplicar, però poc divulgades i menys desenvolupades, perquè no interessa a les grans companyies energètiques ni als governs de torn. A aquelles perquè es beneficien del consum excessiu i a aquests perquè s'endollen als seus consells administratius quan acaba el seu mandat. Als de dalt no els interessa el nostre benestar, sols els nostres diners, encara que cada volta en tinguem menys.

En canvi, als ecologistes sí que ens interessa, i molt, que s'estalvie energia perquè a banda d'estalviar diners així podem evitar molts impactes ambientals. Per això vos animem a tots/es a informar-vos bé i aplicar solucions tan senzilles i efectives com aquestes:

1. No tingues més d'un fill, perquè ja som 7.600 milions al

món i cada ésser humà nou serà un altre consumidor durant 80 anys¹⁰⁴. Si tens molt d'instint maternal, dedica'l als nebots o als fills d'amics o adopta un orfe.

2. Rebutja la segona residència perquè és un luxe innecessari, car i molt impactant, a més de poc útil perquè solen utilitzar-se solament un mes i alguns caps de setmana en tot l'any.
3. Passa del cotxe (i l'avió), organitza't i aprofita el transport col·lectiu, la bici i caminar. Viatges llargs, sols els imprescindibles, procurant la mínima contaminació.
4. Consumix poc o res d'aliments d'origen animal, estalviaràs diners, impactes ambientals i viuràs més sa¹⁰⁵.
5. Consumix sols el necessari, evita excessos i fuig de les modes de temporada i dels objectes d'usar i tirar¹⁰⁶.
6. Preferix els productes ecològics, de temporada i procedents de la zona on vius, a la llarga resulten més barats que comprar medicines per haver perdut la salut.
7. Aplica les 4R: Reduir, Reparar, Reutilitzar i Reciclar, en eixe ordre.
8. I respecte a l'electricitat, que és l'energia més cara i contaminant per la seua generació en centrals tèrmiques i nuclears, pots aplicar solucions com estes:
 - Aïlla bé l'habitatge i fica cristalls dobles en les finestres, per no perdre massa calor en hivern ni guanyar massa calor en estiu.
 - Per a calfar en hivern on no fa massa fret, com ací a La

104 Resulta xocant però és la principal mesura per reduir les emissions de CO₂, i per tant el consum energètic, i ho diu una investigació recent de la Universitat de Columbia Britànica (Canadà).

105 *L'Estudi de Xina* és l'assaig més complet que s'ha escrit sobre nutrició i salut, convé llegir-lo. El pots baixar gratis d'internet.

106 Si encara no l'has vist, has de vore el documental "*Obsolescència programada*": www.rtve.es/alicarta/videos/el-documental/documental-comprar-tirar-comprar/1382261/

Ribera, millor una estufa de gas o aire condicionat¹⁰⁷. Fuig de les estufes elèctriques, el seu rendiment real és el 33%.

- Calefacció suau en hivern, 20°C per exemple, amb batí si cal. I refrigeració també suau en estiu, 27°C o així, roba lleugera.
- Si tens termo elèctric i disposes de 2 m² de superfície assolellada en la terrassa o el sostre, substituïx el termo per un mòdul solar de calfar l'aigua¹⁰⁸, amb l'electricitat que estalvia s'amortitza en 5 anys i pot durar 20...
- Utilitza electrodomèstics A++, llums led, etc., d'entrada són més cars però al final resulten molt més econòmics per l'electricitat que estalvien. Ús racional de tots.
- Aprofita la llum natural sempre que pugues. Si les finestres estan encarades al sud i en estiu entra massa Sol, fica un tendal.
- Ajusta bé la potència que tens contractada perquè cobren massa per ella, encara que no consumixes res d'electricitat¹⁰⁹. Una parella normal, amb 3'3 kw té suficient, si cuida de no connectar més de dos electrodomèstics potents al mateix temps (per exemple vitro+aire o vitro+forn), junt amb els xicotets normals (nevera, ordinador, TV, etc.).
- Abandona les grans i dolentes companyies elèctriques i apunta't a les cooperatives de renovables, que són 100% netes i venen a cobrar-te igual o menys.
- Si tens terrassa o sostre assolellats, pots instal·lar-te alguna placa fotovoltaica per generar almenys part de l'electricitat que consumixes, als preus actuals s'amortitza en 4 o 5 anys també. I quan es derogue l'impost al Sol,

¹⁰⁷ Que no convertix l'electricitat en calor sino que agafa el calor de l'aire exterior i l'introdueix dins la casa, amb un rendiment respecte del consum elèctric d'un 300%.

¹⁰⁸ Tot complet, amb dipòsit de 200 L, pot costar al voltant d'uns 1.600 €.

¹⁰⁹ Cada kw contractat et suposa uns 50 €/any, consumisques molt o res d'electricitat. És un clar abús, que sols convé a la màfia elèctrica...

homologant-nos a països com Alemanya o Portugal, valdrà la pena posar-nos 7 m² de plaques per persona, per autoabastir-nos d'electricitat a preus molt més barats que els comercials, perquè estes plaques duren més 25 anys.

- Pots trobar altres mesures efectives en la Guia de l'Energia, publicació gratuïta de l'IDAE¹¹⁰ (organisme del Ministeri d'Indústria i Energia) i en les nostres webs¹¹¹.

Òbviament, els governs estatal i autonòmic poden ajudar molt a desenvolupar estes mesures informant, conscienciant i potenciant-les amb polítiques d'impostos compensatoris, que augmenten en allò que crea problemes i disminueixen en allò que aporta solucions. Veiem alguns exemples:

- el primer habitatge no hauria de tindre pràcticament impostos, el segon i els habitatges buits haurien de tindre impostos grans, el tercer i següents molt majors
- acabar amb les subvencions directes i encobertes als cotxes, com els plans renove
- subvencionar el transport públic i les bicis (Alemanya farà enguany gratuït el transport públic en algunes ciutats per disminuir la contaminació)¹¹²
- subvencionar el menjar ecològic, de temporada, proximitat i vegetarià en hospitals, escoles, ...
- il·legalitzar i castigar l'obsolescència programada, promoure les reparacions
- obligar per llei a utilitzar paper reciclat en tots els centres i administracions públiques
- ...

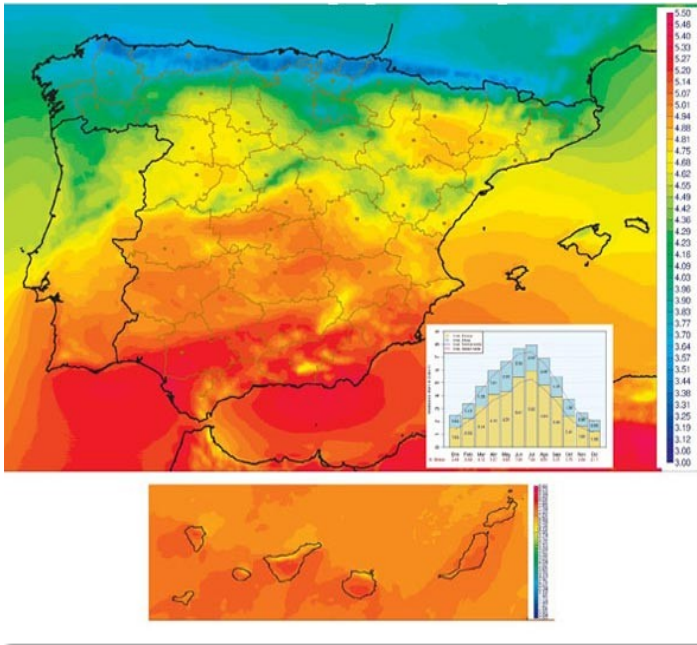
110 www.idae.es/uploads/documentos/documentos_11406_Guia_Practica_Energia_3ed_A2010_509f8287.pdf

111 www.ecologistasenaccion.org/IMG/pdf/plan_ahorro_energetico.pdf
[//es.greenpeace.org/es/que-puedes-hacer-tu/consumo/ahorro-energia/](http://es.greenpeace.org/es/que-puedes-hacer-tu/consumo/ahorro-energia/)

112 www.msn.com/es-es/noticias/internacional/alemania-aprueba-el-transporte-p%C3%BAblico-gratuito-para-reducir-la-contaminaci%C3%B3n/ar-BBJbaKm

En el país del Sol, l'Energia Solar congelada

Amb la nostra latitud i clima, cada m² de superfície assolellada rep una mitjana d'1 kw d'energia solar, que amb les 4'5 hores de sol màxim diàries, a la inclinació òptima de 40° i l'orientació S, suposen uns 4'5 kwh/m²·dia¹¹³. Açò implica que les cèl·lules fotovoltaïques comercials, que tenen un rendiment del 13%, poden generar uns 0'58 kwh/m²·dia.



Per tant, si tenim en compte que consumim una mitjana de 2'9 kwh/dia d'electricitat¹¹⁴ per persona, resulten necessaris uns 5 m² de plaques fotovoltaïques per autoabastir-nos, una

¹¹³ http://www.aemet.es/es/serviciosclimaticos/datosclimatologicos/atlas_ra_diacion_solar (d'ací procedix el mapa, amb dades en kwh/m²·dia)

¹¹⁴ www.comparatarifasenergia.es/comparar-precios-de-energia/consumo-medio

superfície disponible fins i tot en edificis d'alguns pisos, i per als que no la tenen, els que viuen en cases disposen de molta més superfície de sostre.

Però açò no és nou, fa molt de temps que ho sabíem, la novetat és que el cost de les plaques fotovoltaïques actuals ha caigut per baix d'1 €/w. Així, els 5 m² necessaris per a autoabastir d'electricitat solar al ciutadà mitjà provindrien de plaques fotovoltaïques, d'uns 600 watts, amb una instal·lació que costaria al voltant de 1.200 € el kit complet: plaques, suports, cablejat, inversor per transformar el corrent continu en l'altern de la xarxa domèstica, etc. Aquesta instal·lació, durant els 25 anys de vida útil que tenen, produiria uns 25.000 kwh elèctrics.

Actualment el preu total del kwh elèctric comercial oscil·la al voltant dels 0'24 €, de manera que els 25.000 kwh produïts per les plaques, a aquests preus costarien uns 6.000 €, cinc vegades més del que costa la instal·lació fotovoltaica. Per tant, com el Sol és gratis (aquest és el problema greu per a les grans companyies...), amb els diners que estalvia en la factura elèctrica la instal·lació fotovoltaica d'autoconsum s'amortitza en 5 anys i a partir d'aleshores l'electricitat solar és gratis. O bé el preu de cada kwh fotovoltaic eixiria a 0'05 €, la quinta part del que costa el kwh convencional...

Això sense comptar que l'electricitat convencional no ha parat d'encarir-se, al contrari que les plaques fotovoltaïques, i és d'esperar que continuarà pujant durant els pròxims anys, si les grans companyies segueixen influint tant com fins ara en la política energètica¹¹⁵.

Aquesta és la novetat, que ja resulten més barates les plaques fotovoltaïques que les fonts convencionals. El motiu principal ha sigut sens dubte l'intens i accelerat abaratiment de les plaques fotovoltaïques segons es millorava la tecnologia i

¹¹⁵ Mentre les grans companyies endollen a expresidents i exministres en les seues cúpules, l'electricitat espanyola és de les més cares d'Europa i en plena crisi s'han repartit milers de milions de beneficis cada any. No obstant això, encara s'atreixen a dir que els devem 23.000 milions d'€ pel dèficit de tarifa, que s'inventaren l'Aznar i les grans elèctriques...

es produïen panells a milions.

Fins i tot afegint les bateries necessàries, de 1.200 Ah i 15 anys de vida mitjana, que costen ja més que les plaques però permeten independitzar-se definitivament de la xarxa, a la llarga la instal·lació completa i autònoma resulta més barata que la xarxa convencional i s'amortitza en 10 o 12 anys.

I si açò és així, per què no estem tots posant-nos plaques fotovoltaïques en les teulades?

Doncs perquè en el cas de la instal·lació connectada a la xarxa el govern passat va fer un decret on castigava les instal·lacions solars, obligant-les a fer enredrats i cars projectes tècnics, deixant-les sense cobrar ni comptar els kwh que injectaven a la xarxa durant el dia i cobrant-les a bon preu els kwh que agafen de nit i la potència contractada...

Tot el contrari del que fan a Alemanya, on faciliten la connexió fotovoltaïca a la xarxa per l'autoconsum de balanç net amb permisos senzills, comptant els kwh injectats a la xarxa durant el dia i restant-los dels agafats per la nit, buscant compensar-los (ací és impossible amb el decret esmentat). Açò explica que Alemanya, amb un 30% menys de Sol, tinga 8 voltes més energia solar instal·lada i que, paral·lelament, estè tancant totes les seues centrals nuclears, de manera que l'última la clausuren en 2022.

A Alemanya governa també la dreta però potser una dreta raonable, que escolta al poble i la Natura, no com l'espanyola, que prové del franquisme. I sobretot, el poble alemany és més conscient dels problemes medioambientals i demana estos canvis, i no perdona ni és còmplice dels corruptes, com per desgràcia ocorre ací amb bona part de l'electorat. Aquesta és la gran diferència.

En resum, amb eixos 5 m² de plaques fotovoltaïques i altres 2 m² de mòdul termosolar cada persona pot autoabastir-se d'electricitat i aigua calenta, amortitzant la instal·lació completa en 5 o 10 anys. I després obtindria l'energia gratis del Sol durant la resta de vida útil de les plaques, que supera

els 20 anys.

Vivim perquè el Sol ens dona llum i calor tots els dies, sense ell no existiríem ni hauria vida en aquest castigat planeta, som fills del Sol i de la Terra. Inclús els aliments que mengem provenen també del Sol, es produïxen gràcies a la fotosíntesi, directament en les plantes o indirectament en els animals. Més encara, els combustibles fòssils, que tant insaciabement utilitzem, només són energia solar fixada químicament pel fitoplàncton o les plantes i fermentada després, en absència d'aire, en llacunes o estuaris fins que es convertixen en gas, petroli o carbó; una energia solar emmagatzemada per la Terra durant milions d'anys, que nosaltres estem malbaratant en un parell de segles...

Som energia solar!

Per tot això resulta increïble que en aquest país, on l'única energia primària que tenim de sobra és la solar, no l'aprofitem al màxim simplement per les traves legals i burocràtiques que han imposat els últims governs; és tan absurd que en l'estranger es riuen d'Espanya¹¹⁶. Aquesta ridícula situació sols es pot entendre coneixent l'oligarquia que controla ací el negoci de l'energia¹¹⁷, amb uns tentacles tan forts i tan llargs que manipula els governs segons el seu interès, i després els ho agraiïx endollant-los als seus consells d'administració¹¹⁸, amb total impunitat.

Però l'energia solar, més prompte que tard, acabarà imposant-se també a Espanya perquè ja resulta més barata que les convencionals. I el seu impacte ambiental (en sostres i terrasses, que és on s'ha de fomentar) resulta pràcticament nul.

Pedro Domínguez

116 <https://intereconomia.com/empresas/energia/en-ee-uu-se-mofan-del-impuesto-al-sol-20161017-1018/>

117 OligopolyOFF:

www.youtube.com/watch?v=Fsh1TDM9KwE

118 43 políticos enchufados en las eléctricas:

www.elmundo.es/cronica/2014/02/23/530881d922601da2168b456c.html

Podem tancar Cofrents connectant el Sol?

Quanta energia solar rebem ací?

Segons AEMET¹¹⁹: $ES = 4'7 \text{ kwh/m}^2 \cdot \text{dia} = 1.700 \text{ kwh/m}^2 \cdot \text{any}$

Que podem transformar en electricitat, amb les plaques fotovoltaïques (ftv), el 13%:

$$(13/100) \cdot 1700 \text{ kwh/m}^2 \cdot \text{any} = \boxed{} \text{ kwh/m}^2 \cdot \text{any electr. solar}$$

I la central nuclear de Cofrents produïx una mitjana de:

9.000.000.000 kwh/any d'electricitat¹²⁰

Per produir tota eixa electricitat amb plaques ftv necessitem una superfície de:

$$\frac{9.000.000.000 \text{ kwh/any}}{221 \text{ kwh/any} \cdot \text{m}^2} = \boxed{} \text{ m}^2 \text{ de plaques ftv}$$

Que són moltíssims, però entre els 5.000.000 de valencians eixim a:

$$\frac{\boxed{}}{5.000.000} = \boxed{} \text{ m}^2/\text{valencià plaques ftv}^{121}$$

Realment disposem d'eixa mitjana de m^2 de sostre per cada

¹¹⁹ www.aemet.es/documentos/es/serviciosclimaticos/datosclimatologicos/atlas_radiacion_solar/atlas_de_radiacion_24042012.pdf Pàgines 31-107

¹²⁰ L'any passat va produir molt menys (7.340 milions de kwh) perquè una avaria important la mantingué aturada durant moltes setmanes. I enguany tampoc arribarà als 9.000 Mkw perquè als pocs dies de ficar-se en marxa tingué una altra avaria en les barres de control, que estan baix del reactor i en cas d'accident podrien eixir-se'n d'ell, descontrolant-lo tot...

¹²¹ En l'article anterior calculàrem que necessitem uns $5+2 \text{ m}^2$ per autoabastir-nos d'electricitat amb energia solar i en aquest acabem de calcular que necessitem m^2 per substituir i tancar la nuclear de Cofrents. Com veiem, quadren prou bé els compters.

valencià (ull, perquè la mitjana inclou cases, pisos, escoles, hospitals, fàbriques, etc.)?

Així doncs, tècnicament podem tancar la CN de Cofrents *connectant* el Sol?

Ecològicament tot són avantatges:,,,,

Però i econòmicament? Calculem-ho.

Els 8 m² de plaques necessàries produeixen:

$$8 \text{ m}^2 \cdot 221 \text{ kwh/m}^2 \cdot \text{any} = 1.770 \text{ kwh/any} = 4'8 \text{ kwh/dia d'electr.}$$

$$\text{en una instal·lació de } 4'8 \text{ kwh/dia} / 4'5 \text{ h}_{\text{sp}}/\text{dia} = 1'1 \text{ kw}$$

Doncs bé, als preus actuals¹²², una instal·lació fotovoltaica d'autoconsum i connexió a la xarxa (sense bateries però amb tots els altres elements) d'eixes característiques costa al voltant de **2.000 €**, IVA inclòs.

L'electricitat convencional ens la cobren ja en total a uns 0'24 €/kwh, així que la instal·lació fotovoltaica estalvia:

$$1.760 \text{ kwh/any} \cdot 0'24 \text{ €/kwh} = \boxed{} \text{ €/any}$$

Per tant s'amortitza en :

$$\underline{\hspace{10em}} = \boxed{} \text{ anys}$$

I després dóna **electricitat gratis** durant tota la seua vida útil, > 25 anys, amb un manteniment mínim (quin?)

Aleshores, és viable econòmicament connectar el Sol i tancar la CN Cofrents?

I si tècnicament és possible, econòmicament viable i ecològicament molt recomanable, perquè no hi ha plaques ftv

¹²² Es pot comprovar buscant en internet “kit solar sense bateries de 5000 wh de connexió directa a la xarxa”.

pertot arreu?

.....
.....
.....
.....
.....

Per què Alemanya, amb el 30% menys de Sol, té 8 voltes més instal·lacions fotovoltaïques que nosaltres?

.....
.....
.....
.....



Canviem el termo elèctric per un mòdul termosolar

La família que tinga un termo elèctric per calfar l'aigua que utilitza en la dutxa, l'escurada, la llavadora, etc., gasta al voltant dels 300 €/any en açò. Actualment un mòdul termosolar mitjà, amb dipòsit i la instal·lació inclosa, ve a costar entre 1.500 i 2.000 €. Per tant, si es disposa de 2 m² de terrassa o sostre ben assolellat, convé totalment ficar-se el mòdul solar perquè en uns 5 o 6 anys s'amortitza i després l'energia que aporta resulta gratis. I el mòdul pot durar de 15 a 20 anys, amb un mínim de manteniment.

I això sense necessitat de cap subvenció, que també n'hi ha i pot abaratir encara més el mòdul. Per altra banda l'electricitat convencional no ha parat de pujar durant els darrers anys i és d'esperar que seguisca fent-ho, la qual cosa també ajudarà a amortitzar abans el mòdul termosolar.

A diferència del que ocorre amb les plaques fotovoltaïques, que patixen el decret de l'impost al Sol, aquest aprofitament d'energia solar no té problemes burocràtics ni cap gravamen extra, de manera que es pot ficar tranquil·lament. Fins i tot la instal·lació de mòduls termosolars resulta obligatòria per llei en els habitatges de nova construcció, encara que quan aprovaren aquesta llei esclatà la bombolla immobiliària i deixaren de construir-se nous habitatges i a penes s'instal·laren nous mòduls termosolars...

En realitat resulta increïble, i en l'estranger es burlen de nosaltres per això, que en el país del Sol tinguem "congelada" l'energia solar, sense que hi hagen mòduls i plaques solars per totes les teulades. És realment vergonyós que Alemanya, amb un 30% menys d'insolació haja instal·lat 8 vegades més energia solar que Espanya.

Òbviament les avantatges de l'aigua calenta solar no són sols econòmiques sinó també ecològiques perquè eviten el consum de l'electricitat que prové de nuclears com la de

Cofrents o de tèrmiques con la de Castelló, ambdues nefastes per al medi ambient. I les energies renovables creen més ocupació que les convencionals perquè són menys intensives en capital i més en treball, un important avantatge quan els nivells d'atur són tan elevats com els nostres.

Per tant, qui es fica un mòdul termosolar es fa un favor a ell/a mateix/a, als demés i també al medi ambient. Resulta molt beneficiós per a tots/es, excepte per als caps de les grans companyies elèctriques i petrolieres. Si ells pogueren privatitzar el sol i ficar-li un comptador per cobrar-nos l'energia solar, ja hi hauria plaques i mòduls per tot arreu...



Quant estalviem eixugant la roba al Sol?

Hem realitzat una xicoteta investigació científica a l'institut per mesurar l'energia de vaporització de l'aigua, la quantitat d'aigua que conté la roba que llavem i a partir d'aquestes dades hem calculat l'energia que estalviem eixugant la roba al Sol i els diners que suposen per persona, per família i, extrapolant, per a tota Espanya.

La calor o entalpia de vaporització de l'aigua la mesurem aplicant la llei de *Clausius-Clapeyron*, a partir dels volums del vapor i les temperatures de l'aigua¹²³. I l'aigua que s'evapora en l'eixugar la roba, la calculem simplement per diferència de pesada entre la massa de la roba recent llavada i l'eixugada.

En resum, l'aigua necessita 2.260 joules d'energia per cada gram que s'evapora i cada persona necessita evaporar uns 430 grams d'aigua per eixugar la roba que llava cada dia de mitjana. Aleshores l'energia solar necessària és:

$$E_s = 2.260 \text{ J/gH}_2\text{O} \cdot (430 \text{ gH}_2\text{O/persona} \cdot \text{dia}) = \\ 970.000 \text{ J/persona} \cdot \text{dia} = 0,27 \text{ kwh/persona} \cdot \text{dia} =$$

99 kwh/persona·any

I si comptem que el kwh elèctric, en total, ve a costar ja uns 0,25 €, l'estalvi d'aquesta persona mitjana serà de

$$99 \cdot 0,25 = 25 \text{ €/persona} \cdot \text{any} =$$

100 €/any per a una família de 4 membres.

I per a un país assolellat com és la major part d'Espanya, si suposem que aproximadament eixuga la roba al Sol la meitat de la població o la meitat de dies, perquè no hem trobat estadístiques sobre el tema, l'estalvi puja fins a:

$$(25 \text{ €/persona} \cdot \text{any}) \cdot (46.600.000 \text{ persones/Espanya}) : 2 \\ = \mathbf{570.000.000 \text{ €/any} \cdot \text{Espanya}}$$

¹²³<http://www.sc.ehu.es/sbweb/fisica/estadistica/otros/vapor1/vapor1.htm>

Aproximadament 570 milions d'euros són molts i si els gastàrem en electricitat per eixugar la roba no els tindríem per a altres coses importants.

Cal aclarir que el vent ajuda prou a eixugar la roba, però ell també és originat pel Sol, de forma que estem en el mateix cas: és el Sol qui eixuga la roba directa o indirectament. Com explica la Teoria Cinètica, qualsevol líquid en un recipient obert a l'aire s'evapora totalment, tant més ràpidament quant major és la temperatura i la renovació de l'aire envoltant, un fenomen quotidià que venim aprofitant des de fa mil·lennis per eixugar la roba. La calor l'aporta el Sol i la renovació de l'aire el vent, que també és originat pel Sol per les diferències de temperatura sobre la superfície terrestre.

Per tant, eixugar la roba al Sol és una mesura econòmica perquè estalvia molts diners i també ecològica perquè evita consumir molta electricitat:

$$(99 \text{ kwh/persona} \cdot \text{any}) \cdot (46.600.000 \text{ persones/Espanya}) : 2 \\ = \mathbf{2.300.000.000 \text{ kwh/any-Espanya}}$$

Uns 2.300 milions de kwh d'electricitat a Espanya, que són molts, i per tant evita les corresponents emissions de CO₂, que és el principal gas d'efecte hivernacle, i d'altres residus contaminants com isòtops radioactius, partícules, etc.

A més a més, es tracta d'una mesura molt saludable perquè la xicoteta fracció de raigs ultraviolats que ens arriben del Sol tenen encara un gran poder desinfectant i maten els bacteris que queden en la roba després de llavar-la.

En conclusió, podem afirmar que eixugar la roba al Sol, en volta de fer-ho en l'eixugadora elèctrica, suposa un important estalvi econòmic col·lectiu, evita un gran consum d'electricitat i la contaminació consegüent, i higienitza millor la roba. Sobrats avantatges per recomanar que, sempre que siga possible, s'eixugue la roba al Sol.

Laura, Inés, Raquel, Bea, Marta, Marc, Gracia, Silvia, Mar i
Pedro Domínguez

Som Energia i altres coop. renovables

El més ecològic i eficient seria que cadascú tinguera instal·lades en la seua terrassa les plaques fotovoltaïques i el mòdul termosolar necessaris per autoabastir-se, però mentre arriba açò hi ha una solució molt fàcil: associar-se a una cooperativa d'energies renovables. El cost del nostre consum elèctric va a ser igual o un poc menor que amb les grans companyies elèctriques però així aconseguim que l'energia que consumim procedisca íntegrament d'instal·lacions renovables i ajudem al desenvolupament d'aquest sector.

A la CV, la més estesa és Som Energia¹²⁴, “una cooperativa de consum i producció d'energia verda sense ànim de lucre que va nàixer l'any 2010 amb el ferm propòsit de canviar l'actual model energètic cap a un altre 100% renovable i democràtic. Actualment és una de les cooperatives que més ha crescut a tota Europa en els darrers anys, i ja dona servei a més de 70.000 llars i empreses per tota la Península, Illes Balears i Canàries. Té més de 45.000 socis repartits per tot l'Estat, organitzats en prop de 60 Grups Locals, i 37 persones a l'Equip Tècnic.

Les famílies han estat fins ara el principal segment de mercat de la cooperativa, tot i així, cada cop són més les petites i mitjanes empreses, ajuntaments, i comunitats de veïns i veïnes que confien en els seus preus ajustats i transparents, i en l'assessorament en eficiència energètica.

Durant l'últim any, més de 2.500 famílies i organitzacions, amb una inversió superior als 2,4 milions d'euros, han posat en marxa iniciatives d'autoconsum col·lectiu amb el projecte *Generation kWh* (www.generationkwh.org), que els permet obtenir electricitat 100% renovable a preu de cost, inferior a qualsevol altre tipus de producció amb combustibles fòssils i nuclears. Així es demostra que aquests projectes són viables i es poden fer sense primes ni subvencions.

124 Hi ha d'altres com Goiener, Zencer, Solabria, etc.

Els problemes de l'actual model de transport

a) El model actual

A Europa, el transport per carretera ha crescut durant les últimes dècades a un ritme mitjà del 3'5% anual, fins absorbir en l'any 2000 al voltant del 75% de les mercaderies i el 90% dels viatgers, aquest últim sector dominat majoritàriament per l'automòbil particular. En canvi el transport per ferrocarril ha disminuït un 0'9% anual pel que fa a les mercaderies i ha crescut un magre 1'3% en viatgers, quedant reduït al 17% de les mercaderies i el 7% dels viatgers.

El mateix ha ocorregut a la resta del món, de manera que la quantitat de cotxes ha passat dels 245 milions en 1970 als 1.200 milions en 2014, la majoria lògicament als països rics, on ja hi ha més de 50 autos per cada 100 persones, la qual cosa, descomptant la població menor d'edat o impossibilitada per a conduir, representa pràcticament un automòbil per persona apta. Un creixement similar han tingut les carreteres, autovies i autopistes, que s'estenen pertot arreu en una teranyina que cobrix pràcticament tot el territori.

La Comunitat Valenciana no és aliena a tal situació, al contrari, en 2016 teníem 49 cotxes per cada 100 habitants, i comptant tots els vehicles terrestres (cotxes, motos, furgonetes, camions, autobusos, tractors, etc.), la proporció puja fins a 68 vehicles per 100 habitants¹²⁵. Per la nostra part, a La Ribera Alta¹²⁶ en tenim 50 cotxes per cada 100 habitants i en la Baixa encara més, 52. A Alzira en tenim 19.900 turismes, 2.700 motocicletes i 2.500 ciclomotors, tot això per a una població de 45.000 habitants...

Per tant el model actual es caracteritza pel predomini quasi absolut del transport motoritzat per carretera, que

125 www.pegv.gva.es/temas/servicios/transportesycomunicaciones/traficopocarretera

126 www.argos.gva.es/bdmun/pls/argos_mun/DMEDB_COMADATOSINDICADORES.Dibujapagina?aNComald=20&aNIndicador=1&aVLengua=c

continua creixent any rere any pertot arreu del món. Una proliferació dels automòbils tan ràpida i tan poc meditada que està provocant una llarga sèrie de problemes humans i ambientals:

b) Accidents de trànsit

Segons l'Organització Mundial de la Salut¹²⁷, cada any moren al món 1.250.000 persones a causa dels accidents de trànsit, quasi la meitat són usuaris vulnerables de les vies públiques (vianants, ciclistes i motociclistes), convertint-se en la principal causa de mortalitat entre els 15 i els 29 anys. A més resulten ferides al voltant de 50.000.000 de persones, amb un cost superior als 500.000 milions de dòlars, al voltant del 3% del PIB. Per comparar, els desastres naturals més catastròfics (terratrèmols, inundacions, corriments de terres, huracans, tifons, onades de fred i calor, volcans, etc.) provoquen tots junts menys de 100.000 morts anuals, la dotzena part que els accidents de trànsit...

A Espanya, el 2016, es produïren 1.810 víctimes mortals (comptades ja fins als trenta dies després de l'accident), 9.755 ferits hospitalitzats i 130.635 no hospitalitzats, sent un dels països europeus de major sinistralitat. Si es mantenen aquestes xifres, al llarg de la seua vida:

1 de cada 4 persones patirà un accident de trànsit,

1 de cada 60 patirà un accident de trànsit greu i

1 de cada 300 morirà en un accident de trànsit...

A la CV les xifres són molt semblants: 180 morts, 865 ferits hospitalitzats i 10.239 ferits no hospitalitzats...

Les pèrdues econòmiques, encara que insignificants comparades amb el drama humà que impliquen els accidents, ascendixen a uns 16.000 milions d'euros anuals a Espanya. A la CV el panorama és semblant i les xifres dels sinistres suposen un 10% del total espanyol. Per a fer-nos una idea aproximada del que implica aquesta pèrdua econòmica baste

127 www.who.int/mediacentre/factsheets/fs358/es/

saber que les conselleries de sanitat, educació i igualtat, que sumen juntes el 63% de tot el pressupost de la Generalitat, sols disposen enguany d'uns 12.300 milions d'€...

Es tracta sens dubte d'una veritable tragèdia social, una espècie de guerra no declarada i tampoc percebuda pel gros de la població, amb un tremend impacte humà i econòmic, que s'enceba especialment sobre aquells que tenen més ganes de viure. Els menors de 40 anys són el sector de població amb major risc d'accidents de trànsit; la primera causa de mortalitat i invalidesa en aquest grup d'edat són precisament els accidents de trànsit, 1 de cada 2 joves que moren és pels accidents de trànsit i els anys potencials de vida perduts a causa dels accidents de trànsit dupliquen els que originen malalties tan temudes com el càncer o les cardiovasculars. Els joves són les víctimes propiciatòries d'aquest absurd culte als automòbils, la velocitat i els negocis associats.

La majoria dels accidents són conseqüència de velocitats excessives¹²⁸, imprudències i defectes vials, per tant és necessari conscienciar els conductors, castigar les violacions a les normes de circulació, retirar el carnet als irresponsables que poden provocar accidents i corregir els defectes greus que encara tenen algunes carreteres. Però això és, més o menys, el que s'està fent des de fa anys i els resultats són escassos; una pandèmia que origina tantíssims morts i invàlids precisa de mesures més efectives, mesures que apunten directament a les causes que la provoquen, incloent-hi els fabricants d'automòbils i la seua agressiva publicitat que fa creure als joves que per a passar-ho bé resulta imprescindible el cotxe (o la moto) i la velocitat¹²⁹, la

128 Segons el director general de trànsit, el 22% de les morts són degudes a l'excés de velocitat i sols amb que els conductors respectaren els límits de velocitat es salvarien centenars de vides cada any.

129 Incitar a córrer hauria de ser considerat un delictes contra la salut pública perquè la gravetat d'un accident depén directament de l'energia cinètica del vehicle i aquesta és funció del quadrat de la velocitat: $E_c = \frac{1}{2} \cdot m \cdot v^2$, de manera que un xoc a 140 km/h resulta el doble destructiu (un 100% més) que a 100 km/h... D'altra banda, havent-se establert el límit màxim

qual cosa unida a la immaduresa juvenil i les drogues/alcohol multiplica el perill de la carretera.

c) Malbaratament energètic, esgotament de recursos i guerres

Es calcula que per cada viatger i km recorregut el mitjà de transport que més energia consumix és l'avió, després van els automòbils i el tren d'alta velocitat, a continuació el tren normal i l'autobús, i finalment la marxa a peu i la bicicleta, que consumixen molt menys energia¹³⁰ i zero combustibles fòssils.

	Viatgers	Energia MJ/km·viatg.	Proporció	CO2 (g/km·viatger)
Avió	88	1'45	24	285
Cotxe	1'5	0'78	13	104
AVE		0'67	11	
Tren, bus	156 , 13	0'28	5	40
A peu	1	0'16	3	0
Bici	1	0'06	1	0

Fins i tot posseint millor tecnologia i disseny consumixen més energia els mitjans més veloços, perquè han de vèncer una major resistència de l'aire i del sòl, i també els més pesats, perquè han d'accelerar masses majors. A més l'automòbil rarament circula al complet, l'ocupació mitjana és 1'2 passatgers, de forma que el seu consum s'eleva en proporció i les diferències amb els mitjans de transport menys consumidors s'engrandix encara més; per altra banda quan se supera la velocitat òptima del motor, entre els 60 i 80 km/h, cada vegada consumix més per quilòmetre recorregut, igual

de velocitat en 120 km/h, no pareix sensat que els cotxes isquen de fàbrica amb motors capaços de superar els 200 km/h.

¹³⁰ Dades del *Llibre verd sobre l'impacte del transport en el medi ambient*, de la Comissió Europea.

que succeïx quan circula a velocitats inferiors a l'òptima dins les ciutats pels embussos, semàfors i limitacions de velocitat.

Per tant, en termes energètics, la bicicleta i la marxa a peu són molt més eficients que el tren normal i l'autobús, i aquests són molt més eficients que el tren d'alta velocitat, l'automòbil i l'avió. Dit d'altra manera: quan es pot viatjar en els mitjans més eficients és un vertader malbaratament energètic fer-ho en avió, AVE o cotxe.

La font d'energia primària que utilitza aquest model de transport és el petroli, una matèria primera no renovable a escala humana de la qual consumim al món anualment uns 4.200 milions de tones, amb un cost en origen de l'ordre dels 2 bilions de dòlars, una xifra astronòmica que al final de tota la cadena d'intermediaris es duplica o triplica. I això dóna idea de la tremenda força que tenen els lobbys petrolers.

Es calcula que, a aquest ritme, les reserves existents s'esgotaran en 20 o 30 anys. I malbaratar-lo així resulta encara més lamentable si tenim en compte que el petroli és necessari per a fabricar valuosos productes industrials, com teixits, plàstics, dissolvents, etc.; cremar-lo en els motors és com cremar fusta noble en una estufa de llenya.

Al País Valencià el sector del transport absorbeix la major part del petroli que consumim, en total 3'9 milions de tones per any¹³¹, petroli que s'importa en la seua totalitat de països llunyans.

Això duu un greu problema afegit: la dependència internacional creada al voltant del petroli, perquè en realitat només una dotzena de països tenen jaciments suficients per a abastar el mercat mundial. I donat l'extraordinari valor econòmic i estratègic dels jaciments, hi ha grans pressions dels països desenvolupats i de les companyies petroleres per a controlar-los; no és casualitat que la zona del Golf Pèrsic, on estan les principals reserves mundials de petroli, haja patit tantes i tan persistents guerres, ni que el brutal comerç

131 www.pegv.gva.es/temas/industriaenergiamineriayconstruccion/energia/balanceenergetico

d'armes haja retornat cap a occident bona part dels ingressos que aquells països obtenen amb l'exportació del seu petroli. Algú/una pot tenir encara dubtes sobre els motius subjacents perquè no s'acaben les guerres i els conflictes als països petrolers?

d) Contaminació

La contaminació és consubstancial al petroli i els seus derivats. Comença en la mateixa extracció amb els vessaments de cru sobre les terres que rodegen els pous i l'emissió a l'atmosfera d'alguns gasos que l'acompanyen. Continua amb el transport en netejar-se els tancs dels vaixells petrolers en alta mar, en accidentar-se aquests i provocar les marees negres, en descarregar als ports, en refinar el cru i obtenir les diferents fraccions, en distribuir-les, etc.

Però és sobretot en els motors dels 1.200 milions d'automòbils que pul·lulen actualment per la superfície del planeta on es genera la major part d'aquesta enorme, complexa i perillosa contaminació¹³². Així s'aboquen als sòls, a les aigües i especialment a l'atmosfera molts milions de tones anuals d'anhídrid carbònic (CO₂), monòxid de carboni (CO), hidrocarburs (HC), compostos orgànics volàtils (COV), òxids de nitrogen (NO_x), anhídrid sulfurós (SO₂), aldehyds, derivats halogenats, partícules... El CO₂, CH₄ i NO_x són els principals responsables de l'efecte hivernacle, potser el pitjor problema ambiental a què ens enfrontem actualment. Per la seua banda SO₂ i NO_x originen la deposició i la pluja àcides, que danyen les vies respiratòries i tenen efectes corrosius sobre boscos, llacs, monuments i edificis de marbre o pedra calcària, estructures metàl·liques, etc. Els COV i els NO_x contribueixen a la formació d'ozó i altres oxidants perjudicials en la baixa atmosfera perquè són massa reactius i danyen les cèl·lules¹³³,

132 El transport aeri no suposa encara més que la desena part dels viatgers·km que circulen per carretera però si segueix creixent a raó del 4'7% anual es convertirà prompte en un problema tan greu com el que origina el transport terrestre, almenys en el que respecta a la contaminació.

133 En canvi l'ozó estratosfèric, de l'alta atmosfera, és summament

a més els COV són potencialment cancerígens, el CO és verinós i les partícules sòlides provoquen problemes respiratoris¹³⁴, cardiovasculars, augmenten la mortalitat infantil, etc. I encara tenim la contaminació física deguda a les vibracions i el soroll, que sovint provoquen trastorns nerviosos i fisiològics.

Així doncs l'aire de les grans ciutats, especialment en les zones pròximes a les vies més transitades, ve a ser un còctel de substàncies nocives i no resulta estrany l'increment de les anomenades malalties de la civilització: al·lèrgies, asma, problemes cardiovasculars, infertilitat, càncers, etc. De fet, 50 de les 56 ciutats espanyoles majors de 100.000 habitants superen els límits de contaminació atmosfèrica, la qual cosa suposa que més de 30 milions de ciutadans (el 70% de la població total) respiren aire massa contaminat¹³⁵ pel trànsit excessiu que circula pels seus carrers.

L'OMS calcula que tota aquesta contaminació provoca en Espanya unes 30.000 morts prematures anuals¹³⁶, 23.000 per inhalació de partícules i 7.000 pels òxids de nitrogen, moltes víctimes més que els accidents de trànsit, que ja resulten excessius i inacceptables.

El transport motoritzat també contamina en el procés de fabricació dels vehicles, en desfer-se dels elements usats de l'automòbil (olis minerals, pneumàtics, bateries, peces soltes...) i dels mateixos automòbils vells, que es rovellen als cementiris d'autos que sovint rodegem les ciutats. Per tant, des del principi fins al final, aquest model de transport és brut, molt brut, brutíssim.

beneficiós perquè absorbeix els UV solars i protegeix els éssers vius; lamentablement aquest ozó imprescindible està minvant per l'acció de contaminants com els CFC llançats fa anys, els HCF actuals i els fums dels avions supersònics.

134 El 24% dels casos d'asma infantil són deguts a la contaminació pel transport: www.agenciasinc.es/Noticias/Hasta-el-38-del-asma-...

135 El País el 8 de juliol del 2007.

136 www.diariovasco.com/sociedad/ciudades-espanolas-superan-20171121101246-ntrc.html

e) El canvi climàtic

A la CV el sector del transport és el principal emissor de CO₂ (42%) i per tant el principal responsable de l'escalfament climàtic que patim, un escalfament amb multitud d'efectes indesitjables, que està en creixement accelerat i l'estem patint ja, sobretot a les nostres terres, classificades des de fa dècades amb el màxim risc de desertificació...

(Més informació a l'apartat 3.1 d'aquest informe)

e) Destrucció i fragmentació del territori

Els viaductes destrueixen el sòl vegetal (viu) sobre el que es construïxen, soterrant-lo baix capes de sorra, grava i formigó o asfalt, de manera que la terra queda morta, inservible per a tot excepte per a suportar el pas dels vehicles; a voltes hom construïx sobre els vessants, tallant les muntanyes com un formatge amb un ganivet. Més localitzada però molt més intensa és la destrucció provocada en les pedreres o els barrancs d'on s'extrauen els àrids necessaris per als grans viaductes.

Les carreteres i vies augmenten la separació física dels espais situats a les vores de forma que per accedir a camps o barris que abans estaven a un pas, després de tallar-los amb una via o autovia, cal pegar una gran volta per a poder visitar-los, la qual cosa a voltes dissuadix de fer-ho. Aquesta fragmentació i aïllament del territori resulta especialment greu per als animals autòctons, que no coneixen els riscos de travessar les carreteres i moren a milions en creuar-les, esclafats o colpejats pels automòbils.

A més hem de considerar l'impacte visual, la destrucció del paisatge que provoquen, sobretot en les obres més grans, on la tremenda potència de les tecnologies actuals no va acompanyada d'una sensibilitat ambiental equivalent. Els gestors públics i els constructors no solen tindre escrúpols a l'hora de soterrar baix l'asfalt els horts tradicionals, amb masies i arbres centenaris, trencant així l'ecologia, el paisatge i la història.

Sovint no es consideren o s'infravaloren detalls tan importants com l'efecte de barrera que tenen les carreteres en cas d'inundacions. A La Ribera no hem oblidat aquell fatídic 20 d'octubre de 1982 quan les aigües es desbordaren i desferen el mur de contenció d'un pantà mal dissenyat i pitjor conservat, amb l'agreujant que en la part mitjana l'autopista A-7 tallava el Xúquer amb uns talussos massa alts i un pont massa estret, la qual cosa féu que les aigües entropessaren, retrocediren i pujaren encara més.

En la Comunitat Europea la xarxa de carreteres ocupa ja un 1'3% del territori (sense incloure àrees d'aparcament, cruïlles, etc.) i la xarxa ferroviària un 0'03%, no obstant això si ens referim a l'entorn humà, les ciutats, la superfície ocupada pel transport pot arribar fins al 33% o més del sòl urbà i tendix a augmentar. Només cal vore l'entorn de les nostres metròpolis per a adonar-nos de la bestiesa que estem fent pertot.

f) Altres problemes derivats

L'ús massiu i indiscriminat de l'automòbil, a més de reduir la velocitat mitjana en l'entorn urbà a xifres ridícules per als potentíssims motors que tenen¹³⁷, provoca directament o indirectament altres problemes greus. Un exemple típic són les migracions dels caps de setmana i dies festius: com la ciutat cada vegada és menys habitable, gràcies en bona part a l'abús de l'automòbil, els ciutadans fugen en quant poden cap als pobles de l'interior o la costa i eixa facilitat d'evasió accentua més la passivitat social respecte als problemes de les ciutats perquè qui pot escapar fàcilment no es preocupa massa per millorar les condicions de vida al seu barri reivindicant zones verdes, serveis, etc.; d'altra banda eixa allau de persones intensifica també la construcció massiva d'apartaments i urbanitzacions, que acaben destrossant el litoral i l'interior¹³⁸, simplement per a ser ocupats un mes a

137 La velocitat mitjana dels autos en la ciutat a penes sobrepassa els 20 km/h, que ve a ser una velocitat semblant a la de la bicicleta.

138 L'urbanització del país durant aquests darrers anys ha sigut tan excessiva i irracional, tan summament desproporcionada, que el mateix sector s'ha abocat a una crisi de superproducció com mai abans s'havia

l'any i alguns caps de setmana; el súmmum de tot això és que al final els *urbanitas* tampoc aconseguixen la tranquil·litat i el benestar que busquen perquè la massificació de les zones envaïdes i l'escàs respecte general ho fan impossible.

Un altre problema que provoca l'automòbil és, paradoxalment, l'allunyament de molts serveis perquè permet la instal·lació de grans superfícies comercials als afores, les quals competixen avantatjosament amb els xicotets comerços de barri i acaben fent-los tancar, de forma que per a realitzar les compres quotidianes ens obliguen a agafar el cotxe.

L'automòbil fomenta la vida sedentària i l'obesitat, afavorint les malalties cardiovasculars, nervioses, digestives, respiratòries, etc. I donades les cada vegada més difícils condicions de conducció, per la massificació de l'automòbil, potencia també l'agressivitat i l'estrès.

Podem afegir inclús que alguns problemes econòmics, sobretot dels més humils, s'agreugen per aquest model de transport. En l'actual situació d'obertura de fronteres i mercats, amb uns preus dels combustibles relativament barats perquè no inclouen externalitats com l'impacte ambiental, amplis sectors dels països desenvolupats van a la fallida i l'atur perquè les empreses transnacionals s'enduen les fàbriques i les plantacions als països del sud, on els jornals són molt més barats i les lleis que protegixen el medi ambient i els treballadors resulten més fàcils de burlar...

Per últim aquest model de transport consumix quantitats astronòmiques de diners públics, diners que farien millor paper en altres capítols més necessaris per a la ciutadania, com escoles, instituts, universitats, biblioteques, hospitals, residències, parcs, etc. El Pla Estratègic d'Infraestructures i Transport, vigent a Espanya des del 2005 fins al 2020, té un pressupost de 241.392 milions d'euros principalment per fer noves carreteres, AVE, aeroports, etc. I en 2018 Adif (antiga Renfe) acumula ja un deute de 17.924 milions d'€ sols per l'AVE... Quantíssims projectes molt més útils podrien fer-se

vist; i és que, com deien els avis, *l'avarícia trenca el sac...*

amb aquestos pressupostos? I quanta corrupció amagaran?

g) Conclusions

L'actual model de transport, basat en la hipermobilitat motoritzada, és perillós per a les persones i els animals, malbaratador d'energia, contaminador, destructor del territori i origen d'altres problemes importants, com l'escalfament global. Per la seua causa les ciutats s'han convertit en llocs de pas, per a anar i vindre més que per a viure, i pràcticament ja no queden racons sense fums o sorolls; els carrers han sigut furtats a les persones, especialment als xiquets, que són qui més necessiten d'aire lliure i net.

Quan s'analitzen els plans d'infraestructures dona la impressió que els vianants, és a dir les persones en el seu estat més propi i natural, no són sinó xicotetes interferències, obstacles per al trànsit motoritzat, que han de ser confinades en espais cada vegada més reduïts, com reserves a extingir. L'objectiu principal sempre ha sigut eixamplar l'espai dels automòbils i les seues infraestructures han crescut sobre el territori, destruint-lo i fragmentant-lo, com un càncer geogràfic.

De ser un medi per a dur les mercaderies necessàries o viatjar on feia falta, el transport modern s'ha convertit en un fi en si mateix, que porta mercaderies amunt i avall sense massa trellat i fomenta el viatjar pertot arreu quasi tothora. El sector és una de les principals potes d'aquesta societat de consum exacerbat, no en va el negoci petrolier mou bilions d'euros cada any.

No obstant hi ha alternatives factibles, no es tracta de prohibir els automòbils sinó de dissuadir i racionalitzar el seu ús, informant objectivament sobre el tema, facilitant l'accessibilitat dels ciutadans als serveis i al treball, potenciant els modes de transport òptims: peu, bici, tren...

I no oblidem que en el balanç final, aquest model de transport té un altíssim cost humà pels accidents de trànsit, la contaminació, les guerres pels jaciments petroliers, etc. etc.

Per un transport sostenible, no volem les noves autovies

Davant la intenció de fer tres noves autovies a La Ribera (2008): la circumval·lació de València per Benifaió, l'autovia de l'Alcúdia-Algemesí-Sueca i l'autovia de Vilella-Barraca-Valldigna, que passa entre Alzira i Carcaixent, els grups sotassignants volem fer públic el següent manifest:

1. Aquests projectes segueixen fomentant el desplaçament massiu en automòbils, un model de transport tan caduc i insostenible com el d'un urbanisme sense límits que les mateixes constructores, amb la complicitat de bancs i administracions, ens ha portat a una crisi econòmica sense precedents.

2. Les conseqüències que tindran per a la comarca són clarament negatives, ja que augmentaran els accidents, el soroll i la contaminació, amb més emissions de CO₂ i major escalfament global.

3. Les tres autovies tindran un greu impacte ambiental, paisatgístic i suposaran la destrucció directa d'unes 2000 fanecades de les terres més fèrtils d'Europa, el que és injustificat i inacceptable.

4. El seu cost serà de centenars de milions d'euros (més de 30.000 milions de pts.), diners públics que serviran per augmentar els beneficis de les grans constructores però que a penes crearan llocs de treball perquè aquestes grans obres es fan amb molta maquinària pesant i pocs obrers.

5. No corresponen a cap Pla comarcal, raonat i aprovat pels representants dels nostres municipis, amb el necessari consens social, sinó que són absolutament externs, proposats i dissenyats per unes altres instàncies amb altres interessos.

6. València ja té dos cinturons de circumval·lació al seu voltant, que han destruït centenars de camps i han multiplicat l'ús de l'automòbil; de seguir així prompte no hi haurà prou ni amb el tercer cinturó que ara volen passar a uns 20 km de

València, per Picassent i Benifaió.

7. L'autovia de l'Alcúdia-Algemesí-Sueca en bona part del seu traçat anirà molt a prop de l'A-7, una autopista infrautilitzada el 90% del temps, la qual cosa sembla un complet disbarat pel malbaratament de recursos públics i la gran destrossa ambiental, a més afecta a cursos d'aigua de la nostra comarca com el Xúquer i el Magre i se situa al costat mateix del Parc de l'Albufera.



8. I l'autovia de Vilella, entre el Molí Borrego i el Pont de l'Estret, passaria per una zona tan densa i complicada (ferrocarrils, Xúquer, Barxeta, barrancs i carretera comarcal) que els enginyers l'han dissenyat alçant una espècie de pont de 565 m de llarg, la qual cosa tindrà un impacte visual i sorollós enorme, a més del gran sobrecost, afectant directament Alzira i Carcaixent. Amb l'agreujant de prosseguir, en una fase posterior, cap a la Barraca d'Aigües Vives i la Valldigna...

En resumit compte i front a tanta irracionalitat, nosaltres

proposen les següents solucions alternatives:

1. Potenciar la proximitat, l'anar a peu i en bici en les distàncies curtes i el tren i l'autobús en les llargues. Amb menys milions dels aquí pressupostats podem fer una bona xarxa de camins rurals, carrils bici i vies verdes que connecten tots els nostres pobles a peu i en bici.

2. Metro i Renfe han d'augmentar la freqüència i reduir el temps dels viatges. S'ha d'estudiar la conveniència de completar la xarxa ferroviària amb els trams Castelló de La Ribera-Pobla Llarga, el desdoblament del trenet i la recuperació de l'antiga línia Carcaixent-Tavernes.

3. Millorar el servei d'autobusos i estudiar la creació de noves línies per a connectar tots els municipis de la comarca.

4. Establir la gratuïtat de l'A-7, almenys el tram corresponent a La Ribera.

5. Millorar les carreteres locals i comarcals, traure-les fora dels cascs urbans per on encara passen amb circumval·lacions senzilles, buscant el mínim d'impacte agrícola i ambiental. Aprofitar l'actual CV-50 per connectar els municipis riberencs de l'interior i els de la costa.

6. Consultar i consensuar amb les institucions i associacions de la comarca qualsevol projecte d'importància que vullga fer-se a La Ribera, redactant primer un Pla comarcal al respecte.

7. Finalment, exigim que tots els diners pressupostats vinguen a la comarca, però no per destruir-la amb més asfalt i formigó sinó per millorar la qualitat de vida de tots els riberencs amb més zones verdes i arbres pels carrers, fomentant l'agricultura ecològica, ajudant a obtindre uns preus justos per als nostres productes agrícoles, implantant els horts familiars i horts escolars ecològics, promovent l'estalvi, l'eficiència i les energies renovables, obrint noves biblioteques i residències, oferint més beques, portant aigua sense nitrats, implantant les 3R (reducció, reutilització i reciclatge de les deixalles, amb recollida selectiva), etc. etc. Així, a més,

crearem milers de nous llocs de treball a la comarca.

Per tot això convoquem als riberencs a oposar-se'n a la riuada d'asfalt que amenaça La Ribera i també a canviar cap a un model de transport racional, respectuós amb les persones i el medi ambient i, en definitiva, sostenible.

Coordinadora per un Transport Sostenible

LA RIBERA EN BICI, XÚQUER VIU, ASSOCIACIÓ DE VEINS DE LA BARRACA, ASSEMBLEA DE JOVES D'ALZIRA *EL CAU*, GRANJA ECOLÒGICA LA PEIRA DE BENIFAÍO, EDUCADORS PER LA SOSTENIBILITAT, SINDICAT DE TREBALLADORS DE L'ENSENYAMENT, ESQUERRA REPUBLICANA, LA REPÚBLICA, ESQUERRA UNIDA, BLOC NACIONALISTA, PSPV-PSOE D'ALZIRA, COMPROMÍS PER L'ALCÚDIA, PALETA D'OCRES, AIGUACLARA, CASAL JAUME I DE CARCAIXENT, AMICS DE VILELLA, LA VALL DE LA CASELLA COOP. V., LA UNIÓ DE LLAURADORS I RAMADERS, FITZCARRALDO, AMICS DE LA MUNTANYETA, COMISSIONS OBRERES, MAULETS DE La Ribera, ASSOCIACIÓ DE CONSUMIDORS ECOLÒGICS D'ALZIRA, EUPV DE LA VALLDIGNA I ECOLOGISTES DE LA VALLDIGNA.

PD: Açò pareix que no s'acaba mai, els vells polítics eren massa addictes a l'asfalt i el formigó i alguns dels nous segueixen sent-ho, sense adonar-se'n que La Ribera ja està sobresaturada d'asfalt i formigó.

En 1994 la Coordinadora aconseguí parar, a l'entrada d'Alzira, l'autovia amb què volien destrossar Vilella, La Barraca i La Valldigna. I en 2009, amb l'ajuda de l'esclafit de la bombolla immobiliària, paralitzàrem les de L'Alcúdia-Algemés-Sueca i Vilella-La Barraca-La Valldigna.

Però una altra vegada, en 2016, el nou Ajuntament de Carcaixent torna a reclamar la connexió nord amb l'autovia i la Conselleria sembla que li fa cas perquè en maig de 2017 va licitar la redacció del projecte. Doncs bé, Carcaixent ja té eixida per dues carreteres a la CV-50, l'antiga i l'Avinguda de La Ribera, i des d'aquestes els autos arriben en 2 minuts a l'autovia. De manera que fer una altra carretera resulta absolutament innecessari i a més destrossaria centenars de fanecades de terra fèrtil, passaria per damunt del Xúquer en una zona inundable molt complicada (amb ponts, ferrocarrils, camins i barrancs), suposaria un gran malbaratament de diners públics i damunt continuaria una política de mobilitat insostenible i caducada. Per tant nosaltres ens oposarem, igual com s'oposaran els col·lectius que formaven part de la Coordinadora Antiautovia i alguns altres nous.

Paral·lelament, en la zona nord d'Alzira amenacen amb ampliar la CV-505 fins a 20 m d'amplària, oblidant que afavorir els autos implica que després augmentaran més i arribaran a una nova saturació. Mireu sinó el que ha passat amb l'aparcament de l'Hospital en fer-lo gratuït...

Un aeroport a Massalavés

En 2006 pretenien fer a La Ribera un aeroport (com el de Castelló) situat entre Alzira, Benimuslem, Massalavés, L'Alcúdia i Guadassuar, a escassa distància dels nostres municipis¹³⁹. La superfície que afectava inicialment era de 5.500.000 de m², 6.619 fanecades, amb pistes de 2.400 m de longitud i 45 m d'amplària, més 7'5 m de màrgens, i 6 torres de 30 m. Es preveien fer 133 vols diaris per al 2011 i 363 al 2015, després d'una ampliació. Calcularen d'entrada que Benimuslem estaria sotmès a més de 70 decibels de soroll, Montortal a més de 60 decibels i d'altres també al voltant del màxim legalment acceptat que són 55 dB per als nuclis residencials durant el dia. L'aeroport estava traçat damunt mateix del riu Verd i havien entubar-lo en un tram de més de mig quilòmetre¹⁴⁰. El cost total l'avaluaren en 323 milions d'€, una temptació molt gran per alguns/unes...¹⁴¹

Davant d'aquestes dades, la Coordinadora per un Transport Sostenible s'oposà i va fer públic el seu rebuig per les següents raons:

1. Aquest projecte continua potenciant el model de transport més contaminant i insostenible, generador de milions de tones de CO₂, el principal gas que està provocant l'escalfament climàtic i que urgix reduir si no volem convertir

2. Espanya en un desert; amb l'agreujant que l'avió contamina el doble per viatger i km recorregut que el cotxe, i quatre voltes més que el tren normal.

3. Soterrar baix el ciment l'únic riu que naix i acaba a la comarca de La Ribera no pot ser legal ni assumible per ningú.

139 www.lasprovincias.es/valencia/20080113/ribera/elena-bastidas-califica-interesante-20080113.html

140 El plànol encara es pot vore ací:
www.ahorraresfacil.net/lariberaenbici/docs/mapa_aeroport_ribera.jpg

141 A més, aquest desficaciat projecte anava lligat a un PAI de 5.700 habitatges, dos hotels, un camp de golf, un parc empresarial i un palau de exposicions i congressos. Tot això a Guadassuar, un poble de 5.800 habitants...

4. La destrucció de quasi 7.000 fanecades de terra fèrtil i viva resulta un sacrifici inacceptable per a la comarca, el sector primari és el que més hauria de ser ajudat a superar la crisi actual, fomentant l'agricultura ecològica. La destrucció del territori no és progrés.

5. No és una obra necessària ni demanada a La Ribera sinó, com altres d'aquest caire especulatiu i destructiu, de servidumbre respecte a València capital, que es projecta pensant només en els beneficis immediats d'uns pocs i amagant els efectes perjudicials que tenen per a la comarca.

6. Un aeroport en una zona tan densament poblada originaria excessives molèsties, augmentant el trànsit motoritzat i empitjorant notablement la qualitat de vida dels ciutadans riberencs, especialment els dels municipis pròxims.

7. L'impacte paisatgístic de tants avions entrant i eixint d'una vall xicoteta com és La Ribera Alta serà molt gran.

8. El seu cost és altíssim (més de 50.000 milions de pts.), i en temps de crisi i atur els diners cal dedicar-los a projectes que creen més llocs de treball i tinguen major utilitat social.

9. Un projecte així resulta absolutament incompatible amb la promoció ecoturística de la comarca, que és una de les millors possibilitats de desenvolupament que encara tenim.

10. El projecte demostra un menyspreu total respecte a la terra, la Natura i també respecte als habitants d'aquests municipis.

En volta de les obres faraòniques: noves autovies, aeroport, etc., el que cal fer per augmentar la qualitat de vida de tots els riberencs és:

- Millorar el transport públic i comunicar amb ell tots els pobles de la comarca.
- Connectar la línia de FGV amb la de RENFE pel lloc més curt.

- Soterrar la CV-50 al seu pas pel casc urbà de la Barraca d'Aigües Vives.
- Soterrar els passos a nivell sobre les vies fèrries en totes les poblacions.
- Fer una xarxa de carrers/camins/carrils per a bicicletes i vianants que unisca tots els nostres municipis.
- Unir el camí de Berca, d'Algemesí, que acaba en la ITV, amb el Mercat d'Abastos d'Alzira mitjançant una passarel·la senzilla d'uns 3 m d'amplària sobre el riu Verd.
- Completar la Via Verda per les motes del Xúquer per unir La Ribera Baixa i La Ribera Alta.
- Completar la Via Verda Ribera-Safor per on anava l'antic trenet des de Carcaixent fins a Tavernes almenys.
- Plantar barreres denses de vegetals autòctons per absorbir el soroll i reduir la contaminació entre els barris perifèrics i les carreteres perimetrals.
- I obrir definitivament l'AP-7, fent-la pública i gratuïta, almenys en el tram que travessa La Ribera, com ja seria des del 2006 si Zaplana no haguera allargat un munt d'anys la concessió d'Aumar.

Coordinadora per un Transport Sostenible

Mobilitat no motoritzada a La Ribera: reflexions i propostes de futur

(A totes les alcaldesses i alcaldes i de La Ribera del Xúquer)

Fa uns mesos vaig assistir a la casa de la Cultura d'Alzira a una taula redona per parlar de la mobilitat a les dues comarques del Xúquer (Ribera Alta i Baix). Allí es varen reunir pràcticament la totalitat d'alcaldes i alcaldesses dels voltants del Xúquer i el president de la Mancomunitat de La Ribera Alta, amb la Consellera d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori M^a José Salvador, el subsecretari autonòmic Francesc Signes i el director General de Mobilitat Carlos Domingo. Es tractava de xerrar sobre les infraestructures de transport per a la mobilitat global de la comarca. Com no, es va parlar quasi tot el temps dels transports públics (autobusos, rodalies de de RENFE, FGV), de les necessitats de noves i millores de la xarxa de carreteres (per al transport motoritzat privat evidentment) i, molt poc, de les vies verdes i carrils bici com a mitjà de transport quotidià.

Vaig prendre bona nota de tot el que allí es va parlar, ja que cada alcalde va tenir el seu torn de paraula i els representants de la Conselleria hi varen respondre a cada tema amb detall. Vaig trobar a faltar que es parlés més de la mobilitat no motoritzada, ja que tan sols es va reivindicar la recuperació com a Via Verda de l'antic ferrocarril de Carcaixent a Dénia i d'una ruta de l'aigua que uniria Alzira i la comarca de l'Horta Nord mitjançant el camí de servici del canal Xúquer Túria. Crec recordar que tan sols l'alcalde de Riola demana també més atenció a les rutes en bici per connectar pobles propers i crear rutes cicloturistas i anar d'un poble a un altre en bici. És a dir de més carrils i rutes per bicis, actualment hui inconnexes, amb la qual cosa per a res poden convertir-se en una alternativa al transport a motor privat.

Cal pensar que l'impacte sobre el medi, de les xarxes viàries per on es mou el vehicle a motor privat és un dels

símbols més cridaners sobre la qual s'estructura aquesta nova societat de les telecomunicacions i les necessitats quasi malaltuses de desplaçaments infinits. Una societat on les mercaderies es desplacen a gran distància i la gent viu en assentaments dispersos normalment situats lluny del lloc de treball. El desgavell que produeixen aquestes estructures viàries a la comarca de La Ribera Alta donen per a unes reflexions força interessants.

Tots coneguem de forma global els efectes sobre el medi ambient (tant natural com socioeconòmic), dels traçats en explotació de les autovies, autopistes i carreteres radials existents en l'actualitat en la comarca, però em centraré en aquestes notes en tan sols dues variables: l'efecte barrera i la pèrdua de sòls. Dos temes dels quals no se sol comentar massa, ja que tothom parla de contaminació acústica i atmosfèrica i poc d'altres efectes tan perversos o més que aquests. Anem a pams.

D'una forma global es pot concloure que els traçats de les grans infraestructuras viàries (autovies, autopistes i carreteres radials) en tot el conjunt de la comarca no han tingut en compte l'estructura territorial sobre la qual s'executaven, especialment en el cas de les autovies i autopistes, per a les quals s'han escollit traçats en funció del seu baix cost d'execució, independentment de l'efecte que pogueren tenir sobre el medi ambiente natural i socioeconòmic (contaminació de sòls, degradació paisatgística, efecte barrera, desestructuració de xarxa viària de camins rurals, etc.).

Si parlem de l'efecte barrera sobre el medi ambient socioeconòmic i en concret sobre els límits administratius dels termes municipals, es pot concloure que en una comarca com la de La Ribera del Xúquer, l'efecte segregador i de seccionament dels termes municipals és de màxima gravetat. Tant per a la gestió d'aquest territori segregat, per part de l'administració municipal corresponent, com pel normal funcionament de les activitats econòmiques i serveis públics prestats en aquests espais. L'efecte barrera provocat sobre la

xarxa de carreteres i camins rurals veïnals és especialment greu en l'espai rural d'una comarca com aquesta, ja que la seua condició d'espai de gran tradició agrícola duu implícit l'existència d'una densa malla de camins d'accés a les nombroses i xicotetes explotacions agrícoles.

Altre interessant indicador sobre els efectes en el medi ambient socioeconòmic, és el derivat de l'anàlisi dels termes municipals que són suport del pas d'alguna de les infraestructures, els quals i per contra, a causa del caràcter al·lòcton de les grans vies de comunicació, no permeten l'accés o ús directe dels habitants dels municipis que suporten la corresponent estructura viària.

Respecte als efectes sobre el sector primari a causa de l'execució de les vies de comunicació que ens ocupen, s'ha pensat que un bon indicador per avaluar aquest efecte seria la quantificació de la pèrdua de sòls agrícoles per la presència d'aquestes vies. En conclusió, l'impacte sobre el medi ambient global del les autovies i autopistes de la comarca aconsegueix uns nivells importants de degradació en gran part del conjunt territorial, i es revelen més importants en els espais en què els seus condicionants naturals i socioeconòmics fan coincidir diferents infraestructures viàries. Cal pensar que amb un plànol de la xarxa d'autovies i autopistes actual de la comarca, qui vol viure avui davant d'una autovia suportant sorolls, contaminació i saturació d'un espai geogràfic ple a vessar, que no aporta ni un gra de sorra en el manteniment d'un mínim vital per a la bona salut física i mental de les persones? Ens sorprendria saber les dades de tota la gent que ha venut les seues cases o pisos a la comarca de l'Horta fugint de tot aquest desgavell infraestructural. En aquest context, les reflexions i propostes que faré a continuació estan dedicades als alcaldes de La Ribera del Xúquer, com a complement a tot el que es va parlar a la casa de la Cultura d'Alzira.

Pel que fa a l'interior de les zones urbanes dels pobles i ciutats de la comarca, es deu parlar des de ja d'una mobilitat urbana segura, saludable, sostenible, accessible y amable per tal de contemplar com a prioritat el benestar i la dignitat dels

desplaçaments no motoritzats (a peu i en bici) de la ciutadania, mitjançant la millora urbana en temes com la remodelació de les places i carrers per acabar per tenir una ciutat de plataforma única sense voreres. Un dels objectius de la ciutat 30 és la mortalitat i ferits zero a les nostres ciutats i pobles.

Per tal d'aconseguir eixe objectiu cal pensar que partim d'un model en el qual la mobilitat motoritzada privada a condicionat al llarg del temps (i continua condicionant encara hui) el disseny urbà i la mobilitat, hipotecant el viari als seus desplaçaments, velocitats i aparcaments. El canvi deuria portar a prioritzar i implementar com a principal mode de transport els desplaçaments de vianants, les bicicletes i el transport públic.

Per arribar a un nou model de mobilitat urbana, el projecte de ciutat 30 parteix d'actuar sobre la velocitat com a principal variable, la qual acabarà condicionant totes les actuacions que es portaran a terme. El punt de partida no traurà cap de les places d'aparcament actuals en superfície, així com tampoc convertirà en carrers de vianants exclusius cap viari. Tan sols caldria reduir la velocitat màxima a 30 km a les grans arteries urbanes i avingudes principals de distribució del trànsit actuals. Evidentment, s'hauria de controlar eixa velocitat màxima de 30 km/h amb radars i fortes sancions. D'aquesta manera bicicletes, vianants i automòbils podrien compartir el viari i no caldrien carrils bicis segregats. Tot el viari s'hauria de remodelar per tal de convertir-les en grans bulevards amables sense voreres. Tampoc caldria regulació del trànsit amb semàfors.

A la resta de trama urbana, allò que podríem anomenar carrers o zones residencials veïnals, proposar que la velocitat màxima siga 15 km/h, que es com dir que els vehicles a motor deurien circular a la velocitat del caminar, en primera i en segon marxa. En aquests carrers la prioritat absoluta seria per als vianants i les bicicletes. No cal fer esment que amb aquestes limitacions de velocitat milloraria la seguretat de ciclistes i vianants, i s'evitarien morts i ferits pels

atropellaments dels vehicles a motor, tendint cap a la mortalitat i ferits zero urbana.

Amb aquesta aposta, passat un temps, els desplaçaments motoritzats disminuirien, ja que moltes persones preferirien caminar, emprar la bici o els transports públics, donada la lentitud a la que es veurien obligats a circular per zones urbanes, millorant així la fluïdesa del trànsit a motor, la contaminació acústica i la contaminació atmosfèrica.

Caldria arribar amb els temps a la completa desaparició o anul·lació de les voreres i rastells en totes les zones urbanes, per tal de contribuir a reduir la velocitat del vehicles i convertir en més amables els desplaçaments de vianants i bicicletes, molt especialment pel que té a veure amb persones de mobilitat reduïda (gent més major, cadires de persones sense mobilitat personal, carrets de nens menuts, carrets de compra...).

També s'hauria d'estudiar la gratuïtat del transport públic per tal d'incentivar a l'abandonament de l'ús del cotxe privat per l'interior de les ciutats de la comarca.

A més a més, perquè no apostar per una ciutat futura sense tràfic a motor més enllà de l'estrictament necessari per donar serveis públics i atendre a la distribució comercial i l'accés dels propietaris dels habitatges a les seues places d'aparcament privades, que es com dir, perquè no apostar per una ciutat per als xiquets segons el model de pedagog italià Tonucci.

Tot el que acabe de fer esment no és cap utopia, ja que la ciutat del futur serà una ciutat sense cotxes o no serà digna d'anomenar-se ciutat. La ciutat del segle XXI no contemplarà la circulació del cotxe privat com a forma de desplaçament urbà quotidià. Temps al temps.



Respecte a la mobilitat interurbana entre els nuclis urbans, tot i que el director General Carlos Domingo va citar de passada que la Conselleria aposta per la mobilitat en bicicleta per a tot el conjunt de la Comunitat Valenciana, no va arribar a fer esment de que ja hi ha en marxa una licitació per a l'estudi d'una Xarxa Autonòmica No Motoritzada, la qual unirà una gran part de ciutats i pobles valencians entre ells mitjançant carrils bicis i camins rurals degudament senyalitzats (i oferts mitjançant una APP). Pense que la major part dels alcaldes abandonaren la reunió sense tenir clar que la mobilitat en bicicleta va en serio i que serà un dels mitjans de transport de més futur entre els pobles i ciutats de La Ribera del Xúquer. Perquè això es done, caldria dissenyar i executar una **Xarxa Comarcal No Motoritzada** que connectés tots els pobles del Ribera entre ells i, entre moltes altres destinacions; amb els polígons industrials, estacions de RENFE i FGV, hospital d'Alzira, centres comercials, cementeris, parcs naturals...

Aquesta xarxa es faria servir dels carrils bicis ja existents (tal és el cas de l'Avinguda de La Ribera entre Carcaixent i Alzira o el de Carlet i L'Alcúdia, hui uns "fideus" inconnexos

que no animen massa a apostar per la bici com a mitja de transport quotidià), de les motes dels rius, del camí de servici del canal Xúquer-Túria o de la futura Via Verda entre Carcaixent i Alzira i Tavernes. I totes aquestes infraestructures actuals unides entre si mitjançant camins rurals i carrils bicis interurbans de nova construcció, allí on no hi ha un camí rural directe entre dos punts origen i destí. Aquesta xarxa seria barata d'executar, i ben dissenyada, difosa i gestionada (senyalització vertical, mapes, APP...), podria desviar al voltant d'un 15% de desplaçaments dels vehicles a motor que hui es donen a les dues comarques. No es cap utopia, sobretot si pensem que la tecnologia de la bici està millorant i abaratint-se pel que fa a les bicis amb bateria que incorporen el pedaleig assistit, les quals podrien permetre desplaçaments pendulars per motius laborals fins a distàncies de 15 km o més. Moltes persones tindrien l'opció, fiquem per cas, d'accedir, des dels pobles sense servei de RENFE i FGV, fins a les estacions més properes per un carril bici o viari no motoritzada de manera segura, digna i amb estatus social, per tal de poder moure's amb la combinació coneguda de tren+bici.

Més exemples, moltes persones anirien a treballar als centres comercials, al polígons industrials i als pobles veïns en bicicleta. I per suposat, molts escolars anirien en bici als centres educatius... I amb aquesta xarxa comarcal no motoritzada, podríem aspirar també a un turisme cultural i naturalista per a tot el conjunt de La Ribera del Xúquer que podria emprar la bici com a mitja de coneixença i gaudi. Aquesta si que seria una infraestructura i un model de mobilitat (la no motoritzada), que contribuiria a frenar el canvi climàtic! Seria aquest una xarxa de carrils bici i camins rurals que deuria tenir el mateix estatus social i plantejar-se al mateix nivell legal que la xarxa de carreteres per als desplaçaments motoritzats.

Ja estaria bé que, després de més de quasi 40 anys de democràcia, la mobilitat a peu i en bicicleta interurbana, es tingués en compte en qualsevol projecte de mobilitat futur

seriós i rigorós a les comarques de La Ribera del Xúquer, apostant així de manera ferma a millorar la qualitat de vida de la ciutadania i contribuir a frenar el canvi climàtic.

Alcaldesses i alcaldes de La Ribera, quan ens reunim per xerrar de manera seriosa i efectiva de la futura xarxa no motoritzada de les dues comarques que envolten el riu Xúquer? O la bici té que continuar 40 anys més com una anècdota? Quan resulta que és part de la solució més enllà del que mai hi haguéreu pogut imaginar! I molt més ara amb la consolidació de la bicicleta elèctrica. Ja direu.

Paco Tortosa

Doctor en Geografia especialitzat en mobilitat no motoritzada

Bibliografia:

- AAVV (2008): Manual per al disseny de vies ciclistes de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya.
- AAVV (2006): Dossier tècnic de seguretat viària. La bicicleta: un vehicle segur? Departament d'Interior. Generalitat de Catalunya.
- AAVV (2009): Pla estratègic de la bicicleta a Catalunya (2008-2012) . Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya.
- Carrera, Miguel Àngel; Sanz, Diego; Selma, Francisco (2012): Proyectar vías ciclistes. Diputación de Valencia.
- Comisión Europea (2000): en bici, hacia ciudades sin amlos humos. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de la Comunidades Europeas.
- Sanz, Alfonso (1996): Calmar el tráfico. Dirección General de Actuaciones Concertadas en las ciudades. Ministerio de Obras Públicas, Transportes y Medio Ambiente.
- Sanz, Alfonso, et al (2006): Manual de las vies ciclistas de Gipuzkoa. Diputación Foral de Gipuzkoa.
- Sanz, Alfonso (2008): Viure i circular. Idees i tècniques per a moderar el trànsit. (Guia per a l'acció municipal). Conselleria de Medi Ambient. Govern de les Illes Balears.

Volem ciutats 30

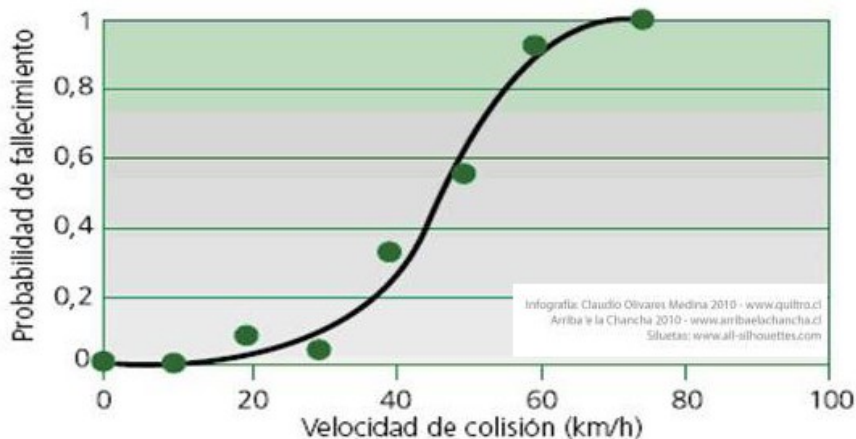
Fa uns dies criticàvem el Consorci Ribera-Valldigna i per extensió a tots els ajuntaments que el componen perquè volen fer un nou abocador en la comarca sense aplicar a penes les 4R, la qual cosa no resoldrà el problema dels residus sinó que l'agreujarà i l'allargarà en el temps. I avui felicitem l'Ajuntament d'Alzira per haver-se atrevit a deixar part del carrer Hort dels Frares per a vianants i ciclistes, i també per remodelar part del Pérez Galdós eixamplant les voreres i plantant-ne fleixos (no en cabien alguns més?), de manera que el carrer s'ha quedat més bonic i molt més viu.

No es pot comparar com queda ara de com estava abans, tot dominat pels cotxes. De fet, aquesta forma d'humanitzar i reverdir el paisatge urbà haurà d'exportar-se a la resta de barris, perquè no es pot quedar sols al centre, als perifèrics també cal. I ho demanem ja, per exemple, al carrer Felip II, per on entren els xiquets al CP Garcia Lorca...

I també és bo que es limite la velocitat màxima als 30 km/h al carrer de Pérez Galdós, mesura que esperem es faça extensiva a tota la ciutat prompte perquè evitant els 50 o 60 km/h de velocitat punta intraurbana s'aconseguixen millores tan importants¹⁴² com les que assenyalen des de l'Aliança de Ciutats 30:

- > El nombre i la gravetat dels accidents es redueixen considerablement. A 30 km/h, un vianant atropellat té més del 90% de possibilitats de sobreviure. En aquells municipis de la xarxa en els quals s'ha reduït la velocitat, els accidents greus han disminuït un 80%.
- > El soroll del trànsit a 30 km/h es redueix notablement.
- > Es millora la qualitat de l'aire, ja que circulen menys autos i s'emeten menys gasos, la qual cosa contribueix a una millora general de la salut, de manera que s'ajuda a mitigar el canvi climàtic.

142 <http://es.30kmh.eu/the-initiative/resumen-de-la-iniciativa-ciudadana-europea/>



Fuente: Informe Mundial sobre Prevención de los Traumatismos causados por el Tránsito 2004

- > A més, garanteix un flux de trànsit constant amb menys embussos i congestions i aconseguix que caminar, passejar amb bici o utilitzar el transport públic siguin activitats més agradables.
- > La correcta introducció d'àrees 30 pot ajudar a reduir considerablement el nombre de semàfors i de senyals de trànsit, la qual cosa implica un important estalvi per als municipis.
- > Es redueix l'actual ús abusiu dels autos, de manera que es reduïxen tots els greus problemes que aquests provoquen sobre la salut, el medi ambient i el confort urbà.

Contràriament al que alguns poden creure, reduir la velocitat màxima a 30 km/h no suposarà quasi retard perquè la velocitat mitjana en les nostres ciutats és de l'ordre dels 25 km/h. I tampoc resulta utòpic perquè ja hi ha moltes que ho han fet, en part o totalment, per exemple l'Alcúdia, sense anar més lluny, o Pontevedra, Irun, Ansoain i moltes altres ciutats

europées.

Amb les crítiques desaforades, que sens dubte llançaran alguns, passarà com quan prohibiren fumar en espais tancats: al principi diran poc menys que el cel s'enfonsarà sobre els nostres caps i després a poc a poc s'aniran apaivagant i tots veuran que vivim millor amb menys velocitat, menys autos i més arbres. És el que ha passat en altres ciutats, algunes grans i properes.

Per tant, volem més arbres, menys velocitat punta i menys cotxes a tots els pobles de la comarca!

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

Aportacions al Carril Bici d'Alzira

En 2015 presentàrem les següents PROPOSTES:

1. Obrir vies de comunicació entre l'Ajuntament i els ciclistes (en 3 grups principals: els que fan servir la bici com a mitjà de transport, els esportistes i els joves). Establir una comissió ciutadana-municipal de ciclisme.
2. Permetre, dins el casc antic, una velocitat màxima de 30 km/h i desenvolupar mesures de assegurin el compliment.
3. Senyalitzar els ciclo-carrers amb dibuixos de bicicletes i/o cartells.
4. Obrir i senyalitzar els espais dedicats tant als vianants com als ciclistes en zones de possible conflicte com els passos de zebra i les voreres.
5. Augmentar els llocs per aparcar bicis per facilitar el seu ús dins el casc urbà. Especialment, facilitar el seu aparcament en condicions adequades en aquells llocs d'afluència massiva i / o de població sense possibilitat de desplaçar-se en vehicles de motor (joves, gent gran), com a centres d'ensenyament, polígons industrials, centres de salut, Estació de RENFE, etc.
6. Avaluar la possibilitat d'habilitar un lloc per guardar bicicletes (recinte tancat) en un punt cèntric, semblant a la gàbia amb què compta actualment l'estació de trens. Incloure alguns altres en espais habilitats o dissenyats a aquest efecte, sempre que sigui en llocs d'interès públic quan pugui romandre la bici al lloc més de 24 h (per exemple, a l'Estació de RENFE).
7. A més d'assegurar que tot el perímetre de la ciutat compte amb un carril bici, facilitar les connexions del mateix amb pobles propers i amb els polígons industrials.
8. Avaluar cost/eficàcia d'AMBICI, segons usuaris i

bicicletes que es prenen diàriament per veure si és raonable la seva continuïtat. Possiblement els diners podria utilitzar-se molt millor en subvencionar la compra de bicicletes i completar les connexions amb carrils o vials per a bicicletes. Si es justifica seguir amb ambició, assegurar que cada punt estigui ben vinculat tant amb carrils de bici com amb els altres punts d'AMBICI, fonamentalment en aquells d'afluència massiva (Polígons, centres d'ensenyament, etc.).

9. Realitzar un estudi detallat per part dels tècnics municipals competents, per millorar els accessos i punts negres tant a nivell de l'ús de la bicicleta com dels vianants.
10. Crear una patrulla de municipals en bici, voluntaris, com ja hi ha a d'altres municipis per a acostumar més als conductors a veure i respectar els ciclistes.
11. Fer l'Educació Vial en bici i ensenyar els xiquets a anar en bicicleta, per acostumar-los des de menuts a les bicis.
12. I fomentar l'educació i la conscienciació ciutadana respecte als avantatges de la bici, tant a les Escoles i Instituts, com al carrer.

En concret, nosaltres hem analitzat i trobat els següents punts problemàtics:

Zona de perill especial per als vianants:

- Carrer Hort dels Frares: amb excés de trànsit de vehicles a motor, i tan estreta que les mares amb carrets de bebè han de baixar de la vorera i empènyer els carrets al mig del carrer. Aquí té sentit prohibir la circulació de vehicles a motor per la seva amplada (excepte els autobusos municipals i residents) i dedicar el carrer al trànsit de vianants i ciclista.
- Carrers amb empedrat i voreres estretes: es tenen diferents exemples, com el carrer Salineries, Carnissers,

Bernat d'Entença o Plaça de la Morera entre d'altres.

Trams de perill per als ciclistes:

Pràcticament la totalitat de les sortides cap a l'exterior de la ciutat són punts negres de difícil connexió amb carrils que es poguessin usar per connectar la població amb els polígons o les ciutats veïnes:

- a) Entre el barri de l'Alquerieta i l'Hospital, la Urbanització el Respirall / El Camí al Cementeri, adreça Corbera.
- b) Entre el Mercat de Proveïments i la ITV, adreça Algemesí, que no es pot fer sense entrar a la carretera. La Ribera en Bici proposa fer un mini carril bici entre el Mercat d'Abastos i el Rio Verd, amb passarel·la sobre aquest per connectar amb camins la ITV i els camins rurals cap a Algemesí.
- c) Entre el Mercat de Proveïments i la carretera vella de Guadassuar.
- d) Sortida d'Alzira cap a la carretera antiga de Carcaixent (Pont de Xàtiva), en el qual no hi ha connexió entre els dos trams del Malecó sense passar per la mateixa carretera (continuació per l'Av. de Carcaixent).
- e) Rotonda principal d'entrada a Alzira per l'Av. de la Hispanitat, en la qual és impossible sortir cap als carrers adjacents en direcció a la sortida cap a Xàtiva o Carcaixent sense passar per la mateixa rotonda (de trànsit dens) o desviar-se per la vorera de la Plaça Corbeil Essonnes, envaint l'espai per a vianants.
- f) Apropant des de Sants Patrons, passant la Caserna de la Guàrdia Civil, fins al pont de ferro. Aquí no es pot girar a l'esquerra per creuar el pont i l'altre costat no és possible incorporar-se al carril bici perquè està a mà esquerra. De totes maneres, en cap cas hi ha entrada al carril bici des del carrer sense envair un pas de zebra.

Els dos últims exemples mostren exactament el tipus de conflicte entre vianants i ciclistes que cal evitar. Caldria buscar

una manera d'incorporar l'entrada de les bicicletes al carrer o carrils-bici.

Problema dels stops de bicicletes a Alzira:

Les bicis tenen senyalitzat un stop cada vegada que creua el carril un carrer, en tota Alzira. El sistema a Alzira l'obliga al ciclista a efectuar un stop fins a 3 vegades dins de 100 metres en el pitjor cas, per exemple entre la Carrer Trinitat Redal Duffaur i el carril a Carcaixent. Aquesta situació el porta el ciclista a ignorar el carril que efectivament no funciona. Suggerim que se segueixi l'actual i moderna pràctica europea de col·locar un carril dedicat ciclista al costat de cada pas de zebra i així donar preferència tant als ciclistes com als vianants, davant els vehicles de motor.

Proposta de connexions de camins i carrils-bici existents per enllaçar municipis:

- Connexió Alzira-Algemesí: bastaria amb fer un carril bici, de mig km aproximadament, des del mercat d'Abastos d'Alzira fins al camí que ve des d'Algemesí fins al nou polígon, darrere de la ITV. Per creuar el riu Verd caldria fer un pontet, d'uns 2 m d'ample, o una estreta ampliació del pont existent en la carretera comarcal.
- Connexió Alzira-Guadassuar: seria suficient amb menys d'1 km de carril-bici que connecte el barri de les Barraques amb el Molí de Borrego, on comença la carretera vella de Guadassuar, que és ara un camí segur, directe i tranquil.
- Connexió Alzira-La Barraca d'Aigües Vives-Tavernes: es podria connectar l'actual carril-bici Alzira-Carcaixent, a l'altura del nou centre comercial de Vilella, amb la Via Verda pel camí de la Cova de les Meravelles o a través del camí del Barranc de la Casella, amb el que pràcticament no caldria fer obres, només senyalitzar.
- Via Verda Ribera-Safor, entre Carcaixent, Alzira, La

Barraca, Benifairó i Tavernes, cal fer-la ja.

- Ciclovia Vora Xúquer, connectant motes, camins de servei, camins rurals i d'altres, per a fer una ciclovia que vaja des de Sumacàrcer fins a Cullera apegada o propera al riu.

LA RIBERA EN BICI
TERTULIAS DE SOSTENIBILIDAD RURAL
ASSOCIACIÓ L'ULLAL DE LA VILA
ACCIÓ ECOLOGISTA-AGRÓ

Ni les bicis són el problema, ni les falles tenen patent de cors

Els franquistes pegaren un colp d'estat contra la II República i assassinaren a més de cent mil innocents acusant-los d'haver-se rebel·lat contra ells (!). Els nazis assassinaren a milions d'innocents, xiquets inclosos, acusant-los d'amenaçar la raça ària (?). I fa poc els fallers de la Plaça Major d'Alzira ens acusaven als ciclistes de no deixar-los circular i ens equiparaven amb els nazis, dient-nos "bizis" i "nacional biziclistes"...

Qui va escriure el cartell o no sap res d'història, cosa greu perquè parla sense saber, o vol trivialitzar els crims dels nazis, cosa encara pitjor per la complicitat que implica (a Alemanya i França, per exemple, està penat per llei trivialitzar la càrrega criminal del nazisme). El cartell fou molt desafortunat i ofensiu perquè òbviament nosaltres no tenim res a veure amb aquells assassins, que la història se'ls trague per sempre, ni podem impedir circular a ningú. De fet, en tota la legislatura, l'Ajuntament d'Alzira (no nosaltres) sols s'ha atrevit a tancar al trànsit un trosset del carrer Hort dels Frares (150 m), perquè era massa estret i feia anys que ho venien demanant els propis veïns. Així que els fallers de la Plaça Major s'han passat, molt.

Encara que li coste d'entendre o acceptar a alguns, el problema del trànsit no som les bicis ni els ecologistes, tot el contrari. El problema són els 1.300.000.000 d'automòbils que roden pel món i els 25.000 que roden per Alzira. Eixe és el vertader problema, que són massa i contaminen excessivament amb el CO₂, NO_x, COV, partícules, O₃, soroll, etc. que aboquen a l'atmosfera. Una allau d'autos que provoca al món cada any 1.250.000 morts per accidents i 50.000.000 de ferits, més els milions de malalts i morts per la contaminació, la destrossa de l'entorn de les ciutats i, com efecte secundari però també molt greu, la caloreta que puja imparable dècada rere dècada.

Què és el que no s'entén d'açò? Què hi ha tan difícil d'entendre que una vegada i una altra tornen alguns amb la tabarra de què les bicis són el problema?

Tots sabem que les bicis no contaminen, no calfen l'atmosfera, a penes ocupen espai, no consumixen derivats del petroli, no donen diners a les petrolieres ni als criminals que provoquen guerres i terrorisme pertot arreu, i a banda estalvien despeses a la Seguretat Social i les famílies pels beneficis de l'exercici físic. Les bicis són una solució important per a l'insostenible transport actual i quan una persona elegix la bici per desplaçar-se li està fent un favor a tothom. I molta gent no s'atreuix a anar en bici pel perill que suposen tants cotxes com hi ha. Per tant, **el problema no són les bicis, són els autos, ELS AUTOS!**

El més graciós, i ridícul, d'esta situació és que en la majoria dels desplaçaments urbans cada auto sols duu 1'3 persones i són desplaçaments per anar a menys de 3 km, distància que en bici es fa pràcticament en el mateix temps, comptant el de desaparcar, parar en semàfors, passos zebra, cedir el pas i tornar a aparcar. I en les hores punta els autos tarden més que les bicis pels inevitables embussos.

Als que no desitgen entendre-ho, caldria preguntar-los si realment volen als seus fills i nets, perquè els xiquets són els que més patixen en respirar l'aire contaminat, ja que estan creixent i són els més sensibles. I els nostres néts o besnéts, que encara no han nascut, serà just que se troben un clima xafogós on siga penós viure i tinguen plagues pertot arreu? Quin mal hauran fet ells per a rebre un món pitjor i més pobre, un món 'saharitzat', com diuen ara els científics?

Qui pot pensar encara que el problema som els ecologistes i les bicis? No s'adonen que en Amsterdam, Oslo, Friburg, Bolonya, Bremen, Pontevedra, París, Roma i moltes altres ciutats¹⁴³, estan tirant els cotxes fora del centre i de la mateixa ciutat?

143 www.esglobal.org/ciudades-europeas-sacan-los-coches-centros-urbanos/

En fi, resulta molt significatiu que ens insulten els de la falla més unflada, feta a base de poliestiré expandit, i per tant la més contaminant de tot el municipi (és legal cremar plàstics i omplir de gasos tòxics i cancerígens el centre del poble, senyor alcalde, senyor fiscal?). I damunt tenen la desvergonya de dir que creuen en l'ecologisme i que hi ha que passar a l'acció, ... amb educació, ells, els de la falla més contaminant i més insultant!

Algú els ha donat el premi major, però hauria sigut més apropiat atorgar-les el **primer premi a la mala educació**, per insultar els qui defensem el medi ambient i la salut de tots, i **un altre especial a la falla més contaminant**, perquè era la més unflada de plàstic.

(Per cert, igual que l'arròs amb coses no és una vertadera paella, els muntons de ninots de plàstic tampoc són vertaderes falles perquè no estan fets amb materials tradicionals ni naturals. Les falles han de recuperar els seus orígens i les autoritats han de pressionar en eixe sentit, per exemple eliminant qualsevol premi a les "falles" de plàstic i atorgant-los tots a les tradicionals, i si no hi ha declarar-los deserts, cap premi als ninots de plàstic)

Ja sabem que durant dècades, interessadament, la publicitat ha fet creure que els autos són lo millor per desplaçar-se i les autoritats, també interessadament, han fet creure que les falles són la cosa més gran del món. Però no, **ni els automòbils són lo millor, ni les falles són lo més gran**. I per damunt del dret a conduir, molt per damunt, està el dret a la salut. I per damunt del dret a fer ninots gegants de plàstic per cremar-los en la via pública està el dret a tindre un ambient net, sa i respectuós.

De manera que, com a mínim, algú en nom d'esta falla hauria de demanar disculpes pels insults del cartell. Perquè ni les bicis són el problema ni els fallers tenen patent de cors per dir barbaritats.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

Recuperació d'un patrimoni: l'antiga vieta de Carcaixent

El 8 de febrer de 1864 es posava en marxa el “Tramway Carcaixent Gandia” tirat per cavalls. Pocs anys després fou prolongat fins a Dénia, ja amb màquines de vapor. Eixa infraestructura va marcar la vida econòmica, cultural i social de Carcaixent i dels pobles i comarques que connectava.

El tren va ser un motor dinamitzador fonamental de la ciutat de Carcaixent entre els segles XIX i XX. Era l'element indispensable per a garantir que les taronges carcaixentines arribaren arreu d'Europa. Així es va desenvolupar el comerç al voltant de la taronja.

L'antiga “Vieta” anava de Carcaixent a Dénia amb un itinerari, d'una longitud total de 66 Km i unia, mitjançant el trenet de via estreta, aquestes localitats. El tram de línia entre Carcaixent i Gandia es va mantindre en ús fins a 1969, en què es va tancar, i el tram entre Gandia i Dénia fins a 1974. Gràcies a aquestes vies i a la línia de València a Xàtiva, Carcaixent es va convertir en un nus de comunicació important. Foren anys d'esplendor econòmica i dinamisme cultural per a aquesta ciutat.

En el pròleg de la reedició del llibre: “La Vieta: una aproximació al ferrocarril de via estreta Carcaixent-Dénia”, es denuncia: *“a Carcaixent, l'any 2014, no queden a penes elements que facen memòria del tren de Carcaixent-Dénia. Segurament molta gent jove no sabria explicar per què tenim una avinguda que s'anomena de la Vieta.*

Algunes màquines de vapor que funcionaren a Carcaixent, estan localitzades a Saragossa, convertides en un munt de ferralla; els edificis que perduren de l'antiga estació (el dipòsit de locomotores, els hangars, canvis d'agulles...) no tenen cap distintiu ni explicació que recorde a què es dedicaven; el traçat de l'antiga via no està marcat de cap manera... En resum, no hi ha hagut fins ara gens d'interès institucional per recuperar una part del nostre patrimoni que

encara es podria posar en valor si hi haguera voluntat.

El trenet ben explicat, hauria de ser una peça important per a contar a veïns i visitants perquè va proporcionar dinamisme a Carcaixent durant els anys d'esplendor taronger. Una peça important, juntament amb els magatzems de taronja, els horts del terme, les cases dels senyorets i les dels jornalers. Ens hauria de servir per a sentir-nos orgullosos del nostre poble i saber que tenim una riquesa patrimonial important que mereix ser difosa i coneguda.

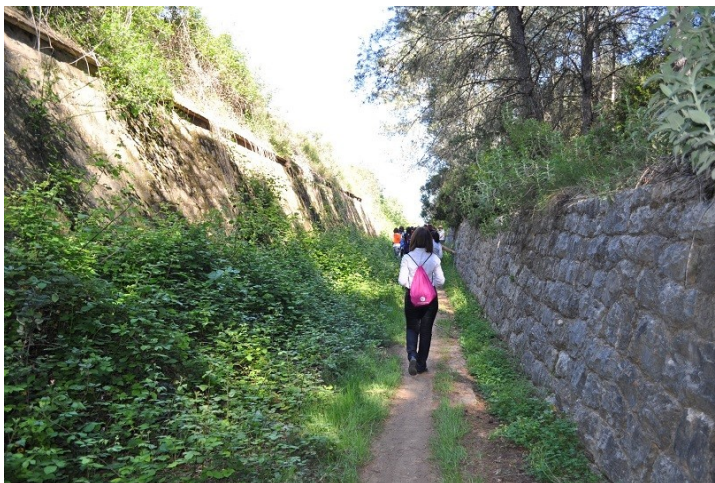
També caldria valorar un transport que es va iniciar fa més d'un segle, viatjar en tren directament des de Carcaixent a Gandia, Dénia o Alacant, i ara que siga tota una quimera."

En l'actualitat, pareix que comencem a conscienciar-nos del nostre potencial col·lectiu i comencem a recuperar el nostre passat... Per exemple enguany ja celebrem la 3^a Fira Modernista en Carcaixent, el 8, 9 i 10 de juny de 2018, on es recrea l'època d'esplendor del poble i de la Vieta, gràcies al comerç de la taronja, i es dona a conèixer tota una història, des dels costums, a l'estil modernista dels edificis i horts de la nostra ciutat. Ja és un primer pas de recuperació.

Un segon pas molt interessant, pensem que s'ha aconseguit gràcies a la pressió popular de l'enviament de 3.111 signatures a l'administració, per part de l'associació La Ribera en Bici juntament amb l'associació Amics de la Vieta de Carcaixent, signatures fetes a favor de la recuperació de l'antic traçat del ferrocarril Carcaixent-Gandia-Dénia, per a convertir-lo en una **via verda** que també implicaria la unió dels nuclis poblacionals d'Alzira, Benifairó, Tavernes de la Vallidigna, continuant per la comarca de la Safor, servint de nexa d'unió entre Oliva i el nord de la demarcació d'Alacant... Les mancomunitats de La Ribera Alta i de la Safor, així com els alcaldes de les ciutats implicades, s'han sumat a aquestes peticions.

Aquesta Via Verda seria un itinerari que fomentaria el contacte i el respecte pel medi natural, així com els hàbits d'ús de transport sostenible i mobilitat saludables de la població. A

més es podrien crear noves oportunitats d'ocupació gràcies a les activitats econòmiques associades a l'ús de la bicicleta i al desenvolupament no motoritzat del territori.



La qüestió és que per fi **la Diputació ha donat llum verda a un projecte que es vol culminar en un termini de tres anys**, segons el president de la Mancomunitat de La Ribera Alta, i és la recuperació de l'històric tram de l'antic camí del trenet, amb una inversió d'uns 750.000 euros que s'inclouen en els pressupostos del 2018, i serà una de les actuacions a desenvolupar dins del Programa Operatiu FEDER 2014-2020 de la Unió Europea, que cofinancen el 50% de les actuacions. (A més, aquest tram disposa d'un projecte de construcció més avançat i no requereix expropiacions per a l'obtenció del sòl necessari).

La Mancomunitat de La Ribera Alta ha realitzat el projecte de construcció denominat “**Camí Natural de l'Antic Trenet**”, a fi de definir i valorar les obres a realitzar i les necessitats de sòl i reposició de servituds.

L'actuació total, des de l'estació de ferrocarril de Carcaixent fins a l'estació de ferrocarril de Tavernes de la

Valldigna, a la qual s'ha afegit una connexió fins a la platja, ha estat dividida en 7 trams per a facilitar la licitació i construcció d'aquest eix ciclopeatonal. Per això, la col·laboració de la Generalitat en aquesta actuació s'emmarca dins de l'aposta de l'actual Consell per la mobilitat sostenible i la vertebració del territori, que està impulsant la Conselleria i que es centra en el desenvolupament d'actuacions de recuperació de camins històrics i vies verdes per al seu ús com a itineraris per a bicicletes i vianants.

Hem de recuperar i fomentar el paper del ferrocarril i dels antics camins de ferro convertits en vies verdes, front als camins d'asfalt; com a eixos vertebradors i de progrés i per un transport sostenible!

Fina Oliver

Portaveu d'Amics de la Vieta

Fons consultades:

“La Vieta, una aproximació al ferrocarril de via estreta: Carcaixent-Dénia” Edicions 96

“Carcaixent i l'arribada del ferrocarril en la segona meitat del segle XIX” article de Francesc Torres Faus

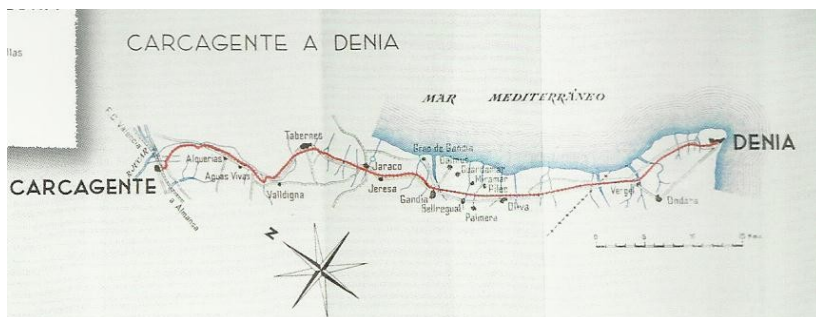
Notícies a la web: www.carcaixent.es

Volem la Via Verda Ribera-Safor

A Espanya hi ha uns 7.600 km de línies de ferrocarrils fora d'ús i desmantellades, de les quals s'han recuperat 2.100 km com a Vies Verdes, que són camins estrets i de poc pendent per a cicloturistes, vianants, etc.

A la Comunitat Valenciana tenim unes 14 Vies Verdes: Les Salines, Alcoi, Maigmo, Xixarra, Las Virtudes, Dénia, Serpis, Xurra, La Safor, El Cabriel, Ojos Negros, Benicàssim, La Panderola i La Pedrera. La més important és la d'Ojos Negros, que s'estén al llarg de 68 km per la vall de l'Alt Palància entre Torres-Torres, al N de València, i Barraques, al S de Castelló. Fou inaugurada en 2003 i ha tingut tal èxit de visitants que l'han ampliat amb altres 92 km, fins a més enllà de Teruel, en conjunt, amb els seus 160 km és actualment la més llarga d'Espanya. La més visitada és la Via Verda del Carrilet, entre Girona i Olot, que cada any rep al voltant d'un milió de cicloturistes...

Per tot açò i considerant que ací tenim l'antiga plataforma del Trenet entre Carcaixent i Tavernes, que continuava fins a Dénia per embarcar allí les taronges de La Ribera, ja en 1997 proposàrem recuperar-la com a Via Verda als ajuntaments dels termes pels quals transcorre: Carcaixent, Alzira, Benifairó i Tavernes. Posteriorment podríem recuperar també els trams Tavernes-Gandia i Oliva-Dénia, connectant-los per mitjà de la Via Verda Gandia-Oliva, que ja està feta.



Curiosament la part principal del traçat Carcaixent-Tavernes transcorre pel terme d'Alzira lluny del casc urbà, però açò no suposa cap problema perquè amb el camí del Malecò i els de Vilella podem enllaçar amb la Via Verda, baix de la Cova de les Meravelles. Anàlogament hi ha camins per a connectar-la amb els municipis de Simat i Benifairó de la Valldigna. Finalment, amb el nou carril bici que han fet en Tavernes, podem arribar fins a la platja i la Mediterrània.

En resum, els beneficis de la Via Verda serien múltiples:

- Suposaria un final digne per al Trenet, que fou el primer tramvia d'Espanya, tan antic que començà a funcionar amb tracció animal (1864-1969).
- Permetria recuperar i mantenir el record i el patrimoni històric corresponent.
- Connectaria en bici i a peu, entre camps i muntanyes, els pobles de La Ribera Alta amb la Valldigna i la platja.
- Evitaria accidents en la carretera actual i agilitzaria el seu trànsit al passar-se molts ciclistes a la Via Verda.
- Fomentaria el transport sostenible, el respecte a la Natura i l'Educació Ambiental.
- Ajudaria a lluitar contra l'escalfament global i la sequera que ens amenaça.
- Promouria l'esport suau i la vida saludable.
- Impulsaria el turisme verd, respectuós amb l'entorn i les persones.
- Revaloritzaria l'entorn rural i l'agricultura ecològica.
- Crearia treball directe en la recuperació, el manteniment i els serveis annexos.
- Reforçaria i ampliaria els programes locals de turisme, com la Ruta de la Taronja i la de la Morera.
- Ajudaria, en definitiva, al desenvolupament sostenible dels nostres pobles.

Tot això amb un impacte pràcticament nul i un cost mínim, perquè l'obra ja està quasi feta i resultarà molt més econòmica que 1 sol km de qualsevol autovia o AVE¹⁴⁴. Només cal arreglar bé el ferm, buscar alternatives als pocs trossos que s'han menjat la plataforma i algun detall més. Sens dubte, amb un projecte ben presentat, es podrien aconseguir importants ajudes de fons estatals i europeus per l'interès ambiental i comunitari del tema, de forma que a penes els coste diners als ajuntaments implicats.

Així doncs, ara que se respiren aires de canvi, tornem a demanar la Via Verda Ribera-Safor aprofitant l'antiga plataforma del Trenet entre Carcaixent i Tavernes. En eixe sentit, hem recollit i entregat als ajuntaments 3.111 signatures demanat-la¹⁴⁵. Ja és hora de fer, no un trosset minúscul a La Barraca, sinó tota la Via Verda completa!

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

144 Un sol km d'autovia costa entre 2 i 8 milions d'€ i un d'AVE entre 3 i 14 milions, això si es respecten les directrius del Ministeri, cosa rara perquè ací les obres públiques solen tindre grans desviacions i sobrecostes respecte a les licitacions inicials, de forma que al final resulten molt més cares que les seues homòlogues de Alemanya o França.

https://cincodias.elpais.com/cincodias/2010/12/28/economia/1293519381_850215.html

www.motorpasion.com/otros/construir-una-carretera-en-espana-es-el-doble-de-carro-que-hacerlo-en-alemania

145 www.diarilaveu.com/veu/45104/3.111-signants-demanem-la-via-verda-ribera-safor

Recuperem el pont de Fortaleny per a ciclistes i vianants



La Plataforma Pont de Ferro de Fortaleny es constitueix amb la finalitat d'aconseguir que es rehabiliti i es posei en marxa el pont de ferro de Fortaleny com a via ciclista i per a vianants.

El seu caràcter és plenament obert a la participació de totes aquelles persones, institucions, organitzacions i associacions que compartisquen el seu objectiu: aconseguir un pont al servei de les persones i que permeti una mobilitat més sostenible i segura entre els pobles de la comarca.

El pont és, a més, un patrimoni històric que pertany a la memòria de tots els riberencs, testimoni de la nostra unió amb el riu i el territori al qual li dóna vida, i que per això mateix volem conservar.

Després que, en l'any 2010, fora tancat al trànsit, el pont no ha deixat de deteriorar-se i actualment mostra símptomes greus que amenacen la seua integritat. De seguir així, potser, d'ací uns pocs anys, no quedi pont a reivindicar.

Per tot això, els sotasignats assumim el compromís de treballar conjuntament per evitar que això passe. Tenim dret i reclamem que es rehabiliti el pont i es pose a funcionar com una via ciclista i per a vianants, que permeta anar d'una població a altra en condicions de seguretat i contribuir així a una mobilitat més saludable i sostenible.

I, més enllà encara, que aquest projecte siga l'embrió d'una posterior xarxa de rutes de trànsit pacificat, ciclista i vianant d'àmbit comarcal.

La Ribera Baixa, juliol de 2015

La Diputació aparca 'sine die' la segona fase de la recuperació completa per a vianants i ciclistes de l'estructura centenària

24 de setembre de 2017

Integrants de la Plataforma Pont de Ferro de Fortaleny hem conegut avui de la mà del diputat provincial de Carreteres, l'adjudicació de les obres de restauració del pont centenari que sobre el riu Xúquer uneix els termes municipals de Sueca i Fortaleny. Licitades en poc més 1,3 milions d'euros, han estat adjudicades per poc més de 900.000 a l'empresa Pavasal.

El diputat ha assegurat a la reunió a la qual havíem estat convidats a Fortaleny que la passarel·la que per damunt de l'A-38 ha d'unir el pont amb Sueca no estarà ni pressupostada en aquesta legislatura, és a dir, en el primavera de 2019. Així les coses, la connexió completa del pont no estarà acabada ni deu anys després de la inauguració del nou en setembre de 2010

Des de l'ampli col·lectiu d'entitats de Sueca, Corbera, Llaurí i altres, integrants de l'esmentada plataforma, hem de manifestar:

1.- Valorem positivament l'esforç parcial del

departament de Carreteres de l'actual govern de la Diputació per dur endavant el compromís adquirit per la institució provincial ara fa pràcticament deu anys per a rehabilitar l'històric pont per a vianants i ciclistes. I aplaudim l'incansable treball dut endavant en eixe sentit pel govern municipal de Fortaleny.

2.- Considerem un pedaç o pegot la solució que donaran ara en habilitar rampes d'accés al pont des de camins rurals de Fortaleny i de Sueca. Serà una millora el dia que tot estiga fet, però per accedir a Sueca caldrà fer-ho per la Senda de les Vaques passant pel túnel per sota de l'A-38 que s'inunda cada volta que plou.

3.- Seguirem reivindicant, i cridant a la mobilització de la societat de La Ribera Baixa, per què la instal·lació de la passarel·la sobre l'A-38, els anclatges de la qual ja estan fets, i els túnels d'entrada i eixida també, siga incorporada en els pressupostos de la Diputació Provincial de València de l'any 2018.

i 4.- Des de l'Àrea de Carreteres de la Diputació parlaven de la primera fase d'un projecte de dues etapes sense fer públic els detalls de la segona de les fases. La segona part del projecte, promès per les institució provincial, és la instal·lació d'una passarel·la. Ara es confirma el que temíem quan en les nostres al·legacions exposàvem: "Fa l'efecte que a la segona fase del projecte no se li dóna la importància que requereix, quan és aquesta la que realment té una utilitat pública".

*Associació Muntanyeta dels Sants-Acció Ecologista Agró
Sueca – Associació Amics de la Muntanya de Llaurí (AMLL) –
Voluntariat Mediambiental de Corbera (VMC) – Grup
excursionista Camins de Terra (CdT) – Agrupació de Veïns
Mestre Serrano – La Ribera en Bici*

El Camí del Xúquer

Al cos humà, les artèries que transporten la sang es van ramificant en arterioles i després en capil·lars per abastir a totes i cadascuna de les nostres cèl·lules. Doncs així mateix, nosaltres extraïem l'aigua del riu Xúquer amb les grans séquies que després es ramifiquen en altres mitjaneres i finalment en les més petites que arriben als nostres camps per regar-los i produir els aliments que mengem.

I com els agroquímics han contaminat massa els aqüífers, ara també agafem l'aigua de la capçalera del riu per beure a La Ribera i L'Horta de València, per tant el Xúquer ens dóna vida a les dues comarques, fins i tot a l'Albufera, on van a parar les escasses aigües sobrants. I encara, de baix, li agafen aigua per enviar-la al Vinalopó, de manera que és un riu sobreexplotat i ja quasi no arriba ni gota a la desembocadura¹⁴⁶...

No obstant això, les inundacions amb què de tant en tant el Xúquer assola La Ribera feren que els antics pobladors l'anomenaren "el Devastador", malgrat que aquestes inundacions aporten noves terres, fertilitzen el sòl i carreguen els aqüífers. I la destrucció urbana sovint ocorre més per edificar en les vores inundables que per culpa del mateix riu.

Ara s'ha invertit totalment la relació de forces perquè amb tants pantans, assuts i canalitzacions, més el calfament del clima, el riu està dèbil, esgotat, fins el punt que de vegades es queda amb cabal zero, sense que circule una gota d'aigua, en algun tram¹⁴⁷. Però els actuals pobladors de les riberes, deutors del riu, segueixen veient-lo amb recel i vivint d'esquenes a ell.

146 És el que li va passar al Túria, que ara mor més de 10 km abans de la desembocadura i s'ha convertit en un riu fantasma en la part final per la sobreexplotació que patix.

147 www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2008/04/11/rio-jucar-seca-albacete/431605.html
www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2013/12/11/medio-ambiente-deja-jucar-caudal/1059215.html

Per això resulta necessari acostar el riu als pobles amb un Camí del Xúquer que facilite la visita lúdica, didàctica, tranquil·la, a peu o en bici, un camí que aniria des de Cullera fins a Sumacàrcer, passant per Fortaleny, Sueca, Riola, Polinyà, Albalat, Alzira, Carcaixent, Alberic, Gavarda i Antella, i viceversa, a més de quedar molt prop i connectat a diversos municipis de la comarca i d'altres comarques, gràcies a les estacions de ferrocarril que intersecten el recorregut¹⁴⁸.

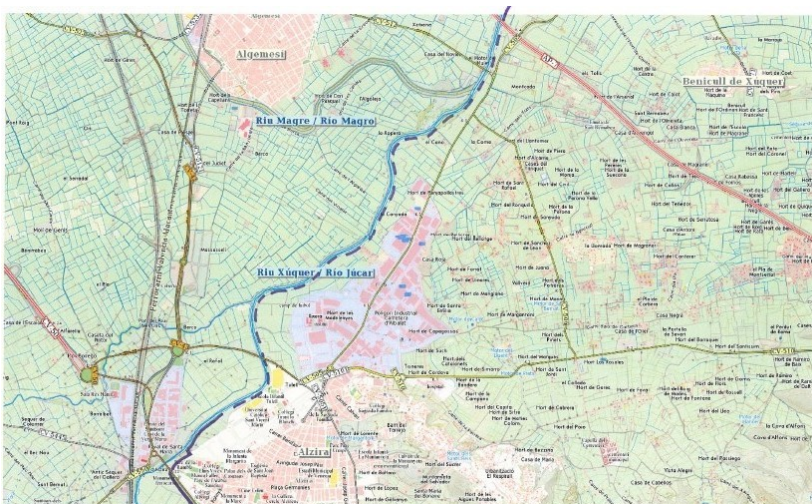
Acostar el riu als pobles, a més d'ajudar que molta gent el conega, l'estime i protegeisca, afavorirà l'us del transport ecològic i saludable, i l'entrada del turisme verd des de la costa massificada i insostenible fins als pobles de l'interior, fomentant així l'economia comarcal, que bona falta fa. Més avant podrien obrir-se noves connexions seguint la vora dels afluents (Albaida, Barxeta, Verd i Magre), que connecten amb la resta de pobles, i també per enllaçar amb les properes Vies Verdes Ribera-Safor i La Pobla-Manuel-Xàtiva, amb el qual podrien formar part de la xarxa EuroVelo.



148 El Camí passa per molts pobles i en alguns hi ha estacions de Renfe: Cullera, Sueca, Alzira i Carcaixent, i en altres de FGV: Alberic.

El Camí del Xúquer, apegat al riu o prop d'ell, constaria d'uns 50 km aproximadament. El 90 % ho constituïrien els camins, motes i malecons existents, només caldria senyalitzar-los¹⁴⁹. Sols queden per fer o condicionar 4 trams curts (assenyalats als plànols amb traç discontinu):

- Alzira-Albalat: Cal connectar amb un carril bici o camí rural el Parc Fluvial d'Alzira amb el pont de la CV-512, prop d'Albalat, uns 4 km aproximadament.



- Alberic: Cal fer un carril bici o vorals més amples en el tram del pont sobre el Xúquer prop d'Alberic, en la carretera CV-545, menys d' 1 km.
- Gavarda: Cal ampliar els vorals o fer un carril bici entre el pont de ferro de Gavarda i Gavarda vell, d'uns 0'5 km.
- Antella: També cal ampliar els vorals o fer un carril bici des de l'eixida d'Antella fins entrar en els camins vora riu

¹⁴⁹ Els plànols topogràfics, en DIN-A3, poden veure's complets a la web: www.lariberaenbici.net → Articles. El Camí és el traç de color blau fosc o morat, com el títol del mapa.

que duen a Sumacàrcer, menys d'1 km .

Per tant uns 45 km del Camí del Xúquer ja estan fets, sols caldria senyalitzar-los, i els altres 5 o 6 km necessitarien ser construïts nous (amb 2'5 metres d'amplària seria suficient) o simplement caldria ampliar els vorals. El cost i l'impacte ambiental resulten insignificants comparat amb els d'AVEs i autovies, dels quals ja en tenim més que sobrats, de fet, amb menys del que costa 1 km d'estos podrien fer i senyalitzar tot el Camí del Xúquer.

Per totes aquestes raons, **La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció, Xúquer Viu i l'Associació Muntanyeta dels Sants-Acció Ecologista Agró** hem presentat escrits demanant que assumisquen el Camí del Xúquer als ajuntaments de Cullera, Fortaleny, Sueca, Riola, Polinyà, Albalat, Benicull, Algemesí, Alzira, Carcaixent, Benimuslem, Alberic, Càrcer, Alcàntera de Xúquer, Vilanova de Castelló Gavarda, Antella i Sumacàrcer, i que demanen a la Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori que durant aquesta legislatura s'encarregue de realitzar la correcta senyalització dels trams existents i de completar els trams necessaris per connectar tot el **Camí del Xúquer**.

Novembre de 2017

Via Verda La Pobla-Manuel-Xàtiva

El tren ha circulat per la població de Manuel durant més de 150 anys, des de juliol de 1854, quan va ser inaugurada la línia promoguda pel Marqués de Campo, fins juliol de 2009 quan es va estrenar el nou traçat, a prop de la població, però ja fora del terme municipal.

Les rodalies de la línia València-Xàtiva, els trens de llarga distància València-Madrid, junt a un bon nombre de mercaderies, eren els que travessaven la població de Manuel en els últims anys. Hi havia un trànsit ferroviari molt intens per l'interior del municipi. L'ajuntament portava molts anys demanant a l'administració el soterrament de les vies pel centre urbà, per llevar el perill que suposaven per a la població els tres passos a nivell que hi havia en el terme municipal. Però açò mai es va arribar a realitzar per l'elevat cost.



La construcció de la plataforma per a l'AVE va ser el determinant perquè l'Administració d'Infraestructures Ferroviàries (Adif) es decidira a traure el tràfic ferroviari de dins del poble de Manuel, ja que estava previst que aquesta plataforma anara en paral·lel a la de la línia ja existent, i a més en el trajecte per dins del poble una revolta pronunciada obligava als trens a disminuir la velocitat, cosa també incompatible amb els nous trens més ràpids.

Després de l'estudi de diferents traçats alternatius per

part d'Adif i d'un temps d'obres, el 10 de juliol de 2009 s'abandona l'antic traçat i es posa en marxa el nou. Per a Manuel aquest canvi suposa una pèrdua gran, al deixar de tenir dins del municipi l'estació, que donava un gran servei a tota la població, però al mateix temps també suposa un gran benefici per la reducció del soroll i molt especialment per l'eliminació del perill per als habitants del poble.

Així de sobte ens trobem amb una situació nova: un tram d'uns 11 km de vies queden abandonades. Adif en un primer moment només es fa càrrec de llevar els raïls de la plataforma ferroviària, però queden les pedres i com que també deixen de fer el manteniment habitual comença a crear-se un problema de brutícia, que acaba suposant un perill per a la salut pública de la població.

Al mateix temps es presenta una nova oportunitat: el traçat abandonat podria convertir-se en una via verda, com moltíssimes que hi ha arreu de l'estat espanyol. I l'any 2010 la Conselleria d'Infraestructures i Transports de l'anterior govern autonòmic elabora un projecte de via Verda que aniria des de La Pobla Llarga fins a Xàtiva. Però es tracta d'un esborrany, poc elaborat, que no arriba a desenvolupar-se.

La realitat és que durant els anys següents les vies continuen abandonades i Adif ni tan sols es fa càrrec de llevar les pedres de la plataforma ferroviària. Així el terreny es intransitable i açò dificulta la tasca de neteja de la zona. Finalment es converteix en un problema de salut pública seriós per al poble.

Després de moltes gestions per part de l'Ajuntament de Manuel finalment s'aconsegueix un acord. En un principi Adif oferiria un arrendament a un preu reduït per a un període d'uns 6 o 8 anys, però finalment, a causa de la insistència de l'actual Ajuntament que el responsabilitza del problema de brutícia generat a l'antiga plataforma, s'aconsegueix la cessió gratuïta dels terrenys situats dins del terme municipal, per a

un període de 20 anys. Així el 25 de maig de l'any 2015 es signa el conveni entre ambdues entitats.

A partir d'eixe moment l'Ajuntament de Manuel intervé en aquest tram municipal llevant les pedres de l'antiga via i netejant la zona, i a més elabora un projecte de passeig verd, d'un quilòmetre aproximadament de longitud, que és complementari a la futura Via Verda. Aquest projecte estarà subvencionat per la Diputació de València, a través del Pla Provincial d'Obres i Serveis, i, es realitzarà en dues etapes:

I) TRAM URBÀ I (situat entre el pas a nivell del Carrer Abad i el pas a nivell del Carrer Juan Moreno). És una zona que abans del pas del tren era terreny de muntanya. Ací la intervenció consisteix en llevar les pedres i anivellar el terreny, ja que es queda la penya descoberta, tirar saorra i lluir trossos que es queden a l'aire en la paret lateral; dotar-ho de mobiliari urbà: algun banc per a seure, algun fanal i papereres, així com plantar arbres en el recorregut.

El pressupost aproximat de la intervenció és de 102.000 €.

Les obres s'inicien en novembre del 2017 i a hores d'ara, març 2018, estan acabant-se.

II) TRAM URBÀ II (que va de l'antic pas a nivell del Carrer Abad, o pas a nivell de la plaça, fins a la ronda, en direcció Pobla Llarga). Ací hi ha un tram on la plataforma està en alt, i el que es vol és baixar l'altura a nivell del carrer i de la sèquia, i deixar marcada la separació entre passeig i el carrer amb una vorera. També inclou la plantació d'arbres.

El pressupost aproximat de la intervenció és d'uns 85.000 €.

Les obres s'iniciaran ara, en març del 2018.

Quedarà pendent d'arreglar un tercer tram urbà, el que va del pas a nivell del Carrer Juan Moreno al pas a nivell del Polígon Industrial, o fins i tot al conegut com "Pont de Ferro".

En aquest tram és on està ubicada l'antiga estació, que no ha entrat en els terrenys cedits per Adif. La Conselleria d'Obres Públiques, segons ens informen els regidors de l'Ajuntament de Manuel, s'ha compromés a realitzar el condicionament d'aquest tram, que inclouria també llevar les antigues andanes de l'estació.

Pel que fa a la resta de l'antic traçat del tren, actualment la Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori està elaborant un projecte de Via Verda de Xàtiva a Carcaixent, aquesta vegada sí que serà un projecte definitiu per a poder dur-se a terme immediatament.

Segons les últimes informacions que ens ha facilitat l'Ajuntament de Manuel, a hores d'ara, març de 2018, la Conselleria ja té el projecte acabat, i licitarà l'obra en les properes setmanes. Així que segons aquestes informacions les obres començarien en uns mesos. La Via Verda Xàtiva-Carcaixent sembla que és ja una realitat propera.

El passat 26 de novembre del 2017, l'Associació Cultural Mitja Galta de Manuel, junt amb La Ribera en Bici, vam realitzar una trobada a Manuel per a reivindicar la Via Verda pels terrenys abandonats pel ferrocarril i demanar l'agilització dels tràmits per part de Conselleria perquè es portara a terme. Així ho vam transmetre, també junt amb l'Ateneu Popular de Xàtiva, en una petició als ajuntaments dels tres pobles afectats (Pobla Llarga, Manuel i Xàtiva, i també a l'Ènova, per la proximitat), demanant-los que expressaren a Conselleria el seu interès perquè aquest projecte es realitze ben aviat.

Aprofitant que les vies han estat abandonades fa poc de temps, la recuperació de la plataforma per a convertir-la en Via Verda no hauria de ser un projecte de molt de cost. I es podria enllaçar amb la futura Via Verda Carcaixent-Tavernes de Valldigna que ja hauria de fer-se. De manera que connectaria les comarques de la Costera, La Ribera Alta i la Safor, unint la ciutat de Xàtiva amb la costa. I formant part del

projecte europeu EuroVelo.



Considerem que els beneficis que pot aportar la Via Verda són considerables: evitar la imatge de degradació actual, fomentar el transport sostenible, millorar la salut dels usuaris, connectar i promocionar els pobles del recorregut, posar en valor els recursos naturals, històrics i etnogràfics, oferir una bona alternativa als amants del senderisme i la bicicleta, així com una nova oferta turística per a visitants d'aquestes comarques, i potenciar en definitiva l'economia de la zona i el turisme verd.

Les últimes notícies que ens arriben de Conselleria indiquen que tot es mou en eixa direcció. Si eixa informació va confirmant-se és una molt bona notícia. Nosaltres per la nostra banda continuarem seguint el procés amb atenció, contribuint-hi en tot allò que estiga en les nostre mans i pressionant si cal.

Manuel, març 2018

Associació Cultural "La Mitja Galta"

La insuportable falta de sostenibilitat

La *petjada ecològica* és un indicador que sol presentar-se com a comparació de dues magnituds: d'una banda calcula l'impacte ambiental provocat per l'activitat humana sobre els recursos naturals existents, i de l'altra estima la capacitat del planeta per a regenerar els seus recursos. Actualment aquest indicador és de l'ordre d'1'7 i significa que l'impacte ambiental mundial durant un any equival a la capacitat de regeneració d'aproximadament 1'7 planetes com la Terra¹⁵⁰. És a dir, cada any gastem més recursos naturals dels que el planeta és capaç de regenerar en el mateix temps i, per tant, reduïm les possibilitats de les generacions futures. I això ve passant des de la dècada dels anys 70 del segle XX.

A més a més, hem A tindre en compte que aquesta elevada petjada ecològica es refereix a la mitjana mundial, on conviuen societats tradicionals més respectuoses amb el medi ambient i altres societats molt devoradores dels recursos naturals. Si ho analitzem per separat observem com les societats més opulentes són les que provoquen principalment el problema. Per exemple, s'observen petjades superiors a 10 entre la població més consumidora; mentre que més de la meitat de la població mundial mostra petjades inferiors a la unitat. I si ho mirem per països, la petjada ecològica de Luxemburg se situa al voltant del valor 7'5, els Estats Units superen el valor 5 i Espanya està en l'entorn de 2'4, mentre que Haití no arriba al 0'4.

Evidentment aquesta situació és insostenible en el temps i suposa una injustícia territorial, social i generacional. Territorial perquè els anomenats *països desenvolupats* estem apropiant-nos de molts més recursos dels que ens pertoqueu; social perquè dins de cada país hi ha enormes diferències en l'accés als recursos; i generacional perquè els nostres descendents es trobaran amb un planeta saquejat que

150 Podeu consultar les dades en *Global Footprint Network* (www.footprintnetwork.org). En el text he emprat les xifres de 2013, últim any disponible.

dificultarà el seu benestar. Des d'una perspectiva històrica, la nostra generació ha sigut molt afortunada, però també molt irresponsable i insolidària.

Una petjada ecològica tan elevada demostra que el planeta no té capacitat per a mantindre l'actual mode de vida occidental i menys encara per a generalitzar-lo. Ens trobem doncs amb una complicada disjuntiva que pocs gosen plantejar: o abordem amb urgència un canvi en els hàbits de producció i de consum dels individus i països més opulents; o, en cas contrari, una gran part de la població patirà ajustos dramàtics en la mesura que s'agreuja l'escassetat de determinats recursos naturals, especialment dels combustibles fòssils que són claus per a mantindre energèticament l'actual societat. Cal recordar que aquest "suplement energètic" és el que ens ha permès créixer econòmicament "dopats" i situar-nos temporalment per damunt de les nostres possibilitats ecològiques.



El sistema econòmic imperant obvia que també ell forma part de l'ecosistema i oblida que ecologia i economia comparteixen el mateix origen etimològic: eco=casa, la casa comuna de tots, el nostre planeta. Estudiar la casa (ecologia) i administrar la casa (economia) no haurien de ser disciplines enfrontades si tinguérem present que vivim en un planeta de recursos naturals finits.

Tot i que en moltes ocasions resulta difícil de reconèixer, és pertinent recordar que l'economia pretén millorar el benestar de les persones. Durant els estadis inicials del desenvolupament de les societats, la millora del benestar col·lectiu avança conjuntament amb el creixement econòmic mesurat pel Producte Interior Brut (PIB). Ara bé, el PIB és un indicador insuficient per a mesurar completament el benestar econòmic i social d'un país perquè no fa distincions entre si les rendes es concentren sols en unes poques persones o es reparteixen entre tota la població, ni tampoc té en compte les externalitats (mediambientals, socials o psicològiques) provocades pel procés productiu, ni analitza si hi ha activitats destructores del benestar. Així doncs, dins del PIB se suma igualment la producció d'aliments i mobles com la d'armes o productes químics contaminants, amb efectes sobre el benestar molt diferents. És més, hi ha activitats perjudicials per a la humanitat que estan incloses en el PIB, mentre que no es tenen en compte altres activitats clau per a la convivència i el benestar (per exemple, l'atenció domèstica a la família o el voluntariat).

Amb l'objectiu de pal·liar aquestes llacunes del PIB, en l'actualitat hi ha altres mesuradors alternatius. Alguns d'ells tracten d'incloure indicadors socials del benestar humà i no sols la riquesa material¹⁵¹. De la seua anàlisi s'extrau que, en les economies pobres, l'evolució d'aquests índexs està molt relacionada amb la del PIB *per capita*; però aquesta relació es redueix quan les economies ja són riques. És a dir, per a les

151 Exemples d'aquests tipus d'indicadors socialment enriquits són l'índex de desenvolupament humà de les Nacions Unides, l'índex de qualitat de vida o l'índex de progrés social.

societats pobres un increment de riquesa suposa un notable increment en el desenvolupament humà, en el benestar; per contra, les societats riques ja no augmenten el seu benestar de manera substancial ni amb importants increments del PIB *per capita*.

També hi ha altres índexs que incorporen l'efecte negatiu de l'activitat econòmica sobre el medi ambient i així tenen en compte la contaminació o el consum dels recursos naturals del planeta¹⁵². L'evolució de tots aquests indicadors s'ha estancat o fins i tot ha disminuït en algunes societats industrials des dels anys setanta del segle passat. El comportament dels índexs revela que aquestes societats han sobrepassat el nivell a partir del qual el creixement econòmic ja no es relaciona de manera directa amb un augment de la qualitat de vida col·lectiva.

Així mateix, des d'una perspectiva sociològica s'observa com la felicitat i la qualitat de vida col·lectiva deixen d'ajustar-se a l'increment de la producció global i del consum, quan aquests se situen en nivells elevats. Aquesta aparent paradoxa s'explica pel fet que la riquesa material és només un component més de la felicitat; però hi influeixen molts altres factors, com les relacions familiars, la comunitat, els amics, la salut, les relacions laborals, l'ambient social, etc. A partir de certs nivells, l'augment en termes de bonança econòmica sol entrar en contradicció amb la resta de components que conformen el benestar. És aleshores quan l'objectiu de seguir creixent comporta perjudicis en l'àmbit individual (estrés, addicció al consum, falta de temps per a la família...) i en el col·lectiu (salut ambiental, canvi climàtic, consum insostenible dels recursos naturals, privació a generacions futures...). Conseqüentment, podem considerar que el creixement excessiu resulta perjudicial perquè provoca danys a un ritme més alt que els guanys que genera.

Aleshores, per què seguim amb l'obsessió pel

152 Entre aquests altres indicadors amb preocupació mediambiental es poden citar l'índex de benestar econòmic sostenible, el *PIB verd* o l'índex de progrés real o genuí.

creixement econòmic? Doncs perquè el sistema econòmic actual necessita créixer permanentment, ja que es basa en l'endeutament i en l'obtenció de beneficis; i sols amb creixement es podran obtenir beneficis i tornar els deutes. Per tal d'aconseguir-ho compta amb l'ajuda de la publicitat (directa i indirecta), un dels objectius de la qual és provocar la insatisfacció permanent dels ciutadans per tal que sempre desitgen més del que tenen.

Ara bé, tal com hem indicat inicialment, ja estem molt per damunt de la capacitat de càrrega del planeta. Per tant, qualsevol creixement addicional empitjorarà la sostenibilitat, per molt que es vulga camuflar amb denominacions com la de "creixement verd". En aquests moments parlar de "creixement sostenible" és un oxímoron, ja que són dos conceptes actualment incompatibles. En les economies occidentals sols podríem parlar de sostenibilitat després d'un període de decreixement fins a situar-nos en una posició d'equilibri amb la capacitat de la biosfera i ajustar-nos al seu ritme.

En les últimes dècades ens hem acostumat a una vida basada en el consum fàcil d'energia i recursos naturals. Però oblidem que no podem seguir així més temps, almenys per dos motius:

- perquè cal frenar el ritme si realment desitgem atenuar els efectes del canvi climàtic, provocat pels nostres excessos que superen la capacitat de regeneració de la biosfera;

- i perquè el declivi de l'energia disponible ens impedirà un creixement econòmic generalitzat a llarg termini.

El primer motiu ens suplica que no cremem els combustibles fòssils que encara queden; mentre que el segon motiu ens recorda que en un planeta finit no es pot créixer il·limitadament. Hem extret ja els combustibles fòssils més fàcils d'obtindre i ara ens enfrontem a la difícil tasca d'extraure els residuals, aquells de menor qualitat i més dificultat en la seua explotació. Aquest fet provoca que cada vegada siga menor l'energia neta que ens aporten i, per tant, que disminuïska la seua taxa de retorn energètic (TRE, la relació

entre l'energia obtinguda i l'energia consumida en el procés).

Amb menor energia també serà menor el creixement econòmic, perquè cal recordar que existeix una relació molt directa entre la producció i el consum d'energia i recursos naturals. La tan anhelada “desmaterialització” de l'economia sols s'observa en els *països desenvolupats*, gràcies a que ara importen els béns fabricats en països amb salaris menors. Però quan analitzem el PIB mundial seguim constatant una relació directa i proporcional entre energia i producció.

En aquest context, escoltem sovint que les energies procedents de les noves fonts renovables seran la solució i ens permetran mantindre el ritme actual. No obstant aquest desig, quan analitzem les característiques d'aquestes fonts ens adonem que això no sembla possible. Aquestes noves energies renovables pateixen una sèrie de limitacions, com són: la seua intermitència, la dificultat d'emmagatzematge, un retorn energètic menor al dels combustibles fòssils, l'ús de minerals escassos en la seua fabricació, la dependència dels combustibles fòssils, la dificultat d'augmentar l'electrificació d'altres usos energètics, l'impacte mediambiental de l'extracció dels materials i de la fabricació dels sistemes de captació, etc.

Per tant, l'adaptació no ha de ser sols una qüestió tecnològica de substitució de fonts energètiques, sinó principalment un canvi social perquè haurem de viure amb menys energia *per capita*¹⁵³. Fins ara les revolucions energètiques s'han produït mantenint l'aportació de la font energètica anterior i afegint una nova més potent, que ha contribuït al creixement econòmic. Però ara tenim un repte més difícil, ja que minva l'aportació energètica de les fonts clàssiques i damunt les noves són menys potents que les anteriors.

Els estudis més recents apunten la possibilitat d'obtindre el 100% de l'energia elèctrica de fonts renovables (amb certs

153 Consulteu els resultats del projecte europeu MEDEAS (www.medeas.eu/).

matissos, ja que caldria mantindre suports puntuals amb combustibles fòssils); però ens recorden que l'energia elèctrica sols representa una quinta part del consum energètic total i la resta és difícil d'electrificar en molts casos.

Ara bé, açò no significa que no calga avançar cap a energies renovables, sinó tot el contrari. El futur haurà de basar-se en aquestes noves fonts energètiques i hauríem d'haver començat ja la transició. Però degut a les seues característiques, es preveu que les dotacions energètiques *per capita* seran inferiors a les actuals. Per tant, cal començar a canviar els hàbits (de consum, de transport...) o patirem els efectes d'una transició abrupta, que damunt coincidirà amb l'accentuació dels efectes del canvi climàtic, ja perceptibles. La tecnologia, l'increment d'eficiència i les fonts renovables ens podran ajudar en el camí del canvi, però no és previsible que puguen compensar els límits imposats per la minva de recursos.

Aquesta transició necessària hauria de començar d'immediat i efectuar-se tant en l'esfera personal com en la col·lectiva i institucional:

– *Individual*. Consumir menys i de manera més responsable i sostenible, per tal de minimitzar l'impacte ambiental, però amb la major satisfacció personal. La simplicitat voluntària (la vida senzilla) fuig dels objectes i se centra en la convivència, la frugalitat i les relacions socials. És a dir, moderació en el consum material, però sense limitacions en el "consum" de sentiments, de família, de comunitat, del goig per viure. La sobrietat ben plantejada no suposa una reducció del benestar, sinó el seu augment perquè ens allibera de les manilles del consumisme.

– *Col·lectiva*. Accions relacionades amb l'ajuda mútua, la convivència i l'organització col·lectiva, com són les cooperatives, les associacions, els grups d'autoconsum, les ciutats en transició, les xarxes d'intercanvi, etc. I també una recuperació del pensament econòmic original que entén l'economia com un mitjà per a aconseguir el benestar de la

societat i no com una finalitat en si.

– *Institucional*. Influir des de les institucions cap a una societat on es fomenti el repartiment del treball (professional i domèstic), la reducció de les jornades laborals, una millor distribució de l'apropiació de l'eficiència dels processos productius, la disminució de la publicitat, la lluita contra les externalitats negatives, l'anàlisi i prohibició de l'obsolescència programada, etc.

Les dues primeres esferes són imprescindibles per a començar el procés, però la resposta institucional és també necessària per a aconseguir canviar la situació. Ara bé, aquesta tercera esfera sols s'aconseguirà quan existisca una massa crítica suficient, prèviament nodrida per les nostres accions individuals i col·lectives. És per això que cal recordar la importància d'actuar diàriament de manera coherent amb la sostenibilitat, servint d'exemple i desterrant la idea errònia de que les accions solitàries tenen poc de valor. Si ho fem visible començarem a viure amb normalitat una nova societat amb uns paradigmes més respectuosos amb el medi ambient i amb les persones.

El benestar de la generació següent dependrà molt de la nostra actuació present.

Vicent Cucarella Tormo
Economista i autor d'*Economia per a un futur sostenible*

Un país cremat

(Juliol de 2012)

Segons el sindicat Unió de Llauradors i Ramaders, evitar els incendis recents haguera costat uns 4 milions de € en neteja i vigilància de les nostres muntanyes¹⁵⁴. Però en volta de això, durant els darrers anys el govern valencià va retallar fins al 70% els reforços de les brigades forestals. I ara, segons els enginyers forestals, l'incendi de les 50.000 hectàrees ens costarà uns 1.000 milions d'€ per la pèrdua dels beneficis ambientals que donava la vegetació cremada; perquè la vegetació retenia el sòl, evitava la desertificació, carregava els aqüífers, reduïa les inundacions, suavitzava les temperatures, protegia la vida, afavoria el turisme, etc.¹⁵⁵ Tardarem 30 anys en recuperar les zones que es puguen recuperar, perquè algunes són ja irrecuperables. Tot un èxit la política forestal valenciana!

En una qüestió tan delicada com la prevenció d'incendis han retallat també, igual que en l'educació i la sanitat, uns serveis bàsics que prometeren no retallar; fins i tot han retallat, indirectament, les pensions dels nostres majors amb l'euro per recepta mèdica. Pel contrari, no han tingut cap problema en gastar-se 54 milions en la Fòrmula-1, més la quota d'altres 18 milions cada any; o els més de 400 milions que han evaporat en Terra Mítica¹⁵⁶; o els més de 150 milions d'€ de l'aeroport sense avions de Castelló, amb altres 10 o més milions anuals, encara que no funcione; o els 200 milions que ens ha costat ja la *Ciudad de la Luz* d'Alacant, un altre capritxet; per ficar sols quatre dels molts exemples de malbaratament de diners públics que tenim en aquesta Comunitat cremada pels incendis i per la corrupció.

154 www.perlhorta.info/content/la-uni%C3%B3-de-llauradors-assenyala-que-amb-menys-de-4-milions-deuros-shaguera-netejat-la

155 www.lasprovincias.es/20120706/comunitatvalenciana/comunitat/incendi-o-crotes-andilla-perdidas-201207061759.html

156 www.cadenaser.com/espana/articulo/empresarios-imputados-caso-terra-mitica-relacionan-zaplana-cobro-comisiones-ilegales-construccion-parque/csrgsrpor/20060512csrgsrnac_8/Tes

Perquè hi ha tants casos... En Emarsa han furtat directament 25 milions, que se sàpiga. Quant hauran furtat en els contractes amb la Gürtel? Quant en les ONG creades *ad hoc*? I en les caixes i bancs que han acabat arruïnant, quant hauran furtat en el Banc de València? Quant en Bancaixa? Quant en la CAM? Hi haurà alguna gran empresa pública on han estat que no hagen clavat la mà en la caixa?

Però quin país és aquest on mentre els treballadors i la Natura patim una crisi sense precedents que no hem creat nosaltres, assetjats amb retallades per tots els costats, deixem que governe el partit més corrupte, el que ha malbaratat els diners de tots fins a fer un forat de 64.000 milions d'€ en les arques públiques¹⁵⁷, el partit que té 11 dels 55 diputats autonòmics imputats (i això perquè no investiguen més a fons!) en casos de corrupció? Doncs en altres països aquests diputats ja haurien dimitit, o els haurien cessat, però ací no, ací segueixen xuplant del pot, que és l'únic que saben fer. I és que aquest no és un país normal, encara no hem superat la dictadura; som ara l'exemple del que mai s'hauria de fer política, econòmica i ecològicament, i per a vergonya nostra ja ens han tret així als medis de comunicació estrangers.

No eixirem mai d'aquesta crisi múltiple en la que ens enfonsen cada dia un poc més si no aconseguim fer una regeneració total, als tres nivells. I si nosaltres mateixos no som capaços d'eixir al carrer per a fer-la, com varen fer a Islàndia, doncs que ens intervinguen del tot els centreeuropeus i que duguen tots els fiscals i jutges que faça falta per auditar totes les institucions valencianes i espanyoles, i enviar a la pressó i embargar fins que paguen tot el que han furtat i malbaratat a tant de corrupte com ha crescut ací durant dècades, a l'ombra de la impunitat...

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

157 http://elpais.com/diario/2012/01/15/domingo/1326603153_850215.html

Crítica al modelo turístico dominante

Con motivo de la celebración del Día Mundial del Turismo, 27 de septiembre (de 2011), Ecologistas en Acción ha denunciado los impactos del modelo turístico de masas en la globalización económica. Una masificación de la que, no obstante, sólo participa menos del 20% de la sociedad mundial que integra las sociedades de consumo.

El actual modelo turístico dominante, principalmente de alcance internacional y de masas, tiene graves consecuencias sociales y medioambientales, no sólo en los destinos sino también en el conjunto del planeta y la biosfera. Asimismo, el turismo es interdependiente de otras actividades que conllevan perjuicios ambientales, como el transporte motorizado nacional e internacional, las fuentes de energía no renovables o la construcción, entre otros. Consecuencias que se agravan cuando los desplazamientos internacionales son de Norte a Sur, ya que esta actividad se enmarca en unas relaciones económicas, comerciales y laborales injustas.

En los destinos existen cuatro factores de cambio en la relación con los ecosistemas a partir de la implementación de este turismo: la gran necesidad de espacio físico, el cambio en la relación con los recursos y el patrimonio medioambiental, el incremento sensible de las necesidades energéticas y de materiales diversos, y el tratamiento de los residuos. De esta forma, se produce una sobreexplotación de los recursos locales, la destrucción de ecosistemas, pérdida de biodiversidad, contaminación del aire, el suelo y el agua, entre otros.

Entre los impactos globales más destacables de este modelo turístico se encuentra su contribución al cambio climático, ya que alcanza aproximadamente un 5% del total de las emisiones globales de CO₂ a la atmósfera. El 43% de los novecientos millones de desplazamientos anuales de personas son realizados por avión, el medio de transporte más contaminante, que representa otro 3% de las emisiones globales de dióxido de carbono.

Por estos y más motivos, Ecologistas en Acción propone instalar en la sociedad una reflexión crítica sobre las formas de viajar y de disfrutar. La urgente necesidad de reducir la velocidad y la distancia de los desplazamientos, de modo de preservar las condiciones naturales del planeta, respetar los territorios y las poblaciones de destino y, principalmente, asumir un estilo de vida que sea social y ambientalmente sostenible, de modo de garantizar el futuro de las generaciones venideras.

Ecologistas en Acción

Corrupció i medi ambient

Quan amb tanta freqüència com ara oïm parlar de la corrupció, molta gent ho sent com una cosa llunyana, de Madrid o així, com si no ens afectara als que vivim a aquests pobles. Craso error perquè la corrupció ha sigut (és encara, mentre no acabem definitivament amb ella) una inundació que ha anegat tots els racons de la nostra geografia i els diners que han furat/malbaratat els corruptes han eixit de les arques públiques, és a dir, dels nostres impostos, de les nostres butxaques...

1. Les xifres conegudes

És difícil saber quant ens ha costat la corrupció que hem patit durant dècades, les xifres exactes segurament mai les coneixerem, però sí que podem calcular el muntant aproximat. Això han fet la Universitat de Las Palmas i la Càmera Nacional de Comerç i Competència¹⁵⁸, que han estimat la corrupció espanyola en uns 87.600 milions d'€/any, 46.700 per sobre costos en l'administració de l'estat i 40.000 per corrupció directa.

I en corrupció la Comunitat Valenciana (CV) ha sigut capdavantera, un pèssim referent nacional i internacional durant dues dècades. Per a vergonya de tots nosaltres, ens han fet famosos casos com el de Terra Mítica¹⁵⁹, que costà més de 400 milions i dotze anys després es va vendre per 65; o el de la Ciutat de les Arts i les Ciències, que fou pressupostada en 300 milions d'€ i finalment va costar 1.300; o els de la Ciutat de la Llum, l'aeroport de Castelló, la Copa Amèrica, la Fórmula 1, Gürtel, Emarsa, Noos, Fabra, Blasco, Camps i molts d'altres, fins i tot van convertir la visita del papa (30 milions d'€) en un negoci brut. No s'han tallat un pèl, per què anaven a fer-ho si elecció rere elecció la majoria dels

158 www.lasexta.com/noticias/nacional/corrupcion-cuesta-87000-millones-euros-ano-espanoles_201602205723c4df6584a81fd8820c76.html

159 www.diarosur.es/economia/201604/28/condenados-estafa-construccion-parque-20160428004953-v.html

valencians tornava a votar-los?

Així doncs, el cost total de la corrupció de les últimes dècades a Espanya es calcula en uns 204.000 milions d'€¹⁶⁰, dels quals 14.000 corresponen a la CV¹⁶¹. Però l'estimació nacional es queda curta si atenem a les xifres de la Universitat de Las Palmas i molt més curta per a la CV perquè no comptabilitza com a corrupció netament valenciana la ruïna provocada a les caixes i bancs autòctons¹⁶², ruïna íntimament relacionada amb l'especulació immobiliària, la pèssima gestió de les elits i l'excés de corrupció. De fet, sols la ruïna de la CAM ens ha costat altres 11.000 milions d'€¹⁶³ i Bancaixa i Banc de València al voltant de 10.000 milions més, així que el forat negre de la corrupció autòctona puja al voltant dels 35.000 milions d'€, xifra pareguda a l'enorme deute autonòmic que arrosseguem (46.000 milions d'€).

Per tant, els corruptes ens han furtat uns 7.000 € a cada valencià...

Són xifres astronòmiques, increïbles per a un país humil com el nostre, però és que han sigut molts anys de furar a mans plenes de l'erari públic. I la corrupció no costava sols la simple comissió o mossegada, per quedar-se amb 30 milions d'€ els corruptes havien d'inventar-se obres que ens costaven a tots 1.000 milions d'€, de manera que han malbaratat molt més del que finalment han furtat, ells i els seus podrits partits.

I després venien amb les retallades, perquè les factures pujaven més que els ingressos, i no retallaven de lo superflu sinó directament de lo més necessari per al benestar de la

160 www.casos-aislados.com/stats.php

161 En el llibre "Tierra de Saqueo", el periodista Sergi Castillo calcula en 13.000 milions d'€ el cost de la corrupció a la CV, quasi el mateix que el deute històric per la defectuosa financiació autonòmica.

162 Per cert, ni el partit que governava ni cap polític dels que van dirigir caixes i bancs han assumit la responsabilitat d'haver arruïnat les entitats valencianes, un escàndol polític i econòmic d'enormes proporcions absolutament silenciats gràcies al servilisme dels mitjans de comunicació.

163 www.libremercado.com/2017-09-07/el-rescate-publico-de-las-cajas-costo-41150-millones-mas-de-2200-euros-por-familia-1276605478/

població: educació, sanitat, pensions¹⁶⁴, dependència i medi ambient. Així, els corruptes han seguit furtant i malbaratant en plena crisi, quasi impunement, i a més han aprofitat les retallades per privatitzar els serveis més imprescindibles i alguns bens públics. Doble negoci brut.

Per altra banda l'ambient social viciat i còmplice, en part, de tanta corrupció ha propiciat que molts càrrecs polítics elementals s'autoadjudicaren sots i prebendes exagerades, llastrant encara més els comptes de totes les institucions. Així, hem tingut alcaldes/ses i regidors/es de pobles que, entre la dedicació exclusiva, les dietes, reunions, etc., s'endossaven cada mes 5.000 € o més. Igual que els centenars d'assessors del partit governant, que cobraven opípars sots, encara que en molts casos no se sabia bé què feien ni quina capacitat en tenien. Tot això mentre ens retallaven salaris, serveis i drets als demés.

Durant els últims anys han detingut més de 7.000 corruptes a Espanya, amb alguns empresaris corruptors, però semblen pocs per a tantíssima corrupció. Damunt han hagut poques condemnes fermes i després encara alguns dels condemnats han sigut indultats... Massa impunitat. No en va seguir governant Espanya el partit més corrupte, recolzat per la nova dreta i pel partit que encapçala l'oposició, el següent del rànquing de corruptes i el primer a Andalusia.

Amb tots els milions que han furtat i els càrrecs que encara conserven, els corruptes disposen de diners sobrants per, presumptament, comprar mitjans de comunicació, periodistes, advocats, policies, fiscals, jutges, etc. etc.¹⁶⁵ De manera que, com estem veient a diari, va a resultar molt difícil netejar bé l'Estat espanyol.

164 Fer pagar medicines i perdre capacitat adquisitiva també són retallades...

165 www.elplural.com/opinion/2017/12/01/la-estrategia-del-gobierno-para-poner-jueces-afines-en-los-casos-del-pp
www.eldiario.es/escolar/Comprar-medios-periodistas-dinero-publico_6_651344889.html
https://politica.elpais.com/politica/2017/07/20/actualidad/1500534512_231651.html (Policia Política)



I quant ens ha costat la corrupció als riberencs? (perquè els diners públics ixen també de nosaltres) Doncs amb aquelles quantitats enormes, en proporció, ens han furat uns 2.100 milions d'€, xifra equivalent a les pèrdues econòmiques de 7 pantanades. Sens dubte, els *ionquis* dels diners que han dirigit la CV durant les dècades de la corrupció desenfrenada han resultat molt pitjors que la pantanada.

S'imagineu les coses que podríem haver fet a La Ribera amb eixos 2.100 milions d'€? Per exemple repoblar les àrees muntanyoses que no es recuperen soles, actualitzar les pensions, fomentar el consum de productes ecològics locals, augmentar les beques, promoure l'ús d'energia solar, reduir la ràtio d'alumnes per aula, fer les vies verdes i completar la xarxa vial per a ciclistes i vianants, incrementar el personal sanitari, aplicar pertot arreu les 4R, millorar els serveis públics, etc. etc. etc. I tot això hauria creat desenes de milers de llocs de treball, de forma que pràcticament no tindríem atur...

2. Impacte de la corrupció sobre el medi ambient

Un humil carril bici com el que reclamem entre Manuel i Xàtiva, que ja està mig fet i costaria de recuperar menys d'un milió d'euros, no és una obra pública que puga atraure els

corruptes. En canvi Terra Mítica, la Ciutat de les Arts, la Ciutat de la Llum, els aeroports, els AVEs, les autopistes, eixes sí que els atreïa perquè costaven molts milions cada una i podien oferir comissions ben lucratives.

Igual podem dir dels grans esdeveniments, com la F-1, la Copa Amèrica o fins i tot la vinguda del papa. Per això han proliferat tant les grans obres públiques i els grans esdeveniments, unes obres i esdeveniments faraònics de dubtosa o nul·la necessitat que, per les seues dimensions i ubicació, a sovint atemptaven contra espais naturals o rurals, soterrant-los baix del formigó o l'asfalt.

Així doncs, la primera víctima de la corrupció han sigut les arques públiques i la segona el medi ambient, patrimoni de tots. No fou cap casualitat que els primers en donar l'alarma i oposar-se'n a aquestes obres faraòniques fórem els ecologistes¹⁶⁶. Nosaltres hem vist espantats com es destrossava la terra i es malbarataven els diners de tots, i sempre que hem pogut hem lluitat contra tals desficiacs¹⁶⁷.

Per altra banda, malgrat ser imprescindible per a tots, el medi ambient és el germà pobre dels pressupostos i les retallades per la corrupció generalitzada també li han minvat partides ja de per sí escasses, com per exemple la de prevenció d'incendis forestals, amb el posterior agreujament dels incendis. I s'han deixat de fer moltes coses importants en medi ambient perquè no hi havia prou pressupost, això mentre seguien (i segueixen) malbaratant milers de milions fent-ne més km d'AVE per càpita que la mateixa Alemanya, la qual cosa és tan dramàtica com ridícula¹⁶⁸.

166 https://elpais.com/diario/2000/04/09/cvalenciana/955307887_850215.html
www.hoy.es/20080211/local/ecologistas-oponen-aeropuerto-internacional-200802111734.html

167 https://elpais.com/diario/2001/01/22/cvalenciana/980194709_850215.html

168 Ara que els nous ajuntaments i algunes altres institucions, amb una gestió honrada i racional, han aconseguit superàvits, haurien de ser prioritàries les inversions mediambientals pendents perquè són imprescindibles i creen molts llocs de treball, i també perquè estalviar molts milions amb el risc que després tornen els malbaratadors resulta

Per arrodonir la feina, en 2013 aprovaren la llei Montoro amb l'objectiu d'apropiar-se dels monts comunals per vendre-los al millor postor, amb el risc obvi de destrucció d'espais naturals per especuladors urbanístics o cinegètics¹⁶⁹. Recent tenim l'escàndol en saber que Hisenda anava a vendre un mont amb una cova que tenia restes arqueològiques importants; finalment feren marxa enrere i no el vengueren, però quants bens naturals o històrics hauran venut ja?

Encara més, en permetre que els grans empresaris de la corrupció a la CV i Espanya se n'isqueren pràcticament sense càstig i acumulant milers de milions d'€, hem creat uns ionquis dels diners molt poderosos que han creuat fronteres i oceans per seguir en altres països corrompent polítics, saquejant les arques públiques i destruint el medi ambient. A voltes rebem notícies de tribus o pobles llatinoamericans que lluiten contra una presa que inunda les seues terres o nous hotels que destrossen la seua costa, i darrere d'aquests atemptats ecològics estan alguns dels que ací feren tant de mal¹⁷⁰.

3. Els ecologistes hem estalviat milions d'€ públics

Quan els ecologistes aconseguim parar algun macroprojecte, no sols salvem un tros de terra viva sinó que, a la curta o a la llarga, també estalviem milions d'€ a les arques públiques i de vegades als mateixos capitalistes que anaven a invertir en negocis inviables o especulatius que acaben enfonsant-se amb l'esclafit de la corresponent bombolla.

perillós i estúpid. Bé que s'estalvie, però sense passar-se'n, perquè la qüestió principal és resoldre els problemes ambientals i socials.

El que està fent Montoro amb ajuntaments com el de Madrid, retallant-los inversions ara que han estalviat milers de milions és indecent, abús mafiós, i més considerant que abans quan governaven els seus, malbaratant milers de milions, no en deia ni piu.

169 www.pensandoelterritorio.com/la-desamortizacion-de-montoro-y-el-saqueo-de-los-bienes-comunales-del-mundo-rural/

170 www.tercerainformacion.es/antigua/spip.php?article32446
www.alianzaporlasolidaridad.org/campanas/acs-no-destruyas-el-rio-de-los-indigenas-quekchi-en-guatemala

Sense anar més lluny, quants milions d'€ ens hauríem estalviat tots de no haver-se fet, com reivindicàvem els ecologistes, els monstres de formigó inútil i ara abandonats que avui embruten molts llocs de la nostra geografia? Per exemple la pista de Fòrmula 1 a València, l'aeroport de Castelló, la Ciutat de la Llum a Alacant o el nou centre comercial inacabat de Vilella a Alzira, un avortament de formigó que mai li va fer falta a La Ribera perquè ja n'hi ha altres dos molt a prop. Són monuments a l'avarícia i l'estupidesa humana que han provocat grans forats econòmics a la Generalitat i les Caixes, que com sempre s'han tapat amb diners de tots¹⁷¹.

I quants milers de milions d'€ ens hauríem estalviat d'haver millorat la xarxa ferroviària normal, com sempre hem demanat ecologistes i treballadors, en volta de construir els milers de km d'AVE que ara tenim absolutament infrautilitzats i no guanyen ni per al seu manteniment?

4. Per què ha passat açò?

En altres països europeus els polítics dimitixen simplement per una donació il·legal de 435 €¹⁷² o per plagiar una tesi doctoral¹⁷³. En canvi ací, en aquest pobre i endeutat país, pràcticament ningú dimitix i abans de condemnar els corruptes primer han condemnat o apartat els jutges que volien jutjar-los¹⁷⁴. Indubtablement estem patint la maleïda herència del franquisme.

171 No ho oblidem: ens digueren que els 62.000 milions d'€ del rescat de bancs i caixes es recuperarien íntegrament, però al final sols s'han recuperat 4.000 i ens han fet perdre 58.000, el 94%... Ho acceptem així? És irreversible? No hi ha cap responsable?

www.eldiario.es/economia/DATOS-repartio-dinero-rescate-bancario_0_684182269.html

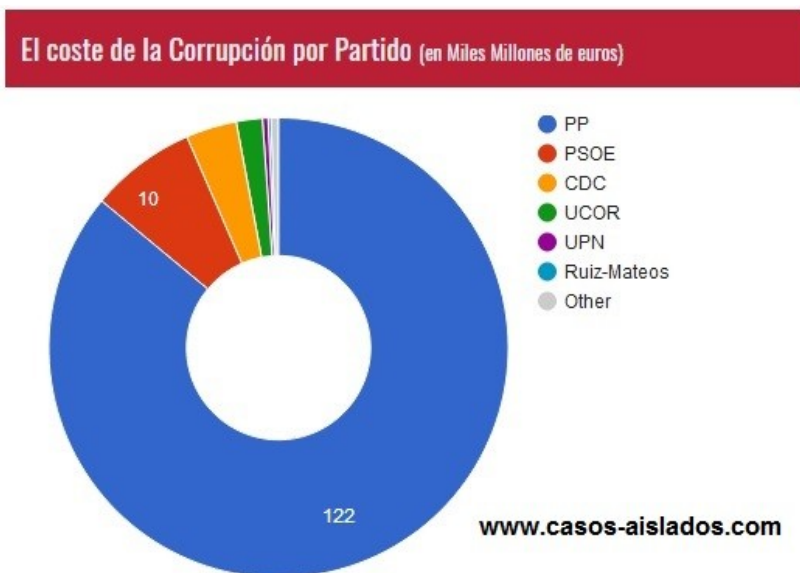
172 www.elperiodico.com/es/internacional/20110306/dimite-el-ministro-japones-de-exteriores-por-recibir-una-donacion-ilegal-de-435-euros-934357

173 https://elpais.com/internacional/2011/03/01/actualidad/1298934006_850215.html

174 <https://radiorecuperandomemoria.com/2017/02/24/listado-de-jueces-apartados-la-justicia-en-manos-del-poder-politico/>

La corrupció ha crescut tant perquè no es va tallar al principi, tot el contrari, es va dissimular i protegir; damunt els governs, còmplices, han arribat a indultar alguns dels pocs corruptes condemnats. I és que el partit majoritari, que ha fet les campanyes electorals amb diners negres, controla el parlament i el senat, nomena al fiscal general, a la majoria dels membres del consell general del poder judicial, al director de RTVE, etc. On està la separació de poders? I la imparcialitat dels mitjans informatius? Es açò democràcia?

Fins i tot es permet que el govern del partit més corrupte contracte, de forma dubtosa i discutible¹⁷⁵, l'empresa que compta els vots de les eleccions, a la qual han agafat donant-li il·legalment a aquest partit 600.000 €¹⁷⁶. Així les coses, alguns ja dubtem inclús que el resultats electorals nacionals siguem reals i no els hagen manipulat...



175 <https://info135.com.ar/2017/06/19/preocupa-la-dudosa-contratacion-de-la-empresa-encargada-del-escrutinio-en-octubre/>

176 www.elconfidencial.com/espana/2017-09-19/uco-concluye-indra-financio-pp-madrid-empresas-pantalla_1445621/

Mai hauríem arribat a aquests nivells de corrupció si no haguera hagut tanta manipulació informativa ni tanta ximpleria i complicitat popular. Com podia la gent normal seguir votant a polítics corruptes que estaven pendants de juí? Com no exigien les bases dels grans partits, presumptament democràtics, que dimitiren els seus líders esguitats de corrupció?

“España va bien”, repetien com un mantra, mentre malgastaven el patrimoni de tots i gestaven la ruïna actual. I la consigna va calar tant en aquella època que, quan alguns protestàvem contra les grans obres i els grans esdeveniments per evitar el malbaratament i la destrucció ambiental, havíem de discutir fins i tot amb amics, que no entenien el nostre rebuig i ens deien que encara que danyaren l'entorn estaven creant riquesa i treball.

Doncs bé, el resultat final d'aquella política corrupta i desastrosa ha sigut 4.000.000 d'aturats, 12.000.000 de pobres, 700.000 famílies sense cap ingrés, 2.500.000 de xiquets desnodrits o en exclusió¹⁷⁷, 400.000 famílies desnonades, emigració forçosa de 500.000 joves, 1.160.000 milions de deute públic, pràcticament el 100% del PIB, amb les terribles seqüeles de les retallades en sanitat, educació i drets. Una crisi nacional que encara no s'ha resolt i que s'ha acarnissat amb les classes baixes i mitjanes, que s'enfonsen mentre les de dalt cada vegada són més riques.

5. I com podem acabar amb la corrupció?

La corrupció és com un càncer social que va debilitant, corroint, enverinant i destruint la societat. Per això resulta imprescindible castigar els corruptes i acabar amb la impunitat que han gaudit durant dècades, amb exemplaritat. Hi ha moltes mesures que poden ajudar:

- Els delits greus de corrupció, com els de lesa humanitat, no han de prescriure mai.

177 www.levante-emv.com/sociedad/2016/06/28/tres-ninos-espana-sufre-malnutricion/1437968.html

- Tampoc han de ser indultats els polítics o empresaris condemnats per corrupció.
- Han de quedar inhabilitats a perpetuïtat per ocupar càrrecs públics i contractar amb l'administració.
- Anàlogament, les institucions públiques no han de contractar amb empreses condemnades per corrompre polítics.
- No alliberar els corruptes fins que tornen l'últim cèntim que han furtat i malbaratat.
- Els partits dels que furten i malbaraten han de ser responsables subsidiaris.
- Cal anul·lar els bitllets de 500 € perquè són armes de corrupció massiva.
- Separar realment els poders de l'Estat, el govern no ha de nomenar jutges ni fiscals.
- Crear d'una fiscalia independent i especial dirigida contra la corrupció.
- Mitjans de comunicació realment independents, almenys els públics.
- Elaborar una llei sobre l'enriquiment il·legal, de forma que es pugui embargar a tot aquell que no justifique d'on han eixit els milions que té.
- Però, sobretot, la mesura més efectiva per acabar amb la corrupció és **no votar els corruptes ni els partits que els consentixen**. Ja hi ha prou que ens furten a mans plenes i damunt es riguen de nosaltres, ningú hauria de dipositar la seua confiança en gent que sabem que són uns lladres, perquè això és el que són el corruptes, uns lladres de guant blanc, més perillosos que els de les navalles perquè a estos se'ls veu vindre i procurem protegir-nos, mentre que els corruptes quan els veiem ja han saquejat les arques públiques.

Pedro Domínguez

PD: Setmanes després d'escriure l'article han detingut a Zaplana, el padrí de la corrupció del PP a la Comunitat Valenciana, un personatge que com tothom sap començà la seua ascensió política en Benidorm, gràcies al vot d'una trànsfuga del PSOE a la qual endollà en aquell ajuntament durant molts anys amb un bon sou i feina desconejada...

I també s'ha fet pública la sentència del juí central del cas Gürtel, amb fortes condemnes als principals encausats: Correa (51 anys), Ortega (38), Crespo (37'5), Bàrcenas (33), López (31), Iglesias (15), etc., i la condemna explícita del PP a títol lucratiu, demostrant definitivament la seua comptabilitat en B¹⁷⁸ i que el partit es va finançar durant molts anys amb diners negres procedents d'empreses a les que després facilitaven contractes públics.

Tot açò ha originat la moció de censura que, per fi, ha desallotjat del govern d'Espanya al partit més corrupte del país i potser de tota Europa. Però abans de descavalcar encara han tingut temps d'apartar al jutge més crític per evitar que la dona de Bàrcenas vaja a la carcel i que el tresorer publique documents encara més compromesos per al PP¹⁷⁹, com havia amenaçat anteriorment.

Ha caigut el PP, malgrat la inestimable ajuda de Ciutadans i dels grans mitjans de comunicació, han caigut els més corruptes. Quelcom que pareixia impossible, ha passat.

S'obri ara un futur d'esperança per a Espanya. Podran netejar el país de tanta podridura com s'ha acumulat durant 80

178 Un dubte important: Si guanyaren les eleccions amb diners il·legals, el govern que formaren no era legal, ni tampoc les lleis i decrets que promulgaren... Per tant, no caldria fer justícia ara als milions de persones a les què han perjudicat greument durant els anys que han governat?
https://politica.elpais.com/politica/2018/05/24/actualidad/1527149285_477313.html

179 Sembla que sols s'ha destapat la punta de l'iceberg de la corrupció, què més queda per saber-ne?
www.elespanol.com/espana/tribunales/20180528/mujer-barceas-salva-carcel-descartado-juez-gurtel/310719862_0.html

anys? Es revertiran les mesures antisocials, antidemocràtiques i antiecològiques que ens han enfonsat a la cua d'Europa? Podrà encetar-se encara una autèntica negociació lliure i fraternal amb els catalans?

No perdem de vista que el PSOE també està molt esguitat de corrupció, de fet és el segon partit més corrupte (molt per darrere del PP, això sí). S'atrevirà Sánchez a netejar l'Estat quan té alguns dels seus barons esguitats de corrupció? Ho recolzaran els altres partits (també esguitat algun)? Podran amb l'oligarquia que està darrere de la corrupció i la involució? I què passarà amb el deute públic immoral, injust, de dubtosa legalitat i astronòmic que deixa el PP com a herència maleïda¹⁸⁰?

En fi, siguem moderadament optimistes i pensem que anem a millorar. No obstant, la força que realment pot trencar la inèrcia és el poble en peu, mobilitzat per defensar els drets elementals que ens han furtat junt amb els diners públics. Això sí que permetria millorar el país...

PD': L'error de creure que la corrupció ens queda lluny i a penes ens afecta s'amplifica encara més quan, com ara, hi ha un vaixell amb 629 desesperats que venen fugint de la guerra i la fam, i la gent creu que refugiar-los ens costarà una fortuna... En realitat ens costarà menys d'1 € a cada espanyol, quantitat absolutament insignificant, ridícula, comparada amb el que ens està costant la corrupció que patim (al voltant dels 4.300 € per espanyol)...

Estos errors no són casuals sinó fomentats des dels mateixos cercles corruptes, que controlen els grans mitjans de comunicació, òbviament per tancar la seua corrupció i també per embrutir la població i continuar dominant-la i explotant-la...

180 Oficialment 1.161.750 milions d'€. Així que, per viure ací i per haver tingut els governs que hem tingut, cada espanyol/a devem 25.000 € i els que tenim fills més perquè encara hem de sumar-nos la seua part...

Campaña de objeción fiscal

Con motivo del inicio de la campaña de declaración de la Renta 2017, comienza también la campaña de objeción fiscal al gasto militar, promovida por distintos grupos pacifistas y antimilitaristas. Desde Ecologistas en Acción queremos construir una sociedad más justa, menos represiva y más igualitaria.

Para ello, creemos de vital importancia conseguir una sociedad pacífica donde la seguridad de las personas (la de verdad) venga otorgada por relaciones humanas de justicia social y ambiental que permitan a cualquiera poder desarrollarse libre y plenamente. Para ello, creemos que la presencia de cualquier ejército es contraproducente y es necesario hacer un ejercicio desde la sociedad civil de denuncia al estamento militar, así como al gasto que conlleva, que podría orientarse hacia otras necesidades humanas como alimentación, alojamiento, defensa del medioambiente, transición energética, etc.

De esta manera, y siguiendo con nuestras formas de confrontación al sistema capitalista y patriarcal, depredador de recursos y represor, practicamos la desobediencia civil activa y pacífica. Una de las herramientas que utilizamos, junto con otros colectivos antimilitaristas es la objeción fiscal.

¿Qué es la objeción fiscal?

Compartiendo la definición del Grupo Antimilitarista Tortuga, la objeción fiscal es la no disposición a colaborar con el Estado en los gastos de preparación de guerras y mantenimiento de la estructura militar, desobedeciendo activamente en el momento de realizar la declaración de la renta (IRPF). Consiste técnicamente en aprovechar la declaración del IRPF para desviar una parte de la totalidad de nuestros impuestos a un proyecto que trabaje en la defensa de una sociedad solidaria.

¿Por qué objetamos?

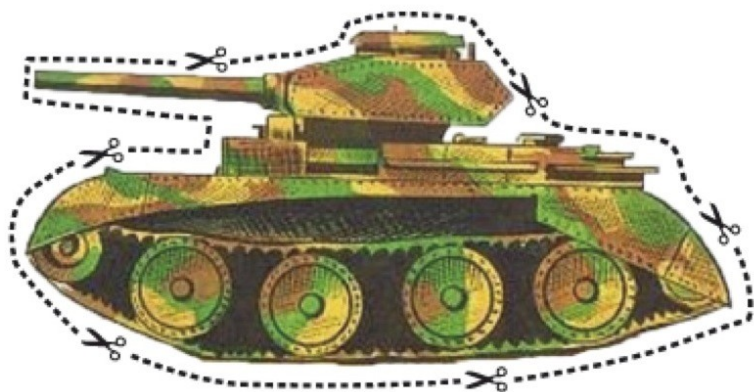
En el último informe sobre gasto militar en el año 2018, presentado por el Grupo Antimilitarista Tortuga nos encontramos con los siguientes datos ¹ [1]:

- Presupuesto Ministerio de Defensa: 8455,96 millones €
- Total Gasto Militar 2018 ²: 32.144'20 millones €
- Gasto Militar oculto 2018: 15.122 millones €
- Gasto Militar: 2'5 % del PIB calculado por el Gobierno en los PGE en 1.163.662 millones de euros
- Deuda Militar 2018: 7761 millones €
- G.M. diario: 88 millones €
- G.M. por hora: 3'7 millones €
- G.M. por minuto: 61.157 €
- G.M. por segundo: 1019,3 €

Los estudios realizados en los últimos años por colectivos como Utopía Contagiosa o el Grupo Antimilitarista Tortuga sobre Gasto Militar en los últimos años demuestran que una gran parte del Gasto Militar se oculta en otras partidas y Ministerios. Uno de los ejemplos más claros ha sido el de los PEAS (Planes Espaciales de Armamento) que se han financiado con créditos extraordinarios dados en verano hasta que el Tribunal Constitucional los ha declarado inconstitucionales. Otro ejemplo son las Operaciones en el Exterior. La política internacional del Estado español está orientada al intervencionismo siguiendo una doctrina llamada de "Fronteras Avanzadas" que sitúa la protección de nuestros intereses en Malí, Líbano, Turquía, Países Bálticos etc. Esta estrategia se financia también con créditos extraordinarios y con la participación de otros ministerios.

La política de defensa española, basada en el endeudamiento para la compra de armas, ha ido generando una deuda militar insostenible e impagable que ha ahondado en la insostenibilidad del Ministerio de Defensa pero que, también, ha condicionado mucho la viabilidad de otros ministerios como el de Industria, ahora Economía e Industria.

Esta deuda ha sido asumida en nuestro nombre por una élite de intereses perversos donde se mezcla la industria militar y los señores de la guerra, las puertas giratorias que han situado altos cargos en los diferentes departamentos políticos que tomaron las decisiones, y nuestra clase política militarista.



**¡RECORTALES TÚ
EL GASTO MILITAR!
HAZ YA OBJECIÓN FISCAL
DEFIENDE EL GASTO SOCIAL**

Contamos con una deuda, aún sin pagar, de más de 20.000 millones de euros para pagar programas de armamentos. Además, ahora se va a asumir un nuevo plan de inversiones militares ³ que, se dice, llegará a superar los 10.800 millones de euros y que, si atendemos a los “sobregastos” que los anteriores programas de armas han acumulado, puede suponer más de 15.000 millones de deuda añadida.

El gasto militar ha ido en aumento en los últimos años, y la intención del Ministerio de Defensa ⁴ es que continúe en aumento hasta duplicarse en los próximos 7 años. Esta enorme cantidad de recursos públicos destinados al gasto militar resulta aún más escandalosa en el contexto de recortes presupuestarios en servicios y prestaciones sociales y de aumento de las desigualdades, en el que nos encontramos.

Ecologistas en Acción y objeción fiscal

Ante estas cifras de gasto militar y las consecuencias que tiene, desde Ecologistas en Acción entendemos la objeción fiscal a los gastos militares como una herramienta de cambio pacífica, en la búsqueda de una sociedad más justa y desmilitarizada. Desde nuestra organización promovemos una cultura de seguridad alejada de la Seguridad Nacional tradicional ejercida por los estados. Apostamos por un modelo de Seguridad Humana que defiende el derecho a una vida libre de violencia, incluida la violencia heteropatriarcal, el derecho a una vida libre de miseria y libre del miedo. En esta campaña se invita a quienes realizan la declaración de la renta a expresar su rechazo a sostener el gasto de preparación de las guerras, represión a la sociedad civil, mantenimiento del ejército y otros cuerpos armados negándose a pagar a Hacienda una cantidad igual a la que en proporción va a estos destinos (según los Presupuestos Generales del Estado), y desviando ese dinero hacia una finalidad social y ecológicamente beneficiosa.

De la misma forma, desde Ecologistas en Acción ejercemos el derecho de objeción de conciencia al pago de impuestos con fines militares de forma pública, colectiva, pacífica y consciente, animando a la ciudadanía a participar en esta campaña. Pretendemos también, además de recortar el presupuesto de guerra, suscitar un debate sobre la militarización social, cultural y económica y rescatar el protagonismo social en las decisiones que afectan a estos temas.

¿Cómo realizar la objeción fiscal?

Cualquier persona interesada en realizar la objeción fiscal podrá encontrar en [este tutorial revisado y actualizado con las novedades de 2018](#) los pasos a seguir para realizarla. Además, para aquellas personas residentes en la ciudad de Madrid o alrededores que lo necesiten, la organización centralizará la recogida de las cartas de declaración de objeción fiscal, necesaria para realizar el acto de objeción, y las enviará al ministerio de Hacienda.

Ecologistas en Acción

Notas:

1. Informe gasto militar 2018. Grupo Antimilitarista Tortuga
2. En el gasto militar total se tienen en cuenta partidas militares que se encuentran en otros ministerios (Inter. Indus.).
3. www.elsaltodiario.com/industria-armamentistica/gasto-defensa-millones-fragatas-eurofighter-ciclo-inversor-cospedal
4. www.publico.es/politica/espana-duplicara-gasto-militar-proximos-siete-anos.html

Ideas para una transición ecológica de la economía española

Los principios para rehacer nuestra economía desde la sostenibilidad son claros: usar fuentes energéticas renovables; cerrar los ciclos de materiales en los procesos productivos; plantear una suficiencia, redistribución y autocontención con regulación democrática; y aplicar el principio de precaución. En el artículo¹⁸¹ se apuntan qué estrategias de cambio son las más adecuadas en este sentido.

Parece claro que en esta crisis estamos asistiendo a elementos comunes con otros episodios anteriores (burbujas, apalancamiento, endeudamiento excesivo, especulación, fraudes, caída de la producción, paro, etc.), pero en un contexto mundializado e interconectado, con notable capacidad de contagio y, por tanto, de riesgo generalizado. A todo ello hay que unir, además, el aumento pronunciado de la desigualdad social, la discriminación sexual y el deterioro ecológico planetario provocado por el modelo de producción y consumo actual que compromete seriamente las posibilidades de supervivencia de la especie humana. Pero caeríamos en un error si el diagnóstico de la crisis lo realizáramos también en términos únicamente de sistema económico. Tenemos una crisis económica, sí, pero también ecológica y social. Sin embargo, al centrar la atención en la dimensión económica, han quedado en un segundo plano los costes ecológicos ocultos asociados al metabolismo económico español, cuya estrategia de “desarrollo” se ha mostrado claramente insostenible¹⁸².

Boom inmobiliario y de infraestructuras

Insostenible tanto por el lado del consumo de recursos

181 Artículo de la revista *El Ecologista* nº 83.

182 Véase: O. Carpintero (2005): *El metabolismo de la economía española. Recursos naturales y huella ecológica (1955-2000)*. Fundación César Manrique, Lanzarote; y, más recientemente: O. Carpintero (2012): “La sostenibilidad ambiental de la economía española: un análisis a largo plazo”, *Sistema*, 225-226, pp. 123-161.

como por la generación de residuos, pues, aún en un contexto como el actual, seguimos apoyando nuestro modo de producción y consumo en un 80% de recursos no renovables. Con la peculiaridad de que, del total de recursos naturales utilizados y valorados, el 50% han sido productos de cantera destinados a alimentar los sucesivos booms inmobiliarios y de infraestructuras, convirtiendo así a las graveras en la principal actividad minera peninsular durante el último ciclo expansivo.

Si tenemos en cuenta que en el momento álgido del último boom inmobiliario se llegaron a iniciar 900.000 viviendas –superando conjuntamente a las iniciadas en Alemania y Francia– y que cada metro cuadrado de una vivienda exige por término medio una tonelada de energía y materiales, la dimensión del despilfarro parece obvia. Un absurdo ecológico y económico tanto más llamativo cuanto que casi dos tercios de lo construido no estuvieron justificados por la demanda de primera residencia, sino que fue a parar a viviendas desocupadas a la espera de revalorización y posterior venta para materializar la inversión, o a viviendas secundarias con utilidades medias de menos de un mes al año. Lo que, claro está, no es ajeno al grave deterioro que sufre el grueso del territorio y nuestro litoral, pavimentado ya irreversiblemente como consecuencia del modelo turístico-inmobiliario, aunque ello haya sido a costa de zonas protegidas o de alto valor ecológico, causando graves destrozos paisajísticos y degradando ampliamente los ecosistemas hídricos¹⁸³.

Además del destroz medioambiental que todo ello supone, el rápido e incontrolado crecimiento urbanístico ha requerido de la construcción de potentes infraestructuras de transporte que conectasen las piezas urbanas dispersas sobre el territorio. Sin embargo, estas han demostrado ser tan costosas, en términos financieros y de calidad de vida, como inoperantes frente a los problemas de congestión del tráfico,

183 Ecologistas en Acción. Informe Banderas Negras 2010. Caos en la costa, Ecologistas en Acción 2010; Greenpeace. Destrucción a toda costa 2011, Greenpeace España, 2011.

además de contribuir a la polarización territorial de la actividad económica¹⁸⁴.

Creciente dependencia exterior

Pero esta insostenibilidad interior aumentó con la insostenibilidad exterior plasmada en el doble déficit físico y territorial que la economía española tiene contraído con el resto del mundo. La creciente dependencia respecto de sustancias estratégicas (combustibles fósiles y minerales) explica que, por cada tonelada que salía de nuestro país en forma de exportaciones en la fase álgida de la anterior burbuja, hubieran entrado como importaciones casi tres toneladas más. Un déficit comercial físico que, para sorpresa de muchos, no lo tenemos contraído con nuestro principal socio comercial (la UE), sino con los países empobrecidos de África (gas de Argelia, petróleo de Nigeria, minerales subsaharianos, etc.) y América Latina (petróleo de Venezuela y Ecuador, gas y litio de Bolivia, cobre de Chile, etc.). Por el lado de los residuos, solo para absorber nuestras emisiones de CO₂ se necesitaría una superficie forestal equivalente a la de “tres Españas”.

Ahora bien, la crisis económica iniciada a partir del 2007 está suponiendo una modificación en la composición de los recursos naturales utilizados por la economía española, a saber: el desplome en la utilización de los principales materiales no renovables (productos de cantera), y el incremento paralelo del peso de la energía y materiales de origen renovable. Este “avance” hacia la renovabilidad en el

¹⁸⁴ Este crecimiento desenfundado y preocupante de las infraestructuras ya venía siendo así, al menos, desde mediados de los años 90, tal y como denunciaron Antonio Estevan y Alfonso Sanz en lo que denominaron la expansión de la “triple A”: AVE, Avión y Autopistas. Vid. A. Estevan y A. Sanz, (1996): Hacia la reconversión ecológica del transporte en España. Madrid, Los Libros de la Catarata. Por suerte, Alfonso Sanz, Pilar Vega y Miguel Mateos han actualizado recientemente las Cuentas Ecológicas del Transporte (Madrid, Libros en Acción, 2014) con resultados interesantísimos. De igual modo, tiene mucho interés el libro de P. Segura, (2012): Infraestructuras de transporte y crisis. Grandes obras en tiempos de recortes sociales, Madrid, Libros en Acción.

contexto de la crisis se ve, además, acompañado por una reducción de las emisiones de GEI derivada de la caída de la actividad económica. Tendencias paradójicas que, sin embargo, pueden abrir un camino y una oportunidad para la reflexión sobre el cambio de modelo. Pero no se trata tanto de ver cómo superar la crisis para hacer volver a funcionar mejor el mismo sistema económico, sino de avanzar en la transición socioecológica hacia un sistema económico distinto.

Ideas para la transición

Los economistas ecológicos llevan muchos años llamando la atención sobre las incoherencias de un enfoque económico que representa la producción de bienes y servicios de espaldas a las enseñanzas de la termodinámica y la ecología, y que oculta tanto los requerimientos de energía y materiales como la necesaria generación de residuos y su impacto sobre el medio ambiente. Si, a partir de cierto nivel, el aumento del consumo de bienes y servicios no mejora necesariamente el bienestar de la población, no parece sensato incrementar indiscriminadamente la producción de estos bienes y servicios. Sobre todo porque afloran aún más los límites ecológicos con los que choca esta estrategia (tanto por el lado de los recursos como por el ángulo de los residuos), mostrando su naturaleza insostenible que hace imposible su generalización en el espacio y su mantenimiento en el tiempo. De poco sirve, por tanto, empeñarse en una estrategia económica que, en los países ricos (y en concreto en España), proporciona tan magros y contradictorios resultados sociales y ambientales.

Si esto es así, y si uno se toma con rigor lo anterior, habrá que considerar seriamente lo que, de manera polémica, se ha denominado la “abolición del PIB” como objetivo de política económica e indicador de bienestar¹⁸⁵. La literatura sobre las deficiencias del PIB per cápita como indicador de bienestar es tan apabullante que lo que sorprende es el

185 Así lo ha argumentado con solvencia el economista holandés Jeroen van den Bergh “Abolising GDP”, Tinbergen Institute Discussion Papers, 07-019/3, 2007.

empeñamiento de seguir apelando (acríticamente) a su crecimiento como la mejor forma de mejorar el bienestar de la población. ¿Qué políticas podemos, entonces, plantear para reconducir la situación actual por derroteros más sostenibles ecológicamente, más sensatos económicamente, y, también, más justos socialmente?¹⁸⁶

En primer lugar resulta necesario definir los principios de sostenibilidad sobre los que apoyarnos para orientar las acciones que logren el cambio de modelo. Entre estos principios del nuevo modelo cabría apuntar los siguientes: a) renovabilidad en las fuentes energéticas; b) cierre de ciclos de materiales en los procesos productivos; c) suficiencia, redistribución y autocontención con regulación democrática; y d) principio de precaución.

Mientras que los dos primeros principios tienen que ver con un ámbito más técnico –sobre el “cómo hacer las cosas”–, el tercer principio nos obliga, además, a asumir con todas sus consecuencias el escenario de limitación ecológica. Lo que, de paso, ayuda a poner en cuarentena el objetivo de la expansión y consumo indiscriminado de bienes y servicios como estrategia para resolver los problemas económicos, sociales e, incluso, ecológicos. La autocontención¹⁸⁷ implica, a escala social, una planificación democrática de la economía para intervenir con sensatez sobre el clásico dilema de qué producir, cómo producir y para quién hacerlo. La aplicación del principio de precaución a múltiples procesos y sustancias presentes en nuestras vidas permitiría desechar alternativas productivas o de consumo que impliquen riesgos inaceptables habiendo otros procedimientos para conseguir los mismos objetivos (aunque parezcan, *a priori*, menos rentables para los

186 Aunque la brevedad de este artículo no permite extenderse adecuadamente, esta mayor amplitud se puede encontrar en otros textos donde hemos tratado estos asuntos con más detenimiento. Por ejemplo, aparte de Carpintero y Bellver, op.cit., véase: O. Carpintero y J. Riechmann (2013): “Pensar la transición: enseñanzas y estrategias económico-ecológicas”, *Revista de Economía Crítica*, 13, pp. 45-107.

187 Véase, la “pentalogía sobre la autocontención” publicada por Jorge Riechmann durante los últimos años en *Los Libros de la Catarata*.

intereses privados). Ello redundaría, ya, en una sustancial mejora de nuestra salud y la de nuestros ecosistemas.

Con estos mimbres, parece posible proponer estrategias de cambio que se pueden desdoblar en dos tipos: medidas sobre el marco institucional y medidas de tipo sectorial.

Respecto al marco institucional habría que: 1) recuperar elementos de planificación económica general y democrática a medio y largo plazo, con objetivos de reducción equitativa de la huella ecológica española y de los requerimientos totales de materiales (en vez de incremento del PIB); 2) establecer una política general de incentivos y penalizaciones en relación con los costes ecológicos de las distintas actividades económicas; 3) implantar una planificación general y política de los tiempos de trabajo con el fin repartir todos los trabajos (mercantiles, o no, domésticos y de cuidados) con la ayuda de una reducción progresiva y general de la jornada laboral¹⁸⁸; 4) una reforma ecológica de la contabilidad nacional que incorpore, en pie de igualdad, un Sistema de Cuentas de los Recursos Naturales, así como un mecanismo claro de indicadores sociales (no monetarios) para hacer posible incorporar de facto en la planificación aquellos elementos no monetarizables de gran importancia en la toma de decisiones sobre el bienestar social¹⁸⁹; 5) contribuir activamente para que, en los foros europeos e internacionales, se otorgue un apoyo efectivo a las medidas encaminadas hacia el cambio de modelo económico.

188 Véase: New Economics Foundation, (2012): 21 horas. Una semana laboral más corta para prosperar en el siglo XXI. Icaria, Barcelona.

189 Existen mimbres para ello, tanto por los trabajos internacionales ya desarrollados en este ámbito (por ejemplo con la adopción por parte de Eurostat de la contabilidad de flujos materiales a escala nacional), como por el precedente frustrado de la Comisión Interministerial de Cuentas del Patrimonio Natural española de mediados de la década de los años 80 del pasado siglo. Estas lagunas en el caso español han sido no obstante cubiertas por el estudio de conjunto de Carpintero (2005), op.cit. y a escala regional por la más reciente elaboración del Proyecto de Investigación titulado Estadísticas Básicas del Metabolismo Socioeconómico, coordinado por O. Carpintero, y promovido por FUHEM-Ecosocial, cuyos resultados serán publicados en forma de libro.

ECONOMÍA ECOLÓGICA	ECOMÍA AMBIENTAL	ECONOMÍA CONVENCIONAL
Sostenibilidad y justicia social	Capitalismo verde	Capitalismo-neoliberalismo
Sistémica, interdisciplinar	Marco economicista	Exclusivamente economicista
Crítica crecimiento	Necesidad de crecimiento	Crecimiento como fin
Visión largo plazo	Visión medio-corto plazo	Visión cortoplacista
Tecnología compatible vida	Tecnología como solución	Tecnología destructiva
Indicadores ecosociales	Indicadores: PIB + ambientales	PIB, económicos
Subsistema de la biosfera	Biosfera como recurso	Oculta dependencia biofísica
Procesos circulares	Procesos lineales	Procesos lineales
Principio de precaución	Soluciones “final tubería”	Externalidades
Ecoeficiencia global	Ecoeficiencia (efecto rebote)	Ineficiencia
Enfoque dinámico	Enfoque estático	Enfoque estático
Sistema abierto	Sistema cerrado	Sistema cerrado

Tabla del texto “Qué es la economía ecológica”, de Charo Morán et al.

Medidas sectoriales para el cambio

En lo que atañe a las medidas sectoriales, también sabemos bastantes cosas sobre cómo acometer técnicamente la necesaria reconversión económico-ecológica de la economía española. Esto es preciso subrayarlo. Sin ánimo de exhaustividad, sería posible actuar en varios ámbitos:

1) La ordenación de los usos del territorio sobre la base de las características de suelo, clima y recursos disponibles;

2) Una reconversión del sector de la construcción desincentivando y penalizando la oferta de nuevas viviendas e infraestructuras y, en cambio, gestionando adecuadamente el patrimonio inmobiliario ya existente, para lo que se especifican diversas prácticas ya conocidas de modelos más exitosos que el español;

3) Políticas y planes integrados de gestión del agua y la energía y los materiales orientadas por la gestión de la demanda y la reducción del consumo, además de, en el caso energético, una profundización en la sustitución de los combustibles fósiles y la energía nuclear por las energías renovables (solar y eólica);

4) Políticas coherentes de gestión de residuos, priorizando la prevención, reducción y reutilización, en vez del reciclaje y la incineración (que, no lo olvidemos, son la cuarta y quinta peor opción). Por otra parte, habría que evitar que, por nuestro sistema de gestión y recogida, vayan al vertedero millones de toneladas de materia orgánica, en vez de ir a nuestros depauperados suelos y a servir de medio de producción básico de la agricultura ecológica;

5) Una transición hacia una agricultura y una ganadería ecológicas, cambiando radicalmente de signo el sesgo las políticas de subvenciones y ayudas públicas del sector (como sucede con la Política Agraria Comunitaria);

6) Una reconversión industrial generalizando los principios básicos de la industria limpia (minimización de la contaminación), profundizando en las estrategias de

prevención y ahorro, y en el diseño de productos teniendo en cuenta todo el ciclo de vida de los mismos;

7) Fomento de empleos y actividades en economía sostenible y en economía social, estimulando aquellos sectores que avancen en estrategias de producción y consumo bajo relaciones sociales de producción distintas a las dominantes.

Ahora bien, difícilmente serán posibles muchas de estas estrategias sin una necesaria reforma tanto del sistemas financiero como del sistema fiscal. No en vano hay que financiar la transición, y esto supone quebrar algunas de las relaciones de poder clave en el sistema económico. En el primer caso restaurando algunos de los antiguos controles y garantías sobre muchas de las operaciones financieras. Una medida clara en este sentido sería recuperar la banca pública que ayudaría no solo para limitar el enorme poder económico de los bancos privados, sino también a reorientar la actividad económica y la inversión en la transición con la suficiente independencia financiera. A su vez, para que la reconversión del modelo sea efectiva y para ganar en equidad e igualdad social, es necesario tener un sistema fiscal potente, profundamente progresivo en su recaudación y empleo de los recursos, y que pueda financiar un conjunto de servicios públicos y prestaciones sociales de calidad.

Las medidas sugeridas en estos párrafos, y ampliadas en las referencias mencionadas, son, creemos, orientaciones valiosas para acometer la reconversión ecológica de la economía española, reducir el deterioro provocado a la salud de las personas y los ecosistemas, incrementar la equidad social y, por tanto, mejorar el bienestar de la población. Son mimbres suficientes para comenzar la tarea y ponen de relieve que sabemos hacer bastantes cosas. A la vista de las circunstancias, parece que no intentarlo ya no es una opción válida.

Óscar Carpintero, Prof. Economía Aplicada Univ. Valladolid,
y **José Bellver**, investigador de FUHEM Ecosocial.

Bases de la Salut Mediambiental

Als països occidentals, hi ha una creixent consciència i percepció social sobre els efectes adversos que en el medi ambient, i especialment en la salut, provoquen els contaminants ambientals generats per la Globalització Industrial. Especialment, per la seua probable implicació en malalties cròniques (càncers, neurodegeneratives, respiratòries, cardiovasculars, cerebrovasculars, endocrinològiques, malformacions, disminució de fertilitat, al·lèrgies, etc.), que de causes multifactorials, s'incrementen, paral·lelament a la industrialització.

L'Organització Mundial de la Salut (OMS), considera la **Salut Mediambiental (SMA)** com una emergent i important especialitat de la Medicina, necessària no sols per a la salut de la població actual, sinó, principalment per a la de les generacions futures. També la definí com: A) els aspectes de la salut humana, incloent-hi la qualitat de vida, determinats per la interacció dels contaminants ambientals físics, químics, biològics, psíquics i socials; i B) els aspectes, teòrics i pràctics, per a avaluar, analitzar, controlar, reduir o eliminar els contaminants ambientals que afecten negativament a la salut de les generacions presents i futures. L'OMS considera la SMA com un dels majors reptes sanitaris del segle XXI. La SMA està basada en els següents conceptes bàsics:

1. SALUT, MEDI AMBIENT I MALALTIA

La salut, el medi ambient i la malaltia, formen un trio indissoluble i inseparable. Les cèl·lules de l'organisme humà, neixen, creixen, es divideixen i moren programadament, essent substituïdes per altres cèl·lules. El nostre cos està contínuament regenerant-se, naixent i morint-se la majoria de cèl·lules. Per a viure, necessitem energia que obtenim de tres "combustibles" ambientals (aliments, aire i aigua), que la naturalesa ens proporciona. Quan estan purs o lliures de contaminants ambientals, tenim vigor i l'estat de salut, definit no sols com l'absència de qualsevol malaltia, sinó, com el complet benestar físic, psíquic i social.

Totes les malalties, són el resultat final d'una combinació variable de dos determinants, un intern o constitucional i l'altre, extern o mediambiental. Cada determinant està constituït per multitud de factors, molts desconeguts. L'OMS considera al determinant ambiental com decisiu en més de dos tercers parts de la càrrega global de totes les malalties, El determinant intern o constitucional, encara que sempre necessari, condiona la major o menor resistència o vulnerabilitat de cada persona, davant l'acció dels contaminants ambientals..

Per tant els contaminants ambientals (físics, químics, biològics i socials), adquireixen un paper fonamental en l'aparició de les malalties, i segons els efectes adversos en la salut, es classifiquen com irritants, sensibilitzants o al·lergenitzants, tòxics, mutagènics i cancerígens. El càncer, del qual parlarem en els següents temes, encara és una malaltia molt greu i potencialment mortal. Malgrat els avenços espectaculars en el tractament i supervivència, continuem pagant un elevat peatge en la qualitat de vida dels supervivents, per les seqüeles dels tractaments, per les recaigudes i pels segons càncers.

2. JUSTÍCIA AMBIENTAL (CIÈNCIA – CONSCIÈNCIA – COHERÈNCIA)

La SMA no sols es centra en la salut, sinó també en la defensa dels drets humans i civils amb participació i protecció mediambientals, seguint els principis de la **Justícia Ambiental**. Fomenta un repartiment més just, equitatiu i solidari dels recursos ambientals i socials, en tots els col·lectius humans, on cap sector ha de ser marginat o discriminat per raça, sexe, idioma, nacionalitat, creences, filiacions ni estatus socioeconòmic, en l'accés als recursos naturals i en la càrrega injusta i desproporcionada dels contaminants ambientals, en perjudici de les poblacions més vulnerables. Aquest objectiu s'aconseguirà quan totes les persones tinguem el mateix grau de protecció davant dels perills que amenacen a l'ambient i la salut, i un accés igualitari al procés d'aconseguir un ambient saludable i sostenible, en el

qual viure, aprendre, treballar i gaudir. Resumint, la SMA incorpora a la ciència, la consciència, i la coherència professional.

3. EL MALALT COM A PROTAGONISTA DE L'ACTE MÈDIC

Sempre, els protagonistes principals dels actes mèdics o sanitaris, han sigut els metges/gesses. El malalt és, massa

Patient	Exposure, Gy (rad)	KI Dose (mg)
>40 y of age	>5 (500)	130
18 through 40 y of age	≥ 0.1 (10)	130
Adolescents 12 through 17 y of age†	≥ 0.05 (5)	65
Children 4 through 11 y of age	≥ 0.05 (5)	65
Children 1 mo through 3 y of age‡	≥ 0.05 (5)	32
Birth through 1 mo of age	≥ 0.05 (5)	16
Pregnant or lactating women	≥ 0.05 (5)	130

* KI is useful for exposure to a radioiodine only. KI is given once only to pregnant women and neonates unless other protective measures (evacuation, sheltering and control of the food supply) are unavailable.

Repeat dosing should be on the advice of public health authorities.

† Adolescents weighing more than 70 kg should receive the adult dose (130 mg).

‡ KI from tablets or as a freshly saturated solution may be diluted in water and mixed with milk, formula, juice, soda, or syrup. Raspberry syrup disguises the taste of KI the best. KI mixed with low-fat chocolate milk, orange juice, or flat soda (eg, cola) have an acceptable taste. Low-fat white milk and water did not hide the salty taste of KI.

vegades, considerat i tractat com a "pacient", o siga un element passiu marginal, amb l'obligació d'obeir totes les ordres diagnòstiques i terapèutiques. Perd la llibertat i la capacitat de decidir el seu present i futur. També queda transformat en un número, xifra o percentatge en les estadístiques sanitàries

En la SMA **el malalt deixa de ser un "pacient" i és considerat i tractat com un afectat o damnificat pels contaminants ambientals que li han agredit la salut i originat la malaltia**. Per tant, ocupa el lloc privilegiat i els professionals sanitaris són servidors seus per a satisfer les necessitats, ajudant-lo a investigar els contaminants ambientals, associats a la seua malaltia i recomanant-li les actuacions per eliminar-los, ajudant a recuperar la salut perduda. Posa nom i cara a cada xifra o número.

4. AUTÈNTICS PROFESSIONALS SANITARIS

A quasi tots els professionals sanitaris, ens preparen i paguen per a diagnosticar i tractar malalties. Ens hauriem d'anomenar professionals de les malalties i mai professionals sanitaris. Perquè?, perquè sanitari equival a salut, que és el contrari de la malaltia. En la SMA els professionals sanitaris, a més a més de diagnosticar i tractar les malalties, volem saber quins contaminants ambientals han influït en el procés d'emmalaltir. També recomanem eliminar-los o reduir-los, no sols per a ajudar al malalt a recuperar la salut, sinó per a evitar que familiars sans, puguen emmalaltir. Resumint i sense abandonar el territori de les malalties, reivindiquem ser autèntics professionals de la salut, amb accions preventives. Al País Valencià, com en la resta de països occidentals, dotats de serveis de Sanitat Pública i Privada, més del 98% dels pressupostos econòmics es destinen exclusivament a tasques diagnòstiques i terapèutiques. No arriba al 2% a les preventives !!!!!!!

5. PRINCIPI DE PRECAUCIÓ O CAUTELA

Com dissortadament els contaminants ambientals continuen augmentant a velocitats vertiginoses i les evidències científiques dels seus efectes negatius en la salut humana, van lentíssimes, per a evitar conseqüències irreparables e irreversibles, en la salut individual i general, cal incorporar els tres apartats conceptuals del **Principi de Precaució**: a) "Davant la possibilitat raonable que una activitat tecnològica / industrial pugua lesionar la salut pública, sempre

cal instaurar ràpidament les accions necessàries de protecció individual / col·lectiva abans d'establir científicament la relació causa / efecte"; b) "En tots els casos, qualsevol contaminant ambiental ha de reduir-se al nivell més baix desitjable en una situació concreta i particular"; i c) "Cal cercar sempre alternatives tecnològicament factibles, econòmicament assumibles, ecològicament sostenibles i legislativament possibles, per a afavorir la salut individual i col·lectiva"

6. INTEGRACIÓ AMB EL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

A més a més d'autèntics professionals de la salut, també volem ser-ho de la naturalesa. Incorporem els principis del **Desenvolupament Sostenible**, definit com l'ús racional de la biosfera i dels recursos naturals, humans i financers per a satisfer les necessitats actuals, millorant la qualitat de vida de l'home, però sense comprometre ni hipotecar les necessitats de les generacions futures. Cal usar, però mai abusar dels recursos limitats de la naturalesa, esforçant-nos en millorar-los, per ètica personal, per respecte a la naturalesa i als nostres descendents. El concepte del **Desenvolupament Sostenible** limita els efectes destructors i esquil·ladors de les activitats humanes sobre la nostra biosfera.

REFLEXIONS I COMENTARIS FINALS

L'estament polític té, com a missions prioritàries, legislar per fomentar la creativitat i la innovació en tots els àmbits socials i professionals. També garantir el dret a la salut dels col·lectius humans que representen. Modestament, animem a que siguin creatius i innovadors en les seues actuacions polítiques i legislatives. Ningun Consistori de la comarca de La Ribera innovarà i crearà la primera Regidoria de Salut i Medi Ambient? Seran pioners, no sols del País Valencià, sinó de l'Estat Espanyol i de la UE.

Cal unificar i subordinar, totes les legislacions ambientals amb les de la salut, ja que el dilema no és euros o salut. La

solució és primer la salut i després els euros. La saviesa popular diu que la salut no té preu, però malauradament la majoria de la gent ho reconeix quan està malalta i no recupera l'estat de salut. Mentre no hi hagen Ministeris, Conselleries i Regidories de **Salut i Medi Ambient**, no podrem actuar programadament i coordinadament tots els professionals necessaris per garantir el dret a la salut, el benestar social, el respecte mediambiental i el desenvolupament industrial.

Josep Ferrís i Tortajada i Júlia Garcia i Castell
Pediatria oncològic i Patòloga, experts en Salut Mediambiental

Per què tenim o no tenim càncer?

1. INTRODUCCIÓ

Les cèl·lules de l'organisme humà, estan regulades i coordinades, principalment, per dos mecanismes. El primer, és a través de les "partitures" del codi genètic, escrit en la doble hèlix de l'ADN dels cromosomes del nucli cel·lular. El segon, pel sistema d'immunovigilància defensiva que actua com a director de tota l'orquestra corporal, detectant les alteracions, errors i malinterpretacions de les "partitures". Per a realitzar totes les accions corporals, necessitem tres "combustibles" naturals: aliments, aire i aigua.

La relació cos i ment, és inseparable i indissoluble. Quan parlem de ment o de pensaments, ens referim al sistema nerviós central (SNC). Tots els pensaments, sentiments, emocions, etc., repercuteixen en tots els sistemes corporals, ajudant a la salut o facilitant la malaltia. Desencadenen reaccions bioquímiques en tots els components corporals, que repercuteixen positivament ajudant a enfortir o recuperar la salut o negativament, perdent aquesta salut i propiciant, junt amb altres factors, les malalties, inclòs el càncer.

El càncer, com totes les malalties, és el resultat final d'una combinació variable de dos determinants, un intern o constitucional i l'altre, extern o mediambiental. Cada determinant està constituït per multitud de factors, la majoria desconeguts. En el càncer, el determinant mediambiental és majoritari, representant entre el 90 i el 95% dels casos. Els contaminants ambientals que incrementen el risc de patir càncer, anomenats cancerígens, estan catalogats per l'Agència Internacional d'Investigació del Càncer, com a segurs (120 agents), probables (81 agents) i possibles (299 agents). A més a més de penetrar per l'aire i pel tub digestiu, poden afectar-nos a través de la pell i les mucoses, com segments de les radiacions electromagnètiques i els virus cancerígens; i finalment, pels hemoderivats com altres virus cancerígens (l'hepatitis B i C, VIH, etc.). No obstant això, recordem que per a patir un càncer, a més dels contaminants

cancerígens, és necessària la col·laboració del determinant intern o constitucional, que origina la major o menor resistència o vulnerabilitat personal o individual, davant l'aparició del càncer. El determinant intern o constitucional, representa entre el 5 i el 10 %, incloent la varietat dels càncers familiars o hereditaris en el 3-4 % dels casos.

2. PATRONS DE CONDUCTA DE LES CÈL·LULES NORMALS

La conducta i comportament de cada cèl·lula des del seu naixement fins a la seua mort, estan determinats per la "partitura" o codi genètic, imprès a l'ADN dels cromosomes en els nuclis cel·lulars. Entre la multitud de conductes emanades de la interpretació d'eixes "partitures", volem ressaltar quatre característiques importants de les cèl·lules normals, que formen l'organisme humà.

La primera, que malgrat estar regenerant-se contínuament, mantenen, amb lleugeres variacions, el mateix nombre total de cèl·lules, per a formar els òrgans, teixits, sistemes, i en conjunt, el cos humà.

La segona, és que cada cèl·lula manté el seu espai i volum, respectant sempre el territori d'altres cèl·lules. Quan una d'elles acaba el seu cicle vital i mor, una cèl·lula mare es divideix en dues, una continua essent mare, i l'altra passa a ocupar el lloc i fer el treball de la que s'ha mort.

La tercera, és que son biològicament resistents als cancerígens, necessitant molts anys i dècades d'acció continuada per a transformar-se en cèl·lules canceroses. El procés d'eixa transformació rep el nom d'oncogènesi. Aquesta resistència és intrínseca a la "partitura" genètica cel·lular i, fonamentalment, per l'acció del Sistema d'Immuno-vigilància Defensiva, que evita contínuament, els processos d'oncogènesi.

La quarta, és que totes les cèl·lules normals tenen marcat en la "partitura" genètica, un comportament de no-violència (pacífic, respectuós i educat), quan el territori on

habiten i treballen, és envaït per les cèl·lules canceroses (estranyes i agressives). En aquestes situacions, sense cap signe de resistència ni de rebuig, cedeixen el seu espai i volum a les invasores, emigrant a altres teixits, on malviuen i acaben morint-se, en estar exiliades.

3. SISTEMA D'IMMUNO-VIGILÀNCIA DEFENSIVA

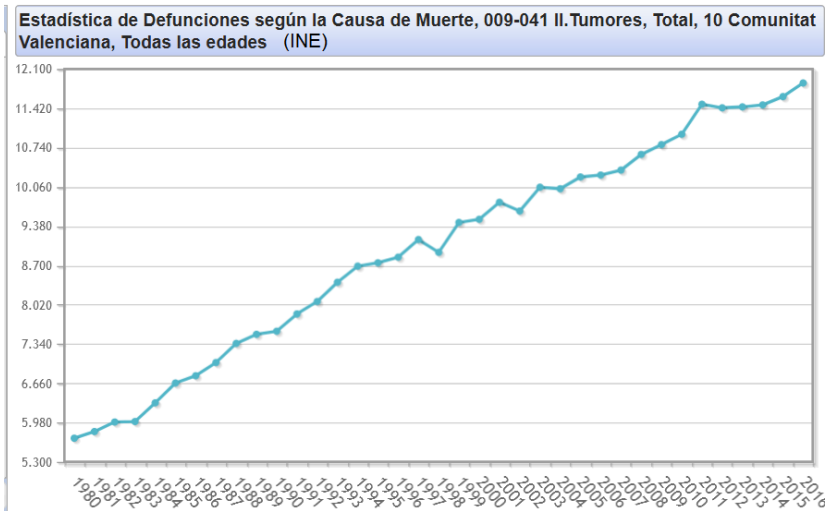
Al País Valencià, com en la resta dels països occidentals, les probabilitats de patir un càncer invasiu, durant el transcurs d'una vida fins als 80 anys, són d'1 càncer cada 2 homes i 1 cada 3 dones. Les localitzacions més freqüents són les de mama en dones i la pròstata en homes, seguides per les de vies respiratòries i digestives en el dos sexes. Les quatre localitzacions engloben les 3/4 parts de tots els càncers.

Biològicament, els humans som resistent a patir un càncer. S'estima que en cada persona penetren, diàriament de promig, uns 45.000 a 50.000 cancerígens, transformant teòricament de 45.000 a 50.000 cèl·lules normals en canceroses. I perquè no tenim cada dia eixa quantitat brutal de càncers?

És gràcies al nostre **sistema d'immunovigilància defensiva**, que detecta els cancerígens, els neutralitza, els degrada a subproductes de menor grandària i els elimina de l'organisme. A més a més, analitza el dany ocasionat sobre la "partitura" genètica i parant el rellotge vital, el repara per a seguir funcionant i treballant. Però, quan el dany és irreparable, ordena a la cèl·lula la seua mort, avortant-se l'inici d'un càncer. Però molt de tard en tard, la cèl·lula s'escapa de l'acció del sistema d'immunovigilància defensiva o desobeeix les seues ordres i no vol morir-se, començant la transformació cancerosa. Com? Molt senzill, comportant-se com cèl·lules immortals, transgressores, invasores i assassines. En primer lloc, dividint-se en dos cèl·lules que s'escapen del patró de les "partitures" normals, posteriorment en quatre, després en huit i així van envaint el teixit u òrgan inicial, alterant-lo i destruint-lo. També passen a la circulació sanguínia i limfàtica, comportant-

se com a llavors, i a través de les quals abasten òrgans distants, on formen colònies filles o metàstasis. Aquestes actuen com en el focus inicial, alterant i destruint els teixits envaïts o receptors, i conjuntament, i en cas de no tractar-se, arriben a matar a la persona malalta.

Per tumor s'entén tot tipus de divisió i creixement cel·lular no regulat per la "partitura" genètica, ni controlada pel **sistema d'immunovigilància defensiva**. A més a més dels tumors malignes o càncers, també hi han altres tumors benignes, caracteritzats per un creixement i divisió més lenta, perfectament rodejats d'una càpsula fibrosa, sense envair desordenadament ni destruir l'òrgan originari, sols comprimint-lo. Però mai passen a la circulació sanguínia ni limfàtica i no donen metàstasis regionals ni distals.



4. IMPORTÀNCIA DE LA PREVENCIÓ PRIMÀRIA

La prevenció primària està dirigida a eliminar, o almenys reduir, l'exposició als cancerígens ambientals. Constitueix la varietat més efectiva i beneficiosa en termes sanitaris, econòmics i socioculturals. Està dirigida a la població en

general, o siga a individus asimptomàtics. L'efectivitat està directament relacionada amb la precocitat de la seva instauració, introduint-la tan prompte com siga possible. Especialment beneficiats són, els supervivents de càncer, pel major risc de recaigudes i segons tumors, i els pacients amb immunodeficiències. Les recomanacions de la prevenció primària, les comentarem al tema del càncer infantil.

Es calcula que quan diagnostiquem un càncer, ja ha transcorregut el 90 % de la seua vida. S'entén com a vida d'un càncer, el temps que passa des de la transformació d'una cèl·lula en cancerosa per l'acció repetitiva dels contaminants cancerígens, fins a la mort del càncer produïda pel tractament o per la mort del malalt. Els oncòlegs, sols tenen el 10 % de vida del càncer per a poder detindre'l i destruir la multitud de cèl·lules malignes, potencialment disseminades per tot el cos del malalt. Eixes dificultats per a curar el càncer, malgrat tots els avenços del tractament multidisciplinar (cirurgia, quimioteràpia, radioteràpia i teràpies biològiques personalitzades), així com les seqüeles, a curt, mitjà i llarg termini, derivades del tractament, fan que el càncer encara siga una malaltia considerada com a molt greu i potencialment mortal. Estos fets, ressalten la gran importància de la prevenció primària per a fer front en la guerra que diàriament fem contra el càncer.

Josep Ferrís i Tortajada i Júlia Garcia i Castell

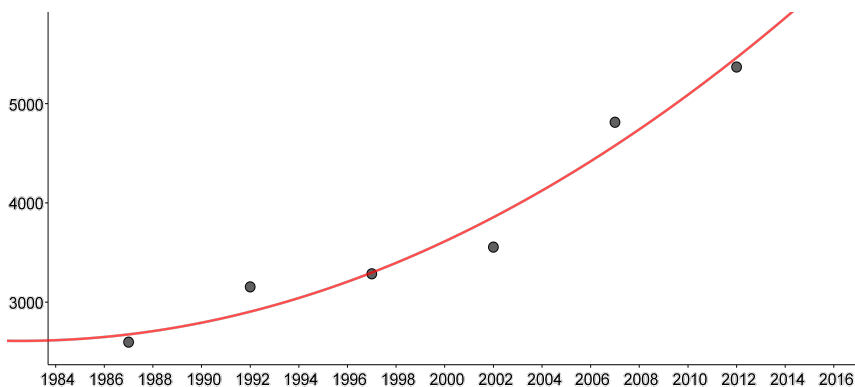
Pediatra oncòleg i Patòloga, experts en Salut Mediambiental

Càncer pediàtric i medi ambient

El càncer pediàtric, encara que només representa el 0,4% (2% si s'exclouen els càncers cutanis) del total de càncer poblacional, és commovedor per doble motiu: a) pel fort impacte personal, familiar i social, fins i tot superior als diagnosticats en adults de la tercera edat; i b) per ser la primera causa de mort per malaltia, entre 1-19 anys de vida. A l'Estat Espanyol, es calcula que aproximadament, cada dia mor per càncer un xiquet-adolescent.

1. INCIDÈNCIA

Amb una incidència anual de 13-15 nous casos per 100.000 habitants entre 0 i 19 anys d'edat, presenta un patró similar d'incidència, en les poblacions caucàsiques dels països desenvolupats d'Europa, Amèrica del Nord i Oceania. Al País Valencià i en dades del 2011, un de cada 274 xiquetes/ets tindrà un càncer, abans dels 19 anys.



Càncers 0-19 anys Espanya, Registre Espanyol Tumors Infants-SEHOP

2. SUPERVIVÈNCIA DEL CÀNCER PEDIÀTRIC

En les darreres dècades, ha augmentat espectacularment la supervivència als 5 anys, passant del 10-15% fins al 80%. Actualment, a l'inici de l'edat adulta, una de cada 900 -

1.000 persones és supervivent d'un càncer pediàtric. Els supervivents tenen importants seqüeles físiques, psíquiques i socials, relacionades amb l'edat al diagnòstic, el tumor (tipus, localització i extensió) i amb el tipus i intensitat del tractament administrat. El concepte inicial de "curar a qualsevol preu" ha donat pas al de "curar al menor cost possible", reduint les tècniques terapèutiques més agressives (radioteràpia) i no sobrepasant dosis totals d'algunes drogues quimioteràpiques.

3. CAUSES I FACTORS DE RISC DEL CÀNCER PEDIÀTRIC

Els xiquets són especialment vulnerables als contaminants ambientals cancerígens per: a) estar exposats a majors concentracions dels contaminants cancerígens, respirant, menjant i bevent més quantitats per Kg de pes que els adults; b) la immaduresa del sistema d'immunovigilància defensiva, augmenta considerablement els temps d'exposició i actuació dels contaminants cancerígens; c) per les limitacions i necessitats dietètiques que incrementen el seu contacte amb químics ambientals; i d) els patrons de conducta arran de terra i les activitats mà-boca també afavoreixen la seva major exposició i penetració. La major vulnerabilitat pediàtrica condiona una major predisposició a iniciar el procés de l'oncogènesi, que majoritàriament finalitzarà, i per tant, es diagnosticarà, durant l'època adulta.

El temps de latència de la majoria dels contaminants cancerígens, és de varies dècades per al desenvolupament dels càncers adults, mentre que en els infants hi ha un notable escurçament, ja que el 40% del total dels càncers pediàtrics, es presenten abans dels 4 anys d'edat. Això és degut a les accions **preconcepcionals** (increment de càncers en els descendents de pares exposats preconcepcionalment al tabaquisme, radiacions electromagnètiques, pintures, hidrocarburs policíclics, compostos nitrosats, amines aromàtiques, fums de combustió inorgànica i insecticides); **gestacionals** (administració de dietilestilbestrol, radiacions ionitzants, així com l'exposició materna durant l'embaràs al tabaquisme, alcohol, neurofàrmacs, infeccions víriques,

radiacions no-ionitzants, hàbits dietètics, cosmètics i tints per al cabell, herbicides i pesticides); i **postnats** (tabaquisme passiu, hidrocarburs policíclics aromàtics, nitrosamines, pesticides, pol·lució atmosfèrica i radiacions ionitzants i no ionitzants) dels contaminants ambientals cancerígens.

4. INCREMENTS CÀNCERS PEDIÀTRICS I GENERALS

Als països industrialitzats, on les incidències son similars, disposem, des de fa 30-40 anys, de Registres Estatals i Internacionals prou fiables. Analitzant-los, veiem que durant els primers anys, l'augment anual progressiu era d'un 1 a 1.5%, tant en l'època pediàtrica com en l'adult. Però durant els darrers anys, l'increment va superant les prediccions esperades. Segons dades del *Registro Nacional de Tumores Infantiles*, en el 2014 se diagnosticaren un 76% més càncers que en l'any 1990. En adults, segons l'informe del 2018, de la *Sociedad Española de Oncología Médica*, s'esperen per a l'any 2035, un 70% més de càncers que els actuals. Els motius d'eixe important i preocupant increment, està fonamentat, segons els coneiximents actuals, en aquestos quatre determinants:

1) Increment de l'edat mitjana poblacional, donant més temps perquè els contaminants cancerígens puguen arribar a produir un càncer. A més a més, es retrasa l'edat en que els futurs pares volen tindre filles/lles, que conjuntament amb els contaminants pseudohormonals, condicionen disminució o pèrdua de fertilitat, amb els subsegüents tractaments hormonals i de manipulació genètica.

2) Estils de vida antinatural i artificials, com: a) substitució de la Dieta Mediterrània per la Dieta "*Basura*"; b) incorporació de les dones al tabaquisme actiu; c) substitució de l'activitat física pel sedentarisme; i d) abús de les exposicions a la radiació solar, independentment de les cremes fotoprotectores.

3) Globalització de la industrialització, arran de la segona meitat del Segle XX i inicis de l'actual. Està generant una imparable producció d'emissions atmosfèriques, lixiviat, i

residus industrials tòxics, mutagènics i cancerígens. Els sectors industrials que generen més contaminants són els següents: a) Sector Minero-Sidero-Metalúrgic; b) Combustibles Fòssils en Centrals Tèrmiques, en els transports i com a font combustible motriu de totes les activitats industrials; c) Eclosió del Sector Químic, afegint anualment de 3.000 a 5.000 nous productes, incrementant àmpliament els més de 100.000 sintetitzats a finals del segle passat; d) Sector Papereres (fàbriques de cel·lulosa i pasta de paper); e) Sector del Clor i plantes de PVC; i f) Sector Nuclear, amb usos militars, energètics (Centrals Nuclears) i sanitaris (Radioteràpia i Medicina Nuclear). Aquest darrer sector, amb les explosions nuclears, els accidents de les Centrals Nuclears i la producció imparabile dels residus radioactius persistents, produeix el contaminant cancerigen més tristament documentat en la història de la humanitat: la Radiació Ionitzant, popularment coneguda com radioactivitat.

4) Millores en les tècniques diagnòstiques, diagnosticant casos que fa dècades passaven sense diagnosticar, morint-se com anèmies, cirrosis, còlics misereres, etc.

Josep Ferrís i Tortajada i Júlia Garcia i Castell

Pediatra oncòleg i Patòloga, experts en Salut Mediambiental

Suggerències preventives de tots els càncers

A. MESURES PERSONALS

1. Alletament matern fins el segon any de vida
2. Àcid Fòlic i polivitamínics des de 3 mesos abans i durant els embarassos
3. Eliminar el tabac en tots els ambients (personals, familiars, socials i professionals)
4. Eliminar l'alcohol. L'alcohol és tòxic i cancerigen, mai un aliment
5. Pares sense consumir drogues il·legals
6. Fomentar l'activitat física precoçment i en contacte amb la naturalesa
7. Residir allunyats de les emissions dels combustibles fòssils (trànsit, indústries, etc.)
8. Recomanacions dietètiques a partir dels 2 anys de vida:
 - Predomini d'aliments naturals i recentment obtinguts
 - Predomini d'aliments vegetals (cereals, llegums, fruites fresques i seques, tubèrculs, verdures, condiments i espècies). Ingerir diàriament, un mínim de 500 g de fruita del temps
 - Predomini d'aliments ecològics
 - Predomini de l'oli extra verge d'oliva com a greix prioritari quotidià
 - Sobrietat alimentària i activitat física habitual, per evitar o revertir el sobrepès i especialment l'obesitat
 - Reduir o eliminar la llet de vaca, la carn processada i la carn roja
9. Activitat sexual responsable
10. Reduir o eliminar productes químics en ambients

tancats

11. Reduir o eliminar el trànsit motoritzat als pobles de La Ribera, afavorint els desplaçaments caminant i en bicicletes
12. Moderar les exposicions a la llum solar entre març i octubre i minimitzar-les amb protecció física la resta de mesos de l'any.
13. Evitar les exposicions radiològiques, especialment TACs, innecessàries

B. MESURES POLÍTIQUES I LEGISLATIVES

Els polítics professionals, tenen l'obligació i el deure de promoure normes legislatives locals, regionals, autonòmiques, estatals i internacionals, per:

- a) Distribuir la riquesa i els recursos ambientals, de forma justa, generosa, equitativa i solidària per combatre la pobresa.
- b) Possibilitar baixes maternals superiors a dos anys, fomentant i retribuint l'alletament matern durant els dos primers anys.
- c) Aconseguir barris, escoles, jardins, parcs i ciutats saludables.
- d) Fomentar i subvencionar aliments de Km 0 tant en l'agricultura com la ramaderia, prioritzant la distribució d'aliments del productor al consumidor.
- e) Deslocalitzar a distàncies superiors a 5 Km els polígons industrials i especialment les indústries perilloses; i
- f) Desmantellar les indústries "cancerígenes" com la Central Nuclear de Cofrents.

Josep Ferrís i Tortajada i Júlia Garcia i Castell
Pediatria oncòleg i Patòloga, experts en Salut Mediambiental

BIBLIOGRAFIA RECOMANADA

Salud Medioambiental Pediátrica: Un reto profesional

Revista Española de Pediatría 2002; 58:304-314.

Paediatric environmental health speciality units in Europe: Integrating a missing element into medical care

International Journal of Hygiene and Environmental Health 2007; 210(5):527-9.

Unidades de salud medioambiental pediátrica en Europa: de la teoría a la acción

Anales de Pediatría 2005, 63 (2): 143-151.

Children's health and environment: A review of evidence

World Health Organization and European Environmental Agency. WHO-EEA, Copenhagen, 2002

(www.who.int/ceh/publications/evidence/en/)

Cancer and the Environment.

National Institutes of Health. NIH Publication N^o 03.2039.

August 2003.

Cancer and Environment. Gene-Environment Interactions National Academy Press. Washington, D.C. 2002

(www.nap.edu/catalog/10464/cancer-and-the-environment-gene-environment-interactions)

Las cifras del Cáncer en España 2018.

Informe Anual de la Sociedad Española de Oncología Médica

(www.seom.org/es/noticias/106525-las-cifras-del-cancer-en-espana-2018)

Cáncer infantil en España. Estadísticas 1980-2016.

Registro Español de Tumores Infantiles (RETI-SEHOP).

Valencia: Universitat de València, 2017

(www.uv.es/rnti/pdfs/Informe_RETI-SEHOP_1980-2016.pdf)

Medio ambiente y cáncer pediátrico.

An Pediatr 2004; 61:42-50.

La etiología del cáncer infantojuvenil. Tratado de Oncología Pediátrica. 1^a edición. Madrid: Pearson Educación, S. A.,

2006: 17-45.

La etiología y la prevención del cáncer pediátrico. *An Pediatr* 2004;61:1-4.

International Agency for Research on Cancer – World Health Organization. *IARC Monographs on the Evaluation of the Carcinogenic Risk of Chemicals to Humans Vols 1-113.* Lyon (France). (<http://monographs.iarc.fr/ENG/Monographs/PDFs/index.php>).

Protecció del càncer de tiroide davant d'un accident nuclear

INTRODUCCIÓ

Entre els components dels núvols radioactius, generats pels accidents habituals de les Centrals Nuclears (CN), destaca el iode-131 (I-131) com un dels principals elements radioactius atmosfèrics.

El I-131 emet radiació beta i sobretot gamma, i per la seua curta vida de semidesintegració (8.1 dies), és l'element radioactiu més rellevant durant les primeres setmanes posteriors a un accident nuclear. Com és volàtil, a més a més de contaminar l'organisme per via aèria, ocasiona exposició a la radiació externa a través de la pell. També, al dipositar-se, contamina el sòl amb la subsegüent penetració en els aliments, per via digestiva. Aquestos factors, sumats a la capacitat de la glàndula tiroide per a captar i concentrar el iode en general i el radioactiu en particular, fan que la seua protecció siga un dels principals objectius de la salut pública davant d'un accident nuclear (AN).

Entre els efectes adversos que la radiació ionitzant procedent del I-131 ocasiona en la glàndula tiroide, destaca el càncer de tiroide (CT), especialment en el segment poblacional infanto-juvenil (0 a 18 anys d'edat). Els accidents dels reactors nuclears de Three Mile Island en 1979, de Txernòbil en abril de 1986 i el de Fukushima en març del 2011, han ratificat i confirmat el paper fonamental de l'exposició al I-131 amb el desenvolupament del CT. Aquesta associació fou descrita inicialment en els supervivents dels genocidis atòmics d'Hiroshima i Nagasaki d'agost de 1945.

Davant d'aquestes evidències científiques, l'Organització Mundial de la Salut, i nombrosos organismes sanitaris nacionals i internacionals (National Institute of Health-USA, Health Canada, American Academy of Pediatrics, American Association of Clinical Endocrinologists, Organización

Panamericana de la Salud, etc.), així com diversos països europeus (France, Ireland, Sweden, i Switzerland), recomanen l'ús del iodur de potassi (IK) per a protegir la tiroide de l'absorció de I-131 radioactiu alliberat durant un AN, amb la finalitat de disminuir el risc del CT, independentment de la seua edat.

Durant la fase inicial d'un AN, les tres principals accions de protecció poblacional en les zones properes a les CNs, són les següents: a) l'evacuació programada dels pobles propers; b) la permanència en els refugis prèviament homologats; i c) l'administració del IK (iodur de potassi). L'evacuació és el trasllat urgent de persones d'una zona propera a distàncies llunyanes segures, per a evitar o reduir l'alt nivell d'exposició a curt termini a partir de la columna de fum o radioactivitat dipositada. El refugis han de ser homologats, dotats d'estructures sòlides, hermèticament tancats i amb suficient aire, aigua i aliments emmagatzemats per a llargs períodes de temps. L'administració de KI per a bloquejar parcialment l'absorció del iode radioactiu per la tiroide és, per tant, una acció protectora suplementària, de les dues primeres. També cal dur a terme dues mesures addicionals, com són: d) l'eliminació d'aliments, llet i aigua contaminada; i e) rentar el cos i canviar la roba tan aviat com siga possible, per a eliminar les partícules dipositades en la pell i la roba per la dispersió del núvol radioactiu.

Protecció especial de la glàndula tiroide després d'un AN

La glàndula tiroide necessita iode per a produir les hormones que regulen l'energia del cos i el metabolisme. La tiroide absorbeix el iode disponible des del torrent sanguini. La glàndula no pot distingir entre el iode normal i el iode radioactiu, i absorbirà tot el que estiga disponible. Com hem comentat anteriorment, la majoria de les explosions nuclears dels AN, alliberen I-131 atmosfèric. Quan les cèl·lules tiroïdals absorbeixen massa I-131, s'incrementa notablement el risc d'ocasionar CT, degut a que la tiroide és una de les parts del cos més sensible a la radiació. El CT és el principal càncer

significativament associat a l'alliberament de I-131 en els ANs.

EDAT I EXPOSICIÓ

L'edat en el moment de l'exposició, condiona el major o menor risc de desenvolupar un CT, a igualtat de la dosi total absorbida i de la durada de l'exposició al I-131. És màxima entre els lactants i xiquets fins els 5-6 anys, segueix essent important fins els 18-20 anys, posteriorment s'estabilitza fins els 40 anys, i finalment, disminueix després dels 45 anys.

No obstant això, cal recordar que tot tipus de radiació ionitzant, constitueix el principal agent cancerigen segur humà, independentment de la seua edat. Aquesta evidència constitueix el principal llegat per a l'espècie humana, de la indústria nuclear, tant en els vessants civils (sanitaris i energètics) com bèl·lics. També és una penosa, dolorosa i actual excepció a la prohibició de l'experimentació humana per raons ètiques, morals, deontològiques i legislatives.

IMPORTÀNCIA DELS MOMENTS ADEQUATS PER A LA CORRECTA ADMINISTRACIÓ I PREDISTRIBUCIÓ DEL IK

L'eficàcia del bloqueig de la glàndula tiroide depén del temps transcorregut entre l'accident nuclear i l'administració oportuna del IK. El IK només s'ha d'utilitzar sota la instrucció de les autoritats sanitàries locals, degut a que en la gran majoria dels ANs sí que s'allibera I-131, però no sempre.

Als hospitals, quan s'han de realitzar gammagrafies amb iode radioactiu, siga amb i-131 o amb I-123, s'administra IK des d'uns dies abans fins a uns quans dies posteriors a l'administració intravenosa. Fins i tot, prenent el IK 24 hores abans de l'exposició al I-131, ompli les cèl·lules de la glàndula tiroide i evita l'absorció de iode radioactiu. També protegeix si es pren dins de les primeres hores després de l'exposició al iode radioactiu.

Però els ANs són impredecibles i per tant és importantíssim prendre'l en les dues primeres hores posteriors

a un AN, ja que si es pren tres a quatre hores després de l'exposició, l'eficàcia de bloqueig de la tiroide pel KI es redueix en un 50% i al 7% si es retarda a les 24 hores de l'accident. (**Taula 1**). Per tant, és molt important la redistribució a tots els membres familiars que resideixen als pobles i urbanitzacions properes a les CTs. Així, la gent pot prendre el IK tan aviat com siga possible, i sempre abans de l'evacuació, ja que les emissions nuclears i els embussos de trànsit són prou habituals en els ANs. La gent ha de prendre una dosi al dia, només mentre estiguen exposats al I-131 i els dies posteriors.

Taula 1

Time of KI prophylaxis	Effectiveness
96 h before radioiodine exposure	5%
72 h before radioiodine exposure	32%
48 h before radioiodine exposure	75%
24 h before radioiodine exposure	93%
At radioiodine exposure	99%
1–2 h after radioiodine exposure	85%–90%
3–4 h after radioiodine exposure	50%
8 h after radioiodine exposure	40%
24 h after radioiodine exposure	7%

DISTÀNCIA RECOMANABLE DE REDISTRIBUCIÓ DEL IK

Als USA, arran dels efectes evidenciats per l'AN de Txernòbil, el Departament de Salut i Serveis Humans ha inclòs el IK a la Reserva Farmacèutica Nacional per al seu ús en ANs. Al desembre de 2001, la Comissió de Regulació Nuclear va recomanar als 34 estats que o bé tinguen una CN en funcionament o estiguen a 10 milles de la planta d'un altre estat, que havien d'oferir dos comprimits de IK per a cada persona resident en un radi de 10 milles ("zona d'emergència") de qualsevol CN activa, i facilitar un subministrament addicional mentre dure l'exposició.

Posteriorment, per la Llei de Preparació i Resposta al Bioterrorisme promulgada pel Congrés al maig de 2002, suggeriren ampliar el radi de distribució de KI a les comunitats fins a 20 milles de les CNs,

Però, tenint en compte que la direcció dels vents i les condicions meteorològiques són elements amb moltes variables i canviant, les distàncies afectades pels núvols radioactius poden superar amplement eixos límits. En l'AN de Txernòbil, les condicions meteorològiques associades, produïren un dipòsit de radionúclids distribuïts de manera desigual, però superant fins i tot les 300 milles. Les 3 zones més altament contaminades foren: a) la zona de 20 milles que envolta la CN; b) la regió de Bryansk en Rússia i les de Gomel i Mogilev en Bielorrússia (120 milles al nord-est de la reactor); i c) la zona de Kaluga-Tula-Orel de Rússia (300 milles al nord-est del reactor) .

Com a resultat d'aquestes evidències, algunes institucions han suggerit que cal redistribuir i emmagatzemar IK per a totes les persones que viuen dins d'un radi de 50 milles d'una CN. També hi ha hagut propostes per a l'emmagatzematge de KI per a tots els que viuen dins d'un radi de 200 milles d'una CN. Però, tenint en compte que la ràpida i completa evacuació d'una regió depèn de la densitat de població, una enfocament més coherent podria ser el de variar la distància de redistribució del KI segons la densitat poblacional. En regions densament poblades, un radi de 50 milles podria ser més adient, i les zones amb menor densitat, podrien seguir la recomanació de les 20 milles.

Taula 2

DISTANCE	ACTION
•0 – 50 mi	Pre-distribute KI to households, keep stockpile near
•50 – 200 mi	Stockpile KI in local public facilities (hospitals, schools, police and fire stations)
•> 200 mi	Make KI available from HHS National stockpile.

A la **Taula 2**, estan les recomanacions de la American Thyroid Association de la predistribució i emmagatzemament del IK segons la distància en milles

Iodur de Potasi IK

El IK és una sal de iode estable, no radioactiva, utilitzat com a medicament hospitalari per a bloquejar i protegir la glàndula tiroide en les exploracions gammagràfiques de Medicina Nuclear, que utilitzen com a radiofàrmac el I-131 i el I-123.

Aquest fàrmac, no disponible en les farmàcies extra-hospitalàries, és el mètode més senzill i universal per a impedir que la tiroide absorbisca el I-131 generat pels ANs. Si es pren en el moments adequats, com hem comentat anteriorment, el IK protegeix la tiroide del I-131 de totes les fonts contaminades: l'aire, els aliments, la llet i l'aigua. Però el IK només protegeix a la glàndula tiroide contra el iode radioactiu, sense reduir la radiació dels altres òrgans corporals.

La sal iodada i els aliments rics en iode, no poden substituir al IK en la prevenció del CT, degut a que no contenen quantitats suficients de iode per a impedir que el I-131 s'absorbisca per la tiroide.

La gent ha de prendre una dosi al dia, mentre estiguen exposats al iode radioactiu i uns dies després. Prendre el iodur de potassi més a sovint no li proporcionarà més protecció durant l'emergència i augmentarà el risc d'experimentar efectes secundaris.

Presentació i dosificació del IK

El IK inunda la tiroide amb iode, evitant així que el I-131 siga absorbit.

El IK és un medicament que es presenta en comprimits de 130-mg, de 65 mg, i també en formes líquides (Solució de

Lugol). Degudament envasats, la vida útil del IK és com a mínim de 5 anys i mantenint-se prou efectiu i estable, fins als 11 anys. Si accidentalment pren una pastilla molt antiga, pot ser que no funcione plenament, però no li farà mal. Les pastilles estan degudament ranurades, perquè siguin més fàcils de trencar o tallar per aconseguir les dosis pels lactants, xiquets i adolescents.

T

Taula 3

Patient	Exposure, Gy (rad)	KI Dose (mg)
>40 y of age	>5 (500)	130
18 through 40 y of age	≥0.1 (10)	130
Adolescents 12 through 17 y of age†	≥0.05 (5)	65
Children 4 through 11 y of age	≥0.05 (5)	65
Children 1 mo through 3 y of age‡	≥0.05 (5)	32
Birth through 1 mo of age	≥0.05 (5)	16
Pregnant or lactating women	≥0.05 (5)	130

* KI is useful for exposure to a radioiodine only. KI is given once only to pregnant women and neonates unless other protective measures (evacuation, sheltering and control of the food supply) are unavailable.

Repeat dosing should be on the advice of public health authorities.

† Adolescents weighing more than 70 kg should receive the adult dose (130 mg).

‡ KI from tablets or as a freshly saturated solution may be diluted in water and mixed with milk, formula, juice, soda, or syrup. Raspberry syrup disguises the taste of KI the best. KI mixed with low-fat chocolate milk, orange juice, or flat soda (eg, cola) have an acceptable taste. Low-fat white milk and water did not hide the salty taste of KI.

Les pastilles de IK es poden triturar i desfer-se amb aigua, per a després mesclar-la amb altres líquids, inclosos llet o xocolata baixa en greix, refrescs sense gas, suc de taronja, xarop de gerds o llet de fórmula per a lactants, a fi que puguin administrar-les a lactants o a persones amb dificultats per engolir les pastilles. Cal ressenyar, que malgrat dissoldre's

bé en l'aigua i en les llets semi i desnatades, aquestes solucions no dissimulen el gust salat i metàl·lic del IK, la qual cosa dificulta l'administració pediàtrica. Si realitza una barreja, es pot guardar en la nevera durant 7 dies. Cal rebutjar qualsevol barreja després de les 7 dies de l'obtenció. USA Food and Drug Administration i l'OMS, recomanen les següents dosis i directrius per a l'administració del IK dependent de l'edat personal (Taula 3).

Resumint, recomanen una pastilla de 130 mg pels adults, dones embarassades i majors de 18 anys; 65 mg entre 3 a 18 anys d'edat; 32 mg entre 1 mes a 3 anys d'edat; i finalment, 16 mg pels lactants menors de 1 mes d'edat.

CONTRAINDICACIONS I EFECTES SECUNDARIS DEL IK

Un comunicat de la FDA d'abril de 2002, diu que "l'absoluta precisió en la dosificació, generalment no és crítica per a la seguretat o eficàcia" i "els beneficis generals del IK superen amb escreix els riscos de sobredosi, tant en la població adulta com especialment la pediàtrica".

Milions de persones han pres IK, i s'han reportat pocs efectes secundaris greus. Les úniques persones que no han de prendre KI són els que han tingut una reacció al·lèrgica important a qualsevol varietat de iode. A les dosis recomanades, i mantigudes diàriament seguint les indicacions de les autoritats sanitàries, els malalts crònics de la tiroide poden prendre amb total seguretat les pastilles en les dosis recomanades per a la població general. Durant un AN, el benefici de KI és molt més gran que qualsevol risc potencial.

Si es pren durant llargs períodes de temps, el IK pot causar hipotiroidisme temporal (glàndula tiroide poc activa). La definició d'un "llarg període de temps", és diferent per a cada persona. El tractament prolongat pot convertir-se en un seriós problema pels lactants i xiquets menuts. Per tant, quan finalitzen l'administració del IK, han de ser valorats per pediatres amb formació endocrinològica. També han de ser revisats per especialistes en endocrinologia, els malalts amb

hipertiroïdisme de Graves o amb nòduls tiroïdals actius.

Josep Ferrís i Tortajada. Pediatre oncòleg. Hospital Infantil Universitari. La Fe. (Jubilat). Membre actual del *Comité de Salud Medioambiental de la Asociación Española de Pediatría.*

Júlia Garcia i Castell. Patòloga. Hospital de Sagunt. (Jubilada)

BIBLIOGRAFIA

1. World Health Organization. Guidelines for Iodine Prophylaxis following Nuclear Accidents Update 1999. WHO, Geneva, 1999.

2. USA Environmental Protection Agency. Protective Action Guides and Planning Guidance for Radiological Incidents. EPA-400/R-17/001 | January 2017

www.epa.gov/radiation/protective-action-guides-pags

3. Health Canada. Canadian Guidelines for Intervention During a Nuclear Emergency. Minister of Health, November 2003.

4. U.S. Department of Health and Human Services. "Guidance Potassium Iodide as a Thyroid Blocking Agent in Radiation Emergencies". Food and Drug Administration. Center for Drug Evaluation and Research (CDER). December 2001.

5. Braverman ER, Blum K, Loeffke B, et al. Managing Terrorism or Accidental Nuclear Errors, Preparing for Iodine-131 Emergencies: A Comprehensive Review . Int. J. Environ. Res. Public Health 2014, 11, 4158-4200; doi:10.3390/ijerph110404158.

6. Nénot JC. Radiation accidents over the last 60 years. J. Radiol. Prot. 29 (2009) 301–320 doi:10.1088/0952-4746/29/3/R01.

7. Shimurai T, Yamaguchi I, Terada H, et al. Public health

activities for mitigation of radiation exposures and risk communication challenges after the Fukushima nuclear accident. *Journal of Radiation Research*, Vol. 56, No. 3, 2015, pp. 422–429.

8. Radiation Disasters and Children. Committee on Environmental Health. *Pediatrics* 2003; 111: 1455-1466.

9. DiCarlo AL, Maher C, Hick JI, et al. Radiation Injury After a Nuclear Detonation: Medical Consequences and the Need for Scarce Resources Allocation *Disaster Med Public Health Prep.* 2011 March ; 5(0 1): S32–S44. doi:10.1001/dmp.2011.17.

10. Suzuki K, Mitsutake N, Saenko V, et al. Radiation signatures in childhood thyroid cancers after the Chernobyl accident: Possible roles of radiation in carcinogenesis. *Cancer Sci* 106 (2015) 127–133

11. Cardis E, Hatch M. The Chernobyl accident — an epidemiological perspective. *Clin Oncol (R Coll Radiol).* 2011; 23: 251–260.

El hogar ecológico: limpieza¹⁹⁰

Quitamanchas, lejías, ambientadores, disolventes, lavavajillas, abrillantadores para plata, limpiahornos, desatascadores, ... constituyen un auténtico arsenal químico en nuestro hogar.

La limpieza es el conjunto de operaciones que se realizan para eliminar la suciedad visible o microscópica de una superficie, ya sea por motivos sanitarios o estéticos. Pero casi todas las sustancias que utilizamos en la limpieza doméstica son tóxicas y contaminantes. Quitamanchas, lejías, ambientadores, disolventes, lavavajillas, abrillantadores para plata, limpiahornos, desatascadores... constituyen un auténtico arsenal químico en nuestro hogar.

Los productos de limpieza se componen, en general, de mezclas de varias sustancias que combinan distintas propiedades en función de la suciedad, la superficie y el tipo de espacio que se desea limpiar o la dureza del agua con la que se limpia.

Así, un limpiador general puede contener un tensioactivo (sustancia que desagrega la suciedad, se une a las grasas y facilita su dilución en el agua de lavado) junto a un álcali (sustancia cáustica como el amoníaco, hidróxido de sodio o hidróxido de potasio). Un detergente puede contener tensioactivos, agentes secuestrantes (sustancias que impiden que los minerales cristalicen, se precipiten o se incrusten en los materiales con los que contactan), blanqueantes, colorantes y perfumes. Además, suelen emplearse varios ácidos, que se utilizan para remover materiales incrustados.

Hay productos que contienen decenas de sustancias que quieren garantizar una limpieza prácticamente aséptica donde en realidad no hace falta, como si el hogar fuese un quirófano. Muchos han probado en su propia piel los inconvenientes de estos productos porque sus ingredientes biocidas no sólo atacan a los gérmenes: en las personas

190 www.ecologistasenaccion.org/article292.html

irritan la piel, provocan alergias y causan reacciones sensibles en los ojos, la nariz, la garganta, además de dañar los pulmones.

Buena cantidad de estas sustancias llegan a la naturaleza a través de los desagües y siguen impactando en el medio ambiente, provocando, por ejemplo, la eutrofización de los ríos entre muchos otros problemas conocidos.

Cinco productos

Así que debemos preguntarnos con qué tipo de productos podemos limpiar nuestra casa sin perjudicar el entorno o haciéndolo lo mínimo posible. Para ello, deben sustituirse los productos de limpieza convencionales. De modo orientativo, son suficientes cinco productos para realizar todas las tareas de la limpieza general del hogar: vinagre, jabón natural, limón, alcohol etílico y glicerina.

El vinagre contiene ácido acético, lo que reduce y corta la grasa. Además, es un buen ambientador.

El jabón natural es una mezcla de sales de ácidos grasos de cadenas largas. Limpia cualquier superficie, actúa aumentando la eficacia del agua para lavar, se degrada fácilmente y no es tóxico. Para hacer jabón sólo necesitas aceite usado, agua y sosa cáustica (hidróxido de sodio). Es fácil que alguna persona mayor te explique como elaborarlo.

El limón contiene aceites esenciales y bioflavonoides. Es antioxidante, quita las manchas y tiene un olor refrescante.

El alcohol etílico es un buen limpiador, seca superficies rápidamente, es desinfectante y quita manchas de grasa o pegamento de manera eficaz.

La glicerina (o glicerol) es un líquido incoloro, inodoro, viscoso y no tóxico, con un sabor muy dulce y tiene, literalmente, miles de usos, entre ellos el de limpiador (quita manchas de orina, café...), cualquier cosa que se derrame en la nevera será más fácil de quitar si los estantes han sido previamente fregados con un paño mojado en glicerina y,

además, conserva objetos de goma y piel.

Recetas para hacer tus propios limpiadores, a base de sustancias naturales biodegradables, con resultados sorprendentes:

Ecolimpiador

- 800 ml vinagre de vino blanco
- 180 ml alcohol etílico (96%)
- 15 ml aceite esencial de pino (150 gotas)
- 5 ml aceite esencial de menta (muy buen bactericida) (50 gotas)
- Aplicación: 1 tapón/cubo agua

Otro ecolimpiador

- 1 cucharada de jabón líquido vegetal
- 1 cucharada de zumo de limón
- 1/4 de litro de agua tibia
- Mezclar todos los ingredientes y aplicar con esponja o trapo.

Para la vajilla

- Tres cucharadas de jabón blanco rallado
- Media taza de vinagre
- Un litro de agua

Brillo en los muebles: si te gusta abrillantar los muebles, puedes fabricar un abrillantador natural mezclando el zumo de un limón con el doble de cantidad de aceite.

Alfombras: para quitar las manchas hay que raspar los materiales sólidos y secar los líquidos con un material absorbente. Luego se empapa la alfombra con una solución de agua y vinagre. Limpiar con una esponja y agua limpia, y secarla con algo absorbente.

Franz Leisdon

Área de Contaminación y Residuos, Ecologistas en Acción

Campaña en la ONU para que las Transnacionales respeten los Derechos Humanos

Entre las empresas transnacionales (ETNs), los Estados y los Pueblos existe **una innegable asimetría**:

- Por una parte, con la complicidad de los Estados interesados en “atraer inversiones”, las empresas transnacionales se protegen con una sólida coraza – que incluye acuerdos de libre comercio y de protección de las inversiones, con sus correspondientes mecanismos sancionadores. Estos últimos se sitúan en una lógica en la cual el arbitraje pugna por sustituir a la fuerza a la justicia. Instituciones como el Centro Internacional de Arreglo de Diferencias Relativas a Inversiones (CIADI) constituyen claros ejemplos de dicha privatización de la justicia, así como otros mecanismos ISDS.

- Por otra parte, las violaciones de los derechos humanos y de los derechos de los pueblos y de la naturaleza son inherentes a las operaciones de las transnacionales, así como sistemáticas. Sin embargo, no existe a nivel internacional un instrumento vinculante que les obligue a respetar los derechos humanos.

Por todo ello, en junio de 2014, el Consejo de Derechos Humanos adoptó la **resolución 26/9 para la elaboración de un instrumento internacional legalmente vinculante para las empresas transnacionales en materia de derechos humanos**.

Fue un evento histórico, tras décadas de discusiones y de intentos fallidos dentro de las Naciones Unidas. Un instrumento legalmente vinculante es esencial para dos dimensiones del trabajo de la Campaña: poner fin a la impunidad de las ETNs y cuestionar su poder sistémico que

ha causado impactos inéditos en la vida diaria de las comunidades afectadas.

En 2.015 la Campaña Global estuvo presente durante la Primera Sesión del OEIGWG, realizando diferentes actividades para presionar a los gobiernos de manera que avanzara el proceso del Tratado Vinculante. La Campaña contribuyó con 8 propuestas para el Instrumento Internacional Jurídicamente Vinculante sobre Empresas transnacionales y Derechos Humanos (2.015) en la sesión.

En 2.016, participamos activamente en el debate en el seno de la Segunda Sesión del OEIGWG (Octubre 2.016), y facilitamos la participación de más de 100 activistas representantes de sindicatos, de organizaciones campesinas, de movimientos ambientalistas, de juventud, de mujeres, de indígenas, por el acceso a los medicamentos, de migrantes, además de otras organizaciones que vigilan las operaciones de las empresas transnacionales en todo el mundo. Provenientes de 29 países, compartieron sus experiencias en 15 actividades, dentro y fuera del espacio de la ONU, además de protagonizar 40 intervenciones orales en los 6 paneles en los cuales se dividió la Sesión.

Se presentaron seis propuestas concretas para el instrumento vinculante (6 puntos a incluir en el Tratado Vinculante de las Naciones Unidas sobre Transnacionales y derechos humanos): sobre las obligaciones para las transnacionales, las obligaciones extra-territoriales, el instrumento vinculante, la responsabilidad de las transnacionales en la cadena global de suministro, la arquitectura del derecho corporativo global (IFIs, OMC y el régimen comercial y de inversiones), así como sobre los derechos de las comunidades afectadas.

En 2.017, la Campaña Global organizó nuevamente una Semana de Movilización de los Pueblos, contando con la presencia de 160 delegado/as de todos los continentes, articulando actividades en el seno de las Naciones Unidas en Ginebra y en el exterior. La Campaña Global presentó una

propuesta concreta de contenidos para el Tratado Vinculante. Asimismo, se desplegó una estrategia de incidencia con los Estados presentes (mediante reuniones bilaterales, side events e intervenciones en plenaria de representantes de comunidades afectadas y redes y movimientos del Sur).

Más información de la campaña Stop Corporate Impunity:

www.stopcorporateimpunity.org

www.stopcorporateimpunity.org/nuestras-propuestas-concretas-construyendo-un-tratado-sobre-transnacionales-y-derechos-humanos-en-la-onu/?lang=es

<http://treatymovement.com/>

www.tni.org/en/article/urgent-need-for-legally-binding-obligations-on-transnational-corporations (Reportaje de The Real News, con Susan George ante la ONU, 2.017)

<https://bindingtreaty.org/> (Red de Parlamentario/as a favor del Tratado Vinculante)

Criminalización del ecologismo

A Gladis del Estal Ferreño, ecologista asesinada en 1979

Conforme el movimiento ecologista ha ido consolidando posiciones de clara radicalidad frente al paradigma de desarrollo actual, los defensores del sistema han potenciado una guerra sucia y sin cuartel. A partir de este escenario de confrontación asimétrica, se deben desarrollar las lecturas necesarias para que la labor ecologista, de potente carga transformadora, pueda ubicarse de manera ajustada en una realidad que tiende a un colapso dinámico y donde el capitalismo más salvaje, siempre cortoplacista, incrementará, sin lugar a dudas, su estrategia de huir hacia adelante, aniquilando a su paso todo cuanto se le oponga.

Leonard Peltier, Chico Méndes, Ken Saro-Wiwa, los asesinatos de campesinos ecologistas en centro América, el atentado perpetrado por los servicios de inteligencia francesa contra el Rainbow Warrior, la muerte de abogados ambientalistas en Filipinas o las agresiones constantes a activistas de Ecologistas en Acción por los especuladores urbanísticos de diferentes lugares de España, por citar sólo algunos ejemplos, son respuestas diferentes en coyunturas locales distintas que, no obstante, corresponden y obedecen al mismo guión y objetivo genérico: seguir manteniendo a toda costa la depredación del planeta como paradigma de desarrollo y fuente de privilegios de una minoría en el mundo. Generando para ello, un ambiente de acoso y terror que aisle a los resistentes, a los que han hecho del cuidado del mundo una auténtica ideología de lo cotidiano.

Caminos de la disidencia

¿Sabe un árbol lo que aporta al mundo? ¿Sabe acaso un yanomami que forma parte de la lucha global por la Tierra? Las nubes se desmoronan en lluvia sin saber de la gran sequía, sin conocer lo que salvan o lo que anegan. Así de remoto queda el universo espiritual que vincula a los aborígenes con la Tierra, respecto de un ecologista imbuido

en la cultura occidental, por ejemplo. Y sin embargo, desde nodos culturales y vivenciales tan diferentes, se comparte, en este filo de la historia, la misma lucha, con sentimientos parejos.

Al menos son tres los elementos esenciales que hacen converger a movimientos indígenas de todo el mundo, con el amplio espectro ecologista y las corrientes ecofeministas:

a) El arraigo a la Tierra y a sus habitantes a través de una profunda cultura del cuidado, lo que genera el marco conceptual y práctico de una auténtica propuesta de sostenibilidad.

b) La imposibilidad de hacer compatible un modo de vida basado en este valor del cuidado con los actuales paradigmas de desarrollo.

c) El planteamiento de libertad responsable, entendida ésta como una referencia organizativa y convivencial, en la que se da cita una pulsión individual que tiene su sentido en el desarrollo equitativo y colectivo.

En este sentido, se trata de acabar con un modelo que está generando las condiciones para un colapso global y no de atenuar ciertas disrupciones de la relación entre capitalismo y Planeta, intentando torticera o ingenuamente crear un modelo de *capitalismo sostenible*.

Es fácil comprender que en realidad lo que se plantea es la búsqueda urgente y denodada de una alternativa diferente y contraria al capitalismo, que genere un nuevo contrato social entre la humanidad y su entorno. Desde esta perspectiva quedan evidenciados los lazos que existen entre el ecologismo social y los movimientos que luchan por la justicia social, en el sentido de que para que pueda generarse un modelo de desarrollo sostenible es imperativo que se establezca un sistema económico que garantice un modelo realmente solidario. Sin salud en el modo de relación humano no es factible la salud de su relación con el Planeta.

Incapacitado el capitalismo para la negociación con

quienes niegan sus bases lógicas a través de la reivindicación de otra forma de vida, se han venido articulando diferentes estrategias que ya habían sido utilizadas con anterioridad en el exterminio de otras disidencias. Así, en no pocas ocasiones, los ecologistas han sido los nuevos comunistas, socialistas o anarquistas a abatir, como atestiguan las recientes declaraciones del ex presidente español, José María Aznar, cuando subraya que el ecologismo es una de esas utopías, que bajo la más bondadosa de las apariencias, lo que pretende es acabar con la libertad.

La educación y el consumo, entre otras, son formas que fluyen a través de los medios de comunicación con una potente carga alienadora. Dado que el ecologismo social plantea una propuesta global que cuestiona lo nuclear del sistema capitalista, el sistema capitalista hace lo propio, aunque con algunas diferencias bien importantes: aquellas que derivan del aprovechamiento de su primacía, cuenta con todos los medios y, además, con la legitimidad social que le ofrece la necesidad de su autoprotección.

Además, lo cierto es que, como nos recuerda el sociólogo y ensayista portugués Boaventura de Sousa Santos, “a lo largo de las últimas décadas, los movimientos ecologistas ganaron credibilidad a medida que la ciencia fue demostrando que sus argumentos se traducían en hechos indiscutibles”. Lo que, sin lugar a dudas, ha propiciado una mayor polaridad y una mejor identificación del *enemigo* por parte del sistema.

Cartografía de la represión

Identificado el nuevo enemigo, se ha venido implementando toda una panoplia de estrategias conducentes al aislamiento y derrota del ecologismo.

De este modo, se puede constatar que las estrategias de lucha contra los cuidadores se estructuran teniendo en cuenta el momento histórico, la coyuntura local (la represión no se manifiesta del mismo modo en Estados Unidos que en un Estado fallido de Asia o de Centroamérica, por ejemplo), la

peculiaridad de los resistentes y las fortalezas y urgencias de los represores. Todo ello para conseguir que el movimiento ecologista no sea tenido en cuenta socialmente como agente de solución.

La descripción general del anterior planteamiento estratégico, se desarrolla a través de una labor táctica en la que se están invirtiendo cuantiosos recursos. Repasemos algunas referencias determinantes de la lucha global contra el ecologismo.

1. Estigmatización

Política básica de identificación, en la que se establecen las bases de la diferenciación del cuidador en relación a su comunidad. Se trata de ir asentando las bases para su aislamiento social, para lo que se le atribuyen valores y cualidades que no sólo le ponen en peligro a él, sino a su sociedad.

La estigmatización resulta eficaz siempre y cuando el estereotipo sea interpretado por la sociedad como verdad pública y explícita. Así, y utilizando la terminología del ínclito Walter Lippman, el pseudo entorno inducido y artificial, de fácil metabolización social por su simplicidad, sustituye a la realidad, implícita y compleja que encarna los valores del cuidador.

Valga como ejemplo de lo anterior tres alusiones breves y concretas, que se expresan de modo similar en el espacio de lo macro y en el territorio de lo local.

→ **La ficción como emisora de valores que justifican una represión real:** En la lucha por degradar la imagen de los ecologistas estadounidenses, los neocon no han dudado en recurrir a las ficciones más descabelladas como modo de influir y sustituir la realidad (cine, televisión, literatura...). Éste es el caso de una de las últimas publicaciones de M. Crichton, que siendo leída por millones de personas, engarza en un delirio ficcionado todas y cada una de las líneas argumentales contra la existencia del cambio climático esgrimidas por la

Administración Bush.

→ **El efecto sombra:** Quizá sea más fácil comprender el caso anterior si lo situamos en un espacio más inmediato. Se trata de proyectar sobre la sociedad una conclusión no racionalizada, creando una corriente de opinión en virtud de un sentimiento de dolor, miedo, odio... Para que se produzca lo anterior se establece un vínculo entre un emisor de miedo y los cuidadores, que es interpretado socialmente como si los cuidadores fueran, en sí mismos, nuevos emisores de miedo y dolor.

Éste es el caso del vínculo que los medios de comunicación, en connivencia con otros estamentos, han establecido entre el potente movimiento ecologista contra el Tren de Alta Velocidad y la Y vasca, con ETA. Esta misma táctica se ha utilizado, por ejemplo, para desprestigiar y criminalizar la lucha contra la central nuclear de Lemoniz o contra el embalse de Itoiz.

A poco que se conozca el desarrollo del movimiento ecologista en el Estado español, se podrá entender lo increíble que son las mentiras que pretenden vincular a este movimiento con acciones, grupos o campañas violentas. La trayectoria ecologista siempre ha estado vinculada al pacifismo. De hecho, una de las señas de identidad del movimiento ecologista es su apuesta histórica por la resolución pacífica y justa de los conflictos, por el desarme y la abolición de los ejércitos.

→ **Culpar a la víctima:** Otro ejemplo, es el que se refiere a la culpabilización de la víctima, con el viejo y siniestro argumento de que “algo harías para que te pasara esto”. En 2.005, el coordinador de Ecologistas en Acción de Andalucía recibió diferentes amenazas personales a través de panfletos, en los que se amenazaba con incendiar su casa, localizada en el municipio de El Puerto de Santa María, en Cádiz. La tensión fue creciendo hasta niveles difíciles de soportar con el objetivo de que Ecologistas en Acción dejara en su oposición a diferentes planes urbanísticos. Ante esta situación, el

alcalde de la localidad culpó del origen del conflicto a Ecologistas en Acción y a Juan Clavero, su coordinador. Tras esta respuesta del alcalde, la Delegación del Gobierno, consciente del riesgo real que corría el ecologista, se vio en la necesidad de disponer un servicio de protección en la vivienda de Juan Clavero.

2. Asimilación

Sin embargo, el proceso de estigmatización a través del estereotipo inducido, no tiene siempre un efecto de aislamiento hermético. Por el contrario, algunos valores, referencias estéticas, etc., logran, aunque sea de manera parcial, llegar a la sociedad. En estos casos, el sistema reacciona con gran plasticidad, fagocitando cualquier valor, destruyendo su esencia y devolviéndolo a la sociedad como un elemento vacío, inocuo y de nula capacidad transformadora.

En esta categoría se deberían englobar planteamientos de dos naturalezas:

→ **La división de buenos y malos.** Ésta se produce cuando se fomenta la aceptación pública de un valor que, aún contando con cierta carga crítica, no cuestione la centralidad del sistema. Esto es posible gracias a una visión polar de los cuidadores. De una parte estarían los integristas ambientales, radicales de nuevo cuño sin mayor propuesta que la mera destrucción. Y de otra, aparecerían aquellos críticos constructivos que aportan valores de sensibilidad y avance, en campos tan concretos como parciales.

Un ejemplo de duro recuerdo y del que en buena medida el movimiento ecologista extrajo importantes lecciones, fue el de Solidari@s con Itoiz. Para defender uno de los mejores santuarios naturales de Europa de un embalse tan inmenso como absurdo, un grupo de militantes ecologistas sabotearon sus obras. Para ello inmovilizaron de manera incruenta a los guardas de seguridad. Este hecho fue usado para tildar la acción de violenta y extremista. Una parte importante del ambientalismo picó el anzuelo y los Solidari@s

con Itoiz soportaron durísimas condenas de prisión.

→ **La manipulación publicitaria.** Quizá en el Mayo del 68 nos equivocamos al pedir que la imaginación llegara al poder, entre otras cosas, porque la imaginación llegó al poder y se convirtió en publicidad. En la línea de fagocitar todo valor y devolverlo neutralizado a la sociedad, se debe entender la embestida de las grandes marcas que, vistiéndose de verde, promueven el consumismo más devastador. Tras todo lo cual, resulta fácil comprender que el capitalismo hace suyo, a través de esta referencia táctica, la máxima de Nietzsche: “en la escuela de guerra que es la vida, aquello que no me mata me hace más fuerte”.

3. Negacionismo

A pesar de todo, la verdad es que las disidencias que proponen una cultura del cuidado han ido ganando en eficacia comunicativa, logrando trasladar a la sociedad importantes análisis que vienen a corroborar la necesidad de evitar el colapso, no a través de medidas paliativas y sí con transformaciones estructurales.

La cuestión del cambio climático es paradigmática, ya que el fenómeno pronosticado por científicos y ecologistas desde hace décadas y cuya eclosión se está produciendo ya de manera insoslayable, ha sido objeto de una refutación irracional hasta la náusea.

La táctica en este caso ha sido tan potente como eficaz y ha consistido en contradecir la verdad, negándola y relativizándola, a través de la contratación de científicos que ante la evidencia, han sido capaces de renunciar a la esencialidad de su hacer científico, en virtud de intereses de índole económico y político.

¿Por qué esta medida ha sido potente y eficaz? Ha sido eficaz, porque este negacionismo ha enfangado y entorpecido la toma de conciencia ciudadana y la puesta en marcha de políticas ciertas para la lucha contra el cambio climático. Todo lo cual ha hecho perder a la humanidad un tiempo tan

precioso como necesario.

Otro caso típico de negacionismo es el que se refiere a la industria nuclear, que defiende la eficacia de esta energía negando sus riesgos, negando su insolvencia económica, negando la dependencia geoestratégica que propone, negando lo irresoluble del problema de sus residuos, etc.

4. Criminalización

Identificada la resistencia a través de la inducción de un estereotipo que abunda en la construcción de una imagen de enemigo perfecto; dividida la resistencia entre buenos y malos, entre extremistas y conservacionistas; dispuestos encima de la mesa los beneficios a perder, el sistema se dispone a implementar medidas de erradicación de la disidencia. Para ello, utiliza la ejemplificación, con el ánimo de disuadir y mostrar cuál es el camino de quien ose desafiar los límites del sistema. A continuación se enumeran algunos ejemplos famosos que no son más que una muestra de lo que está ocurriendo en todo el Planeta.

→ *Leonard Peltier, dos cadenas perpetuas por defender el derecho de su pueblo a vivir en paz con la Tierra*

En los años 70, Leonard Peltier era un joven líder de las naciones Anishinabe y Dakota/Lakota, que hastiado de los constantes abusos y violaciones que se venían produciendo en la reserva Pine Ridge, decidió plantear una lucha pacífica, ocupando Wounded Knee, el mismo lugar donde un siglo antes, el ejército estadounidense había masacrado a 300 dakotas. Aquella ocupación, que se extendió durante 71 días, reivindicaba el fin de los asesinatos de nativos norteamericanos, cuya lista superaba los 60, así como el respeto a un modo de vida acorde con los ciclos naturales y la integración del ser humano con el medio. En el desalojo de aquella ocupación murieron dos agentes del FBI y un miembro del Movimiento Indio Americano. En un juicio cargado de irregularidades, Leonard Peltier fue condenado a dos cadenas perpetuas consecutivas, a pesar de haberse encontrado evidencias de su inocencia. Evidentemente, se trataba de

ejemplarizar la apuesta del Estado contra el movimiento indígena, que, a la postre, se fue desmovilizando. Considerado prisionero político por Amnistía Internacional, Peltier lleva más de 30 años en prisión.

→ *Asesinato de Chico Méndes*

El 22 de diciembre de 1988, Chico Méndes fue asesinado en la puerta de su casa. Atrás quedaba el hermoso recorrido de un sindicalista que proponía una vía armónica de desarrollo humano y defensa de la Amazonia. Una propuesta factible de desarrollo, alternativo al de los latifundistas del estado de Acre, que resultó intolerable para los hacendados locales y los intereses internacionales que defendían.

→ *18 ecologistas asesinados en Filipinas*

El 28 de abril de este mismo año, Clemente Bautista, coordinador nacional de Kalikasan-People's for the Environment, hacía un llamamiento desesperado a que cesaran los asesinatos de ecologistas. En los últimos años 18 activistas han caído bajo las balas de las grandes mineras internacionales asentadas en Filipinas. Nuevamente vuelve a estar en el punto de mira un ecologismo social que plantea una crítica total ante las consecuencias del sistema: "Mientras que los filipinos son cada vez más pobres, las grandes mineras son cada vez más ricas. Nos hemos visto privados del derecho a respirar aire limpio, beber agua potable, comer alimentos sanos y vivir en un medio ambiente protegido", sentenció el activista Josie Guillao¹⁹¹.

→ *Política de hostigamiento contra Ecologistas en Acción*

Ecologistas en Acción es la confederación ecologista más importante del Estado español. Su estructura reticular ha

191 Y nueve años después de ser publicado este artículo, los asesinatos de indígenas que defendían sus tierras, aguas y bosques ancestrales han aumentado terriblemente, hasta sumar más de 200 por año, la mayoría en países latinoamericanos. Así han caído la Premio Goldman Berta Cáceres (Honduras), Isidro Baldenegro (México), Laura Vásquez (Guatemala), Emilsen Manyoma (Colombia), etc. etc. etc.

conferido a esta organización una gran presencia y significación en el territorio. Así, Jaime Doreste, abogado de Ecologistas en Acción considera que “nuestra organización, en su defensa del territorio, está desarrollando un papel anticorrupción, que supone un enfrentamiento con poderes diversos que, no obstante, tienen un objetivo común: la destrucción, el control y la adecuación del territorio a sus intereses”.

En el informe que esta entidad publicó sobre la violencia contra activistas entre los años 2.000 y 2.006, se narra con detalle como desde los intereses del urbanismo especulativo, se agrede de manera calculada y reiterada a quienes se oponen a sus planes.

Algunos interrogantes

A la luz del análisis, resulta fácil comprender la magnitud y complejidad de lo que supone la persecución de los cuidadores. Quizá por ello, por la importancia de su labor y la necesidad de su existencia se susciten algunos interrogantes de futuro:

¿Será capaz el movimiento ecologista de ganar suficiente legitimidad social para que los agresores obtengan, como consecuencia de su violencia, mayor desgaste político y social?

¿Qué lecciones extraerán los cuidadores sobre el estudio de los modos represivos utilizados por el sistema contra otras disidencias anteriores?

¿Se logrará crear suficiente efecto red para que lo que hacen los intereses multinacionales en un lugar del mundo, pueda tener respuesta social y jurídica en el otro?

Y finalmente, se me ocurre otra pregunta mientras contemplo a mis compañeros y compañeras de Madrid, Manaus, Manila, Tokio... ¿Lograrán los cuidadores cuidarse?

José Vicente Barcia Magaz

Ecologistas en Acción, septiembre de 2.009

La trama contra Juan Clavero empieza a esclarecerse

Ecologistas en Acción considera que el montaje ha fracasado y que la maniobra para incriminar a Clavero se ha vuelto en contra de sus responsables. La organización ecologista agradece las numerosas muestras de apoyo recibidas y la masiva colaboración ciudadana para esclarecer los hechos.

La trama montada para involucrar al activista de Ecologistas en Acción Juan Clavero se está desentrañando con gran rapidez. En contra de lo argumentado por la Guardia Civil, el control en el que se detuvo a Juan Clavero no era rutinario, sino que se dispuso exclusivamente para interceptarlo. Según consta en el atestado de la Guardia Civil incluido en las diligencias previas del juzgado, los tres agentes que interceptaron y detuvieron a Juan Clavero (uno de Ubrique y dos de Prado del Rey) aseguran que el control se montó por una llamada anónima que alertó a la Guardia Civil de que en la furgoneta se trasportaba droga.

Los agentes relatan textualmente: "Que sobre las 15:40 horas del día 26 de agosto de 2017 recibe la central COS de Cádiz una llamada anónima procedente de una cabina telefónica de la localidad de El Bosque en la cual comunica el llamante (no queriéndose identificar), que desde la localidad de Benamahoma (Cádiz) iba a salir una furgoneta blanca cuadrada con letras de matrícula DTT seguramente dirección a la localidad de El Coto de Bornos (Cádiz), población que se encuentra en fiestas patronales, y que posiblemente llevara en su interior sustancias estupefacientes para su posterior venta en dicha población", tras lo cual aseguran que se montó un dispositivo para "interceptar dicho vehículo".

Queda claro que alguien metió droga en la furgoneta de Juan Clavero, y deja en evidencia que se había organizado una auténtica emboscada para involucrar al activista ecologista en un turbio asunto de tráfico de estupefacientes.

La explicación de los agentes no puede ser más inverosímil y chapucera. Inverosímil porque a la hora de la llamada anónima Juan Clavero estaba en un bar de Benamahoma con numerosos testigos y sin su furgoneta, ya que había dejado esta en un carril a tres kilómetros de la localidad de El Bosque, punto de inicio de la marcha reivindicativa de las vías pecuarias y caminos públicos. De Benamahoma hasta el Coto de Bornos se va lógicamente por carretera, no por el camino en el que Clavero fue interceptado. Y chapucera porque se podían haber inventado una excusa mejor que sostener que Clavero iba a vender droga a una feria de un pueblo.

Está claro que la persona que realizó la llamada estaba coordinada con la que metió la droga en la furgoneta de Juan Clavero. ¿Cómo si no iba a saber lo que había en el interior de su vehículo? Existen también fundadas sospechas de que los agentes que detuvieron a Clavero podrían tener información sobre el recorrido del activista ecologista por un carril forestal que no se aportó en el chivatazo. Existen dudas razonables sobre cómo supieron que volvía a El Bosque por ese carril y a esa hora.

La actuación de los agentes de la Guardia Civil que interceptaron y detuvieron a Juan Clavero tiene muchas sombras que deben aclararse. Por otra parte, y en lo que se refiere a las comunicaciones públicas realizadas por la Guardia Civil tras el suceso, Ecologistas en Acción no puede más que mostrar su indignación al tener conocimiento de que se mintió a la opinión pública informando de una falsedad: que el control en el que se detuvo a Juan Clavero era rutinario, cuando lo cierto, conforme consta en el atestado, es que respondía a una supuesta llamada anónima que indicaba directamente la existencia de droga en el coche del activista.

Ecologistas en Acción exige a la Dirección de la Guardia Civil y del Ministerio del Interior una investigación exhaustiva que aclare si pudiera existir alguna presunta implicación de alguno de sus agentes en esta trama.

El abogado de Ecologistas en Acción que ha asumido la defensa de Juan Clavero ha solicitado varias diligencias al juzgado tendentes no solo a acreditar la absoluta inocencia de Clavero sino también la imputación de los verdaderos responsables de estos hechos, entre ellas la de encontrar a la persona que presumiblemente metió la droga en el coche, sobre la que se han aportado datos al juzgado para poder localizarla, y de la que existen testigos que lo sitúan en el interior de la furgoneta de Clavero antes de su detención. Asimismo, se han solicitado diligencias para aclarar la actuación de los agentes que participaron en este operativo, incluyendo la grabación de la llamada anónima y la solicitud a la Guardia Civil de un informe exhaustivo de la manipulación y de la cadena de custodia de la bolsa de droga incautada hasta la disposición de la misma ante el juzgado.

Ecologistas en Acción quiere agradecer la enorme marea de solidaridad con Juan Clavero y la masiva colaboración ciudadana, sobre todo de vecinos y vecinas de El Bosque y Benamahoma, que está permitiendo obtener información clave para esclarecer este infame montaje que ha pretendido destruir la honestidad de un reconocido activista ecologista. Es evidente que el montaje ha fracasado y que esta maniobra se les está volviendo en contra¹⁹².

Confederación de Ecologistas en Acción

Septiembre de 2.017

192 La causa contra Juan Clavero fue desestimada por el juez de Ubrique, quien lo exculpó totalmente, y se abrió otra contra quienes habían preparado la trampa, que se han negado a declarar ante el juez: <https://lavozdelsur.es/los-cuatro-imputados-en-la-trampa-juan-clavero-se-niegan-declarar>

Demanem la col·laboració de la policia local i vénen a multar-nos

Concretament, en la denúncia deien que fou per *“celebrar una marcha ciclista con autorización sin mantener durante su desarrollo los requisitos exigidos (cambio de itinerario, no respetar semáforos rojos, línea continua)”*. La multa ens va ser notificada a finals de maig, un mes després, i segons els policies el motiu de la no notificació durant la mateixa marxa fou *“conductor ausente en momento denuncia”*, textualment, cosa absolutament falsa com es pot veure en les fotos de la marxa.

La sanció fou imposada al nostre col·lectiu pel **passeig en bici a la Trobada d'Escoles en Valencià** que férem el 30 d'abril de 2017, una activitat saludable, ecològica, cultural i d'educació ambiental d'àmbit comarcal dirigida a majors i menors acompanyats, que va consistir senzillament en anar en bicicleta per camins rurals des d'Alzira fins a Guadassuar. Una activitat que hauria de ser promoguda pel mateix Ajuntament d'Alzira i els seus municipals.

Davant la denúncia nosaltres plantejarem les següents al·legacions:

1. Hi hagué una certa descoordinació eixe matí entre la policia i nosaltres perquè esperàvem com altres voltes un parell de municipals en moto i en no vore-los pensàrem que no venien, com passà l'any anterior. Sí veiérem en l'extrem de la Plaça un cotxe de Tràfic però com ells no vingueren a presentar-se, a diferència també d'altres ocasions, doncs pensàrem que no venien amb nosaltres i eixírem sols. Després quan ja anàvem per la Plaça del Regne veiérem darrere nostre el cotxe i aleshores ens adonàrem que sí venien amb nosaltres. Esperàvem que passaren davant nostre però es quedaren tot el temps darrere.
2. El canvi d'itinerari, que es va consensuar per l'organització a l'hora mateixa d'eixir, fou degut al canvi de sentit del carrer Correus que s'havia decretat per l'Ajt. pocs dies

abans i que impedia eixir per ell des de la Plaça Major. Per no agafar aquesta direcció contrària per accedir a l'Avinguda, i no fer cap infracció, optàrem per anar caminant amb les bicis fins als Casilicis i allí muntàrem i anàrem cap a l'Avda. Luís Suñer; això en volta de tirar enrere i anar fins la rodona de les Menines per tornar a entrar a l'Avda. Sts. Patrons i agafar el carrer Sta. Teresa, amb el qual també hauríem canviat l'itinerari inicial perquè aquest anava directe des de la Plaça Major a Correus i Sta. Teresa.

3. Respecte al semàfor roig, l'organització no té constància que ens passàrem algun. Érem al voltant de 40 persones, inclosos xiquets i xiquetes en bici i en cadiretes en la bici dels pares. Altres vegades amb els municipals hem passat semàfors en roig quan aquest ha canviat i encara estàvem passant, potser va succeir això eixe dia també perquè quan es circula en grup és més segur no trencar-lo, sobretot quan anem amb xiquets. A més, era un diumenge de matí i pràcticament no hi havia trànsit.
4. Tampoc tenim constància d'haver creuat cap línia continua, encara que pogué passar al rodar per la Plaça del Regne ja que teníem dos carrils en el mateix sentit nostre i n'érem unes 40 bicicletes. No obstant i sent diumenge pel matí, no hi havia perill ni molèstia per ningú.
5. En la denúncia es diu textualment que no es va notificar eixe mateix dia perquè el conductor estava absent, la qual cosa és totalment falsa perquè sí estàvem presents en aquell moment de la denúncia i anàvem a una velocitat de 10-15 km/h, recordem novament que portàvem xiquets i xiquetes. Si els municipals hagueren vingut en moto (o en bici, com hem demanat a voltes) no haurien tingut cap problema en avançar-nos i conduir el grup per Alzira, tal i com han fet en altres ocasions.
6. La multa és excessiva, 500 € són massa per a una ONG com la nostra, que no té més diners que els que recollim amb les nostres quotes i que se'n van en cartells i d'altres materials informatius que editem. Nosaltres estem

defensant el medi ambient i la qualitat de vida a Alzira i La Ribera des de fa 10 anys, sempre de forma altruista, voluntària, independent i gratuïta, mai hem demanat cap subvenció a cap Ajuntament ni Mancomunitat.

7. Així mateix, mai hem tingut cap problema, ni amb les autoritats, ni amb els veïns, ni hem patit cap accident perquè sempre hem fugit de les carreteres i vies transitades, i hem insistit en anar en la bici sense presses.

Per tot això, pels 10 anys que estem defensant el medi ambient i la salut, per seguir mantenint la bona relació de col·laboració amb aquest Ajuntament i per continuar la nostra tasca ecologista SOL·LICITEM QUE LA SANCIÓ SIGA ANUL·LADA.

I si açò no resultara possible, perquè les autoritats municipals creuen que som mereixedors d'un càstig, aleshores DEMANEM QUE EL CÀSTIG SIGA FER UN TREBALL SOCIAL ÚTIL A LA COMUNITAT, en algun tema referit al transport ecològic, com per exemple un Taller Públic per Aprendre a Muntar i Mantindre la Bici o organitzar la Setmana per la Mobilitat Sostenible, al voltant del 22 de setembre, Dia Mundial Sense Cotxes.

...

Doncs bé, no ens feren cas ni la policia ni l'equip de govern. Ni a aquest ni a un altre escrit amb el qual recorrerem després. Tampoc tingueren cap consideració, tot el contrari, gravaren encara més la sanció amb una celeritat que ja voldríem que tingueren en altres casos¹⁹³.

Ens queixàrem també al Síndic de Greuges i tornàrem a al·legar davant d'ell. Inútil perquè es va limitar a donar per bo l'informe de la policia enviat per l'Ajt. i va arxivar la queixa. Ni tan sols considerà la falsedat òbvia de "conductor ausente". Ha sigut garbellar aigua.

193 Per exemple en agafar ja d'una vegada els fatxes que embruten amb missatges d'odi les parets de tot el poble i voltants des de fa un parell d'anys, i que encara segueixen fent-ho impunement...

A algú pot semblar-li correcte que quan un col·lectiu ciutadà demana la col·laboració municipal, per tindre més seguretat en un passeig que pretén fomentar la bici, li envien els municipals i que estos en volta d'ajudar-los es fiquen darrere a aguaitar quines multes els poden ficar. A nosaltres ens sembla aberrant i pensem que va ser una actuació absolutament incorrecta i fóra de lloc.

Així doncs, per allò de “val més perdre que perdre més”, en gener pagàrem la multa que ja pujava a 550 €, gràcies a l'ajuda d'uns bons solidaris que es quedaren els nostres amics. Però seguim pensant que **ha sigut un abús d'autoritat** i, en lo que a nosaltres respecta com a col·lectiu, procurarem no demanar més la col·laboració de la policia, que potser és el que alguns volien.

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

PD: En realitat, veient el que passava en altre temps i el que passa ara en altres llocs, hem de reconèixer que nosaltres som vertaderament afortunats. Als ecologistes d'ara i ací sols ens insulten en alguna falla i ens multen alguns policies municipals d'Alzira. Quina sort tenim!

Educació Ambiental a La Ribera

Sovint interpretem l'educació com l'aprenentatge dels sabers, de la cultura dels pobles i de les seues tradicions, i obviem altra finalitat de l'educació, que sols se persegueix en els règims democràtics: la reproducció social conscient, també denominada la producció d'una societat civil autònoma i amb capacitat d'autogovern. Per a esta capacitat és necessària la formació de l'esperit crític, que tracta de que els i les nostres joves siguen capaços de revisar la cultura en la que viuen i transformar-la, és a dir: produir una millora de les tradicions, oblidant unes i iniciant altres, per tal de donar-se una organització social futura que ells i elles consideren que millore les seues vides. Per generar eixe esperit crític cal que l'Escola sigui científica, humanista, pública i laica, per tal d'ajudar, a través d'un mètode reflexiu i una ment oberta, a que tots i totes en la seua pluralitat de pensament i sense discriminació ni repressió, siguen capaços de prendre decisions amb coneixement de causa.

Tanmateix, sovint considerem l'educació com un aprenentatge estrictament curricular, alguns dirien meritocràtic o mercantilista, obviant altres aspectes claus que sols es visibilitzen en democràcia, com són, d'una banda, el currículum ocult: formes d'actuar en les escoles que envolten les pràctiques educatives i els continguts de les matèries; que transmeten valors, prejudicis, identitats i sentiments a l'alumnat en el dia a dia.

D'altra banda, i igualment d'important és l'educació que transmet la pròpia ciutat: la vida de carrer, el medi ambient urbà, l'accessibilitat per a la major part de la ciutadania, els parcs, els carrers, les voreres, les portes de les escoles, el comerç de proximitat, etc.; un concepte similar a allò que en la Grècia clàssica denominaven "Paideia".

Per reflexionar sobre l'Educació ambiental a La Ribera, per tant, cal que tinga'm en compte uns aspectes relacionats amb les finalitats de l'educació, i altres relacionats amb el currículum oficial i ocult, les pràctiques educatives i la vida a la

Ciutat.

En primer lloc, **atenent a la finalitat de l'educació com a reproducció social conscient**, cal que valorem, de manera comunitària i reflexiva si:

- ¿S'educa en l'esperit crític? ¿S'utilitza el mètode científic?
- ¿Se produeix discriminació i segregació de l'alumnat en escoles per classe social, país de procedència o per capacitats i discapacitats?
- ¿Se fomenta l'autonomia i la capacitat de prendre decisions de manera col·lectiva?
- ¿Se promou la llibertat de consciència?
- ¿S'utilitzen criteris humanístics per a valorar aspectes de la cultura i les tradicions dels nostres pobles que afecten a les creences religioses, al gènere, a la classe social, etc.?

La finalitat de la reproducció social conscient és fonamental en el que respecta a la Vida en general i al Medi Ambient en particular, doncs uns dels desafiaments de primer ordre per al futur de les nostres societats és la crisi ambiental, i requereix prendre decisions de manera col·lectiva i conscient sobre les causes de la crisi i els aspectes de la cultura i les tradicions vinculades a la mateixa. Cal recordar també que les conseqüències dels problemes mediambientals afecten a tothom, encara que els sofreixen especialment les classes socials més desfavorides i les dones.

En segon lloc, **respecte al currículum al voltant del Medi Ambient**, podríem preguntar-nos pels continguts de les matèries:

- ¿Es tracta de manera transversal a tots els mòduls el tema del Medi Ambient i les causes i conseqüències del seu deteriorament? ¿Sols des de les ciències naturals, o també des de la història, l'economia, la filosofia, la llengua, les socials, les arts, etc.?

- ¿Es tracten de manera específica els nostres problemes mediambientals a la matèria de les ciències de la natura? ¿Hi ha continguts específics que parlen, per exemple, del riu Xúquer? ¿Estudiem en profunditat la contaminació de l'aigua que beguem, la sequera, els incendis, la sobreexplotació i el deteriorament de l'agricultura i de la pesca a la nostra comarca? ¿S'estudia a les escoles la sobirania alimentària o el decreixement econòmic? ¿Quines ampliacions i/o adaptacions del currículum fem a les Escoles de La Ribera?

Pel que afecta a les pràctiques educatives, es a dir, aquelles activitats o formes d'aprendre el currículum vinculat al Medi Ambient, podem valorar altres aspectes, que són visibles i que han proliferat en les últimes dècades. A La Ribera, a l'igual que altres escoles del País Valencià, cada vegada més, trobem l'activitat de l'Hort Escolar, on sol participar una persona del claustre de professorat, més o menys recolzat per altres companys i companyes, i amb l'ajuda d'alguna família, d'organitzacions d'economia social, o d'ajuntaments. En les escoles més innovadores es tracta l'arreglada de l'aigua de la pluja. Tanmateix, en gairebé totes les escoles, es celebren efemèrides com: el dia de l'arbre -en que de vegades es planta un arbre-, del Medi Ambient, de la bicicleta -en que s'ix d'excursió en bici-, etc.; per altra banda, també es fan tallers de reciclatge, generalment sufragats pels Ajuntaments; i, finalment activitats extraescolars a granges escola, a parcs naturals, etc. Però:

- ¿Quantes escoles a La Ribera fan la seua pròpia eco-auditoria?
- ¿Quantes tenen un pla d'educació ambiental?
- ¿Quantes compten en el seu projecte educatiu amb una menció específica a l'ecologia i a la cura del Medi Ambient?

En tercer lloc, cal que valorem l'organització escolar, entenent-la com el tipus de **relació que s'estableix entre l'Escola, les persones que formen part de la mateixa**

-alumnat, mestres, famílies- i **el Medi Ambient o la Natura**. En aquest aspecte, caldria ressaltar:

- ¿És democràtica l'organització escolar de "facte", en sentit real? ¿L'alumnat i les famílies poden prendre decisions sobre els patis, les eixides extraescolars, l'Hort, les pràctiques educatives?
- ¿Els patis tenen arbres i zones verdes? ¿Són ecològics els engronxadors, estan fets de materials naturals?
- ¿És l'Hort Escolar un eix vertebrador de l'Escola? ¿Vincula alumnat-famílies-mestres i currículum?

Finalment, tractarem els marges d'allò escolar: La Ciutat. L'Escola no és l'única institució que educa, també educa La Ciutat. En concret, hi ha un aspecte clau de la Ciutat que determina l'educació ambiental i la ciutadania, i que afecta sobre manera la percepció del medi ambient i la consideració del ser ciutadà (des de la infància): anar i tornar a l'Escola; La Ruta escolar, a peu, en bicicleta o en patinet. Podríem preguntar-nos:

- ¿Quantes ciutats de La Ribera pertànyen al projecte "La ciutat de la infància" que impulsa Francesco Tonucci? Considerant que pertanyer al projecte és practicar-lo; no com passa en Alzira, que forma part de la Xarxa de ciutats amigades en la Infància i no s'ha implementat mai el projecte.
- ¿Es pot accedir d'una manera segura a les Escoles? ¿Hi ha una Ruta Escolar Segura? ¿I és veritablement segura? Cal constatar que no siga simplement paper mullat, que siga practicable pels xiquets i xiquetes a partir de sis anys sense anar acompanyats de cap persona adulta. ¿Han demanat les associacions de famílies de l'alumnat estes rutes?
- ¿Hi ha un pla municipal i/o un projecte per a fomentar els desplaçaments urbans a peu o en bicicleta? ¿Hi ha persones (associacions de mares i pares d'alumnat,

associacions veïnals, encarregat municipal...) que faciliten aquest desplaçament, similar al transport escolar, però a peu, en bici o en patinet?



- ¿Hi ha a la porta de les institucions públiques, entre elles, les Escoles, aparcabicis? ¿Hi ha dins de les Escoles? Si hi ha, ¿quantes bicicletes trobem?
- ¿Quin percentatge de la ciutat està peatonalitzat? ¿Quin percentatge de l'espai públic està ocupat per vehicles a motor? ¿Se creen embussos a la porta de les Escoles a l'hora d'entrada i eixida? ¿Les famílies que porten als xiquets i xiquetes a l'escola aparquen damunt la vorera? ¿Té recuperacions en la llibertat de moviment, desplaçament i en el dret a l'accessibilitat?
- ¿Hi ha places i parcs? ¿Les places tenen arbres i ombres, per a lliurar-se de la calor en estiu i del fred i el vent a l'hivern?
- Pel que respecta als carrers, ¿tenen ombra o sol? ¿Com són les voreres; amples, de tamany familiar o estretes, en les que no cap un carret o una cadira de rodes?
- ¿Existeix comerç de proximitat o ha minvat o desaparegut donat l'excés de centres comercials?

¿Què s'està fent ara?

Per primera vegada a La Ribera, des d'una institució pública, la Mancomunitat, hi ha un interès específic en el Medi Ambient. En alguns països d'Europa i algunes ciutats europees s'han marcat objectius al voltant de la cura de la Natura i la conservació del Medi Ambient davant la crisi ecològica que patim i que hem provocat mitjançant el model de sistema productiu capitalista i les formes culturals inherents de consum infinit. Els objectius passen per l'utilització d'energies renovables, la reducció dels cotxes i dels desplaçaments dels cotxes per les ciutats, la plantació d'arbratge, el comerç de proximitat i la sobirania alimentària.

A la Mancomunitat, aquest maig de 2018, com a punt de partida, s'han organitzat unes jornades d'Educació Ambiental on participen Ajuntaments, institucions públiques, centres educatius de tots els nivells, des de infantil i primària fins a secundària tan obligatòria com postobligatòria, i altres organitzacions. Aquestes jornades s'han estructurat al voltant de dos aspectes: d'una banda, Energia, mediambient i educació i d'altra: Mobilitat sostenible a l'àmbit educatiu.

En el que respecta a l'Energia, medi ambient i educació, les actuacions se centren en el foment d'energies renovables als centres educatius que s'han realitzat pel Consorci de La Ribera, mitjançant el projecte Enerman -que compta amb socis a França, Croàcia, Bèlgica i Suècia- i del treball dels Ajuntaments de Sueca, Albalat de La Ribera, Sumacàrcer, Corbera i Benimuslem. Tanmateix, algunes escoles intercanviaran experiències de sostenibilitat en esta vessant d'Energia. A nivell d'educació infantil i primària podem recórrer a les experiències del CEIP Heretats de l'Alcúdia amb el projecte "Reciclem el futur", i el CEIP Evaristo Calatayud de Montserrat, amb el programa "Aprenem a crear energia". A nivell d'educació secundària obligatòria i postobligatòria contem amb dos exemples: l'Institut de Secundària Sucro d'Albalat de La Ribera, amb el projecte Enerman, i el Centre Integrat Públic de Formació Professional Luis Suñer d'Alzira que està implementant un projecte d'innovació educativa

sobre les aplicacions tecnològiques que poden aportar els cicles formatius a la construcció de les passivhaus i els eco-horts urbans, tractant l'eficiència energètica, la sobirania alimentària i la cura de la Natura i el medi ambient de manera transversal en el currículum. D'altra banda, cal tindre en compte que s'han creat dos estructures que dinamitzen l'Educació Ambiental: la Xarxa de Centres Escolars Sostenibles organitzada mitjançant el Centre de Formació del Professorat i el Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana.

Respecte a la Mobilitat Sostenible en l'àmbit educatiu, cal destacar el treball del Consorci de La Ribera amb el projecte "Let's Move" i amb la "Guia camins escolars", i dels Ajuntaments de Sueca, amb el programa "Avancem Caminant", d'Alginet amb "A peu a l'escola", i de Carlet "A poc a poc". Alguns dels centres escolars que estan implementant projectes de mobilitat són: el CEIP Sanchis Guarnier de la Pobla Llarga, el CEIP Pare Gumilla de Càrcer, i el CEIP Almassaf d'Almussafes, amb la Promoció de les rutes escolars.

Aquest intercanvi d'experiències entre escoles i la coordinació d'actuacions a nivell comarcal és un pas per generar un debat, de caràcter públic, que fins ara era impulsat per associacions com La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció.

Isabel Magalló Albert
Pedagoga i professora

Beneficis de la reutilització dels llibres

La Xarxa de Llibres és un experiment que està funcionant gràcies a la col·laboració dels diferents sectors implicats, especialment els alumnes que cuiden els seus llibres i els professors que ho supervisen, i té unes possibilitats molt interessants respecte a la mateixa educació i la societat. Així doncs, caldria explicar bé tots els beneficis que aporta la reutilització dels llibres, amb càlculs senzills i alligonadors que pot fer qualsevol.

Podem utilitzar les dades concretes de l'institut on treballem, que té:

- **315 alumnes en la Xarxa**, el 81% dels matriculats en l'ESO, i
- **han retornat 1.876 llibres**, la qual cosa produeix els següents

a) Beneficis econòmics

Si cada lot de llibres per a un alumne mitjà d'ESO costa al voltant de 300 € aleshores, amb la reutilització, les famílies dels 315 inscrits s'estalvien enguany 94.500 €, una xifra important.

I si els llibres es cuiden i poden ser utilitzats fins a quatre anys, de forma que es paguen 1 curs i resulten gratis els altres 3, **l'estalvi puja fins a 283.500 €**, una xicoteta fortuna. A la qual s'hauria d'afegir les subvencions de Conselleria i Ajuntaments.

b) Beneficis ecològics

Són els menys coneguts, però resulten tan importants o més que l'estalvi econòmic. Amb les dades existents sobre la fabricació de paper¹⁹⁴ podem estimar-los aproximadament:

¹⁹⁴ Per a fabricar 1.000 kg de paper de qualitat es necessita, aproximadament, la fusta de 17 arbres de 25 anys, s'utilitzen i contaminen uns 100.000 litres d'aigua neta, es consumixen uns 7.600

Els 1.876 llibres recollits a l'Institut pesen cadascú al voltant de 0'5 kg i equivalen a uns 938 kg de fusta, de manera que per a fabricar-los es consumixen:

- 16 arbres de 25 anys,
- 94.000 litres d'aigua neta que es contamina,
- 7.100 kwh d'electricitat,
- uns quants kg de diversos productes químics
- i, a més, generen 1.400 kg de residus sòlids.

Lògicament, si els llibres es reutilitzen, no consumixen res d'això, ni generen cap contaminant. Tot net i viu.



I si s'utilitzen fins a quatre anys, aleshores estalvien 48 arbres, 280.000 litres d'aigua, 21.000 kwh, el triple de

kwh d'electricitat (produïts amb emissions de CO₂, residus nuclears, etc.), diverses quantitats de productes químics per blanquejar, encolar, setinar, etc., i es generen uns 1.500 kg de diferents residus sòlids.

productes químics i 4.200 kg de residus sòlids.

Hauríem d'afegir també tot el transport que s'estalvia (amb el corresponent petroli, CO2, contaminants i soroll) quan no s'han de fabricar cada any els llibres i per tant no s'ha de transportar la fusta del bosc¹⁹⁵ a la fàbrica de paper, de la fàbrica a la impremta, de la impremta a les llibreries, etc.

c) **Altres beneficis**

Els valencians generem cada any unes 2.300.000 tones de residus sòlids urbans (RSU), una muntanya creixent que no sabem ja on abocar, perquè reciclem sols un 40%, i en alguns llocs com La Ribera se'n duen la major part dels RSU a abocadors d'Alacant o Múrcia, la qual cosa augmenta encara més la contaminació... Per tant, cal aplicar les 4R (1^a Reduir, 2^a Reparar, 3^a Reutilitzar i 4^a Reciclar amb recollida selectiva) si no volem incórrer en multes milionàries de la Comunitat Europea, i **reutilitzar els llibres ajuda a reduir els RSU** i permet conscienciar sobre aquest greu problema.

En eixe sentit també pot servir per **generalitzar l'ús del paper reciclat** en els centres educatius (apunts, comunicacions, exàmens, etc.), que s'utilitza escassament malgrat els seus avantatges. I sí, hi ha de qualitat suficient per a no embussar les fotocopiadores...

Paper (1 tona)	nou	reciclat	reutilitzat
Arbres	17	0	0
Aigua	100.000 L	20.000 L	0
Electricitat	7.600 kwh	2.900 kwh	0
Residus sòlids	1.500 kg	4 kg	0
Prod. químics	molts	menys	0

Finalment, i molt important, la reutilització de llibres resulta útil per **conscienciar respecte a cuidar el que és de**

195 Ú de cada tres arbres tallats al món és per a fabricar paper i el 80% procedixen de boscos naturals...

tots, en els centres educatius (llibres, mobles, aules, etc.) i fora d'ells (mobiliari urbà, voreres, carrers, places, parcs, etc.), com si fos nostre perquè el que és de tots també és de cadascú.

d) **Beneficis per a la Comunitat Valenciana**

Podem calcular els beneficis corresponents a tota la Comunitat considerant que en la Xarxa de Llibres hi ha **377.000 inscrits** i suposant que aquests reutilitzen la mateixa proporció de llibres que al nostre institut:

<i>Estalvi llibres 4 anys</i>	€	<i>nº arbres</i>	<i>Litres aigua</i>	<i>kwh elèctric.</i>	<i>kg residus</i>
1 Institut (315 alum.)	283.500	48	280.000	21.000	4.200
Xarxa (377.000)	340.000.000	57.000	336.000.000	25.000.000	5.000.000

Les xifres que obtenim, encara que aproximades, mostren que en quatre anys els arbres que estalvia la Xarxa de Llibres de la CV podrien formar un bosc, l'aigua podria alimentar una llacuna i l'electricitat podria abastir un poble.

Per tant, la reutilització de llibres resulta molt recomanable econòmicament, ecològicament i educativament, compensant de sobra els perjudicis i incomoditats que origina. I si en altres qüestions cal criticar la Conselleria, per exemple per deixar assignatures com la Física i Química sense hores de Laboratori, mentre es manté l'anacrònica Religió (catòlica), o per no llevar les 2 hores lectives que ens augmentaren al temps que acomiadaren milers de professors interins, o per no prohibir les llepolies i begudes ensucrades als centres, etc., en el cas de la Xarxa de Llibres cal felicitar els responsables i animar-los a completar-la amb el 19% d'alumnes que encara no s'han inscrit i ampliar-la als de batxillerat i d'altres.

Pedro Domínguez

La bici també és un recurs didàctic

Per raons ambientals, de salut, econòmiques, ètiques i altres cal fomentar l'ús de la bici entre tots els sectors de la població. I els educadors, a més, podem aprofitar la bicicleta com a recurs didàctic en alguns apartats de les nostres assignatures; per això al nostre Institut hem treballat aquest tema de forma interdisciplinària amb els objectius següents:

- que els alumnes coneguen la problemàtica de l'actual model de transport i les alternatives existents
- motivar-los perquè s'impliquen en les solucions
- incidir en la seua tendència a patir accidents i conscienciar-los de la necessitat de previndre'ls
- aprofitar les possibilitats de la bicicleta per a fer treballs motivadors en cada assignatura
- organitzar activitats escolars i extraescolars lúdiques per a aficionar-los a la bici de passeig
- i mostrar a la resta de ciutadans que la bici és una alternativa òptima en els desplaçaments curts.

La participació fou voluntària i col·laboraren dotze professors, que impartien les assignatures de Tecnologia, Física i Química, Àmbit Científic, Geografia i Història, Anglès, Valencià, Castellà, Filosofia, Alternativa a la Religió i Plàstica. El tema es va desenvolupar en cada assignatura i grup de forma diferent, en alguns casos com a matèria de classe per a tots i en altres de forma paral·lela, amb treballs opcionals.

Per exemple en Àmbit Científic, de 4^t d'ESO, treballarem l'*Evolució de la Bicicleta* començant amb un debat col·lectiu en classe sobre el model de transport actual, els seus principals problemes i les solucions pràctiques; després els alumnes buscaren informació sobre la història de la bici, fonamentalment a través d'internet; i en acabar elaboraren dotze murals-pòsters amb les imatges dels models més significatius, per a veure com ha anat evolucionant des del

primitiu disseny de Leonardo da Vinci fins a la futurista bici reclinable coberta, intercalant algun breu text amb dades concretes i comentaris interessants. Durant la Setmana Cultural férem una exposició amb els murals i els penjàrem en l'entrada de la cantina perquè els veieren tots els companys.

En total participaren quinze grups i en la marxa del Dia de la Bici, també voluntària, uns 80 alumnes, la majoria de 1^r i 2ⁿ d'ESO¹⁹⁶.

Les activitats realitzades foren les següents:

<i>Assignatura</i>	<i>Activitats</i>
Tecnologia	Les forces en la bici. Mecanismes de transmissió i marxes. Roda i punxades. Muntatge i desmuntatge de peces, ajust de frens, posada a punt. La dinamo i el circuit elèctric.
Física i Química	L'efecte hivernacle: descripció, efectes, origen i solucions, el protocol de Kioto. Càlcul dels kg de CO ₂ que pot estalviar la bici. Mesura pràctica del nombre pi amb diferents rodes i CD, errors.
Àmbit Científic	Evolució tecnològica de la bicicleta (amb imatges i explicacions).
Biologia	Els problemes de l'actual model de transport. Alternatives. Excursió en bici.
Geografia e	Història de la bicicleta.

¹⁹⁶ Els d'aquests nivells tenen 12, 13 o 14 anys i com encara no poden anar en moto solen utilitzar prou la bici; si els nostres carrers foren més segurs, els adolescents podrien anar en bici i molts d'ells s'acostumarien i continuarien utilitzant-la de majors.

Història	Geografia de la bicicleta. Vies verdes i carrils bici a Espanya.
Anglès	Noms en anglés de les parts de la bici. Mímica sobre un viatge en bici. Ús als països angloparlants.
Valencià Castellà	Noms en valencià i castellà de les parts de la bici. Lectura d'un llibre de viatges en bicicleta. Concurs literari sobre el tema de la bici.
Filosofia	La saviesa de la bicicleta. La bici com a paradigma de la nova societat.
Alternativa a la Religió	Lectura i comentaris del llibre <i>Quan anàvem a l'estraperlo</i> .
Plàstica	Concurs de dibuix sobre l'estalvi energètic i la bici. Còmic sobre la bicicleta. Dibuix tècnic de peces i dibuix artístic de gent en bici. Disseny d'adhesiu per a promocionar-la.
Altres	Dia de la Bici (activitat col·lectiva).

Una de les activitats més engrescadores va ser la preparació i realització del Dia de la Bici, dins de les Jornades Culturals, amb un passeig en bici d'uns 10 km en total per la ciutat. Els objectius n'eren diversos:

- fer un esport no competitiu
- ensenyar els joves a anar en bici sense córrer
- gaudir d'un agradable passeig per la ciutat
- reivindicar l'ús de la bici perquè és el vehicle més

ecològic i saludable, ideal a les nostres ciutats planes i de clima suau, motiu pel qual demanarem a l'Ajuntament que facilite el seu ús fent carrils bici que connecten Alzira amb els pobles del voltant, un cinturó de carril bici que envolte la ciutat, carrers per a bicis i vianants que connecten els punts d'interès: instituts, escoles, Hospital Comarcal, Biblioteca Municipal, Gran Teatre, etc.

□ demanar als nostres conciutadans que es mouen en vehicles de motor un major respecte amb vianants i ciclistes

□ invitar-los a utilitzar menys els automòbils i més els peus, la bici, el tren o l'autobús per a millorar la qualitat de vida de tots i ajudar a resoldre problemes tan greus com l'escalfament global

□ i per últim animar els centres educatius de la comarca a fomentar l'ús de la bici realitzant cadascú el seu Dia de la Bici, amb activitats afins.

Prèviament demanarem la col·laboració de l'Ajuntament per a fer el recorregut acompanyats d'un parell de municipals (sugerirem que vingueren en bicicleta¹⁹⁷, la qual cosa no ocorregué), amb l'objecte de previndre riscos i facilitar el desplaçament dels 80 adolescents per uns carrers plens de cotxes. També enviarem als pares dels participants el full d'autorització informant-los sobre l'activitat i les raons per fer-la.

En la marxa participarem quatre professors, dos anaven davant evitant que se n'avançaren els alumnes més nerviosos i dos pel mig i darrere controlant els altres. En tornar a l'Institut, redactarem una nota de premsa sobre l'activitat i l'enviarem als mitjans de comunicació locals per informar els nostres conciutadans.

197 En altres llocs més avançats hi ha patrulles municipals en bicicleta i això ajuda que la gent agafe confiança i s'atrevisca a utilitzar més la bici, de fet és una de les mesures més recomanades per a fomentar l'ús de la bici.

En finalitzar el curs férem un resum sobre el projecte complet i totes les activitats realitzades, i el remetérem als centres educatius locals invitant-los a tractar el tema del transport i la bici. A més l'enviàrem al concurs d'innovació pedagògica que anualment convoca la Caixa Popular i aquesta ens atorgà un dels premis.

Això va ser el curs 2005/06, durant el següent hem continuat treballant el tema en la mesura del possible. Segurament l'activitat més interessant ha sigut el Dia de la Bici que hem realitzat conjuntament els tres instituts públics d'Alzira per tal de fer una activitat de col·laboració, no competitiva; la marxa fou voluntària i en total participaren uns 200 alumnes d'ESO i Batxillerat amb deu professors, dels tres centres; eixírem de l'IES L. Sunyer i passàrem a recollir els companys del CP L. Vives, els de l'IES R. Jaume i els de l'IES J. M. Parra, i tots junts, en un llarg grup, recorreguérem tranquil·lament la ciutat un parell de voltes sense cap problema important, de manera que en acabar tots els participants quedàrem molt satisfets.

Per al proper curs¹⁹⁸, a més de les activitats que podem fer en classe, volem organitzar una marxa en bici comarcal, que connecte almenys un parell de municipis veïns, i un concurs innovador sobre el tema. Els objectius seran els mateixos que els dels anys anteriors.

Pedro Domínguez

198 Ja hem fet XIII Dies de la Bici al centre, a dia d'avui.

Vine-te'n en bici a les Trobades!

Les nostres terres són ideals per a les bicis, perquè solen ser planes, fèrtils, regades per nombrosos rius, amb un clima benigne i un paisatge divers i bonic. Si en volta de dedicar-nos a esgotar, contaminar i destrossar l'entorn, el cuidàrem i l'ajudàrem a recuperar-se, aquest seria un lloc realment privilegiat, ideal per a viure.

I precisament un dels majors problemes ambientals que patim ara és l'ús abusiu dels automòbils, que són el principal focus de contaminació i generen el 42% de gasos hivernacle (CO₂, NO_x, O₃, COV, etc.), a més d'originar la destrucció directa del territori amb tantes autopistes, autovies i carreteres. L'abús arriba fins al punt que, segons l'IDAE¹⁹⁹ (depenent del reaccionari Ministeri d'Indústria i Energia), el 50% dels desplaçaments urbans en autos són per anar a menys de 3 km i el 10% per anar a menys de 500 metres, distàncies que en la majoria dels casos es poden fer en bici o a peu. A més, els autos transporten una mitjana de 1'3 passatgers, de manera que els seus motors han de moure uns 1.000 kg per transportar 100 kg, un ridícul 10% d'eficiència bruta²⁰⁰.

Per això insistim tant nosaltres en la necessitat de canviar el model de transport, perquè l'actual resulta absolutament insostenible. Les solucions passen per fomentar els tipus de transport més eficients i nets: peu, bici, tren, metro i autobús, als que ara es poden afegir altres com patins, patinet, etc.

Fa temps que reivindiquem la Xarxa Verda per unir tots els nostres pobles mitjançant vies segures, exclusives per a ciclistes i vianants o compartides amb els agricultors a baixa velocitat. Ací tenim molts camins rurals aprofitables i uns pocs carrils bici, de manera que resultaria molt fàcil i barat connectar-los bé per unir tots els municipis i llocs d'interès

199 *Guia pràctica de la energia*.

200 Que si considerem el 20% d'eficiència termodinàmica del motor, es reduïx a un mínuscul i insignificant 2% d'eficiència neta...

ecològic, cultural, turístic, etc. I ara que ho han aprovat Diputació i Conselleria, esperem que siga una realitat ben prompte.

Caldria començar connectant amb carrils bici la capital de la comarca, que és on més població hi ha, amb els seus polígons. També el Mercat d'Abastos d'Alzira i la ITV, amb una passarel·la de 3 m d'amplària, per creuar el Riu Verd sense passar per la transitada i perillosa CV-42; arreglant el camins previ i posterior, de 200 m en total; després el Camí de Berca ja conduïx directament a Algemesí²⁰¹. Anàlogament, connectant de forma segura el Mercat d'Abastos amb el camí de servei de l'autovia CV-50, uns 500 m, tindríem unides Alzira i Guadassuar. I connectant bé Guadassuar amb L'Alcúdia²⁰², que ja està unida pel carril bici amb Carlet, llavors tindríem connectats els sis pobles més grans de la comarca, perquè Carcaixent i Alzira ja tenen carril bici.

Per altra banda tenim la via fèrria recentment abandonada entre La Pobla Llarga, Manuel i Xàtiva, que costaria poc recuperar-la per a bicis i vianants; i si tenim en compte que pels camins rurals La Pobla està ben connectada amb Carcaixent, que està unit amb Alzira pel carril bici, amb aquesta Via Verda quedarien connectades les comarques de La Ribera i La Costera. El mateix ocorre amb la vieta abandonada entre Carcaixent, La Barraca i Tavernes; recuperant-la, uniríem La Ribera amb La Valldigna i La Safor. Ambdues Vies Verdes haurien de ser de prioritàries, urgents, en tota Europa estan fent-ho així i ara volen una Xarxa Verda²⁰³ de 70.000 km; en altres llocs d'Espanya²⁰⁴ van per eixe camí i ja hi ha més de 100 Vies Verdes, que ajuden a resoldre problemes tan greus com la contaminació i el calfament global/local, i a més poden desenvolupar el turisme

201 www.ahorraresfacil.net/lariberaenbici/docs/Conexions%20mercato%20abastos%20Alzira.bmp

202 www.ahorraresfacil.net/lariberaenbici/docs/Conexions%20Guadassuar%20Alcudia.bmp

203 www.lavanguardia.com/natural/20160301/40123437646/bicicletas-europa.html

204 www.viasverdes.com/itinerarios/principal.asp

verd i l'economia local (la Via Verda del Carrilet en Girona rep un milió de visitants cada any).

Amb eixes reivindicacions La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció participem, per dècim any consecutiu, en la Trobada d'Escoles en Valencià, un esdeveniment cultural autòcton de primer ordre. I aprofitem per invitar, tothom que pugui, a vindre a peu o en bici a les Trobades que es celebren pertot arreu del País Valencià.



Enguany, el diumenge 15-A, eixirem de la Plaça Major d'Alzira a les 9:15 h, passarem pels Quatre Camins de Carcaixent cap a les 9:40 h i anirem sense presses per camins rurals tranquils, rodejats de fruiters en flor que omplien l'aire de perfums naturals, un goig per als nostres sentits. De Manuel també eixirà un grup de companyes en bicicleta. I tornarem cap a les 17:30 pel mateix camí. Recordem que cadascú és responsable de la seua seguretat i que els menors han de vindre acompanyats d'algun major.

És temps de primavera i de bicis!

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

Un hortet ecològic a cada centre educatiu²⁰⁵



205 <http://mediambient.vilaf Franca.cat/sites/default/files/profes1.pdf>
www.sostenibilitatbcn.cat/attachments/article/313/GuiaHortEscolar.pdf
<http://blocs.xtec.cat/hortsmarti/>



La importancia de la actividad ecologista

Es cierto que las grandes tendencias y los indicadores señalan que avanzamos de manera muy rápida hacia una difícil situación ecológica y social. La suma de varios fenómenos sobre los que el ecologismo viene alertando desde hace décadas son causa de este panorama: el cambio climático, la extinción de especies, la contaminación química o el agotamiento de recursos.

Pero no es menos verdad que el trabajo continuo de grupos como Ecologistas en Acción está permitiendo ganar tiempo para reaccionar ante estas graves amenazas, retrasando dinámicas muy negativas. Además, con el activismo ecologista se consiguen victorias que permiten ganar protagonismo a alternativas más justas y sostenibles a nuestro modelo socioeconómico.

Por este motivo, Ecologistas en Acción hace su tradicional repaso anual al trabajo realizado en 2017. Se trata de un repaso sobre algunos de los hitos que definen el trabajo del ecologismo social durante los últimos doce meses. En palabras de Paco Segura, coordinador de la organización ecologista, estos ejemplos son "semillas que aportan esperanza y abren las posibilidades de un cambio más potente".

En lo relativo al ámbito de la energía, tras una larga lucha, en 2017 se ha logrado que no se renueve el permiso a nuestra central nuclear más obsoleta, Garoña. Por otro lado, aunque el cambio climático es ya una realidad, todo el trabajo realizado por organizaciones como Ecologistas en Acción hace que haya aumentado muchísimo la conciencia de la población sobre la urgencia de actuar, un paso previo imprescindible para que se asuman medidas más ambiciosas. También se ha alertado sobre los riesgos del gas, que aunque se intenta vestir de limpio, sigue siendo un combustible fósil muy problemático.

En materia de conservación de la naturaleza se ha realizado una enorme labor, que ha dado sus frutos. Mediante el trabajo con ganaderas y ganaderos, Ecologistas en Acción ha demostrado cómo es posible y factible la convivencia de la ganadería extensiva y del lobo. Por otro lado, las continuas denuncias de la organización sobre la usurpación de los caminos públicos y vías pecuarias llevó a algunos propietarios de fincas en Cádiz a tender una trampa a uno de sus activistas, Juan Clavero, introduciendo droga en su coche. Finalmente, la verdad se ha abierto camino y mientras que Clavero ha sido exculpado, los responsables de esta burda trama se sientan en el banquillo, al tiempo que han trascendido más que nunca el robo de los caminos públicos que realizan estos terratenientes.

Tras el grave incendio que sufrió el Espacio Natural de Doñana, Ecologistas en Acción ha participado y sigue participando de manea activa y voluntaria para corregir sus impactos. De igual modo, la organización continúa denunciando las extracciones ilegales que sufre su acuífero y está trabajando para que no se convierta en almacén subterráneo de gas. La buena noticia: ya se ha conseguido la rectificación de la Junta de Andalucía y el total amparo de los defensores del pueblo andaluz y español.

Si hablamos del mar, el velero de Ecologistas en Acción, Diosa Maat, ha sido protagonista. Después de su profunda reparación y renovación (en buena medida financiada por crowdfunding) ha vuelto a surcar los mares realizando actividades de divulgación y de sensibilización. También se ha trabajado en acciones directas de limpieza de costas y la concienciación sobre el grave problema que suponen los plásticos en el medio marino. Asimismo este 2017 se ha dedicado mucho esfuerzo a una campaña educativa sobre los cetáceos.

Por otro lado, la campaña 'Al suelo lo que es del suelo' ha incidido para que se implante una gestión mucho más razonable de la materia orgánica de nuestras basuras, mediante separación selectiva y compostaje de calidad.

También en 2017 se ha conseguido que el Tribunal Supremo anulara la autorización para incinerar residuos en la cementera de Morata de Tajuña, lo que redundará positivamente en la salud de las personas que viven en los pueblos limítrofes.

Durante 2017 también se han conseguido éxitos notables en lo referente a sustancias químicas. La campaña sobre el glifosato ha conseguido que no se prorrogue más que por 5 años su utilización, y también se han editado diversos materiales que permitirán que las personas se protejan de las sustancias que alteran nuestro comportamiento hormonal. Ecologistas en Acción lleva años denunciando los problemas del mercurio en el medio ambiente, pero por fin en mayo el Parlamento Europeo Mercurio ratificó el Convenio de Minamata.

En el ámbito del transporte, durante este año que ahora concluye Ecologistas en Acción ha sido determinante para relanzar la Coordinadora Estatal en Defensa del Ferrocarril Público, Social y Sostenible. También se han editado materiales técnicos y divulgativos para lograr un transporte más ecológico a través de los planes de movilidad sostenible. Sin olvidar un exhaustivo análisis sobre los efectos negativos de los coches diésel para nuestra salud y para el clima.

El intenso trabajo que se ha realizado a lo largo de 2017 sobre calidad del aire está propiciando que cada vez más ciudades y territorios aborden planes de restricción al coche y de mejora de la calidad del aire. Estos cambios están teniendo un impacto positivo en la salud de la ciudadanía, aunque aún quede mucho trabajo por hacer. Asimismo, gracias a las denuncias de la organización ecologista se pone en evidencia a los municipios que no tienen planes de actuación contra la contaminación del aire a corto plazo.

En lo relativo al consumo, las propuestas alternativas de Ecologistas en Acción van calando y ya se contraponen en buena medida a los mensajes a favor del consumo desaforado, tan propios de nuestro sistema económico.

También se ha hecho una importante divulgación con la campaña '¿Consumimos felicidad?' para transmitir de forma directa y gráfica algo que es una constante en todas las grandes tradiciones filosóficas: que la felicidad no proviene de la acumulación abusiva de artefactos materiales, sino que, una vez satisfechas las necesidades básicas, está determinada por cuestiones inmateriales como el afecto, la aceptación o la amistad.

Hace décadas, Ecologistas en Acción fue uno de los grupos que más alertó de las nefastas consecuencias ambientales, sociales y económicas de la anterior burbuja urbanística, predicciones que se cumplieron de manera casi literal. Ahora, ante el inicio del resurgimiento de dinámicas similares, la actuación de las personas activistas de la organización ha permitido bastantes éxitos, casi siempre con la intermediación de los juzgados. Entre otros, la protección del Edificio España, en Madrid, la paralización del Plan Urbanístico de Toledo -muy negativo para el medio ambiente y la ciudadanía- o la condena a varios altos cargos de la Región de Murcia por el caso Zerrichera, lo que, según Paco Segura, "supone una auténtica vacuna ante el nuevo ciclo de especulación que se avecina". También durante 2017 en Murcia, un paraíso de la especulación y la corrupción, el Tribunal Superior de Justicia ha dado la razón a la organización ecologista al anular el Parque Temático Paramount, que se había diseñado reduciendo la extensión de los espacios naturales protegidos sobre los que se pretendía implantar.

A lo largo de 2017 se ha puesto en marcha la Red Agroecología en Acción para favorecer la coordinación de los proyectos agroecológicos en todo el Estado español. Por otro lado, se ha desarrollado una intensa campaña para conseguir una preservación de nuestros suelos, imprescindibles para la sostenibilidad y el mantenimiento de la vida.

En el marco de la movilización internacional contra los tratados comerciales, se ha profundizado el trabajo conjunto para avanzar hacia la definición y propuesta de marcos de

comercio internacional mas justos. Un ejemplo ha sido la campaña para el Tratado Vinculante de empresas Transnacionales y DD HH.

Es innegable que estamos ante una situación ambiental complicada. Por eso, Ecologistas en Acción no ha dejado de plantear alternativas viables para dar una salida a los grandes retos civilizatorios que tenemos por delante. Uno de estos hitos ha sido la publicación del informe 'Caminar sobre el abismo de los límites'.

Del mismo modo, el ecofeminismo es una línea prioritaria de la organización, y eso ha hecho que se realizara un intenso trabajo para difundir sus contenidos. Las jornadas ecofeministas desarrolladas en junio supusieron todo un empujón a esta dinámica. Y dentro de unas semanas estarán disponibles varios materiales elaborados a lo largo del año, como el 'Patriarcalitist', una herramienta colectiva para diagnosticar el funcionamiento grupal en temas de género.

La educación es imprescindible para el cambio social que se necesita hacia una mayor justicia social y ambiental. Por eso la organización ecologista ha seguido trabajando intensamente en este aspecto, poniendo en funcionamiento una red de profesorado, o, ahora que se habla tanto de la Constitución, haciendo un análisis comparativo de los contenidos que debe tener una constitución que sirva para alcanzar un mundo justo y sostenible.

El trabajo en temas relativos al agua cierran el repaso anual. Ecologistas en Acción ha seguido afianzando la protección de nuestros mejores tramos de ríos mediante su declaración como Reservas Naturales Fluviales, y así se ha conseguido que se superen los 3.000 kilómetros de ríos protegidos. También durante 2017 se ha consolidado la renaturalización del río Manzanares a su paso por Madrid, un proyecto diseñado por Ecologistas en Acción y que viene poniendo en práctica el Gobierno municipal. Finalmente, se ha ganado una importante victoria para el mantenimiento de un tramo del río Gállego con la sentencia que supuso la

anulación del embalse de Biscarrués.

Estas y otras líneas de trabajo que no están recogidas en este repaso han sido centrales en la agenda ecologista y en el camino hacia modelos más justos y sostenibles. "En definitiva, ha sido un año intenso, lleno de importantes o modestos –pero relevantes– éxitos ecologistas, que muestra a las claras, que sin la constante labor de tantas personas activistas como las que componen Ecologistas en Acción nuestra tierra sería un lugar mucho más inhóspito e injusto para vivir. Ha sido un buen año pero tenemos un 2018 con mucho por hacer".

Confederación de Ecologistas en Acción



20 años de ecologismo en acción

Ecologistas en Acción desea que todas las personas puedan disfrutar de ecosistemas saludables, que se produzca un más que necesario reparto de la riqueza y que haya más tiempo para dedicar a las relaciones sociales.

Para lograrlo, la organización ecologista volcará sus esfuerzos en seguir luchando por un planeta más sostenible y justo y tratará de alcanzar las siguientes 20 metas:

□ 1. En un contexto de crisis ecológica y de creciente desigualdad económica, asegurar que todas las personas del planeta tengan soberanía ambiental: el acceso a ecosistemas bien conservados, a agua potable, a aire limpio, a energía renovable y a comida agroecológica y la capacidad de gestionar todo esto de manera democrática y sostenible.

□ 2. Frenar el avance del cambio climático, lo que implica desarrollar una ley de cambio climático que reduzca la demanda energética, elimine de forma constante el uso de combustibles fósiles y promueva modelos de producción y consumo cercanos.

□ 3. Evitar las falsas soluciones al cambio climático, como la geoingeniería, que lejos de ayudar a superar el problema lo perpetúa. Se trata de cambiar las reglas del juego, no el clima.

□ 4. Impedir el desarrollo de nuevos proyectos mineros y modificar la ley de minas para que tenga en cuenta las necesidades de la población que vive cercana a estas instalaciones y se evite la degradación de los ecosistemas.

□ 5. Lograr la equidad y el respeto a la diversidad de todas las personas, sin importar su identidad sexual, color de piel, lugar de nacimiento, cultura u orientación sexual.

□ 6. Parar la pérdida de biodiversidad, por respeto a otras especies con las que compartimos el planeta y porque es la única manera en que la humanidad puede asegurarse el futuro.

□ 7. Proteger el buen funcionamiento de los ciclos de los ecosistemas y de las especies que los componen.

□ 8. Promover un mundo rural vivo y bien conservado, impulsado por la ganadería y la agricultura ecológica, en el que las personas tengan acceso a la tierra y a todos los servicios públicos.

□ 9. Fomentar un urbanismo que premie la cercanía, el acceso a la vivienda y los barrios diversos y sostenibles. Un urbanismo libre de especulación y de desahucios.

□ 10. Mejorar la calidad del aire a base de disminuir el transporte por coche privado y de promover modelos de movilidad basados en caminar, la bicicleta y el transporte público, fundamentalmente el tren convencional para viajes de media y larga distancia.

□ 11. Impulsar la economía circular en la que se reutilizan o reciclan todos los productos, a través de un plan de residuos que pase por el compostaje de toda la materia orgánica, por la eliminación de los envases de plástico y por un sistema de retorno del resto de los envases.

□ 12. Siguiendo el ejemplo de Garoña, cerrar todas las centrales nucleares que quedan abiertas. El crecimiento del Movimiento Ibérico Antinuclear formado por movimientos sociales de toda la península, da muchas esperanzas para finalmente lograr este objetivo.

□ 13. Recuperar los mares y océanos para que tengan más seres vivos y menos plásticos. Es imprescindible la imposición de cuotas pesqueras con base científica, la promoción de la pesca local y sostenible y la eliminación de las macroflotas que sirven a los intereses de un pequeño grupo enriquecido. El velero Diosa Maat de Ecologistas en Acción recorrerá este año la Costa Atlántica para apoyar esta meta.

□ 14. Alcanzar una nueva política hidrológica, adaptada al cambio climático y a las necesidades de los ecosistemas. Esto requiere respetar los caudales ecológicos, frenar los

nuevos proyectos de pantanos y limitar el regadío.

□ 15. Completar la red de Reservas Naturales Fluviales y favorecer una gestión adecuada de las mismas.

□ 16. Parar todas las guerras y desmilitarizar la sociedad, lo que supone eliminar leyes represivas y de control de las personas, como la ley mordaza o la ley de extranjería. De hecho, dado que ningún ser humano es ilegal, la libre circulación de todas las personas por el planeta, especialmente de aquellas refugiadas por motivos bélicos, ambientales o económicos, debería ser una realidad a finales del año que viene.

□ 17. Proponer modelos educativos con visión biocéntrica, en los que el ser humano esté integrado en los ecosistemas, los respete y pueda decidir de manera democrática sobre su gestión.

□ 18. Repartir el trabajo entre todas las personas, atendiendo a las necesidades de la sociedad y de los ecosistemas y no a la necesidad de lucro de unas pocas empresas. Un reparto de los trabajos que valore los trabajos de cuidados y los reparta y que deje tiempo para desarrollar las relaciones humanas de calidad.

□ 19. Desarrollar alternativas al modelo capitalista: trabajar por la economía social, los canales cortos de comercialización, la cultura libre o las monedas sociales, que hacen que el dinero no sea en sí mismo un fin acumulable, sino un medio de intercambio.

□ 20. Festejar los 20 años de Ecologistas en Acción, por todo lo que se ha conseguido en estas dos décadas, por todo lo que se va a conseguir en el futuro y porque la celebración y la alegría es vital en todos los grupos humanos.

Confederación de Ecologistas en Acción

Cal que naixen grups ecologistes pertot

Diuen els economistes imperants que l'economia ha de seguir creixent perquè tot vaja bé, però nosaltres veiem que els rius s'assequen, els mars i les terres s'omplin de residus, l'atmosfera es contamina, les temperatures pugen i les espècies s'extingixen. Síntomes indiscutibles de la greu crisi ecològica que ja patim.

Perquè ens hem passat, hem desbordat tots els límits de la Biosfera i aquesta no pot més, de fet els científics calculen que si tots els éssers humans férem com els dels països rics necessitaríem 3 Terres per mantindre el nivell de consum actual. Però sols hi ha una Terra i aquesta situació resulta absolutament insostenible, no podrem seguir així durant molt de temps.

El problema és que les gegantines i poderosíssimes corporacions industrials i financeres no saben funcionar d'altra manera més que creixent i creixent, com si no hi haguera límits. Mentrestant els governs ballen al ritme que elles toquen, com si foren marionetes. I, junts, han fet creure a la major part dels ciutadans que no hi ha cap altra economia possible més que la del creixement continu. Una fal·làcia, una gran mentida que, repetida tantes voltes, se l'ha cregut molta gent.

De manera que, per trencar aquesta inèrcia tan perillosa, fem falta els grups ecologistes i caldria que hi haguera almenys un a cada poble per denunciar tots els atemptats contra la Natura i promoure les solucions que s'han d'aplicar ja. Perquè com més tardem a fer front a la crisi ecològica, més complicat serà resoldre-la i més patirem tots.

Per això constituïrem La Ribera en Bici fa ja 10 anys, per fomentar aquest model de transport sostenible i lúdic, perquè ací el major emissor de gasos hivernacle i principal causant del calfament climàtic és el transport motoritzat. En canvi la bicicleta no contamina res i és la millor solució per a les nostres ciutats planes i de clima suau.

Així, hem fet nombroses excursions per visitar els pobles, els rius, les platges, les muntanyes, els horts ecològics, les instal·lacions d'energies renovables, els arbres monumentals i tot allò d'interès natural que té La Ribera del Xúquer, molt encara. I amb nosaltres han pedalejat moltes persones de la comarca i de fora.

A més, hem presentat a diverses institucions propostes fàcils per promoure la bicicleta i anar a peu, per connectar polígons periurbans i localitats veïnes amb camins-carrils segurs i per unir les comarques veïnes amb la Via Verda Ribera-Safor, la Via Verda de La Pobla-Manuel-Xàtiva i el Camí del Xúquer.

També hem treballat altres temes i hem participat en campanyes pel tancament de la central nuclear de Cofrents, per un Nou Model Energètic, contra el Transvasament Xúquer-Vinalopó, per una Nova Cultura de l'Aigua, per l'Aigua Pública, contra els transgènics, per l'Agricultura i la Jardineria Ecològiques, per la prohibició del glifosat, etc. I sempre que hem pogut hem col·laborat amb grups afins com Xúquer Viu, la Federació d'Escola Valenciana o l'Associació Muntanyeta dels Sants.

I fa dos anys ens adherírem a la Confederació d'Ecologistes en Acció, que compta amb uns 300 col·lectius federats com el nostre. Per reforçar-nos mútuament i perquè el canvi cap a una societat ecològica i solidària, l'objectiu comú, sols podrem fer-ho sumant moltes forces.

Però nosaltres, en la comarca, no arribem a molts problemes que s'haurien de denunciar i resoldre, per això i perquè el medi ambient és cosa de tots/es, per nosaltres i pels que vindran després, per la Salut, la Pau i la Natura, cal que naixen grups ecologistes pertot arreu!

La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció

lariberaenbici@gmail.com

www.lariberaenbici.net

Conclusions

QUALITAT DE L'AIRE A LA RIBERA

Actualment tenim en les dues Riberes una única estació mesuradora de qualitat de l'aire, la que està ubicada en la planta de transformació elèctrica d'Iberdrola en la CV-550, km 6'2, fóra del nucli urbà d'Alzira i quasi enmig dels camps. Dita estació analitza 14 paràmetres fisico-químics i publica els seus valors mitjans cada hora en la web de la Conselleria de Medi Ambient, que pots vore clicant [ací](#) o buscant per internet «Qualitat aire Alzira».

Nosaltres respirem uns 8.000 litres d'aire cada dia, 10 quilos en massa, molt més que la quantitat d'aliments o aigua que ingerim. I si l'aire no està net, amb ell respirem els contaminants que l'acompanyen i la nostra salut patix les conseqüències. Per això, igual que es fa amb l'aigua que bevem, per previndre problemes, és necessari i legalment obligatori analitzar l'aire.

Òbviament el que interessa és conèixer el nivell de contaminació existent en la zona, almenys la concentració dels principals agents contaminants, i lo lògic és situar l'estació de mesura en el lloc on major contaminació hi ha. En el nostre cas, ficar-la als afores de la ciutat, al costat dels camps, no sembla massa encertat per conèixer realment la qualitat de l'aire que respirem.

Per altra banda, les dues Riberes són un territori bastant gran i sumem una població prou elevada, 300.000 habitants i molts més en estiu, almenys en les poblacions costaneres, de manera que tampoc sembla raonable ficar ací una sola estació de mesura. Com a referència, València capital en té 8 estacions de mesura, una per cada 100.000 habitants aproximadament. La Ribera Baixa, amb ciutats com Sueca o

Cullera, també hauria de tenir una altra estació de mesura de qualitat de l'aire.

Per tot això La Ribera en Bici-Ecologistes en Acció demanem als Ajuntaments esmentats i a la Conselleria de Medi Ambient:

A) Que l'estació mesuradora de qualitat de l'aire situada en Alzira es trasllade a la rodona de les fulles o a la illeta triangular que hi ha a l'entrada de l'Avda. de la Hispanitat, llocs de major contaminació i més a prop dels que vivim ací.

B) Que es fique una nova estació mesuradora de qualitat de l'aire a Cullera o Sueca, en La Ribera Baixa, al lloc més a prop dels habitants i de major contaminació també.

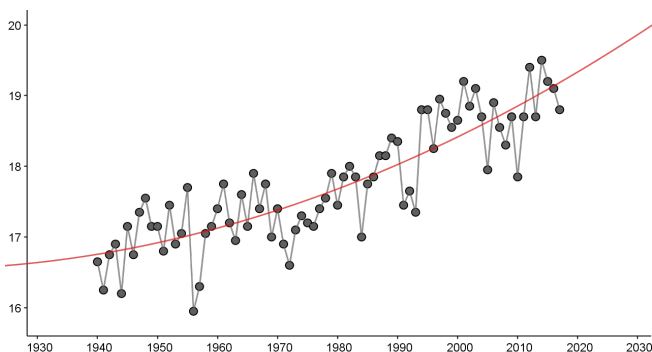
Les dades que s'obtinguen així seran més representatives i ens donaran una idea més encertada de com està l'aire que respirem, i ens permetran protegir millor la salut de tots els riberencs...

Aportacions al Pla de Mobilitat Sostenible Metropolità

Donada la insuportable evolució del sector del transport en les nostres ciutats, especialment en la capital i els voltants, el Pla de Mobilitat de l'Àrea Metropolitana de València (PMoMe) de la Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori resulta absolutament necessari i urgent. I nosaltres hem fet una crítica constructiva per millorar l'esborrany inicial, amb les següents aportacions:

1) El document va en la direcció correcta però es queda curt en l'anàlisi de la insostenible situació actual i conseqüentment en les propostes de canvi.

Els problemes que genera l'actual model de transport són ja excessius: accidents, contaminació, morts, ferits i malalts, alienació de l'espai, destrucció de l'entorn, guerres pel petroli, etc. I, sobretot, provoca un problema que cada volta resulta més greu i fins i tot posa en perill la nostra supervivència: el sector del transport és, ací, el principal emissor de gasos d'efecte hivernacle (>40%) i el calfament global augmenta de forma accelerada, com es pot veure en la gràfica adjunta, elaborada a partir de les dades de l'Observatori Meteorològic de València.



En resum, hui estem uns 2°C per damunt de les temperatures mitjanes de 1940 i, de seguir així, en 2050 tindrem una temperatura anual 4 °C per damunt i en 2100 uns 8 °C...

Estem patint ja les conseqüències del calfament del clima i, si no canviem com cal, els pròxims anys tindrem més ones de calor, més sequeres, més incendis, més erosió, més salinització, més plagues i més problemes amb els cultius, etc. etc. A mig plaç, entre d'altres impactes, el nostre territori es desertitzarà perquè som la zona de major risc en Europa i el calfament agreujarà i accelerarà aquest procés. I si finalment «aconseguim» que es desgelen els pols, el nivell del mar pujarà més de 60 m i aleshores no caldrà ja discutir sobre els problemes dels autos i la insostenibilitat d'aquest model perquè tota l'àrea metropolitana de València, junt amb la part més poblada de la Comunitat, quedarà submergida baix les aigües de la Mediterrània²⁰⁶.

Tot açò no ho diguem sols nosaltres, els científics cada any estan més preocupats i conclouen que és urgent accelerar la transició cap a una economia mundial lliure d'emissions de gasos hivernacle si no volem desembocar en una situació irreversible que es retroalimente i convertisca el planeta en un forn inhabitable²⁰⁷. I no disposem de molts anys per canviar, de fet els investigadors cada vegada acurten més el temps disponible per revertir la situació i informes promoguts per entitats tan lluny de l'ecologisme com el Fòrum Econòmic Mundial parlen ja de 3 anys només per implementar

206https://es.wikipedia.org/wiki/Subida_del_nivel_del_mar#Contribuci3n_Ant3rtica

207<https://www.tiempo.com/noticias/actualidad/el-calentamiento-de-la-tierra-podria-ser-irreversible2.html>

canvis de fons i evitar la catàstrofe climàtica mundial²⁰⁸...

Així doncs, des del propi nom i la mateixa introducció, el PMoMe hauria d'assumir aquesta gravíssima realitat i incidir més en la urgència del canvi cap a un model de transport sostenible, perquè l'actual, a bones o a males, resulta absolutament insostenible i no podrà durar molt. Per tant proposem que el Pla s'anomene **Pla de Mobilitat Sostenible de l'Àrea Metropolitana de València** i que en la Introducció s'introduïska l'explicació anterior.

2) En la pàgina 65 de l'esborrany es publiquen les dades sobre l'evolució del repartiment modal dels desplaçaments i es veu com en el període comprés entre 1991 i 2009 hi ha un factor molt positiu, la gran majoria dels desplaçaments de l'Àrea Metropolitana (AM) es fan a peu i en bici (en bici una ínfima part encara), però el transport privat augmenta un 9% a costa dels anteriors, amb l'agreujant que els desplaçaments totals també augmenten un 15% durant eixe període. Doncs bé, l'informe hauria de completar-se afegint les dades de contaminació, malalties relacionades, accidents i altres problemes afins, que segurament hauran augmentat en proporcions similars, per tindre una idea més clara, completa i didàctica del que ha passat durant eixe període.

Davant la negativa evolució del transport a l'AM, es trau una conclusió-repte al requadre amb la qual estem d'acord, però la trobem incompleta i li afegiríem un altre repte:

«Amb l'estructura territorial de l'Àrea Metropolitana, els reptes principals de mobilitat són dos: primer aconseguir que els desplaçaments no cresquen més i segon fer-los el més

208https://elpais.com/elpais/2017/11/20/buena vida/1511162287_068659.html

sostenibles possible. Les claus estan en la conscienciació ciutadana, la millora urbana i el repartiment modal. Conscienciació perquè la població conega bé els greus problemes que provoquen els autos i se sensibilitze a favor de les alternatives existents. Millora urbana perquè els ciutadans tinguin barris agradables per viure i els serveis imprescindibles a prop, perquè no necessiten desplaçar-se tant ni fugir d'on viuen. Paral·lelament s'hauria d'aconseguir un repartiment modal el més bolcat cap a modes sostenibles, per aquest ordre, viatges a peu, amb bicicleta, en transport públic i només si no hi ha més remei, en vehicle privat.»

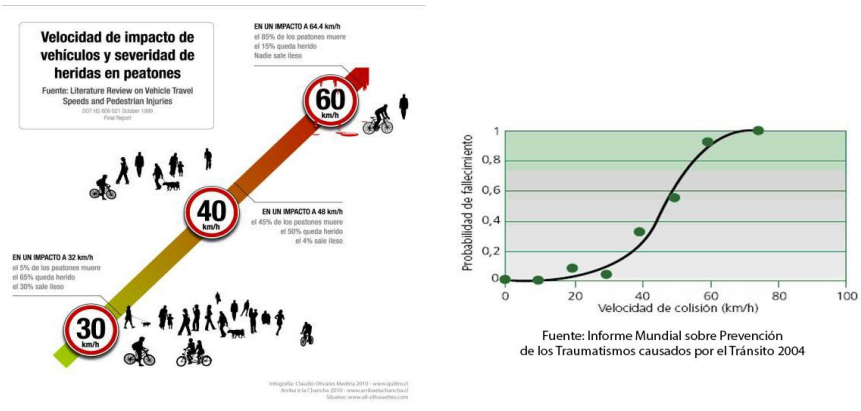
A continuació haurien de corregir-se les ampliacions que es donen i incloure un guió específic sobre la reducció dels desplaçaments, que es menciona en algun altre apartat però que ací també és necessari incloure-la, perquè el creixement continu és insostenible, impossible, fins i tot per als desplaçaments.

3) En les pàgines 65 i 66, afegiríem dos reptes/dificultats/oportunitats més, que trobem imprescindibles:

- Per tota l'AM, el centres urbans han de ser tancats al trànsit motoritzat, excepte emergències i repartidors a certes hores i a velocitat de vianant, tal i com s'està fent en les ciutats més avançades.

- La velocitat mitjana dels autos dins dels cascs urbans no arriba als 30 km/h, encara que molts vehicles acceleren fortament en eixir de semàfors i d'altres parades obligatòries, agafant velocitats punta excessives però de curta durada. Eixos accelerons i les elevades velocitats punta augmenten notablement la contaminació i la perillositat per a vianants i

ciclistes, a més d'assustar i dissuadir d'anar en bici pels carrers més concorreguts.



Per tant és necessari declarar València i la resta de municipis CIUTATS-30, sense perjudi que algunes àrees més sensibles i restringides siguin 20 o de velocitat de vianant. Així s'aconseguirà donar més seguretat a vianants i ciclistes, animant més gent a moure's d'esta forma i dissuadint a part dels automobilistes, la qual cosa reduiria el nombre de vehicles de motor que actualment saturen l'AM, descongestionaria els carrers i, paradoxalment, podria augmentar la velocitat mitjana en els desplaçaments urbans.

4) En les pàgines 66 i 67 de l'esborrany es parla de la problemàtica de l'AM i la necessitat de millorar el sistema de transport públic per atraure part d'eixe 75% de desplaçaments que es fan en vehicle privat entre els nuclis urbans perifèrics i la capital. Estem d'acord però, donada la greu situació actual i les pitjors perspectives futures, no sembla suficient. Caldria afegir un un segon repte o un apartat nou explicant que és urgent connectar tots els municipis de l'AM amb camins o carrils per a bicis i vianants, de manera que qui vulga puga anar sense cap perill d'un municipi a qualsevol altre.

Açò formaria part de la Xarxa Verda de la qual es parla des de fa anys però que en la pràctica no avança per falta d'empenta política i de pressupost. Doncs bé hi ha una font de finançament sobrada per a fer-la realitat: Durant dècades s'ha planificat per al transport més insostenible i el nostre territori s'ha omplert d'autopistes, autovies, carreteres, aeroports i AVEs, una vertadera «Xarxa Negra» amb la qual ja en tenim més que suficient. Per tant els pressupostos d'Obres Públiques i Transport ara han de dedicar-se majoritàriament a reconvertir el model de transport cap a la sostenibilitat, és a dir, per fer la Xarxa Verda, completar el ferrocarril de rodalies entre Gandia i Dénia, millorar la línia d'Alcoi, adequar les vies verdes demanades, abaratir el transport públic, etc. etc.

En eixe sentit, cal reclamar a Conselleria i Ministeri de Transports que cessen ja de planificar AVEs i carreteres, i reciclen els seus pressupostos cap a la mobilitat sostenible. Ara mateix haurien de desistir d'ampliar la V-21 perquè facilitar més espai als cotxes augmenta el seu ús, quelcom absolutament inacceptable en la present situació.

De fet caldria declarar una moratòria en totes les actuacions que potencien els modes de transport insostenible, almenys mentre no estiga ben desenvolupada la Xarxa Verda i en clar retrocés l'ús dels automòbils.

I, per suposat, ja hi ha prou de rescatar autopistes innecessàries i regalar milions a les constructores!

5) En la pàgina 67 es proposa una «redefinició del sistema tarifari» però hem d'anar més lluny, de manera que afegiríem un tercer repte nou, a continuació del primer actual:

- Per tal d'ampliar la quota pública i dissuadir de l'ús de l'auto particular, font de quasi tots els problemes, cal invertir la

política de preus i abaratir els del transport públic, de manera que el bitllet resulte més econòmic que l'equivalent preu de la gasolina en el mateix desplaçament. Concretament bus, metro i tren dins l'AM no hauria de costar més d' 1 € i els sectors de població més desfavorits (aturats, jubilats, estudiants, ...) haurien de tindre tarifa zero, gratuïta. I no és cap utopia, els problemes de contaminació i canvi climàtic són tan greus pertot arreu que per exemple Alemanya va a fer el transport públic gratuït per a tots en cinc grans ciutats²⁰⁹...

I en el resum final de la pàgina ficariem:

- Abaratir el transport públic i fer-lo gratuït per als sectors de població més desfavorits.

A més de la raó esmentada hi ha una altra de pes: a Europa impera la norma de «qui contamina paga i qui contamina més ha de pagar molt més», de manera que els cotxes haurien de pagar més en tota l'AM (per entrar dins de cada ciutat, per aparcar, etc.) i el transport públic menys, cal explicar-ho bé als ciutadans i aplicar esta norma també al sector del transport. I eixos diners extra recaptats en el sector privat serien finalistes i haurien d'anar directament a abaratir el transport públic. Així s'aconseguiria reduir més els desplaçaments en autos i el parc automobilístic privat, dos passos més cap a la sostenibilitat.

Per altra banda hem de recordar la discriminació de l'Estat que patix València també en el tema del transport, de manera que durant anys no ha rebut les ajudes del contracte-programa que han rebut Madrid, Barcelona i altres capitals²¹⁰.

209www.eleconomista.es/economia/noticias/8937995/02/18/Alemania-qui-quiere-instaurar-el-transporte-publico-gratuito-para-reducir-la-contaminacion.html

210<https://valenciaplaza.com/el-gobierno-da-48-millones-al->

Doncs ara és el moment adequat per reclamar estes partides, amb l'objectiu de finançar el PMoSMe...

I si encara no hi ha prou diners, en l'apartat anterior hem explicat com s'haurien de reciclar els pressupostos de la Conselleria i el Ministeri de Transports, on hi ha diners de sobra...



6) En els objectius (pàgina 68), la primera part del primer és fonamental perquè reconeix la necessitat de reduir els desplaçaments, ara excessius per la hipermobilitat existent. Però caldria desenvolupar a fons aquest apartat, al principi i ací, cosa que no es fa en l'esborrany, on passa quasi desapercebut malgrat la importància que té.

7) Objectiu 3, caldria mentonar explícitament els nous modes de transport sostenibles o quasi-sostenibles, i molt més recomanables que els autos, com són els patins, monopatins, patinets i els petits enginys elèctrics que cada volta es veuen més pels carrers. I buscar solucions per

transporte-urbano-de-canarias-mientras-castiga-de-nuevo-al-de-valencia

acoblar-los a la circulació sense llevar-li espai a les bicis ni als vianants...

8) Objectiu 4, el corregiríem canviant zones 30 per CIUTATS-30. Cal ser més ambiciosos i valents, perquè els problemes ens desborden ja i no podem anar amb pors i retrassos. Com dèiem abans, la velocitat mitjana dels autos en les nostres ciutats no supera els 30 km/h i limitar així la velocitat màxima no suposarà a penes pèrdua de temps per a ningú. I açò dissuadirà de l'automòbil, reduirà accidents i contaminació, donarà més seguretat a ciclistes i vianants, la qual cosa incrementarà el seu nombre, etc. etc.

Per tant el PMoMe hauria de marcar-se l'objectiu de que totes les ciutats de l'AM siguen CIUTATS-30 a curt termini.

En aquest tema passarà com amb el tabac, que quan el prohibiren en recintes públics alguns fumadors i altres amb fosc objectiu armaren un enrenou com si s'anara a acabar el món, però pocs mesos després tothom ho havia assumit i semblava de lo més raonable i natural. Doncs si ara s'escaroten alguns automobilistes histèrics i els conservadors polítics i mediàtics ho amplifiquen, en poc de temps tothom s'acostumarà i ho veurà perfectament normal.

9) Objectiu 14, caldria afegir un altre o ampliar el 13 en el sentit següent:

Realitzar bones i amples campanyes publicitàries per fer comprendre a la població adulta les causes dels greus problemes de contaminació que patixen les nostres ciutats, que són originats principalment pels automòbils i provoquen fins i tot més morts que els mateixos accidents de trànsit, i

també la gravetat del calfament climàtic²¹¹, que amenaça amb convertir la Comunitat Valenciana en un desert, i les solucions principals de tots estos problemes: peu+bici+transport públic.

Durant 60 anys s'ha bombardejat a la població amb la «necessitat» dels autos, un missatge que s'ha gravat al cervell de tots i als costums convencionals fins al punt que els joves només complixen 18 anys ja demanen amb urgència el cotxe, encara que no treballen i a voltes tampoc estudien, de manera que ara resulta imprescindible fer campanyes publicitàries per desmuntar la tan repetida mentida i ficar en clar tots els problemes que generen cotxes, motos i d'altres autos. Dissortadament no serà suficient amb la presentació pública del Pla, ni amb alguna intervenció televisiva o radiofònica, ni amb cartells i articles de premsa; encara que també caldrà fer-los, resulten insuficients i sense una ampla i bona campanya publicitària la resistència al canvi al cap i casal pot ser massa gran, donada la quantitat de prejudis i interessos existents...



211Recordeu la gràfica de la pàgina 1, elaborada a partir de les dades de l'Observatori Meteorològic...

◆ VEINTE AÑOS EN ACCIÓN ◆



20
AÑOS
EN ACCIÓN

ecologistas
en acción

